

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

Πρόλογος.....	σελίδα 4
Λεξιλόγιο.....	σελίδα 5
1. Εισαγωγή	σελίδα 6
2. Θεωρητικό υπόβαθρο.....	σελίδα 9
3. Στόχοι και αρχές	σελίδα 19
4. Ίδρυση και χρηματοδότηση καταφυγίου γυναικών	σελίδα 25
5. Υπηρεσίες για γυναίκες και παιδιά.....	σελίδα 36
6. Διεύθυνση προσωπικό και οικονομική διαχείριση	σελίδα 50
7. Ασφάλεια και μέτρα ασφάλειας.....	σελίδα 67
8. Συμβίωση στο καταφύγιο	σελίδα 71
9. Δημόσιες σχέσεις και ευαισθητοποίηση.....	σελίδα 79
10. Δικτύωση και συνεργασία.....	σελίδα 87
11. Διαχείριση ποιότητας, τήρηση αρχείου και αξιολόγηση	σελίδα 92
12. Πρόσθετες κοινωνικές ανάγκες, συστάσεις	σελίδα 97
Βιβλιογραφία.....	σελίδα 103
Παράρτημα 1 Διεθνή έγγραφα	σελίδα 112
Παράρτημα 2 Σχεδιασμός ασφάλειας	σελίδα 119

Δεύτερη Έκδοση

Πρόγραμμα Δάφνη:

IMPROVE – Quality services for victims safety
(JLS/2006/DAP-1/279/WC30-CE-0117538/00-20)

Συντονισμός προγράμματος:

WAVE Co-ordination Office / Austrian Women's Shelter Network, Bacherplatz 10/4, A-1050
Βιέννη, Αυστρία

Μεταφράσεις:

Στέλιος Ορφανίδης (Ελληνική)

Project partners:

Andrea Brem (Viennese Women's Shelters, Αυστρία), Elke Griemens (Women's Refuge
Erftkreis, Γερμανία), Györgyi Toth (NaNE, Ουγγαρία), Patricia Lopes (AMCV, Πορτογαλία),
Angela Romanin (Casa delle Donne Bologna, Ιταλία), Ruth Bartussek (Women's Shelters in
Styria, Αυστρία), Τζούλια Καλημέρη (Απανέμι, Κύπρος), Dusana Karlovska (Fenestra,
Σλοβακία), Lilija Vasiliauskiene (Vilnius Women's House, Λιθουανία), Sirje Otstavel (Women's
Shelter of Tartu, Εσθονία), Spela Veselic (SOS Drustvo Telefon, Σλοβενία), Urszula
Nowakowska (Centrum Praw Kobiet, Πολωνία).

Συνδεδεμένοι εταίροι:

Ulfet Tayli (Mor Cat Kadin Siginagi Vakfi, Τουρκία), Julia Szigeti (ARTEMIS, Ρουμανία), Savka
Todrovska (Union of Women's Organizations, Μακεδονία)

Τόπος και έτος δεύτερης έκδοσης: Βιέννη 2008

Χρηματοδότηση δεύτερης έκδοσης από: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόγραμμα Δάφνη 2006

Αυστριακό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενεών και Προστασίας
Καταναλωτών

Γραφείο Ανώτατου Εκτελεστικού, Βιέννη, Διεθνείς Σχέσεις & και Γυναικείες Υποθέσεις

Συντονισμός προγράμματος:

WAVE Co-ordination Office / Austrian Women's Shelter Network, Bacherplatz 10/4, A-1050
Βιέννη, Αυστρία

Έκδοση:

Birgit Appelt (WAVE Co-ordination Office), Verena Kaselitz (WAVE Co-ordination Office), Rosa
Logar (Domestic Violence Intervention Centre Βιέννη, Αυστρία)

Εταίροι προγράμματος:

Patricia Lopes (AMCV, Πορτογαλία), Angela Romanin (Casa delle Donne Μπολόνια, Ιταλία),
Sirkka Perttu (National Women's Line, Φιλανδία)

Συνεργαζόμενοι εταίροι:

Σεβαστή Χατζηφωτίου (Πανεπιστήμιο Ηρακλείου, Ελλάδα), Elke Griemens (Women's Refuge
Erftkreis, Γερμανία), Judit Herman (NaNE, Ουγγαρία), Sandra Messner (Refuge Association
Vienna, Αυστρία), Anamaria Simon (Artemis, Ρουμανία)

Σχέδιο: Eveline Wiebach

Layout: Marinela Vecerik (WAVE Co-ordination Office)

Σύνταξη στην Αγγλική: Paul Catty

Τόπος και έτος έκδοσης: Βιέννη 2004

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόγραμμα Δάφνη 2003

Φιλανδικό Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας

Αυστριακό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Υγείας και Γυναικείων Υποθέσεων

Γραφείο Ανωτάτου Εκτελεστικού, Βιέννη – Διεθνείς Σχέσεις & Γυναικείες Υποθέσεις

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Το εγχειρίδιο αυτό εκπονήθηκε το 2003 – 2004 στα πλαίσια του Προγράμματος Δάφνη «Κατευθυντήριες Γραμμές για την ίδρυση και λειτουργία καταφυγίου γυναικών». Τη μετάφρασή του εγχειριδίου σε πρόσθετες έξι γλώσσες, την Πολωνική, την Ελληνική, τη Σλοβενική, τη Ρουμανική, τη Σλοβακική και την Εσθονική, την οφείλει στο μονοετές Πρόγραμμα Δάφνη II «IMPROVE - Quality services for victims of domestic violence» που επακολούθησε: το περιεχόμενό του παρέμεινε αναλλοίωτο. Μέχρι πρόσφατα, το εγχειρίδιο ήταν διαθέσιμο σε εννέα γλώσσες: τη Γερμανική, την Αγγλική, τη Φιλανδική, την Ιταλική, την Πορτογαλική, την Ουγγρική, τη Σερβοκροατική και τη Λιθουανική. Όλες οι εκδόσεις του εγχειριδίου είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του WAVE όπου μπορείτε να τις καταφορτώσετε δωρεάν (www.wave-network.org) ή να τις ζητήσετε από το γραφείο του WAVE (office@wave-network.org). Στο τέλος του Προγράμματος το 2008, οι νέες μεταφράσεις του εγχειριδίου θα είναι διαθέσιμες για δωρεάν καταφόρτωση στην Ιστοσελίδα του WAVE.

Επιπρόσθετα, το εγχειρίδιο συμβάλλει στα πλαίσια του Προγράμματος «IMPROVE» ως βάση, πάνω στην οποία μπορεί να αναπτυχθεί η ιδέα της Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτών για την ίδρυση και λειτουργία καταφυγίων γυναικών και άλλες υπηρεσίες που απευθύνονται σε γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους. Την ιδέα ανέπτυξε μια ομάδα εμπειρογνομόνων από 14 ευρωπαϊκές χώρες στα πλαίσια του Προγράμματος «IMPROVE». Πληροφορίες γύρω από την όλη ιδέα όπως και το σχετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι διαθέσιμες στο Γραφείο WAVE.

Την ανάγκη ανάπτυξης του εγχειριδίου όπως και του προγράμματος που επακολούθησε, δημιούργησαν οι αμέτρητες ερωτήσεις που απεύθυναν στο Γραφείο WAVE γυναίκες και ομάδες γυναικών που ήθελαν να ιδρύσουν καταφύγια και ζητούσαν να κατατοπιστούν για τον βασικό απαραίτητο σχεδιασμό και τα μετέπειτα χρεώδη για τη λειτουργία τους. Το Εγχειρίδιο αυτό σχεδιάστηκε για να καλύψει αυτήν την ανάγκη. Το «Ξεφεύγω από τη Βία» φιλοδοξεί κατ' αρχήν, αλλά και πρωτίστως, να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα που αφορούν πρακτικά ζητήματα που εγείρουν γυναίκες που ιδρύουν, οργανώνουν και διευθύνουν ένα καταφύγιο ή εργάζονται σε αυτό, αν και η έκδοση παρουσιάζει συνοπτικά το θεωρητικό υπόβαθρο της βίας κατά των γυναικών.

Στη σύνταξη του Εγχειριδίου συνέβαλε μια ομάδα εμπειρογνομόνων με πλούσιες εμπειρίες από οκτώ χώρες στο πρώτο Πρόγραμμα Δάφνη (2003/4). Συνεπώς, αυτές οι εμπειρογνώμονες ήταν σε θέση να ενσωματώσουν τις εμπειρίες τους, ώστε το τελικό προϊόν τους να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλη την Ευρώπη.

Οι εκδότριες και οι συνεργάτιδες του προγράμματος είναι πρόθυμες να ακούσουν σχόλια και εισηγήσεις (office@wave-network.org) γύρω από το Εγχειρίδιο αυτό. Ελπίζουμε ότι το Εγχειρίδιο, θα συμβάλει στην ανάπτυξη κοινών προτύπων στην παροχή υπηρεσιών στην Ευρώπη, στην ίδρυση νέων κέντρων, όπως και τη βελτίωση των υφιστάμενων.

Το WAVE ευχαριστεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Αυστριακό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Προστασίας Καταναλωτικού Κοινού και το Ανώτατο Εκτελεστικό Γραφείο Βιέννης – Τμήμα Γυναικείων Υποθέσεων (MA 57) για την οικονομική στήριξη που προσέφεραν.

Η εκδοτική ομάδα

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο

Το Εγχειρίδιο μεταφράστηκε από την Αγγλική στην Ελληνική. Για το σκοπό αυτό έπρεπε να αποδοθούν όροι που απαντώνται στη διεθνή εξειδικευμένη βιβλιογραφία και τυγχάνουν χρήσης και στο Εγχειρίδιο, στην Ελληνική ώστε να διευκολυνθεί η ανάγνωσή του. Για τούτον εξηγούνται οι ακόλουθοι όροι:

Καταφύγιο (αγγλικά: *refuge / shelter*): Με τον όρο «καταφύγιο» εννοούμε μια την ασφαλή στέγαση γυναικών και παιδιών που έχουν εκτεθεί σε (συνήθως ανδρική) βία στο οικιακό περιβάλλον. Με τον όρο αυτό αποδίδονται οι όροι «*refuge*» και «*shelter*» που έχουν την ίδια σημασία, με τον τελευταίο να συναντιέται συνήθως στη Βόρειο Αμερική και την Αυστραλία.

(Ενδο)οικογενειακή βία: υποδηλοί τη βία στην οικογένεια ή σε μια οικεία σχέση που διαπράττεται από άτομα του περιβάλλοντος της γυναίκας. Ο δράστης είναι σε κάθε σχεδόν περίπτωση ο σύντροφος ή πρώην σύντροφος, και κάπου-κάπου άλλοι άνδρες, συγγενείς της. Τα θύματα είναι κυρίως γυναίκες και τα παιδιά τους.

Θύμα: αναφέρεται στο άτομο που «δέχθηκε βία»

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βία κατά των γυναικών και παιδιών αποτελεί παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι, στην πράξη, παγκοσμίως μία από τις πιο συχνές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Ευρώπη δεν αποτελεί απ' αυτή τη σκοπιά εξαίρεση. Η κύρια αιτία φυσικών και ψυχικών τραυμάτων που υποφέρουν γυναίκες και παιδιά είναι η βία που ασκείται στο οικιακό περιβάλλον – στην οικογένεια και σε προσωπικές σχέσεις. Πρόσφατες μελέτες καταδεικνύουν ότι ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ ενός τετάρτου και ενός τρίτου των γυναικών στην Ευρώπη είναι αποδέκτης βίας από άτομα στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον. Πλην λίγων εξαιρέσεων, οι δράστες είναι άνδρες: σύντροφοι, σύζυγοι, πατέρες και αδελφοί. Δεδομένων των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην κοινωνία μας, πολλές γυναίκες και παιδιά που έχουν κακοποιηθεί από άλλο μέλος της οικογένειας αναγκάζονται να εγκαταλείψουν στο σπίτι τους ώστε να ξεφύγουν από τη βία και τον κίνδυνο, να σώσουν τη ζωή τους, να εξασφαλίσουν προστασία. Μεγάλο ποσοστό φιλοξενείται σε γυναικεία καταφύγια. Τα καταφύγια είναι ο θεσμός κλειδί στον αγώνα για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και παιδιών. Από τότε που ιδρύθηκαν τα πρώτα καταφύγια στις αρχές της δεκαετίας του 1970, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ανάπτυξη, όχι μόνο με το να προσφέρουν σε γυναίκες και παιδιά ένα ασφαλές περιβάλλον αλλά επίσης με το να προωθούν την ισότητα δικαιωμάτων και ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών και με την επιβολή του θεμελιώδους δικαιώματος στη σωματική, συναισθηματική και πνευματική ακεραιότητα.

Το κοινωνικό ζήτημα της ανδρικής βίας κατά γυναικών και παιδιών ήταν στην Ευρώπη περιθωριοποιημένο θεωρούμενο ως ταμπού μέχρι την αρχή της δεκαετίας του 1970 και στην Ανατολική Ευρώπη μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το πρώτο καταφύγιο γυναικών ιδρύθηκε στο Λονδίνο το 1972. Προτού εξαπλωθεί το κίνημα στη δυτική, κεντρική και βόρεια Ευρώπη και αργότερα στη νότια Ευρώπη, και μετά την πτώση του Σιδηρού Παραπετάσματος, στην ανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη, άνοιξαν άλλα καταφύγια στις Βρετανικές Νήσους. Σήμερα λειτουργούν σε όλη την Ευρώπη περίπου 1500 καταφύγια.

Πολλές όμως ευρωπαϊκές χώρες –ιδιαίτερα χώρες στη νότια και ανατολική Ευρώπη– ακόμη υποφέρουν από την έλλειψη καταφυγίων που προσφέρουν προστασία σε κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά. Οι γυναίκες που αποφασίζουν να ιδρύσουν ένα καταφύγιο στην πόλη τους, συχνά αντιμετωπίζουν ανυπερέβλητες δυσκολίες: την έλλειψη οικονομικής στήριξης ή πολιτικής βούλησης εκ μέρους των εθνικών ή τοπικών αρχών. Όταν σποραδικά διατίθενται χρήματα, οι γυναίκες αυτές προσπαθούν να διατηρήσουν το καταφύγιο ανοικτό για όσο καιρό είναι δυνατό.

Από μόνη της, η προσφορά (απροστάτευτης) φιλοξενίας σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας δεν αρκεί. Η ενδυνάμωση είναι ο παράγοντας κλειδί για τη λειτουργία των καταφυγίων κακοποιημένων γυναικών και παιδιών: ενθαρρύνονται να αναλάβουν οι ίδιες τη ζωή τους και ενισχύεται η αυτοπεποίθησή τους. Οι γυναίκες και τα παιδιά που ζουν σε ένα καταφύγιο θα πρέπει τελικά να αποκτήσουν το αίσθημα του να ζεις σε ασφάλεια.

Η τελευταία φάση διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ολοκληρώθηκε το 2004. Τα νέα Κράτη Μέλη χρειάστηκε να προσαρμόσουν μεγάλο μέρος της νομοθεσίας και των προτύπων τους ώστε να επιτύχουν την ένταξή τους. Ωστόσο, τα υφιστάμενα πρότυπα στον κοινωνικό τομέα –κυρίως στο πεδίο της καταπολέμησης της ανδρικής ενδοοικογενειακής βίας κατά γυναικών– παρουσιάζουν ακόμη απόκλιση από Κράτος Μέλος σε Κράτος Μέλος, παλιό ή νέο.

Από το ξεκίνημά του, το WAVE (*Women Against Violence Europe*), που λειτουργεί ως ευρωπαϊκό δίκτυο γυναικείων οργανώσεων στήριξης για την καταπολέμηση της ανδρικής ενδοοικογενειακής βίας, αντιμετώπισε την Ευρώπη ως ενιαία γεωγραφική οντότητα.

Πάντα στοχεύαμε να διευκολύνουμε την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσης. Με το Πρόγραμμα Δάφνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το Γραφείο WAVE έχει μέχρι σήμερα καταρτίσει (συστήσει) ένα αρχείο δεδομένων με πληροφορίες για την πρόληψη της βίας σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και με 2.000 καταχωρημένες οργανώσεις. Το 2000, το WAVE σχεδίασε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατάλληλο για πανευρωπαϊκή εφαρμογή για επαγγελματίες που χειρίζονται περιστατικά θυμάτων βίας.

Το παρών Εγχειρίδιο, που επίσης χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Δάφνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι σχεδιασμένο να βοηθήσει στη διαδικασία διατύπωσης και ακολούθως εφαρμογής πανευρωπαϊκών προτύπων. Θεωρούμε το εγχειρίδιο ως βήμα προς την εφαρμογή της Απόφασης Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001 για τη θέση των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (2001/220/JHA), που καθορίζει κατευθυντήριες γραμμές και μεθόδους για την προσφορά επαγγελματικής στήριξης στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

1.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΙΝΟΝΤΟΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η ανάγκη για περισσότερα καταφύγια τεκμηριώθηκε σε έρευνα που διεκπεραίωσε το WAVE υπό την αιγίδα ενός προγράμματος Δάφνη το 2001. Εμπειρογνώμονες από τα 15 Κράτη Μέλη της ΕΕ και δώδεκα υποψηφίων για ένταξη κρατών μελέτησαν τα πρότυπα υφιστάμενων καταφυγίων και τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν σε ένα βιβλιόριο με τίτλο «More than a roof over your head». Η αφετηρία της έρευνας ήταν το ερώτημα για το πόσες οικογένειες (1 γυναίκα συν παιδιά) θα μπορούσαν τα ευρωπαϊκά καταφύγια να φιλοξενήσουν. Σε μια σύστασή της που δόθηκε το 1986, το η Επιτροπή Γυναικείων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ανέφερε ότι θα έπρεπε να αναλογεί μία θέση ανά 10.000 κατοίκους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, έδωσαν μία ακριβή εικόνα για την έκταση των υποστηρικτικών μονάδων και των ισχυόντων μέτρων πρόληψης σε μια δεδομένη χώρα (για τη Γαλλία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Κύπρο, τη Λετονία και τη Λιθουανία δόθηκαν ελλιπή ή καθόλου στοιχεία). Το πιο πάνω προταθέν πρότυπο εφαρμόστηκε στο Λουξεμβούργο, την Ολλανδία και τη Βόρειο Ιρλανδία με τη Σουηδία να ακολουθεί από κοντά. Από τις υποψήφιες χώρες, μόνο η Μάλτα παρολίγο να εφάρμοζε το πρότυπο. Στο μέσο της κατάταξης βρίσκονταν η Δανία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Αγγλία, η Σκωτία και η Ουαλία, ενώ η Αυστρία, το Βέλγιο και η Φιλανδία φαινόταν πως είχαν μόνο το ένα τρίτο του αριθμού των θέσεων σε καταφύγια που είχε συσταθεί. Η Σλοβενία βρισκόταν ακριβώς πίσω με 89 θέσεις σε καταφύγια. Οι επιδόσεις της Ελλάδας και της Πορτογαλίας ήταν καταθλιπτικές. Όπως έχει αναφερθεί, υπήρχαν μόνο ελάχιστες θέσεις σε καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Τα καταφύγια σε αυτές τις χώρες είναι ελάχιστα και αναγκασμένα να λειτουργούν με την προοπτική του κλεισίματος ανά πάσα στιγμή και δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν με τους μεγάλους αριθμούς γυναικών που ζητούν βοήθεια και προστασία. Και σαν αυτό να μην είναι αρκετό, οι ανατολικευρωπαϊκές χώρες έχουν να αντιμετωπίσουν φτώχεια, ανασφάλεια και την έλλειψη προοπτικής για βελτίωση στο προβλεπόμενο μέλλον – παράγοντες που επιδεινώνουν το πρόβλημα ενδοοικογενειακής και κοινωνικής βίας.

Στα νέα Κράτη Μέλη της ΕΕ δεν υπάρχουν παρά μόνο ελάχιστα γυναικεία καταφύγια, και οι οργανώσεις στήριξης έχουν αυξηθεί σε αριθμό και αρμοδιότητες τα τελευταία λίγα χρόνια. Σε χώρες όπως τη Γεωργία και Ουκρανία, η κατάσταση παραμένει δύσκολη. Η οικονομική κρίση και η πολιτική αστάθεια έχουν τροφοδοτήσει όχι μόνο τα επίπεδα ενδοοικογενειακής βίας αλλά επίσης και άλλες μορφές βίας κατά γυναικών. Παρόλα εμπόδια, οι γυναίκες σε πολλές χώρες – όπως και στην ανατολική Ευρώπη- καταπιάνονται με το έργο της δημιουργίας υπηρεσιών στήριξης γυναικών. Στη Ρωσία για παράδειγμα (όπως και αλλού), οι γυναικείες οργανώσεις κατάφεραν να συστήσουν μέσα σε μια δεκαετία ένα δίκτυο με πάνω από πενήντα

κέντρα χειρισμού κρίσεων (ANNA, Association No to Violence, βλέπε Παράρτημα). Το παρόν εγχειρίδιο αποσκοπεί να συνδράμει σε όλες τις πρωτοβουλίες αυτές.

1.2 ΠΩΣ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Εμπειρογνώμονες και συνεργάτιδες καταφυγίων από οκτώ χώρες, με πολυετή υπηρεσία στο χώρο, συγκέντρωσαν την πρακτική και θεωρητική τους γνώση για να διαμορφώσουν τη συνεπή και πρακτικού προσανατολισμού προσέγγιση που αποσαφηνίζει το παρόν Εγχειρίδιο. Η σύσταση καταφυγίου συνεπάγεται την εξεύρεση απαντήσεων σε αναρίθμητα ερωτήματα όπως: Ποιες προφυλάξεις ασφαλείας πρέπει να ληφθούν; Ποιες εγκαταστάσεις απαιτούνται για συμβουλευτική ή για να το παιγνίδι των παιδιών; Πως κοινοποιείς την ύπαρξη ενός καταφυγίου όταν η διεύθυνσή του πρέπει να παραμείνει μυστική;

Πέραν της προσφοράς απαντήσεων σε πρακτικής φύσης ερωτήσεις σχετικά με τη σύσταση γυναικείων καταφυγίων, η οργάνωση που εκτέλεσε το έργο, *Women Against Violence Europe (WAVE)*, και οι εταίροι του προγράμματος (Sirikka Perttu του Finnish Women's Line, Angela Romanin και Elisa Marchiani του Casa delle Donne per non subire a violenza, Μπολώνια, Patricia Lopes της AMCV Πορτογαλίας, Elke Griemens του Frauenhaus Erftkreis, Sandra Messner του 3ου Wiener Frauenhaus, Σεβαστή Χατζηφωτίου του ΤΕΙ Κρήτης/ Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Judit Herman του Nane στη Βουδαπέστη, και Anamaria Simon της Artemis Ρουμανίας) αποδύθηκαν να καθορίσουν ποιοτικά πρότυπα για καταφύγια.

Το πρώτο στάδιο του προγράμματος προέβλεπε μία εκτενή έρευνα για πηγές υπάρχοντος υλικού. Αυτό ακολούθησε το πρώτο εργαστήριο τον Δεκέμβριο 2004, στο οποίο όσοι/ες συμμετείχαν καθόρισαν το περιεχόμενο του εγχειριδίου και το συζήτησαν λεπτομερώς. Οι συντελεστές δήλωσαν τις προτιμήσεις τους για επί μέρους τμήματα, βάσει της ειδικότητάς τους στα διάφορα πεδία (βλ. πορτρέτα συντελεστών στο Παράρτημα). Στο δεύτερο μέρος, το οποίο διήρκησε από τον Απρίλιο 2004, έγιναν τα προσχέδια των κεφαλαίων και συζητήθηκαν τότε σε δεύτερο εργαστήριο τον Μάιο. Η τελική συγγραφή ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2004.

1.3 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΥ

Ο πρωταρχικός σκοπός του εγχειριδίου αυτού είναι να προσφέρει πρακτική βοήθεια στους δημιουργούς καταφυγίων. Δεδομένου ότι τα πρότυπα για καταφύγια γυναικών διαφέρουν από το ένα ευρωπαϊκό κράτος στο άλλο, η δημοσίευση ενός κοινού εγχειριδίου για τη δημιουργία και τη διεύθυνση ενός καταφυγίου αποτελεί προσπάθεια για βελτίωση των προτύπων εκεί που επειγόντως απαιτείται προσοχή και για έναρξη διαδικασίας εναρμόνισης ως μέσο ποιοτικής βελτίωσης. Την πρωταρχική ομάδα στόχου του εγχειριδίου αποτελούν γυναίκες εμπειρογνώμονες στο σχεδιασμό δημιουργίας καταφυγίων και γυναίκες που εργάζονται σε καταφύγια. Η ιδέα για τη δημοσίευση του εγχειριδίου για ευρωπαϊκά καταφύγια γυναικών προήλθε από τις συνεχώς αυξανόμενες παρακλήσεις, κυρίως από χώρες της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης. Τελικές αποδέκτριες θα είναι γυναίκες εκτεθειμένες στην ενδοοικογενειακή βία και τα παιδιά τους.

Ωστόσο, το έργο της προσφοράς υπηρεσιών σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας δεν μπορεί να ανατεθεί αποκλειστικά σε γυναικείες οργανώσεις. Για πολλά χρόνια τώρα, καταφύγια και γυναικείες οργανώσεις για την καταπολέμηση της ανδρικής ενδοοικογενειακής βίας, ζητούν επαρκή κρατική χρηματοδότηση των καταφυγίων. Έτσι, οι πολιτικοί, κρατικές αρχές και κρατικές χρηματοδοτούσες υπηρεσίες ή ιδιώτες χορηγοί αποτελούν μία πρόσθετη ομάδα στόχου του εγχειριδίου αυτού. Τέλος, το Εγχειρίδιο φιλοδοξεί να προσφέρει σε εκπροσώπους επαγγελματικών ομάδων, δημοσιογράφους και την κοινή γνώμη πρόσθετη πληροφόρηση για το ρόλο των καταφυγίων γυναικών στην κοινωνία.

2. Θ Ε Ω Ρ Η Τ Ι Κ Ο Υ Π Ο Β Α Θ Ρ Ο

Το έργο των καταφυγίων γυναικών βασίζεται στην κατανόηση των αιτιών της ενδοοικογενειακής βίας κατά γυναικών, τις μορφές που παίρνει και το πώς επιδρά στα θύματα. Η βία κατά των γυναικών χρειάζεται να μελετηθεί και να αναλυθεί στο ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο των σχέσεων των φύλων. Κάθε προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η βία κατά των γυναικών ως προσωπικό πρόβλημα ή ως ζήτημα δυσλειτουργούσας σχέσης, αναπόφευκτα υπολείπεται της πραγματικότητας και έτσι επιφέρει ελάχιστη αλλαγή. Αυτή την άποψη έχουν εκφράσει διεθνή σώματα επανειλημμένα σε έγγραφα και συστάσεις και έχουν καταδικάσει απερίφραστα τη βία κατά των γυναικών ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.1 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

«Η βία κατά γυναικών εκφράζει τις ιστορικά άνισες σχέσεις εξουσίας ανδρών και γυναικών, οι οποίες οδήγησαν στην επικράτηση επί και τη διάκριση κατά των γυναικών από τους άνδρες και στην παρεμπόδιση της πλήρους προόδου των γυναικών» (United Nations 1996, 75).

Ιστορικά μιλώντας, η διαδικασία από την οποία προέκυψε το σύγχρονο κράτος παραχώρησε την οικογενειακή εξουσία στον άνδρα (Sauer 2002). Η κυριαρχία ανδρών επί γυναικών στην οικογένεια διαιωνίστηκε σε νόμους και κοινωνικά θέσμια και δομές. Σε γυναίκες δόθηκε το δικαίωμα ψήφου πολύ πιο μετά απ' ό,τι σε άνδρες, για καιρό αποκλείονταν από την εκπαίδευση και κάθε ενεργό ρόλο στην πολιτική ζωή, σε πολλές περιοχές στερούνταν νομικά του καθεστώτος του ατόμου, υπάγονταν σε πατέρα ή σύζυγο και αποτρέπονταν από το να αποφασίζουν για την ίδια τους τη ζωή. Αυτό σήμαινε ότι πολλές πτυχές της γυναικείας ζωής ήταν αντικείμενο περιορισμών και ότι εμποδίζονταν στην ανάπτυξή τους. Ο νορβηγός πρωτοπόρος μελετητής στο πεδίο ειρήνης και επίλυσης συγκρούσεων Johan Galtung, χαρακτηρίζει τις δομές αυτές ως βίαιες. Ο Galtung διαβεβαιώνει ότι η βία πάντοτε θα επικρατεί, όταν άνθρωποι υφίστανται εξωτερικές δυνάμεις που περιορίζουν τη πραγματική τους σωματική και πνευματική πρόοδο σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ό,τι το δυνητικό (Galtung 1971, 57).

Ακόμα και στην Ευρώπη, πολλές από τις παλιές πατριαρχικές δομές εξακολούθησαν να ισχύουν ακόμη και στον εικοστό αιώνα. Σε μερικές χώρες οι γυναίκες δεν είχαν εξασφαλίσει το δικαίωμα ψήφου παρά μόνο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι νομοθεσία περί γάμου σε πολλές χώρες εξακολουθούσε να χαρακτηρίζει τον άνδρα ως αρχηγό της οικογένειας μέχρι τη δεκαετία του 1970 και οι γυναίκες υποχρεώνονταν να υπακούνε. Ο βιασμός από το σύζυγο δεν αποτελεί αξιόποινη πράξη σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα. Ήταν το δεύτερο γυναικείο κίνημα, αρχές της δεκαετίας του 70 που έγειρε (ξανά) το ζήτημα της θεσμικής και διαπροσωπικής βίας κατά γυναικών ως κοινωνικό ζήτημα. Οι γυναίκες βρίσκονταν κατά κανόνα εκτεθειμένες στη βία μέσα στα χέρια των συζύγων ή συντρόφων τους. Πολλές γυναίκες ανακάλυψαν ότι το κράτος και δικαστικές αρχές επέδειξαν ελάχιστο ενδιαφέρον για την καταπολέμηση της βίας αυτής.

Σε πολλές περιπτώσεις, η βία που διέπραξαν σύζυγοι ή σύντροφοι έμεινε ατιμώρητη, ακόμα και όταν οι γυναίκες τόλμησαν να παραπνευθούν δημόσια και να προβούν σε καταγγελία κατά δραστών. Το κράτος έπραξε –και σε κάποιο βαθμό πράττει ακόμη– λίγα για να διώξει την ενδοοικογενειακή βία. Οι αρχές έτειναν να παραβλέπουν τις αποκλειστικές εκτελεστικές εξουσίες τους σε ό,τι αφορά τη βία στην οικογένεια, παραχωρώντας «το δίκαιο του ισχυρού» στο σύζυγο –αν όχι νόμιμα, τουλάχιστον στην πράξη. Σε πολλές περιοχές, η ισότητα των φύλων έχει θεσμοθετηθεί δια νόμου, χάριν της πολιτικής κατά των διακρίσεων της ΕΕ τουλάχιστον. Στην πράξη ωστόσο, παραμένουν πολλές βαθμίδες διακρίσεων και ανισότητας. Αυτό αποτελεί

περιοριστικό παράγοντα που υποχρεώνει τις γυναίκες να συνεχίζουν να ζουν σε βίαιες σχέσεις και που δυσχεραίνει την έξοδό τους. Η δράση για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών μπορεί να είναι αποτελεσματική και να μειώσει το επίπεδο της βίας μόνο εφόσον αντιμετωπιστεί το ζήτημα της θεσμικής ανισότητας.

2.2 ΠΡΑΞΕΙΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Την πρώτη φορά που ένας μεγάλος διεθνής οργανισμός αποδέχθηκε ότι η βία κατά γυναικών δεν αποτελεί «ιδιωτικό» ή «εθνικό» θέμα ήταν η Διάσκεψη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών στη Βιέννη. Οι γυναικείες οργανώσεις από όλο τον κόσμο προετοίμασαν το έδαφος και συνέταξαν αίτημα που υπέγραψαν μισό εκατομμύριο άνθρωποι (Bunch/Reilly 1994). Το τελικό κείμενο της διάσκεψης, η Διακήρυξη της Βιέννης, αναφέρει ότι πράξεις βίας κατά γυναικών συνιστούν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακόμη και όταν διαπράττονται σε λεγόμενη ιδιωτική σφαίρα (United Nations 1993a).

Η Διακήρυξη της Βιέννης ανέφερε: «Τα ανθρώπινα δικαιώματα γυναικών και κοριτσιών είναι αναφαίρετο, ζωτικό και αδιαχώριστο μέρος των καθολικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων [...]. Η βία κατά γυναικών και όλες οι μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης και εκμετάλλευσης, όσων προκύπτουν από πολιτισμικές προκαταλήψεις, περιλαμβανομένου και του διεθνούς σωματεμπορίου, δεν συνάδουν με τη αξιοπρέπεια και την αξία του ανθρώπου, και πρέπει να εξαλειφθούν» (United Nations 1993a, 18).

Αυτό θέτει το βάρος της ευθύνης στο κράτος για τερματισμό της βίας και διαφύλαξη της αποτελεσματικής προστασίας του γυναικείου πληθυσμού.

Κατόπιν, τα Ηνωμένα Έθνη εξέδωσαν τη Διακήρυξη εναντίον της Βίας κατά των Γυναικών (United Nations 1993b - για αυτό και άλλα αποσπάσματα σημαντικών διεθνών εγγράφων βλ. Παράρτημα 1) και διόρισε Ειδικό Εισηγητή για τη βία κατά των γυναικών. Η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών βρέθηκε επίσης στο επίκεντρο της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τη Γυναίκα των Ηνωμένων Εθνών στο Πεκίνο το 1995. Το τελικό κείμενο, η «Πλατφόρμα Δράσης», απαριθμεί ένα αριθμό μέτρων ενάντια στη βία κατά των γυναικών που τα Κράτη Μέλη δεσμεύονταν να υλοποιήσουν. (United Nations 1995).

Ένα έγγραφο κλειδί στην καταπολέμηση της θεσμικής προσωπικής βίας κατά των γυναικών είναι η Συνθήκη για την Καταπολέμηση Όλων των Μορφών Διάκρισης κατά των Γυναικών των Ηνωμένων Εθνών (CEDAW). Σε αντίθεση με διακηρύξεις και ψηφίσματα, η συνθήκη είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη που την έχουν υπογράψει και επικυρώσει και πρέπει να εφαρμοστεί. Μέχρι τον Απρίλιο 2004, επικύρωσαν τη CEDAW 177 κράτη και κατέθεσαν το έγγραφο στα Ηνωμένα Έθνη.

Οι Γενικές Συστάσεις της Επιτροπής CEDAW αρ. 12 και 19 καλούν Κράτη Μέρη να «προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες προστασίας και στήριξης σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας, βιασμού, σεξουαλικής επίθεσης και άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών».

Το 1999 η CEDAW συμπληρώθηκε με μια διαδικασία ατομικών προσφυγών που επιτρέπει σε γυναίκες, των οποίων τα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί να καταχωρήσουν προσφυγή στα Ηνωμένα Έθνη. Ένας εύχρηστος οδηγός για καταχώρηση προσφυγών συντάχθηκε από εμπειρογνώμονα της νομικής με διεθνή αναγνώριση από την Αυστρία (Frauenbüro der Stadt Wien 2001).

Στην Ευρώπη ξεκίνησαν σημαντικές πρωτοβουλίες για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Η Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1950 εγγυάται σε όλους τους ανθρώπους (άρα αυτονόητα και στις γυναίκες) το δικαίωμα στη ζωή, υγεία, ελευθερία και απαγορεύει τα βασανιστήρια και κάθε άλλη μορφή απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης. Έτσι, αυτή η συνθήκη κλειδί υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη σε δράση για καταπολέμηση της βίας κατά γυναικών και σε προστασία κάθε γυναίκας από τη βία. Τα πρόσφατα χρόνια,

το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε ένα μεγάλο αριθμό συστάσεων σχετικά με το θέμα της βίας κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία (βλ. βιβλιογραφία), και η πιο πρόσφατη ήταν το 2002 (Council of Europe 2002). Στην τελική έκθεση της η Ομάδα Ειδικών του Συμβουλίου της Ευρώπης συνέστησε να λειτουργεί μία θέση σε καταφύγιο για κάθε 7,500 κατοίκους (Council of Europe 1997).

Το 1997, η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε το Πρόγραμμα Δάφνη για στήριξη διακρατικών προγραμμάτων για καταπολέμηση της βίας κατά γυναικών και παιδιών. Κατά τη διάρκεια της αυστριακής Προεδρίας, συνήλθε μία διάσκεψη εμπειρογνομώνων, τον Δεκέμβριο 1998. Η διάσκεψη, αφιερωμένη στο θέμα 'αστυνομία και βία κατά γυναικών', συνδιοργανώθηκε από το WAVE (Deating/Förg 1999). Αυτή, και οι μετέπειτα ημερίδες κατά τη διάρκεια της γερμανικής Προεδρίας (Κολωνία) και της φιλανδικής (Jyväskylä) συνέταξαν ένα μεγάλο αριθμό μέτρων και συστάσεων για ενίσχυση της προστασίας και στήριξης γυναικών θυμάτων βίας (Keeler 2001).

Κατόπιν παρακίνησης της Επιτροπής Γυναικείων Δικαιωμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκστράτευσαν εναντίον της βίας κατά γυναικών το 1999/2000 (European Parliament / Committee on Women's Rights, 1997). Η ευρωπαϊκή εκστρατεία ολοκληρώθηκε με μία διάσκεψη στην Πορτογαλία το 2000. Το 2004 εγκρίθηκε το Πρόγραμμα Δάφνη II, το οποίο και πάλι προέβλεπε στήριξη και προγράμματα κατά της βίας και δράση για τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν. Η διεύρυνση της ΕΕ είναι ένας από τους λόγους για την αύξηση του προϋπολογισμού του Προγράμματος Δάφνη.

2.3 Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Η βία κατά των γυναικών αναγνωρίζεται ως ένα σοβαρό κοινωνικό ζήτημα και έχει προσλάβει διαστάσεις παγκόσμιας επιδημίας. Πάνω από 90% όλων των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας αφορά εγκλήματα ανδρών κατά γυναικών. Η UNICEF εκτιμά ότι σε όλο τον κόσμο, μέχρι και οι μισές γυναίκες και κορίτσια σε μερικές χώρες έχουν βιώσει φυσική βία στα χέρια του συντρόφου ή μέλους οικογένειας (UNICEF, 2001). Στατιστικές στη βάση στοιχείων από έρευνες καταδεικνύουν ότι η βία κατά των γυναικών συμβαίνει σε γενικές γραμμές μέσα στην οικογένεια.

Στη Βρετανία, εκτιμάται ότι το 48% όλων των φόνων με θύματα γυναίκες προκύπτει από το φόνο γυναικών από τους συντρόφους τους, σε σύγκριση με 6% των περιπτώσεων με θύματα άνδρες (WAFE, February 1998,1). Κατά μέσο όρο, δολοφονούνται δύο γυναίκες κάθε εβδομάδα στην Αγγλία και Ουαλία από τους νυν ή πρώην συντρόφους τους (Mirlees-Black, 1995).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δημοσίευσε πρόσφατα μία εκτενή έκθεση για τη «Βία και Υγεία» βασισμένη σε 48 μελέτες για τη διάδοση της βίας κατά γυναικών. Η έκθεση διαπίστωσε ότι μεταξύ 10% και 69% των γυναικών (ανάλογα με τη χώρα) πέφτουν θύματα βίας στα χέρια των συζύγων ή συντρόφων κατά τη διάρκεια της ζωής τους (WHO 2002). Για τέτοια βία κατά γυναικών και παιδιών στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον έγιναν αντιπροσωπευτικές μελέτες σε διάφορες χώρες της ΕΕ και την Ελβετία τα περασμένα χρόνια. Οι αριθμοί που προέκυψαν από τις μελέτες αυτές επιβεβαιώνουν τη –μέχρι τούδε εκτιμούμενη– έκταση της βίας στα χέρια των συντρόφων τους που εκτίθενται οι γυναίκες.

Μία πορτογαλική μελέτη του 1997 αποκάλυψε ότι το 43% των πράξεων βίας διαπράττονταν εντός της οικογένειας. Μία βελγική μελέτη του 1998 κατέδειξε ότι το 68% των γυναικών υπήρξαν θύματα φυσικής ή σεξουαλικής βίας (European Women's Lobby 2000). Στοιχεία από την πρώτη ελληνική εθνική μελέτη που περιέλαβε 1.200 γυναίκες ηλικίας 18 χρονών και άνω δείχνουν πως το 36% έχει υποστεί φυσική κακοποίηση από τον σύζυγο ή τον σύντροφο (ΚΕΤΗΙ [ελλ. ΚΕΘΙ], 2003), και στοιχεία από την πρώτη ισπανική έρευνα για την ενδοοικογενειακή βία που διενεργήθηκε το 1999 και συμπεριέλαβε 2.000 γυναίκες άνω των 18 κατέδειξε ότι 14,2% των γυναικών υπήρξαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας τουλάχιστο μία φορά και ότι το 4,2% κακοποιείται επανειλημμένα (The Lancet, 2000).

Μια μεγάλης κλίμακας γαλλική έρευνα κατέδειξε ότι 10% των ερωτηθεισών γυναικών είχε υποστεί συντροφική βία κατά τη δωδεκαμηνία που προηγήθηκε. Νεαρές γυναίκες ηλικίας 20-24 είχαν διπλάσια πιθανότητα να κακοποιηθούν από τον σύντροφο απ' ό,τι γυναίκες άνω των 45.

Σύμφωνα με φιλανδική έρευνα, 22% των ερωτηθεισών γυναικών που ζούσαν με τον σύζυγο ή σύντροφο υπέστη φυσική ή σεξουαλική κακοποίηση ή και απειλήθηκε από αυτόν. Το 9%, επιπλέον, είχε υποστεί βία στα χέρια του συντρόφου κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες. Στην ολλανδική μελέτη, οι ερωτηθείσες γυναίκες που μίλησαν για τις εμπειρίες τους σε σχέση με την κακοποίησή τους από τον τότε σύντροφό τους, ανέφεραν κατά 65% ότι υπέστησαν ελαφρές μορφές βία από το σύντροφό τους, κατά 26% μέτριας μορφής βία και κατά 7% ακραία βία. Ποσοστό 2% των γυναικών ανέφερε ότι είχε υποστεί εξαιρετικά ακραία βία. Ωστόσο, οι αριθμοί αυτοί διαφοροποιούνταν σε σχέση με προηγούμενες σχέσεις. Εδώ, ποσοστό 33% ανέφερε ότι υπέστη ακραία κακοποίηση, ποσοστό 21% μέτριας μορφής και 23% ελαφριάς μορφής κακοποίηση. Στη Σουηδία, το 46% των ερωτηθεισών γυναικών ανέφερε ότι είχε υποστεί ανδρική βία μετά την ηλικία των 15. Σε ποσοστό 34%, η βία αυτή ήταν σεξουαλική. Το 12% του δείγματος απάντησε ότι είχε υποστεί ανδρική βία στους 12 μήνες πριν την συνέντευξη.

Μία ελβετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Daniela Gloor και τη Hanna Meier, επιβεβαίωσε τα πιο πάνω ψηλά ποσοστά. Στην έρευνα στην οποία συμμετείχαν σχεδόν 1.800 ασθενείς μίας γυναικολογικής κλινικής στη Ζυρίχη, μία στις δέκα γυναίκες είπε ότι υπήρξε θύμα βίας κατά τη δωδεκαμηνία που είχε προηγηθεί. Το ψηλότερο ποσοστό δραστών ήταν οι σύντροφοι (7,9% του συνόλου ή 77% όσων δήλωσαν κακοποίηση τους προηγούμενους 12 μήνες). Περισσότερες από τρεις στις τέσσερις ερωτηθείσες (76,8%) είπαν ότι τουλάχιστον μια φορά από την ηλικία των 15 υπέστησαν κακοποίηση ή παραβιάστηκε η προσωπική τους ελευθερία από άτομο στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (Gloor/Meier 2004).

Η μετατροπή των πιο πάνω σε απόλυτους αριθμούς δείχνει πως ανά πάσα στιγμή σήμερα, περίπου 20 εκ. από τα 230 εκ. γυναίκες που ζουν στην ΕΕ υφίστανται βία. Οι πιο πάνω αριθμοί επιβεβαιώνουν την αντίληψη ότι η βία κατά γυναικών και παιδιών είναι ένα ανησυχητικό πρόβλημα που προκαλεί μεγάλες ψυχικές, όπως και οικονομικές, κοινωνικές και σωματικές ζημιές (Heise 1995). Μια ολλανδική μελέτη καταδεικνύει ότι η βία κατά γυναικών έχει κοστίζει 200 εκ. ευρώ ετησίως (περισσότερο από 330 εκ. γκούλντεν). Το συνολικό κόστος της βίας κατά γυναικών, το εκτιμά μία ελβετική έκθεση σε περίπου 400 εκατομμύρια ελβετικά φράγκα ετησίως σε όλη τη χώρα (Korf 1997, Godenzi/Yodanis 1998).

2.4 ΜΟΡΦΕΣ, ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρεται συχνά στη σημασία των κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων που ωθούν τις γυναίκες να αναθεωρήσουν την απόφασή τους να ζητήσουν εξωτερική βοήθεια και/ή να εγκαταλείψουν τους βίαιούς τους συζύγους (Mahoney, 1994, 60, McWilliams/McKiernan, 1993, 50-55, Dobash/Dobash, 1998, Kirkwood, 1993, Chatzifotiou, 2004). Η βία κατά γυναικών επηρεάζει ένα μεγάλο αριθμό ατόμων/θυμάτων που για τα βίαια βιώματά τους, καταβάλλουν ένα ψηλό προσωπικό, φυσικό, ψυχικό, πνευματικό, οικογενειακό και οικονομικό τίμημα (Stanko/Crisp/Hale/Lucraft 1997).

Παραδοσιακές αξίες σε πατριαρχικές κοινωνίες υποδεικνύουν ότι ο ρόλος της μητέρας είναι ο σημαντικότερος για τη γυναίκα. Επίσης, σε μουσουλμανικές και αραβικές κοινωνίες θεωρείται ότι οι γυναίκες μόνο τότε καταξιώνονται όταν παντρευτούν (Boabaid, 2002). Δεν εκπλήττει λοιπόν ότι η κοινωνία εναποθέτει το βάρος της οικογενειακής αρμονίας στη γυναίκα, με συνέπεια να της καταλογίζει την αποτυχία ενός γάμου. Αυτό συνεπάγεται πως η «δέσμευση» στη σχέση αποτελεί εξέχοντα παράγοντα στην απόφαση παραμείνει σιωπηλή, να υποστεί τη βία και να μην αναζητήσει βοήθεια για μεγάλο διάστημα (Strube/Barbour 1983, 786). Έτσι, οι βαθιά ριζωμένες ιδέες ότι οι γάμοι θα πρέπει να διατηρούνται πάση θυσία για το

καλό της οικογένειας και ότι η διαζευγμένη σύζυγος στιγματίζεται, συνδυάζονται με την ιδέα ότι είναι υπαίτια για το διαζύγιο. Όλοι αυτοί οι προϋποθέσεις ενισχύονται από φίλους, συγγενείς και κοινωνικούς θεσμούς που αποτρέπουν μια γυναίκα από το να αναζητήσει εξωτερική βοήθεια και να ξεφύγει από τη βία.

Αν θέλουμε να βοηθήσουμε γυναίκες και τα παιδιά τους κατάλληλα και αποτελεσματικά, πρέπει να κατανοήσουμε τις δυναμικές και τους μηχανισμούς της βίαιης συμπεριφοράς.

2.4.1 Η Βία Δεν Έχει Μόνο Φυσική Μορφή

Η βία δεν υπάρχει μόνο στη φυσική μορφή συμπεριφοράς. Η βία εξυπηρετεί το στόχο της άσκησης εξουσίας και ελέγχου επί του θύματος για να καμφθεί η θέλησή του και να υποταχθεί. Η αμερικανίδα ψυχίατρος Judith Herman (1992) συγκρίνει τα πρότυπα βίαιης συμπεριφοράς προς γυναίκες με τεχνικές που εφαρμόζονται σε βασανιστήρια. Πολλές γυναίκες που έχουν υποστεί βία στα χέρια των συντρόφων τους αναφέρουν ότι έγιναν αντικείμενο διαφόρων μορφών ψυχολογικής πίεσης, όπως απομόνωσης από τον υπόλοιπο κόσμο, φραστικής επίθεσης και υποτιμητικών χαρακτηρισμών, απειλών και εκφοβισμού, εξαναγκασμού να κάνουν άσκοπες ή εξευτελιστικές πράξεις. Μπορεί να συμβεί να διαφοροποιήσει ο δράστης αυτού του είδους συμπεριφορά σε περιόδους όπου είναι στοργικός, προσφέρει λουλούδια στη γυναίκα ή την παίρνει έξω για φαγητό. Αυτή η συμπεριφορά θα προκαλέσει σύγχυση στη γυναίκα και θα νομίζει ότι υπάρχει ελπίδα στο κάτω-κάτω, ότι άνδρας έχει και καλές πλευρές και μπορεί να αλλάξει. Στην πραγματικότητα ο άνδρας απλώς τη χειρίζεται για να μείνει μαζί του και να αφήσει κάθε σκέψη για χωρισμό από αυτόν. Στο πλαίσιο της βίαιης σχέση ως σύνολο, η περιστασιακά στοργική συμπεριφορά του άνδρα πρέπει να θεωρηθεί ως στρατηγική πτυχή της βίας του.

2.4.2 Η Βία ως Τραύμα και Καταστροφή της Αίσθησης του Εγώ

Η βία είναι τραυματική εμπειρία, οι πληγές της οποίας δεν περιορίζονται καθόλου σε σωματικά τραύματα. Ο στόχος της βίαιης συμπεριφοράς είναι να καταστραφεί η αυτοεκτίμηση του θύματος και να καμφθεί η αντίστασή του. Ένα επακόλουθο της βίαιης συμπεριφοράς είναι ότι το ότι το θύμα ζει φοβούμενο συνεχώς πρόσθετη βία. Σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι ανάγκη για τον δράστη να βιαιοπραγήσει: οι απειλές και η ανάμνηση παλαιότερης βίας αρκούν να διασφαλίσουν ότι η γυναίκα θα πράξει ό,τι ζητά ο δράστης. Η Judith Herman εξηγεί ως εξής: «Αν και η βία είναι κοινή μέθοδος τρομοκρατίας, ο δράστης μπορεί να ασκεί βία σποραδικά, ως ύστατο μέτρο. Δεν είναι ανάγκη να βιαιοπραγεί συχνά για να κρατά το θύμα συνεχώς τρομοκρατημένο. Η απειλή θανάτου ή σοβαρής βλάβης είναι πολύ πιο κοινή απ' ό,τι η προσφυγή σε αληθινή βία. Απειλές κατά άλλων είναι συχνά εξίσου αποτελεσματικές όσο και απειλές εναντίον του θύματος. Κακοποιημένες γυναίκες, για παράδειγμα, συχνά αναφέρουν ότι ο δράστης απείλησε να σκοτώσει τα παιδιά, τους γονείς ή τους φιλοξενούντες φίλους, αν αυτές επιχειρήσουν να ξεφύγουν» (Herman 1992, 77).

Πολλές γυναίκες δεν έχουν τρόπο να προστατεύσουν τον εαυτό τους από τη βία, που μπορεί να υφίστανται για πολλά χρόνια, ακόμα και μετά το χωρισμό από τον δράστη. Σε μερικές περιπτώσεις, το θύμα μπορεί να στραφεί σε εξαρτησιογόνες ουσίες για να αντιμετωπίσουν το φόβο πρόσθετης βίας. «Οι εθισμένες γυναίκες είναι πιο πιθανόν να έχουν ένα βίαιο σύντροφο απ' ό,τι μη εθισμένες. Πολύ συχνότερα ξεγειρώνονται κατά της βίας ή παίρνουν εκδίκηση» (Miller/Downs 1993, Logar in HeXenhaus (ed.), 2002b).

Ο Downs (2001, όπως παρατίθεται από τη Logar, βλ. πιο πάνω) διενήργησε πρόσφατα μελέτη για τον συσχετισμό βίας και εθισμού. Η μελέτη αποκάλυψε μεταξύ άλλων ότι:

- Η πλειοψηφία γυναικών που εγγράφεται σε προγράμματα αποτοξίνωσης είχε είτε υποστεί βία στην παιδική ηλικία είτε έγινε μάρτυρας βίας μεταξύ των γονέων·
- Η πλειοψηφία γυναικών που εγγράφεται σε προγράμματα αποτοξίνωσης είχε πρόσφατα υποστεί βία στα χέρια των γονέων τους·

- Οι γυναίκες που εγγράφονται σε προγράμματα αποτοξίνωσης που είχαν υποστεί βία έπασχαν από σοβαρότερες μορφές εθισμού απ' ό,τι εκείνες που δεν κακοποιήθηκαν·
- Σημαντικός αριθμός γυναικών σε καταφύγια είχαν προβλήματα εθισμού·
- Γυναίκες σε καταφύγια που είχαν πρόβλημα εθισμού είχαν υποστεί βία σε μεγαλύτερο βαθμό.

2.4.3 Ζώντας σε αιχμαλωσία

«Ο άνδρας μου δεν ήθελε να βγαίνω έξω μόνη μου, Όταν έφευγε για τη δουλειά, έπαιρνε όλα τα κλειδιά μαζί του, για μην ξεκλειδώνω την μπροστινή πόρτα. Αν έβγαίνα, ή θα έπρεπε να αφήσω την πόρτα ανοικτή ή δεν θα μπορούσα να ξαναμπώ. Αν και δεν ήμουν κλειδωμένη μέσα, δεν μπορούσα να βγω έξω» (Laura, κατάθεση στο Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικείων Καταφυγίων στη Βιέννη).

Οι γυναίκες που υφίστανται βία από τους συζύγους ή συντρόφους τους είναι συχνά φυλακισμένες στα σπίτια τους. Οι δράστες ελέγχουν όλες τους τις κινήσεις, εμποδίζοντας τις από το να ζουν ανεξάρτητα. Όπως φανερώνει το πιο πάνω παράδειγμα, οι τοίχοι της φυλακής συχνά δεν φαίνονται απ' έξω. Η Herman επισημαίνει συνοπτικά: *«Το ότι υπάρχει πολιτική αιχμαλωσία, όλοι το παραδεχόμαστε, αλλά η οικιακή αιχμαλωσία γυναικών και παιδιών περνά συχνά απαρατήρητη. Το σπίτι του άνδρα είναι το κάστρο του· σπάνια γίνεται κατανοητό ότι το ίδιο σπίτι μπορεί να είναι και φυλακή για γυναίκες και παιδιά. Η οικιακή αιχμαλωσία, τα φυσικά εμπόδια που αποτρέπουν την έξοδο είναι σπάνια. Στα περισσότερα σπίτια, ακόμα και τα πιο καταπιεστικά, δεν υπάρχουν κάγκελα στα παράθυρα ή συρματοπλέγματα. Γυναίκες και παιδιά δεν φέρουν κανονικά δεσμά, αν και αυτό συμβαίνει συχνότερα απ' ό,τι μπορούμε να υποψιαστούμε. Την απόδραση εμποδίζουν αόρατα εμπόδια. Κι όμως, είναι πανίσχυρα. Τα παιδιά αιχμαλωτίζονται από την κατάσταση εξάρτησής τους. Οι γυναίκες με οικονομική, κοινωνική, ψυχική και νομική καθυπόταξη, όπως και με φυσική βία» (Herman, 74).*

2.4.4 Ταύτιση με Θύτη – το Σύνδρομο της Στοκχόλμης

Ένα αποτέλεσμα της συνεχούς έκθεσης στη βία είναι η ταύτιση θυμάτων με τον θύτη και η δράση για λογαριασμό του ως τρόπος επιβίωσης. Αυτή η υποταγή της θέλησης του θύματος δεν είναι αποτέλεσμα αυτόβουλης απόφασης αλλά της βίας. Ο θύτης δεν περιορίζεται στην απαίτηση για υποταγή της γυναίκας αλλά ζητά και την αγάπη της. Η Herman σχολιάζει: *«Ο πρώτος στόχος του δράστη φαίνεται να είναι η υποδούλωση του θύματος και το επιτυγχάνει με την άσκηση δεσποτικού ελέγχου πάνω σε κάθε πτυχή της ζωής του. Αλλά και η υποχώρηση έναντι των απαιτήσεων του δράστη σπάνια τον ικανοποιεί· τον κατέχει, φαίνεται, μια ανάγκη να δικαιολογήσει τα εγκλήματα του και ως εκ τούτου ζητά από το θύμα να τα επικυρώσει. Έτσι, απαιτεί από το θύμα να ομολογεί τον σεβασμό, την ευγνωμοσύνη ή ακόμα και την αγάπη του. Απώτερος σκοπός φαίνεται να είναι η δημιουργία ενός πρόθυμου θύματος» (Herman 1992, 75).*

Η ταύτιση με τον θύτη ως αντίδραση στον εγκλωβισμό του σε μια έκδηλα απελπιστική θέση λέγεται το «Σύνδρομο της Στοκχόλμης». Το φαινόμενο αυτό πρωτοπατηρήθηκε μετά μία ομηρία στη Σουηδική πρωτεύουσα: οι όμηροι άρχισαν να κτίζουν μια σχέση με τους ληστές της τράπεζας και τα δεσμά τους ενισχύθηκαν περισσότερο. Μετά από την ακινητοποίηση και σύλληψη των ληστών, μερικοί απελευθερωμένοι όμηροι τους επισκέφθηκαν στη φυλακή. Κάθε άτομο είναι επιρρεπές στο Σύνδρομο της Στοκχόλμης –δηλαδή την ταύτιση με το θύτη- αν ικανοποιούνται τέσσερις προϋποθέσεις: απειλείται η ζωή του ατόμου· το άτομο αδυνατεί να διαφύγει (ή νομίζει ότι αδυνατεί)· το άτομο αποκόβεται από τον υπόλοιπο κόσμο· ο θύτης είναι φιλικός τουλάχιστον sporadικά. Οι ψυχολόγοι Graham and Rawlings (1998) σημειώνουν ότι αυτές οι προϋποθέσεις συχνά διαπιστώνονται σε περιπτώσεις βίας στην οικογένεια, όπου το θύμα μπορεί να αναπτύξει το Σύνδρομο της Στοκχόλμης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η γυναίκα φοβάται μην κάνει κάτι και προκαλέσει το θυμό του θύτη. Προσπαθεί να τον κερδίσει και να του

φερθεί ως σύμμαχός του. Μπορεί να προσπαθήσει να τον προστατέψει, λ.χ., με το να αποκρύψει την αληθινή αιτία των τραυμάτων της, ισχυριζόμενη ότι χτύπησε από μόνη της.

2.4.5 Η Στενή Σχέση μεταξύ Δράστη και Θύματος

Η στενή σχέση που υπάρχει μεταξύ του δράστη και της οικονομικής και κοινωνικής εξάρτησης της γυναίκας από τον άνδρα δυσχεραίνει πολύ την ικανότητα άμυνας της. Το να καταγγείλει μέλος της οικογένειάς της, την στιγματίζει κοινωνικά. Οι γυναίκες δυσκολεύονται για ευνόητους λόγους να καταγγείλουν δημόσια για τη βία και να καλέσουν την αστυνομία. Κατά μέσο όρο, καταγγέλλεται μόνο το 75% των περιπτώσεων οικογενειακής βίας. Το υπόλοιπο 75% δεν καταγγέλλεται ποτέ. (European Women's Lobby, 2000). Η πείρα δείχνει ότι οι γυναίκες μπορεί να κακοποιηθούν μέχρι και τριάντα φορές προτού καλέσουν την αστυνομία.

2.4.6 Προστατεύοντας Μετανάστριες από τη Βία

Οι μετανάστριες δεινοπαθούν ακόμη περισσότερο σε βίαιες σχέσεις. Αν δεν εξασφαλίσουν από μόνες τους άδεια παραμονής, αυτή εξαρτάται από το δράστη, κάτι που αυξάνει τον κίνδυνο κακοποίησής τους. Η εξάρτηση αυτή μπορεί μόνο να εξουδετερωθεί με το να εγγυηθούν τα ευρωπαϊκά κράτη ξεχωριστές άδειες παραμονής και εργασίας που δεν τις προσδένουν στους συζύγους τους.

Στις μετανάστριες πρέπει επίσης να προσφέρεται επαρκής κοινωνική και οικονομική στήριξη για να φτιάξουν μόνες τους τη ζωή τους. Συχνά έχουν πρόσβαση σε λιγότερους πόρους απ' ό,τι οι κακοποιημένες γυναίκες και σε μερικές χώρες αποκλείονται από κοινωνικές παροχές. Συνεπώς είναι ακόμη επιτακτικότερη ανάγκη να φιλοξενοούνται οι μετανάστριες σε καταφύγια. Για αυτές και τα παιδιά τους, το καταφύγιο μπορεί να είναι το μόνο μέρος που είναι ασφαλείς. Και αυτό εξηγεί το σχετικά ψηλό ποσοστό μεταναστριών σε καταφύγια. Στη Δανία, για παράδειγμα, το 32% των γυναικών που ζήτησαν να γίνουν δεκτές σε καταφύγια το 2002 ήταν μετανάστριες (L.O.K.K., 2004). Στην Αυστρία, οι αλλοδαπές ξεπερνούσαν σε αριθμό τις υπόλοιπες γυναίκες που φιλοξενήθηκαν.

Τα καταφύγια γυναικών χρειάζονται επαρκείς πόρους για να προσφέρουν συμβουλευτική στη μητρική γλώσσα των αριθμητικά μεγαλύτερων ομάδων μεταναστριών. Η προσφορά ενημερωτικού και άλλου υλικού σε διάφορες γλώσσες είναι απαραίτητη ώστε να λαμβάνουν οι μετανάστριες τη βοήθεια που έχουν ανάγκη.

2.4.7 Ο Αντίκτυπος στα Παιδιά

Η βία διαπρασόμενη κατά της μητέρας, πάντα επηρεάζει παιδιά και σε πολλές περιπτώσεις κακοποιούνται τα ίδια από τους πατέρες και πατριούς (Hester / Mullender 2003).

Έρευνες έχουν δείξει ότι το 90% των παιδιών είναι στο ίδιο ή το διπλανό δωμάτιο όταν εκδηλώνεται βία. Ένα τρίτο από αυτά γίνεται μάρτυρας της κακοποίησης, προσπαθεί να προστατεύσει τη μητέρα και μπορεί και να κακοποιηθεί (Asian Women and Domestic Violence, Information for Advisors, 1995, 2 / Women Against Rape, 1998, 2).

Μία μελέτη που διενεργήθηκε στις ΗΠΑ εξακρίβωσε ότι το 70% των περιπτώσεων στις οποίες κακοποιήθηκαν γυναίκες, ασκήθηκε βία και κατά των παιδιών (βλ. Bowker/Arbitell/McFerron 1988). Ο φόβος ότι, αν η κακοποιημένη ζητήσει βοήθεια, τα πράγματα μπορούν και να χειροτερεύσουν, αποτελεί σημαντική αιτία για τη μη καταγγελία της βίας και για την απόφαση να μείνει μια γυναίκα σε μια βίαιη σχέση και να υπομείνει τη βία αβοήθητη.

Συνεπώς, ακριβώς όπως οι μητέρες, χρειάζονται και τα παιδιά το ασφαλές περιβάλλον και τη στήριξη που προσφέρουν τα καταφύγια. Τα καταφύγια είναι και για τα παιδιά. Τα παιδιά αποτελούν την πλειοψηφία των φιλοξενούμενων στα καταφύγια της Ευρώπης. Εκείνα τα παιδιά που εκθέτονται στην πατρική βία κατά της μητέρας τους, είναι πιθανότερο να γίνουν δράστες ή

θύματα. Τα αγόρια είναι πιο πιθανόν να μεγαλώσουν και να γίνουν δράστες και τα κορίτσια να υφίστανται βία (Appelt/Höllriegl/Logar 2001). Είναι ουσιώδες να τυγχάνουν βοήθειας και στήριξης τα παιδιά θύματα βίας.

2.4.8 Ενδυνάμωση

Η βία αφήνει βαθιά σημάδια τόσο στο σώμα όσο και την ψυχή και καταστρέφει την αυτοεκτίμηση και ανεξαρτησία του ατόμου. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι γυναίκες και τα παιδιά τους που υπήρξαν θύματα βίας, δεν παραμένουν με σταυρωμένα τα χέρια. Οι γυναίκες θα επινοήσουν διάφορες τακτικές σε μια προσπάθεια να σταματήσουν τη βία και να αμυνθούν, ενώ τα παιδιά θα προσπαθήσουν να βοηθήσουν τη μητέρα τους με φωνές, καλώντας την αστυνομία ή να σταματήσουν τη βία του πατέρα. Οι γυναίκες θα προσέχουν τις διαθέσεις του συντρόφου τους για να προλάβουν το ξέσπασμα βίας και να πάνε σε ένα ασφαλές μέρος· θα προσπαθήσουν να τον εξευμενίσουν όταν επιστρέφει σπίτι με άγριες διαθέσεις και θα προστατεύσουν τα παιδιά τους από αυτόν με κίνδυνο να ξυλοκοπηθούν οι ίδιες. Αυτές είναι ορισμένες τακτικές που συχνά οι γυναίκες που ζουν με ένα βίαιο σύντροφο, υιοθετούν. Αναπτύσσουν μεγάλη ειδικότητα στην αντιμετώπιση της κατάστασης και δεν πρέπει καθόλου να θεωρούνται ως απλά θύματα. Έχει σημασία να δούμε επίσης και τη δύναμή τους και τη θέληση να επιβιώσουν. Ο όποιος πειρασμός να χαρακτηρίσουμε τις γυναίκες αδύνατες και ανίκανες να δράσουν ανεξάρτητα ή ως ακόμα και ως παθολογικά ασθενείς, όχι μόνο δεν βοηθά καθόλου αλλά και υπονομεύει τη θέση τους.

Κάθε γυναίκα δικαιούται να ζει τη ζωή της ελεύθερα αποφασίζοντας για αυτήν αυτόνομα.

Θεσμοί, με σαφή διοικητικό και ελεγκτικό χαρακτήρα είναι ακατάλληλοι για την ενδυνάμωση γυναικών. Για τούτο οι γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους χρειάζονται καταφύγιο με προσέγγιση στον προγραμματισμό και τη λειτουργία, ειδικά προσαρμοσμένη στις ανάγκες αυτές, όπως διευκρινίζει το Εγχειρίδιο αυτό. Αν πρόκειται να λάβουν οι γυναίκες το είδος της βοήθειας και στήριξης που χρειάζονται τότε πρέπει να τύχουν σεβασμού για το σθένος τους, με ευαισθησία, συμπάθεια και ευφυή συναίσθηση των αναγκών τους. Ο σκοπός της λειτουργίας ενός καταφυγίου είναι συνεπώς η ενίσχυση και ενδυνάμωση των γυναικών ώστε να καταστούν ικανές να ζήσουν πλέον μια ανεξάρτητη αυτοδιοικούμενη ζωή, ελεύθερη από βία.

2.5 ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ας δούμε τις προδιαγραφές της βοήθειας προς κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά. Θα ψάξουμε το απαιτούμενο περιβάλλον και πόρους να προσφέρουμε στα θύματα την αναγκαία στήριξη.

Στο μέρος αυτό παραθέτουμε περιληπτικά τις ζωτικές προϋποθέσεις για επαγγελματικές υπηρεσίες παροχής κατάλληλης στήριξης ως μέτρο σύγκρισης για κυβερνήσεις και κρατικές αρχές, αρμόδιες για την προσφορά των υπηρεσιών αυτών. Τα ίδια κριτήρια παραθέτονται αναλυτικά στο πρακτικό μέρος του Εγχειριδίου.

2.5.1 Καταφύγιο και Υπηρεσίες Στήριξης σε Αριθμούς

Κάθε χώρα θα πρέπει να προσφέρει επαρκή αριθμό καταφυγίων. Τουλάχιστον ένα καταφύγιο, ικανό να δεχθεί γυναίκες και παιδιά πρέπει να λειτουργεί επί εικοσιτετραώρου βάσεως σε κάθε αστική ή αγροτική περιοχή. Κάθε γυναίκα θα πρέπει να φτάνει εκεί γρήγορα. Πρέπει να υπάρχουν συγκοινωνίες για τη μετάβασή αυτής και των παιδιών της στο κοντινότερο καταφύγιο. Κάθε χώρα θα πρέπει να λειτουργεί μία δωρεάν γραμμή βοήθειας εθνικής κλίμακας για γυναίκες ως πρώτο σημείο επαφής. Θα πρέπει να στελεχώνονται οι περιφερειακές τηλεφωνικές γραμμές ανά το εικοσιτετράωρο για να μπορούν τα καταφύγια να δέχονται επείγοντα περιστατικά.

Πολλά καταφύγια λειτουργούν κινητά συμβουλευτικά κέντρα και παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στο καταφύγιο. Πρόκειται για εξαιρετικά σημαντικές υπηρεσίες για θύματα βίας. Όπως και στο δημόσιο τομέα υγείας, το πεδίο της πρόληψης βίας απαιτεί ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών για στήριξη και ικανοποίηση των αναγκών των θυμάτων, γυναικών και παιδιών. Τέτοιες υπηρεσίες είναι η ασφαλής φιλοξενία στο καταφύγιο, η κινητή συμβουλευτική, τηλεφωνική γραμμή βοήθειας, εξωτερικές υπηρεσίες σε αγροτικές περιοχές, κέντρα διαχείρισης κρίσεων και προγράμματα φιλοξενίας. Έχει σημασία το να έχουν τα θύματα επιλογές.

Εξίσου σημαντική, είναι η νομοθετική προστασία από τη βία που όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο των καταφυγίων. Η εμπειρία της Αυστρίας όπου η νομοθετική προστασία από τη βία υπάρχει εδώ και έξι χρόνια, καταδεικνύει ότι τα καταφύγια παραμένουν αναγκαία – στην πράξη, ο αριθμός των διαταγμάτων αποκλεισμού που εκδόθηκαν βάσει του περί Προστασίας από τη Βία Νόμου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι χρειάζεται μεγαλύτερος αριθμός καταφυγίων ή θέσεων σε αυτά.

Παραθέτουμε ορισμένους λόγους για τους οποίους τα καταφύγια εξακολουθούν να είναι αναγκαία ακόμα και όταν υπάρχει αποτελεσματική νομική προστασία κατά της βίας. Δεν επιθυμούν όλα τα θύματα να αποταθούν στην αστυνομία ή τη δικαιοσύνη και να υποβάλουν κατηγορίες· μερικές προτιμούν να παραμείνουν στο καταφύγιο όσο χρειαστεί. Οι γυναίκες που κινδυνεύουν ιδιαίτερα χρειάζονται ασφαλή διαμονή κατά τη διαδικασία διαζυγίου, διότι ο νόμος δεν είναι σε θέση να παρέχει πλήρη προστασία κατά της βίας. Μερικές γυναίκες δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να παραμείνουν στο σπίτι τους· έστω λόγω των τραυματικών εμπειριών που πέρασαν εκεί ή διότι οι συγγενείς του συζύγου μένουν δίπλα ή διότι τερματίστηκε το συμβόλαιο ή δεν είναι στο όνομά τους.

2.5.2 Κρατική Χορηγία και Οργανωτικές Δομές για Καταφύγια

Τα καταφύγια προσφέρουν σημαντική ψυχο-κοινωνική στήριξη και, όπως άλλες υπηρεσίες κοινωνικής προσφοράς, θα πρέπει να θεωρούνται ζωτικό μέρος των υπηρεσιών που το κράτος μπορεί να προσφέρει στο κοινό. Αυτό συνεπάγεται και υποχρέωση εκ μέρους της κυβέρνησης και των κρατικών αρχών να διασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση των γυναικείων καταφυγίων και άλλων οργανισμών στήριξης γυναικών.

Η χρηματοδότηση γυναικείων καταφυγίων μπορεί να θεσπιστεί δια νόμου και να καλύπτει όλα τα τρεχούμενα έξοδα του καταφυγίου για την επαγγελματική του λειτουργία.

Τα καταφύγια, οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης και άλλες σχετικές υπηρεσίες, πετυχαίνουν τον σκοπό τους μόνο όταν μπορούν να βασιστούν σε χρηματοδότηση βάσει συμβολαίου διάρκειας αρκετών ετών (ή αορίστου διάρκειας).

Τα πρόσφατα έτη, οι σύγχρονες δημοκρατίες που θεωρούν την προσφορά υπηρεσιών δημόσιας υγείας και κοινωνικής μέριμνας ως καίρια υποχρέωση, τείνουν να αναθέτουν όλο και περισσότερες κρατικές λειτουργίες σε ΜΚΟ. Αυτές οι ΜΚΟ είναι ανεξάρτητοι, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που καλύπτου ανάγκες και προσφέρουν υπηρεσίες εντός του χώρου της κοινωνικής προσφοράς και κοινωνικής πολιτικής.

Τα καταφύγια γυναικών στην Ευρώπη τυγχάνουν διαχείρισης κυρίως από γυναικείες ΜΚΟ που έχουν αποκτήσει στην πάροδο του χρόνου σημαντική πρακτική εμπειρία και εμπειρογνωμοσύνη στην προσφορά στήριξης σε κακοποιημένες γυναίκες. Αυτή η μορφή οργάνωσης της παροχής υπηρεσιών για γυναίκες έχει αποδειχθεί αποτελεσματική και θα πρέπει να υιοθετείται όταν ξεκινούν νέα προγράμματα. Τον τρόπο με τον οποίο οι γυναικείες ΜΚΟ προσφέρουν στήριξη, χαρακτηρίζει περισσότερη ευελιξία και τα θύματα βίας τείνουν να έχουν λιγότερες αναστολές να αποταθούν σε μια ΜΚΟ απ' ό,τι σε μια κρατική υπηρεσία.

Η συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και γυναικείων υπηρεσιών στήριξης αποδείχθηκε επιτυχής και προσέφερε ευεργετικά αποτελέσματα σε πολλές χώρες. Έτσι, η φόρμουλα της επιτυχίας ονομάζεται «private-public partnership» (συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα).

Έχει σημασία το να εμμένουν οι κρατικές υπηρεσίες στην τήρηση προτύπων ποιότητας (όπως διατυπώνει το παρόν Εγχειρίδιο) αλλά και το να σέβονται την επαγγελματική

ανεξαρτησία των οργανώσεων αυτών. Απαιτείται συχνή εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση για να ενισχυθεί η ποιότητα της εργασίας των καταφυγίων και κέντρων στήριξης (βλ. Κεφάλαιο «Τεκμηρίωση, Αξιολόγηση και Έλεγχος Ποιότητας»). Υπενθυμίζεται ότι η ποιότητα καθίσταται δυνατή μόνο εφόσον είναι διαθέσιμοι οι αναγκαίοι οικονομικοί πόροι.

2.5.3 Πρέπουσα Αρωγή για Γυναίκες και Παιδιά – οι Φεμινιστικές Αρχές

Το κατάλληλο καταφύγιο για τις ανάγκες κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους δεν είναι οι στέγες για άστεγους ή ιδρύματα για στέγαση άλλου είδους κοινωνικών ομάδων. Από μόνη της η προσφορά στέγης δεν βοηθά κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους αρκετά. Χρειάζεται ένα σύστημα καταφυγίων γυναικών, με κατάλληλο σχεδιασμό και κατάλληλη φιλοσοφία στην προσέγγιση ώστε να προσφέρει ακριβώς εκείνη τη στήριξη που τα θύματα έχουν ανάγκη. Η προστασία και η ασφάλεια είναι ανάμεσα στα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά ενός καταφυγίου. Όμως, το να μην παραδίδονται οι γυναίκες και τα παιδιά σε ιδρύματα στα οποία θα στερηθούν τη δυνατότητα καθορισμού της ζωής τους, είναι εξίσου σημαντικό. Ένα καταφύγιο θα πρέπει να θέτει την ενίσχυση και ενδυνάμωση των γυναικών και των παιδιών ως τον απώτερο στόχο στον σχεδιασμό του.

Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στη Βία κατά Γυναικών χαρακτηρίζει το ιστορικό ανισοζύγιο εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών ως την αιτία της βίας. Έτσι, τα καταφύγια επιδιώκουν μια προσέγγιση που αποσκοπεί στην απελευθέρωση των γυναικών από βίαιες σχέσεις και στη χειραφέτηση τους από τον ανδρικό έλεγχο, είτε παραμείνουν με τους συντρόφους τους είτε όχι. Το έργο των γυναικείων αποσκοπεί στον τερματισμό της βίας. Είτε η γυναίκα τερματίσει τη βίαιη σχέση μετά από δική της απόφαση που πρέπει να γίνει σεβαστή είτε όχι. Το να στοχεύουμε όμως στη διατήρηση της οικογένειας αντί πρωτίστως στον τερματισμό της βίας, θα ήταν απλώς παραστράτημα.

Οι βίαιοι άνδρες πρέπει να αντιληφθούν ότι δεν υπάρχει δικαιολογία για τη βία και ότι η ευθύνη για τον τερματισμό της βαρβαίνει μόνο αυτούς. Τα καταφύγια έχουν επιτελέσει σημαντικό έργο στον τομέα της εκτέλεσης και ανάπτυξης προγραμμάτων που απευθύνονται σε δράστες (Logar/Rösemann/Zürcher 2002).

Η πρακτική εμπειρία που προσφέρουν τα γυναικεία καταφύγια τις τελευταίες τρεις δεκαετίες έχει δείξει ότι οι αρχές και η προσέγγιση του φεμινισμού και της χειραφέτησης είναι αποτελεσματικές στη στήριξη στον αναγκαίο βαθμό των κακοποιημένων γυναικών και παιδιών (Hanetseder, Bern/Stuttgart/Wien, 1992).

Οι κυβερνητικές και κρατικές υπηρεσίες μπορούν και πρέπει να λάβουν υπ' όψιν την εμπειρία αυτή όταν δημιουργούν ή επεκτείνουν υπηρεσίες κατά της βίας.

3. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

Το καταφύγιο γυναικών στεγάζει με ασφάλεια ώστε να ζει η γυναίκα και τα παιδιά της θύματα ενδοοικογενειακής βίας, χωρίς το φόβο της κακοποίησης. Το καταφύγιο προσφέρει ειδικές υπηρεσίες και προφυλάξεις ασφαλείας. Η καθοδηγούσα αρχή στην συνεργασία με κακοποιημένες γυναίκες είναι η έντονη υποχρέωση για συνηγορία υπέρ των δικαιωμάτων της γυναίκας και η ενδυνάμωση των γυναικών για να ζουν ανεξάρτητα και αξιοπρεπώς.

Τα καταφύγια πρωτοστατούν στη μάχη ενάντια της βίας κατά των γυναικών. Το έργο τους δεν περιορίζεται στην παροχή στέγης και ασφαλούς μέρους διαμονής. Το καταφύγιο δίνει σε γυναίκες και παιδιά τη στήριξη που τους επιτρέπει να αντιμετωπίσουν τις τραυματικές εμπειρίες τους, να θέσουν ένα τέλος στη βία, να επανακτήσουν αυτοσεβασμό και να θέσουν τις βάσεις για μία ανεξάρτητη ζωή που διαφεντεύουν οι ίδιες. Τα καταφύγια προσφέρουν χειρισμό κρίσεων και συνεχή συμβουλευτική και στήριξη σε όλα τα θέματα σχετικά με βιώματα βίας (νομικά θέματα, προβλήματα στέγασης και εργασίας, θεραπεία). Αποτελούν εκείνο το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο οι γυναίκες και τα παιδιά μπορούν να γνωρίσουν μια διαφορετική μορφή συμβίωσης. Τα καταφύγια επιτελούν και δημόσιο έργο: συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση γύρω από την ενδοοικογενειακή βία, συνεργάζονται με και προσφέρουν προγράμματα σε επαγγελματίες, διοργανώνουν εκδηλώσεις, συμμετέχουν σε σχετικές δράσεις, εμπλέκονται σε προληπτικές δράσεις σε σχολεία και πολλά άλλα πέρα από αυτά. Τα καταφύγια χαρακτηρίζουν:

- οι συγκεκριμένοι του στόχοι,
- η σαφώς καθορισμένη ομάδα στόχου,
- οι αρχές λειτουργίας του,
- η εξειδίκευση υπηρεσιών και προσωπικού (βλ. κεφ. 5 και 7),
- οι συγκεκριμένες προφυλάξεις ασφαλείας (βλ. κεφ. 6),

Μόνο αν ένα καταφύγιο λειτουργεί όπως αναφέρεται πιο πάνω και περιγράφεται στα σχετικά κεφάλαια που ακολουθούν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καταφύγιο γυναικών».

3.1 Ο ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Το καταφύγιο γυναικών επιδιώκει την επίτευξη σαφώς προκαθορισμένων στόχων. Αυτό εξυπηρετεί τη διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει. Έχει ρόλο να παίξει στην πρόληψη βίας κατά γυναικών και παιδιών. Η ίδια η φύση του, επιβάλλει σε αυτό να προλάβει άλλη βία με το να προσφέρει στα θύματα βίας ένα ασφαλές περιβάλλον και στήριξη για να αποτραπεί η νέο ξέσπασμά της. Οι κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους χρειάζονται σχολαστική φροντίδα, έμπρακτη στήριξη και συνοδευτική στις νομικές διαδικασίες. Χρειάζονται σύμβουλους που θα τις στηρίξουν. Οι υπηρεσίες πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες κακοποιημένων γυναικών. Ο χειρισμός κρίσεων όπως και η μακροπρόθεσμη θεραπεία χρειάζονται για να ξεπεραστούν οι τραυματικές εμπειρίες. Ωστόσο, το καταφύγιο συμμετέχει σε δραστηριότητες στον τομέα της πρωτογενούς και τριτογενούς πρόληψης (βλ. κεφ. 5). Έτσι, παίζει καθοριστικό ρόλο στην όλη καταπολέμηση και πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας.

3.1.1 Προστασία και ασφάλεια

Κατ' αρχήν έχει σημασία η ασφάλεια των θυμάτων βίας. Η ασφάλεια στα καταφύγια συνεπώς, πρέπει να τυγχάνει ύψιστης προτεραιότητας (βλ. κεφ. 7).

3.1.2 Ενδυνάμωση

Η βία είναι ένα τραυματικό βίωμα για ένα άτομο, που αισθάνεται ανίσχυρο, στο έλεος κάποιου άλλου. Όποια στήριξη των θυμάτων βίας αποσκοπεί στο να ξεπεραστεί το αίσθημα της αδυναμίας και να ενδυναμωθούν οι γυναίκες αυτές ώστε να μπορούν να διαφεντεύουν (ξανά) τη ζωή τους. Δεν πρέπει να χαρακτηρίζονται «ασθενείς» ή «συντετριμμένες» οι γυναίκες που υπήρξαν θύματα βίας, γεγονός που θα αποδυνάμωνε περαιτέρω τη θέση τους. Το ότι είναι αδύναμες αποτελεί συχνά επακόλουθο της έκθεσής τους σε βία. Η βία αφήνει σημάδια όχι μόνο στο σώμα αλλά και στο νου όπως και την αυτοεκτίμηση. Οι όποιες προσεγγίσεις βλέπουν αυτά τα χαρακτηριστικά ως γυναικείες αδυναμίες αποτυγχάνουν κατά την ενασχόληση με αυτές τις κακοποιημένες γυναίκες που καταλήγουν σε παθολογικές περιπτώσεις. Εμπειρογνώμονες του κινήματος των καταφυγίων θεωρούν ότι είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας το να θεωρούνται οι γυναίκες ως ειδικές για την περίπτωσή τους. Χρειάζονται στήριξη για να συλλάβουν και να κατανοήσουν τη θέση τους και πως ήταν δυνατό για το σύντροφό τους να ασκεί σε αυτές εξουσία (βλ. και κεφ. 5.1). Η κατανόηση των μηχανισμών της βίας επιτρέπει την ανάπτυξη τρόπων αποτελεσματικής αντίστασης σε αυτή. Απώτερος στόχος είναι η ζωή ελεύθερη από βία.

3.1.3 Κοινωνική αλλαγή

Τα καταφύγια αποσκοπούν να εκμηδενίσουν προϋδεασμούς, νοοτροπίες και συμπεριφορές στην κοινωνία που αποτελούν εκτροφείο όπου διαιωνίζεται η βία κατά γυναικών και παιδιών.

Τα καταφύγια είναι σχεδιασμένα για να ευαισθητοποιήσουν σχετικά με:

- την κατάσταση γυναικών και παιδιών
- την επίδραση της ενδοοικογενειακής βίας στην κοινωνία
- αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης του ζητήματος
- αποτελεσματικούς τρόπους τερματισμού της βίας κατά των γυναικών και παιδιών
- τα πιθανά οφέλη της ειρηνικής κοινωνίας (see also chapter 5.3).

3.2 ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ; ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΥ

Τα καταφύγια θα πρέπει να είναι ανοικτά σε όλες τις γυναίκες που υπήρξαν θύματα φυσικής, ψυχικής, συναισθηματικής, σεξουαλικής και οικονομικής βίας, διαπραγμένης από τον νυν ή πρώην σύντροφο ή μέλος της οικογένειας.

Όπως επιχειρηματολογήσαμε στο κεφάλαιο 2, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία των θυμάτων βίας στην οικογένεια και οι άνδρες των δραστών. Ωστόσο, οι γυναίκες σε μερικές περιπτώσεις κακοποιούνται και από γυναίκες συντρόφους ή από –συνήθως ηλικιακά μεγαλύτερες ή ιεραρχικά ανώτερες- γυναίκες μέλη της οικογένειας (ειδικά σε κοινωνίες με ιεραρχικές δομές). Το καταφύγιο οφείλει να είναι ανοικτό σε όλες τις γυναίκες ανεξάρτητα από ηλικία, θρησκεία, εθνικότητα, ιθαγένεια, σεξουαλικό προσανατολισμό, αναπηρία, έγγαμη κατάσταση, νομικό ή κοινωνικό καθεστώς, πολιτικές πεποιθήσεις και οικονομική κατάσταση.

Η ηλικία της γυναίκας μπορεί να αποτελεί πρόβλημα. Αν μια γυναίκα είναι ανήλικη, ενδέχεται να προκύψουν νομικές δυσκολίες. Στην περίπτωση αυτή, η συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες ευημερίας ανηλίκων είναι σημαντική. Μερικές χώρες και πόλεις προσφέρουν υπηρεσίες σε νεαρές γυναίκες και κορίτσια που συχνά μπορούν και να είναι η καλύτερη λύση μιας και η κατηγορία αυτή έχει ειδικές ανάγκες και αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα.

Παράδειγμα: Υπάρχουν πάνω από 30 καταφύγια για νεαρές γυναίκες στη Σουηδία
Βλέπε ROKS: www.roks.se/index.html

Τα καταφύγια προσφέρουν ασφαλή στέγη και σε παιδιά.

Όπως εξηγήσαμε λεπτομερώς στο κεφ. 5.2, η βία στην οικογένεια επηρεάζει τα παιδιά διότι τα ίδια είτε είναι θύματα ή γίνονται μάρτυρες της βίας εις βάρος της μητέρας τους. Και οι δύο περιπτώσεις μπορούν να αποδειχθούν τραυματικές. Εξ άλλου, οι γυναίκες ίσως και να μην αναζητούσαν προστασία σε καταφύγιο αν δεν μπορούσαν να φέρουν εκεί και τα παιδιά τους.

Οι ζωή σε περιορισμένο χώρο και η απουσία ιδιωτικού χώρου στα καταφύγια καθιστά λογική την επιβολή ανώτατου ηλικιακού ορίου για αγόρια. Όμως, αν λόγω ηλικίας, τα αγόρια δεν μπορούν να γίνουν δεκτά, το καταφύγιο είναι υποχρεωμένο να μεριμνήσει για εξεύρεση στέγης σε ξενώνα ή αλλού.

Ως εναλλακτική προσφέρονται ειδικά διαμερίσματα για τις οικογένειες αυτές που μπορούν να έχουν, για παράδειγμα, διαφορετική είσοδο.

Παράδειγμα: Καταφύγιο Άιζενσταντ (Frauenhaus Eisenstadt)

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.aoef.at>

Έχει σημασία να αποφασίζει το κάθε καταφύγιο την πολιτική του από μόνο του ανάλογα με τις δυνατότητες και εναλλακτικές.

Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι η βία στην οικογένεια ή σε οικείες σχέσεις είναι απλώς μία μορφή βίας κατά γυναικών. Γυναίκες γίνονται επίσης θύματα ή άλλων μορφών βίας (σωματεμπορίας, εξαναγκασμού σε γάμο, ακρωτηριασμού γεννητικών οργάνων, άσεμνης επίθεσης, βιασμού σε πόλεμο κ.ά.). Σε γενικές γραμμές, επαφίεται στο κάθε καταφύγιο να αποφασίσει για το είδος των θυμάτων που θα φιλοξενήσει, πέραν των θυμάτων βίας στην οικογένεια. Οι συλλογισμοί οφείλουν να βασίζονται στις υπηρεσίες που μπορούν να προσφερθούν και τα μέτρα ασφάλειας. Συνήθως, τα καταφύγια δεν προορίζονται για τις άστεγες γυναίκες αν και θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι πολλές άστεγες γυναίκες είχαν υποστεί βία στο παρελθόν ή την υφίστανται τώρα, και συνεπώς θα αναγνωρίσουμε το δικαίωμά τους για θέση σε ένα καταφύγιο.

Τα καταφύγια ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα στην ορθή αντιμετώπιση γυναικών που υποφέρουν από κατάχρηση ουσιών ή έντονα ψυχικά προβλήματα. Τέτοια προβλήματα είναι συχνά συνδεδεμένα με τραυματικά βιώματα βίας στην οικογένεια ή σεξουαλικής κακοποίησης (βλ. κεφ. 2). Είναι σημαντικό για το καταφύγιο να μπορεί να κρίνει αν μπορεί να βοηθήσει ικανοποιητικά μια γυναίκα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα κατάχρησης εξαρτησιογόνων ουσιών και οινόπνευματος ή τα ψυχολογικά της προβλήματα, διαφορετικά εάν χρειάζεται, να συνεργαστεί με ειδικές υπηρεσίες. Συστήνεται έτσι, κάθε περίπτωση να εξετάζεται ξεχωριστά και η κάθε απόφαση να λαμβάνεται με γνώμονα τους διαθέσιμους πόρους.

3.1 ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΕΝΟΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Το καταφύγιο λειτουργεί με στόχους που έχουν ενσωματωθεί σε θεμελιώδεις αρχές που καθορίζουν κάθε πτυχή της λειτουργίας του. Αυτές οι αρχές είναι:

3.2.1 Φεμινιστική προσέγγιση

Η ανδρική βία κατά γυναικών αποτελεί σύμπτωμα της ιστορικά άνισης κατανομής εξουσίας μεταξύ των δύο φύλων και απεικόνιση της σχέσης τους στην κοινωνία και στην πολιτική. Θα πρέπει συνεπώς να θεωρείται πρωταρχικά ως κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα. Τα καταφύγια χρειάζονται να εκπληρώσουν ένα πολιτικό λειτουργήμα στο να ευαισθητοποιούν για το κοινωνικό, πολιτιστικό και πολιτικό πλαίσιο που προάγει την ανδρική βία. Οι ακτιβιστές/ριες θέλουν να δώσουν σε γυναίκες και παιδιά τη δυνατότητα να φωνάξουν κατά της βίας. Οι δράστες θα πρέπει να λογοδοτήσουν για αυτήν. Οι φεμινιστικές αρχές όπως εφαρμόζονται στο

καταφύγιο θα πρέπει να προσφέρουν την ευκαιρία στις γυναίκες και τα παιδιά να ελευθερωθούν από τη βία.

3.2.2 Γυναίκες βοηθούν γυναίκες

Οι κακοποιημένες γυναίκες υποφέρουν πολύ από τη βία και την εξουσία των συντρόφων τους. Συνεπώς, έχει σημασία να λαμβάνουν στήριξη και βοήθεια από γυναίκα σύμβουλο, ειδική στο πεδίο αυτό.

Στις γυναίκες θύματα βίας προκαλούν πρόσθετα προβλήματα η αδύναμη θέση στην οποία περιέρχονται και η απώλεια πίστης στις δικές τους δυνατότητες. Έτσι, το καταφύγιο προσφέρεται ως σχολή για να μάθουν οι γυναίκες τις δικές τους ικανότητες και να ζήσουν ενεργά και ως αφέντρες του εαυτού τους. Αυτό αποτυπώνεται στη δομή του καταφυγίου όπου οι γυναίκες όχι μόνο εργάζονται αναλαμβάνοντας ευθύνες για τα κοινά. Αυτό βοηθά τις γυναίκες να ξανασκεφτούν και να ξεπεράσουν τα στερεότυπα για το ρόλο των φύλων. Η αρχή αυτή ισχύει και σε άλλες γυναικείες υπηρεσίες.

3.2.3 Συνηγορία υπέρ γυναικών

Δράση κατά της βίας σημαίνει υιοθέτηση καθαρής γραμμής και καταδίκη της βίας κατά παντός σε όλες τις μορφές της («Δεν υπάρχει δικαιολογία για τη βία»). Στην προσπάθεια να τηρήσουμε ουδέτερη στάση έναντι της βίας, κινδυνεύουμε να την ανεχθούμε. Οι γυναίκες που έρχονται στο καταφύγιο δεν χρειάζεται να αποδείξουν τη βία που υποφέρουν. Έχει σημασία να πιστέψουμε το τι λένε και να τις μεταχειριστούμε χωρίς προϋδεασμούς. Τα θύματα χρειάζονται συνηγόρους που συμπαρατάσσονται δίπλα σε αυτές και τις στηρίζουν σε κάθε βήμα που χρειάζεται να κάνουν. Η συνηγορία και η αλληλεγγύη είναι ουσιαστικές.

Για τη βία ευθύνεται πάντα ο δράστης. Η υιοθέτηση σαφούς γραμμής κατά κάθε μορφής βίαιης συμπεριφοράς αποτελεί καταδίκη βίαιων πράξεων, όχι όμως καταδίκη του δράστη ως ατόμου.

3.2.4 Ομαδική εργασία (και επίπεδες ιεραρχίες)

Οι ρίζες των καταφυγίων ανάγονται στο κίνημα για τα δικαιώματα της γυναίκας του 1960 και 1970 που είχαν ως αίτημα την ισότητα και τη μη διάκριση σε κάθε πτυχή της ζωής.

Η οργάνωση του καταφυγίου οφείλει να δηλώνει τους στόχους αυτούς με την προώθηση δημοκρατικών αρχών, τον διαμοιρασμό εξουσίας και την αποφυγή υπερβολικών ιεραρχικών ή γραφειοκρατικών δομών. Το προσωπικό σε πολλά καταφύγια εργάζεται ως ομάδα, με κατανομή διευθυντικών καθηκόντων και υποχρεώσεων σε όλα τα μέλη της. Ακόμα κι αν το καταφύγιο έχει διευθυντή, εξακολουθεί να είναι σημαντικό να λειτουργεί στη βάση ομαδικής εργασίας και να εμπλέκει το προσωπικό σε όλες τις αποφάσεις και να του επιτρέψει να συμμετάσχει στην ανάπτυξη των υπηρεσιών του.

Αυτές οι δομές διασφαλίζουν ότι η συνεργασία και οι σχέσεις δεν βασίζονται στην άσκηση εξουσίας από τα πάνω προς τα κάτω αλλά ότι οι άνθρωποι μπορούν να συμβιώσουν και να συνεργαστούν σε μια ατμόσφαιρα αλληλεγγύης και ισότητας.

3.2.5 Συμμετοχή και δημοκρατικές διαδικασίες

Οι δημοκρατικές δομές και η ευκαιρία εμπλοκής σε ποικίλες πτυχές της ζωής του καταφυγίου είναι σημαντικές αρχές. Σε όλα τα καταφύγια πραγματοποιούνται τακτικές συσκέψεις, οι οποίες

αποτελούν τη βάση της συμμετοχής των γυναικών. Είναι σημαντικό να προσέξουμε να μην μετατρέψουμε τα καταφύγια σε ιδρύματα στα οποία οι ζωές των γυναικών εξουσιάζονται και ελέγχονται αλλά ότι οι γυναίκες συμπεριλαμβάνονται σε όλες τις λειτουργικές διαδικασίες. Η εξουσία του συζύγου δεν θα πρέπει να αντικαθίσταται από την εξουσία του ιδρύματος. Αυτή την εξουσία, καλείται το προσωπικό να την ασκήσει προσεκτικά και να επιβάλει τους εσωτερικούς κανόνες με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθά στον προσανατολισμό των γυναικών χωρίς να θέτει περισσότερους περιορισμούς απ' ό,τι πρέπει στην ατομική ελευθερία των γυναικών.

3.2.6 Δικαίωμα αυτο-ορισμού

Ο σεβασμός του δικαιώματος μιας γυναίκας να αποφασίζει για τη ζωή της είναι σημαντικός (βλ. μέρος 3.1.2 «Ενδυνάμωση»). Πολύ συχνά, συγγενείς, φίλοι και επαγγελματίες σε οργανισμούς αρωγής ωθούν τις γυναίκες σε αποφάσεις. Άλλοι της λένε να χωρίσει τον δράστη, άλλοι να του δώσει ακόμα μια ευκαιρία. Δυστυχώς, όταν αποφασίσει διαφορετικά, συχνά απογοητεύονται, ή ακόμα και εκνευρίζονται αν δεν ακολουθήσει τις συμβουλές τους. Τέτοιες συμβουλές πιέζουν τη στη γυναίκα ακόμη περισσότερο και δεν χρησιμεύουν καθόλου. Έχει σημασία να αντιληφθεί η ίδια ότι μόνο αυτή είναι σε θέση να αποφασίσει για τον εαυτό της και ότι η απόφασή της θα γίνει σεβαστή. Ο σκοπός της παρέμβασης είναι να τερματιστεί η βία και όχι η σχέση. Το δικαίωμα αυτο-ορισμού είναι μια βασική αρχή. Το για πόσο διάστημα θα θέλει η γυναίκα να παραμείνει στο καταφύγιο και το κατά πόσον θέλει να χωρίσει, αφορά μονάχα απόφαση της ίδιας.

3.2.7 Εμπιστευτικότητα και ανωνυμία

Για την προστασία των δικαιωμάτων της γυναίκας και της ακεραιότητάς της είναι ανάγκη να είναι η ίδια σε θέση να αποφασίσει για το ποιες πληροφορίες μεταβιβάζονται πέρα πέρα. Συνεπώς δεν πρέπει να διαβιβάζεται καμιά πληροφορία από καταφύγιο ή συμβουλευτικό κέντρο χωρίς τη συγκατάθεση της γυναίκας. Εξαιρέσεις υπάρχουν και αφορούν περιπτώσεις που η ζωή της ή των παιδιών της είναι σε κίνδυνο (π.χ. απόπειρα αυτοκτονίας, άμεσος κίνδυνος από βίαιο σύντροφο, ή γυναίκες που κακοποιούν τα παιδιά τους).

Στις γυναίκες πρέπει να παραχωρείται το δικαίωμα να λαμβάνουν συμβουλευτικές υπηρεσίες και στήριξη χωρίς να αποκαλύπτουν την ταυτότητά τους.

3.2.8 24ωρη υπηρεσία και απεριόριστη παραμονή

Μια γυναίκα που ξέφυγε από το σύζυγό της χρειάζεται άμεση στήριξη και προστασία. Πρέπει να μπορεί να καταφύγει στο καταφύγιο 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, επτά μέρες την εβδομάδα. Στα καταφύγια πρέπει να τουλάχιστον ένα μέλος του προσωπικού να είναι συνεχώς διαθέσιμο για να γίνει η εισαγωγή της γυναίκας. Αν υπάρχουν περισσότερα καταφύγια σε μια περιοχή ή πόλη, τουλάχιστον ένα θα πρέπει να εισαγάγει τη γυναίκα και τα παιδιά της ανά πάσα στιγμή. Οι γυναίκες και τα παιδιά τους θα πρέπει κατ' αρχήν να μπορούν να μείνουν εκεί μέχρι να νιώσουν ασφαλείς και να ενδυναμωθούν για μια ζωή χωρίς βία.

3.2.9 Ποικιλία

Η ποικιλία των γυναικών όχι μόνο πρέπει να τυγχάνει σεβασμού αλλά και να θεωρείται ως κάτι πολύτιμο που τυγχάνει ενθάρρυνσης. Αποτελεί προσόν για όσα καταφύγια και όσους εργαζόμενους σε αυτά αντανακλούν την ποικιλία εντός της κοινωνίας. Μπορούν να προσφέρουν μαθήματα γλώσσας και καλύτερη κατανόηση του υπόβαθρου μεταναστριών.

3.2.10 Υποχρέωση λογοδοσίας

Το καταφύγιο είναι υπεύθυνο και υπόλογο στις γυναίκες και τα παιδιά, στον οργανισμό-φορέα και τα μέλη του όπως και στην κοινωνία γενικότερα. Τις δραστηριότητες και τον τρόπο λειτουργίας του καταφυγίου πρέπει να χαρακτηρίζουν διαφάνεια και λογική.

3.2.11 Αρχές σχετικές με την ποιότητα υπηρεσιών

Η πλήρης εφαρμογή των αρχών απαιτεί επαγγελματισμό. Το προσωπικό πρέπει να εκπαιδεύεται και να αμείβεται επαρκώς. Πρέπει να λαμβάνονται πρόνοιες για περαιτέρω κατάρτιση και επίβλεψη. Ο αριθμός των εργαζομένων πρέπει να εκτιμάται ανάλογα με τον αριθμό των γυναικών και παιδιών ώστε να παρέχονται όλη η στήριξη και οι υπηρεσίες και επιτυγχάνεται ο σκοπός. Μερικά καταφύγια εξάρτιούνται από την εργασία εθελοντών. Οι εθελοντές πρέπει να τυγχάνουν εκπαίδευσης. Οι διαθέσιμοι πόροι πρέπει να αξιοποιούνται οικονομικά και αποδοτικά. Θα πρέπει να ελέγχεται τακτικά το κατά πόσον επιτυγχάνονται τα πρότυπα ποιότητας.

3.2.12 Αρχές σχετικά με τη δομή και χρηματοδότηση

Τα καταφύγια πρέπει να διευθύνονται από μη κυβερνητικούς, μη κερδοσκοπικούς και μη πολιτικούς γυναικείους συνδέσμους (βλ. κεφ. 2 και Διεθνή Έγγραφα). Τα καταφύγια χρειάζονται επαρκή κρατική χρηματοδότηση, μιας και επιτελούν αναγκαίο κοινωνικό έργο· στεγάζουν και στηρίζουν κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους.

3.2.13 Δωρεάν υπηρεσίες

Οι υπηρεσίες στήριξης σε γυναίκες και παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας οφείλει να είναι δωρεάν, οπωσδήποτε για γυναίκες με χαμηλό ή καθόλου εισόδημα. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες και τα παιδιά τους μπορούν σε ώρα ανάγκης να βρουν στέγη ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση.

4. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Το καταφύγιο δεν είναι απλώς ένας χώρος διαμονής, αλλά μέρος όπου γυναίκες και παιδιά που κακοποιήθηκαν από τον σύζυγο, φίλο ή πατέρα μπορούν να γνωρίσουν τη γυναικεία αλληλεγγύη και ένα περιβάλλον ελεύθερο από βία, όπου τυγχάνουν προστασίας και ασφάλειας. Όχι μόνο είναι αναγκαίες οι αρχές λειτουργίας για να επιτευχθούν οι στόχοι που αναφέρει το προηγούμενο κεφάλαιο· η υποδομή πρέπει να πληροί ορισμένους όρους ώστε να ανοίγει νέες πόρτες για τις γυναίκες αυτές και τα παιδιά τους.

Το πρώτο μέρος αυτού του κεφαλαίου εξετάζει την ίδρυση καταφυγίου. Σχεδιάστηκε για να βοηθά ως οδηγία για το ξεκίνημα. Καλύπτει τα κύρια βήματα που πρέπει να γίνουν, από την εκπόνηση της αρχικής ιδέας μέχρι την πρώτη μέρα λειτουργίας. Το δεύτερο, οικονομικό μέρος, περιλαμβάνει συστάσεις και στήριξη για την εξασφάλιση κρατικών και δημόσιων πόρων.

4.1 ΙΔΡΥΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η ίδρυση καταφυγίου απαιτεί λεπτομερή σχεδιασμό και το έργο ομάδας πιστά στρατευμένων ανθρώπων. Το κεφάλαιο αυτό απαριθμεί πρότυπα και συστάσεις σχετικά με την αρχική πρωτοβουλία, τη νομική βάση, την εξακρίβωση των αναγκών και το περίγραμμα σχεδίου, τον καταρτισμό λεπτομερών σχεδίων, την αναγκαιότητα πολιτικών επαφών, την εξεύρεση πόρων, την τοποθεσία και την υποδομή.

4.1.1 Πρωτοβουλία

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση καταφυγίου γυναικών θα πρέπει να πηγάζει από ανθρώπους με βασική γνώση για τις μορφές, τρόπους και αντίκτυπο της βίας κατά των γυναικών.

Ένας μεγάλος αριθμός καταφυγίων ιδρύθηκε από πρωτοβουλίες φεμινιστριών. Σε ό,τι αφορά την αρχική φάση τουλάχιστον, το κίνημα καταφυγίων στη δυτική, βόρεια και κεντρική (μη-κομμουνιστική) Ευρώπη σχετίζεται με το γυναικείο απελευθερωτικό κίνημα του 1970. Η ιδέα και οι στόχοι βασίζονται στις αρχές της ισότητας και της δημοκρατίας των φύλων. Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σχετικά γρήγορα, συνέβαλαν ώστε διεθνείς οργανισμοί να αναγνωρίσουν και να αποδεχθούν το σημαντικό ρόλο των γυναικείων ΜΚΟ για την πρόληψη της βίας κατά γυναικών και παιδιών και την προστασία τους από ανδρική βία (βλ. κεφ. 2).

4.1.2 Νομική βάση

Η αρχική ομάδα έχει να αποφασίσει για τη νομική μορφή του καταφυγίου. Οι νομικές διατάξεις ίσως να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Ωστόσο, προτιμητέα είναι η μορφή μη κερδοσκοπικής, μη κυβερνητικής οργάνωσης.

Η εξασφάλιση κρατικής χορηγίας απαιτείται κάποιο νομικό καθεστώς. Πρέπει να καθορίζονται οι βασικές ευθύνες και καθήκοντα· αυτό είναι συνήθως υποχρεωτικό κατά την εγγραφή ενός συνδέσμου ή μίας οργάνωσης. Ωστόσο, το νομικό καθεστώς δεν διασφαλίζει αυτόματα την οικονομική στήριξη του κρατικού ή ιδιωτικού τομέα. Συστήνεται η διενέργεια προσεκτικής έρευνας, αν είναι ανάγκη και η αναζήτηση νομικής συμβουλής και να εξεταστεί η νομική βάση άλλων ΜΚΟ. Έχει σημασία να εξεταστεί ποιο άτομο είναι διατεθειμένο να αναλάβει

την ευθύνη (διοικητικό συμβούλιο) και πια κριτήρια επιλεξιμότητας θα ισχύσουν για τα μέλη του συμβουλίου (άτομα που ταυτίζονται με τους στόχους και τις αρχές, με εμπειρογνωμοσύνη στο πεδίο ή δημόσια πρόσωπα ή/και πολιτικοί). Τα μέλη του Συμβουλίου θα πρέπει να αφιερώνουν χρόνο για την εργασία στον σύνδεσμο, να γνωρίζουν τις ευθύνες και να είναι πρόθυμα να συμμετάσχουν στη διαδικασία επίλυσης διαφορών.

4.1.3 Εξακρίβωση αναγκών

Χρειάζεται η διακρίβωση των συγκεκριμένων αναγκών πριν γίνουν περαιτέρω βήματα.

Βάση για υπολογισμό του δυναμικού του καταφυγίου θα πρέπει να αποτελούν οι δύο συστάσεις διεθνών οργανισμών. Μέχρι το 1986, το Ευρωκοινοβούλιο συνιστούσε «θέση για μία οικογένεια ανά 10.000 κατοίκους». Το 1998, η Ομάδα Ειδικών του Συμβουλίου της Ευρώπης περιόρισε τον αριθμό σε 7.500. Πρέπει να διαπιστωθεί πόσο μεγάλη είναι η περιοχή όπου προορίζεται το καταφύγιο. Όσο πιο μακριά είναι το κοντινότερο καταφύγιο, τόσο πιο απίθανο είναι για μια κακοποιημένη γυναίκα να αποταθεί για προστασία σε αυτό. Η κινητικότητα των γυναικών σε μια περιοχή, η ποιότητα των δημοσίων συγκοινωνιών, το ποσοστό απασχόλησης γυναικών και η δημοσιότητα που προσελκύει η ίδρυση καταφυγίου πρέπει να συνυπολογιστούν· συνεπώς, δεν μπορούν να δοθούν άλλες, κατά προσέγγιση οδηγίες στο σημείο αυτό.

Περαιτέρω στοιχεία, εφόσον διαθέσιμα, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπ' όψιν:

- συχνότητα κρουσμάτων ενδοοικογενειακής βίας
- στατιστικά στοιχεία από αστυνομία και δικαστήρια ένα προσφέρουν σχετικά στοιχεία (σε σχέση με το φύλο, σχέση θύματος και δράστη / ενάγοντος και κατηγορουμένου)
- μελέτες για τη διάδοση της βίας στην περιοχή ή τη χώρα σας
- σύστημα παροχής υπηρεσιών στην περιοχή σας που εμπλέκεται στη βία κατά γυναικών
- μέχρι τώρα εμπειρία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

4.1.4 Περίγραμμα σχεδίου

Ο καταρτισμός ενός λεπτομερούς περιγράμματος σχεδίου πριν γίνουν πρακτικά βήματα είναι ουσιαστικός. Το σχέδιο πρέπει να αποτελείται από:

- ουσιώδη σχεδιασμό για το δυναμικό, παρεχόμενες υπηρεσίες, καθηκοντολόγιο
- διαχειριστικό σχέδιο καταφυγίου
- σχέδιο κτηρίου με προφυλάξεις ασφαλείας
- σχέδιο προσωπικού
- δύο προσχέδια προϋπολογισμού (ένα για την αρχική φάση και ένα για το ετήσιο κόστος λειτουργίας του καταφυγίου)
- σχέδιο συνεργασιών
- σχέδιο εξεύρεσης πόρων.

4.1.5 Πολιτικές επαφές και εξεύρεση πόρων

Μιας και όλο το κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ευαισθητοποίηση και εξεύρεση πόρων, το μέρος αυτό περιορίζεται στα σημαντικά στοιχεία και των δύο αυτών ουσιωδών πτυχών κατά την αρχική φάση ίδρυσης ενός καταφυγίου.

- Μόλις ή προτού καταρτιστεί το περίγραμμα σχεδίου (συμπεριλαμβανομένου και του προσωπικού, δυναμικού και προϋπολογισμού – όπως εξηγείται ανωτέρω) πρέπει να συναφθούν συμμαχίες.

- Πιθανοί χρηματοδότες δεν είναι μόνο άτομα που έχουν πολλά λεφτά!
- Η εξεύρεση εταίρων και υποστηρικτών απαιτεί τη δημιουργία δικτύου ανθρώπων που ενστερνίζονται την ιδέα ίδρυσης καταφυγίου.
- Ευαισθητοποιήστε για το πρόβλημα της βίας κατά γυναικών και τα οφέλη του καταφυγίου. Ετοιμάστε συνοπτικό ενημερωτικό υλικό. Παραθέστε συστάσεις, ψηφίσματα κλπ διεθνών οργανισμών που μετέχει η χώρα σας (βλ. κεφ. 2) και ευρήματα ερευνών!
- Παρουσιάστε θετικά το καταφύγιο! Αποφύγετε ό,τι αρνητικό. Μιλήστε μόνο για τα οφέλη!
- Διαφορετικές ομάδες στόχου θέλουν διαφορετική πληροφόρηση (μέσα ενημέρωσης, πολιτικοί, κοινωνικοί θεσμοί, άλλες ΜΚΟ κλπ).
- Δώστε έμφαση στις προσωπικές επαφές. Συναντήστε τοπικούς πολιτικούς, τοπικά μέσα ενημέρωσης, τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες, προσωπικότητες με επιρροή στην κοινωνία και περιοχή)
- Σε διαπραγματεύσεις με πολιτικούς και χορηγούς ξεκαθαρίστε ότι η ίδρυση καταφυγίου είναι μόνο η αρχή. Η λειτουργία του συνδέεται ετήσια λειτουργικά έξοδα. Εξασφαλίστε δέσμευση για μετέπειτα χορηγίες. Αναφερθείτε σε διεθνή έγγραφα και έρευνες.
- Εξετάστε τη δυνατότητα εκστρατείας ευαισθητοποίησης.

4.1.6 Τοποθεσία

Ένα κατάλληλο κτήριο δεν πρέπει μόνο να καλύπτει τις ανάγκες σε δυναμικό όπως ανωτέρω. Αλλά πρέπει επίσης να είναι σχεδιασμένο και να βρίσκεται σε τοποθεσία που διασφαλίζει τη μέγιστη δυνατή προστασία σε γυναίκες και παιδιά.

Είναι δυνατό να μείνει μυστική η διεύθυνση του καταφυγίου. Αν το κτήριο βρίσκεται σε μια μικρή πόλη ή/και αγροτική περιοχή ή/και σε μια πολύ ανοικτή κοινωνία, πολύ δύσκολα θα παραμείνει μυστική η διεύθυνση του καταφυγίου. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι δυνατή η ίδρυση καταφυγίου, αλλά τα μέτρα ασφαλείας θα απαιτήσουν περισσότερη μέριμνα. Χρειάζεται τεχνολογικά προηγμένος εξοπλισμός ασφάλειας όπως και καλή συνεργασία με την αστυνομία, τις αρχές και τους γείτονες (βλ. «Ασφάλεια»). Η δυνατότητα επιλογής μιας γυναίκας μεταξύ ενός κλειστού καταφυγίου και μιας μακρινής τοποθεσίας προσφέρει πλεονεκτήματα. Αν έχετε να κάνετε με ένα πολύ επικίνδυνο δράστη, προτιμήστε να φιλοξενήσετε τη γυναίκα (και τα παιδιά της) όσο πιο μακριά είναι δυνατό.

Ανάλογα με το απαιτούμενο μέγεθος, προσφέρονται διάφορες επιλογές. Ένα καταφύγιο μπορεί να είναι μια μονοκατοικία, ή ένα διαμέρισμα σε μια μεγάλη πολυκατοικία. Αν το κτήριο υφίσταται ήδη, πρέπει να ελεγχθεί το αν πληροί τους όρους που εξηγούνται στα μέρη «Υποδομή» και «Διαρρύθμιση χώρου». Αν υπάρχουν επαρκείς πόροι, ενδεχομένως να συμφέρει η ανέγερση ενός καινούργιου κτηρίου για τον σκοπό αυτό.

Ενημερωθείτε κατά το στάδιο του σχεδιασμού για τεχνικές και νομικές προϋποθέσεις σχετικά με το κτήριο και την ικανοποίησή τους όπου χρειάζεται.

Από τις ειδικές απαιτήσεις ασφάλειας του καταφυγίου μπορεί να προκύψουν προβλήματα, άλλωστε πρόκειται για δημόσιο κτήριο. Οι έξοδοι κινδύνου αποτελούν ειδικό πρόβλημα, διότι πρέπει να παραμένουν ανοικτοί για την περίπτωση φωτιάς. Συμβουλευτείτε τον αρχιτέκτονα του κτηρίου ή την κατασκευάστρια εταιρεία και τις πολεοδομικές αρχές για εξεύρεση μιας δημιουργικής λύσης τέτοιων προβλημάτων.

4.1.7 Υποδομή

Η ζωή στο καταφύγιο διαφέρει από αυτή στο σπίτι. Συνήθως υπάρχει λίγος χώρος και μερικοί χώροι είναι κοινοί. Αυτό ασκεί πολλή πίεση σε γυναίκες και παιδιά. Για τούτο έχει σημασία να γίνει η ζωή όσο δυνατό πιο άνετη.

Συλλογιστείτε τα ακόλουθα:

- Οι γυναίκες και τα παιδιά χρειάζονται κατάλληλο περιβάλλον για να συνέλθουν από τις τραυματικές τους εμπειρίες.
- Οι ατομικές ανάγκες να τυγχάνουν σεβασμού. Το δικαίωμα ιδιωτικής ζωής και το πλαίσιο ατομικότητας να διέπουν όλο τον σχεδιασμό. Αυτοί οι συλλογισμοί θεωρούν δεδομένη το να μη θέλει ένα άτομο να είναι μονάχο αποκλειστικά για την προσωπική καθαριότητα.
- Το καταφύγιο θα πρέπει να προσφέρεται και σε γυναίκες με αναπηρίες.
- Το καταφύγιο είναι σπίτι για παιδιά και νεαρά άτομα (βλ. 5.2).
- Η πρόσφατη εμπειρία σε μερικές χώρες κατέδειξε ότι καταφύγια με μεγάλο δυναμικό, τείνουν να δημιουργούν το αίσθημα της διαβίωσης σε ξενοδοχείο με την αρνητική έννοια: τα φιλοξενούμενα άτομα παραμένουν «ανώνυμα» διότι δυσκολεύονται να γνωριστούν και να μιλήσουν. Δυσχεραίνεται η ανάπτυξη του αισθήματος της «κοινότητας» σε αυτά.
Παράδειγμα: Μια χρήσιμη προσέγγιση θα ήταν να φανταστείτε τον εαυτό σας να μένει σε καταφύγιο για κάποιο χρόνο. Δεν θα έπρεπε να προσφέρει όμορφα, ευρύχωρα δωμάτια με κουζίνα και ξεχωριστό μπάνιο; Προσφέρονται δωρεάν γεύματα, καθαρισμός δωματίου, φροντίδα παιδιών, θεραπεία, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και υπηρεσίες – όπως σε ένα ξενοδοχείο τεσσάρων αστέρων. Παρόλο που ίσως να ακούγεται αρχικά εξωπραγματικό, είναι σημαντικό να το αντικρίσετε σφαιρικά, χωρίς προκαταλήψεις. Οι γυναίκες αυτές και τα παιδιά βίωσαν βία και δικαιούνται την καλύτερη δυνατή στήριξη.

4.1.8 Διαρρύθμιση χώρων

Χώροι για γυναίκες

Να υπάρχει χώρος για κάθε γυναίκα και τα παιδιά της. Να μοιράζονται ένα μπάνιο πάνω από δύο γυναίκες.

Οι γυναίκες (και τα παιδιά τους) που ζητούν προστασία σε ένα καταφύγιο περνούν κρίσιμες ώρες. Δεν συγκρίνεται με ένα ταξίδι διακοπών, τον κοιτώνα ενός ξενώνα ή μια κατασκήνωση. Για να συνέλθουν από τις τραυματικές τους εμπειρίες, είναι ουσιαστικό το να τους προσφερθεί η δυνατότητα να αποτραβηχτούν και να ξεκουραστούν. Οι πόροι ενός καταφυγίου ποτέ δεν αρκούν για υπηρεσίες ξενοδοχείου τεσσάρων αστέρων.

Κοινοί χώροι

Ένα καταφύγιο είναι ταυτόχρονα μέρος στο οποίο συναντιούνται γυναίκες με παρόμοιες εμπειρίες. Αυτό τους προσφέρει την ευκαιρία να γνωρίσουν την αλληλεγγύη μεταξύ γυναικών και να αντιληφθούν ότι η συντροφική βία δεν είναι προσωπικό αλλά κοινωνικό πρόβλημα, ότι η βία μπορεί να σταματήσει κι ότι η συμβίωση μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές.

Θα πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον δύο μεγάλα δωμάτια, μια ευρύχωρη κουζίνα και ένα πλυσταριό. Ένα μεγάλο δωμάτιο να χρησιμοποιείται ως καθιστικό. Το άλλο να χρησιμοποιείται για ομαδικές δραστηριότητες και να είναι αρκετά μεγάλο για να γίνονται γιορτές (για ένοικους συν προσωπικό).

Μερικά καταφύγια προσφέρουν μαθήματα κατάρτισης σε γυναίκες. Αυτό μπορεί επίσης να ληφθεί υπ' όψιν κατά το σχεδιασμό του καταφυγίου.

Παράδειγμα: Πρόγραμμα Equal FEMQUA

Βλέπε: www.aoef.at

Να μπορούν οι γυναίκες να μαγειρεύουν μαζί το φαγητό τους.

Μιας και οι γυναίκες πολύ συχνά καταφθάνουν με λίγα ρούχα, πρέπει να υπάρχουν προσφέρεται δυνατότητα για μπουγάδα (πλυντήρια και στεγνωτήρες ρούχων).

Χώροι για προσωπικό

Είναι αναγκαία τα ξεχωριστά δωμάτια για συμβουλευτική και διοίκηση.

Να υπάρχει ένα κεντρικό γραφείο με όλα τα εγκαταστάσεις ασφαλείας. Αν το προσωπικό διανυκτερεύει εκεί, να υπάρχει ειδικό υπνοδωμάτιο με μικρή κουζίνα και μπάνιο. Είναι αναγκαίο τουλάχιστον ένα γραφείο για ατομική συμβουλευτική (περισσότερα σε μεγάλα καταφύγια). Όλα τα γραφεία πρέπει να διαθέτουν τηλέφωνο, υπολογιστές και πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

4.1.9 Σχέδιο στελέχωσης

Για λεπτομέρειες βλέπε κεφάλαιο 6.2 (Προσωπικό).

4.1.10 Μέτρα ασφαλείας

Για λεπτομέρειες βλέπε κεφάλαιο 7 (Ασφάλεια).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:

Όταν σχεδιάζεται ο αριθμός των δωματίων, η χρήση, το μέγεθός κλπ, ο μέγιστος αριθμός γυναικών και ο αριθμός εργαζομένων πρέπει να είναι ήδη γνωστά. Είναι δυνατό ωστόσο, να προβείτε σε διαχωρισμό μεταξύ βασικών αναγκών (○) και της επιπλέον άνεσης (☼).

Δωμάτια για γυναίκες και παιδιά:

- χώροι διαμονής για γυναίκες και παιδιά (1 δωμ. για κάθε γυναίκα και τα παιδιά της):
- ☼ ένα πρόσθετο δωμάτιο για μεγάλες οικογένειες
- ☼ ένα μπάνιο για κάθε οικογένεια, διαφορετικά
- ένα κοινό μπάνιο για κάθε δύο χώρους διαμονής
- μεγάλη κουζίνα (αν οι χώροι διαμονής δεν διαθέτουν δυνατότητα μαγειρέματος)
- αίθουσα σύναξης (για καθημερινές και εβδομαδιαίες συγκεντρώσεις)= τραπεζαρία
- ☼ καθιστικό(ά) για γυναίκες (βιβλιοθήκη, τηλεόραση, στερεοφωνικό, καφές, τσάι κλπ)
- ☼ αναγνώστηριο, αίθουσα σεμιναρίων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές
- χώρος παιγνιδιού (αναλόγως μεγέθους καταφυγίου) – βλ. 5.2 «Υπηρεσίες προς παιδιά»
- ☼ ξεχωριστοί χώροι για διάφορες ομάδες ηλικίας (0-5 ετών, 6-12 ετών, 12+) εξοπλισμένοι με παιχνίδια κατάλληλα για την ηλικία
- ☼ αίθουσα δραστηριοτήτων
- ☼ αίθουσα πολλαπλής χρήσης
- ☼ ήσυχη αίθουσα για διάβασμα, για κατ' οίκον εργασία

Χώροι για προσωπικό:

- αίθουσα για διαχείριση κρίσεων και συμβουλευτική (ανάλογα με αριθμό εργαζομένων)
- χώροι για φροντίστριες των παιδιών
- δωμάτιο/α διοίκησης και γραφεία, με τηλέφωνο, υπολογιστές, φωτοτυπικές, φαξ
- δωμάτιο για νυκτερινή βάρδια (με κρεβάτι, χώρους υγιεινής και μικρή κουζίνα)

Χώροι για το νοικοκυριό και αποθήκες:

- μεγάλη αποθήκη για είδη νοικοκυριού, ειδικότερα για τη κοινοβιακή δομή νοικοκυριού (φαγητό και ποτά, είδη γραφείου, ρούχα, είδη προσωπικής υγιεινής κλπ)
- ☼ να είναι διαθέσιμη μια πρόσθετη αποθήκη (εκτός καταφυγίου) για την αποθήκευση επίπλωσης φιλοξενούμενων, εισφορών σε είδος κλπ.
- πλυσταριό
- χώρος για το σύστημα θέρμανσης και θέρμανση νερού
- αποθήκη για ποδήλατα, παιδικά καροτσάκια κλπ.
- ☼ πρόσθετη αποθήκη για έπιπλα και εργαλεία κήπου κλπ.

4.2 ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η οικονομική πτυχή της ίδρυσης και λειτουργίας καταφυγίου είναι καίριας σημασίας. Από το βαθμό επάρκειας των πόρων εξαρτάται άμεσα και σε μεγάλο βαθμό η ποιότητα προσωπικού και προσφερομένων υπηρεσιών όπως και οι συνθήκες διαβίωσης στο καταφύγιο. Η οικονομική άνεση του καταφυγίου αντανακλά τη σημασία που αποδίδει η κοινωνία στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Η συγκέντρωση επαρκούς οικονομικής βοήθειας είναι συνήθως ένα από τις σημαντικότερες προκλήσεις στην ίδρυση και λειτουργία καταφυγίου. Η εξασφάλιση χορηγιών τόσο από ιδιώτες όσο και το δημόσιο είναι στις περισσότερες χώρες μία δύσκολη υπόθεση.

4.2.1 Κρατική χορηγία

Τα καταφύγια είναι κέντρα βοήθειας θυμάτων και επιτελούν σημαντικό κοινωνικό έργο. Ως τέτοια πρέπει να εξισώνονται με άλλες κοινωνικές υπηρεσίες που προσφέρει το κράτος. Το κράτος υποχρεούται να προστατεύει από όλες τις μορφές βίας, δημόσια και ιδιωτική. Κατ' επέκταση, οι κυβερνήσεις και οι αρχές καλούνται να προσφέρουν επαρκή χρηματοδότηση για καταφύγια και άλλες γυναικείες οργανώσεις στήριξης (βλ. κεφ. 2).

Στις πρόσφατες δεκαετίες, τα δημοκρατικά κράτη που θεωρούν την παροχή βασικής ιατροφαρμακευτικής και κοινωνικής φροντίδας ως μία από τις πιο σημαντικές λειτουργίες τους, έχουν αρχίσει να αναθέτουν ολοένα και πιο πολύ τα καθήκοντα αυτά του κράτους σε ΜΚΟ. Αυτές οι ΜΚΟ είναι ανεξάρτητες, μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις, χρηματοδοτούμενες από το κράτος για να διεκπεραιώνουν κοινωνικο-πολιτικό έργο και να προσφέρουν ειδικές υπηρεσίες.

Τα περισσότερα καταφύγια στην Ευρώπη λειτουργούν γυναικείες ΜΚΟ που απέκτησαν τις περασμένες δεκαετίες μεγάλη ειδικότητα και εμπειρία στη στήριξη γυναικών θυμάτων συντροφικής βίας. Αυτή η μορφή προσφοράς υπηρεσιών σε γυναίκες αποδείχθηκε αποτελεσματική και θα πρέπει να υιοθετηθεί κατά την ίδρυση νέων καταφυγίων, διότι οι γυναικείες ΜΚΟ είναι στην πράξη πιο ευέλικτες απ' ό,τι τα κρατικά σώματα στην οργάνωση δικτύων στήριξης. Ακόμα, τα θύματα τείνουν να είναι λιγότερο απρόθυμα να αποσταθούν για βοήθεια σε μία ΜΚΟ παρά στις κρατικές αρχές.

Παράδειγμα: στο ομοσπονδιακό κρατίδιο της Άνω Αυστρίας, όλα τα καταφύγια διευθύνουν ΜΚΟ, και η ύπαρξή τους θεσπίστηκε νομοθετικά. Και τα τέσσερα καταφύγια στη Βιέννη υπέγραψαν συμβόλαια αορίστου διάρκειας με τις δημοτικές αρχές που καλύπτουν τη χρηματοδότησή τους. Η ισπανική επαρχία της Ανδαλουσίας ενέκρινε πολυετές σχέδιο δράσης που προβλέπει και χορηγίες προς τα επαρχιακά καταφύγια.

Νοείται ότι οι αρχές που χρηματοδοτούν καταφύγια απαιτούν συμμόρφωση με ποιοτικά πρότυπα και την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών (βλ. κεφ. για Πρότυπα). Ταυτόχρονα, έχει σημασία να αναγνωρίζουν οι αρχές την επαγγελματική ανεξαρτησία των καταφυγίων. Πρέπει να αξιολογείται η ποιότητα της διεκπεραιωμένης εργασίας εσωτερικά και εξωτερικά (βλ. κεφ. για Αξιολόγηση). Να θυμάστε όμως, ότι η ποιότητα των υπηρεσιών στήριξης εξαρτάται από χορηγίες και άλλους πόρους. Η βία κατά των γυναικών και παιδιών συνεπάγεται κάποιο «κόστος». Οι μελέτες που παρατέθηκαν στο κεφ. 2 καταδεικνύουν ότι η βία κατά των γυναικών και παιδιών –εκτός από τον κοινωνικό αντίκτυπο- αποσπά κρατικούς και δημόσιους χρηματικούς πόρους. Η επένδυση στην προληπτική δράση, με την καλλιέργεια ενός «λιγότερο βίαιου» μέλλοντος, εξοικονομεί επίσης κρατικές δαπάνες για κάλυψη του κόστους που προκαλεί η (οικογενειακή) βία. Αυτό ισχύει κυρίως για χορηγίες για υπηρεσίες στήριξης γυναικών.

Οι συστάσεις για τη χρηματοδότηση καταφυγίων γυναικών σε συντομία:

- Τα καταφύγια γυναικών πρέπει να λειτουργούν σοβαρές γυναικείες ΜΚΟ
- Η χρηματοδότηση των καταφυγίων θα πρέπει να θεσπίζεται νομοθετικά

Η σωστή λειτουργία των καταφυγίων, γραμμών βοήθειας και άλλων οργανισμών στήριξης, έχει ανάγκη μακροπρόθεσμα ή αορίστου χρόνου συμβόλαια με τις αρχές που εξασφαλίζουν την καταβολή της προβλεπόμενης χορηγίας. Η αγώνας για την εξεύρεση πόρων απαιτεί πολλή χρόνο και δυνάμεις, εις βάρος της καθ' αυτό εργασίας με γυναίκες και παιδιά. Η οικονομική ανασφάλεια και εξάρτηση του καταφυγίου έχουν αντιπαραγωγική επίδραση ως προς την παροχή ασφάλειας και ανεξαρτησίας σε γυναίκες.

- Τα συμβόλαια χρηματοδότησης να καλύπτουν όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες και να μη διασπώνται σε επί μέρους συμβόλαια.
- Η χρηματοδότηση πρέπει να είναι επαρκής και ολοκληρωμένη: πρέπει να καλύπτει εργασίες δημοσίων σχέσεων και ευαισθητοποίησης.
- Το συμβόλαιο πρέπει να κατοχυρώνει την επαγγελματική ανεξαρτησία στην παροχή υπηρεσιών και τη διαμόρφωση επαγγελματικών προτύπων.
- Η χορηγία να είναι επαρκής ώστε να εγγυάται την τήρηση επαγγελματικών προτύπων.
- Η διαμονή στο καταφύγιο να είναι δωρεάν για κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά.
- Κάθε γυναίκα να μπορεί να πάει στο καταφύγιο της επιλογής της ανεξάρτητα χρηματοδοτικών κανονισμών. Μόνο η επηρεαζόμενη γυναίκα μπορεί να κρίνει το κατά πόσον είναι ασφαλής στο κοντινότερο καταφύγιο ή σε άλλο πιο μακριά. Το επίπεδο της χρηματοδότησης να μην επιβάλλει περιορισμούς στην ελευθερία επιλογής.
- Να μην αναγκάζονται τα καταφύγια χρηματοδοτούν τα ίδια τις υπηρεσίες που προσφέρουν: να αναμένεται πως θα συμβάλλουν με μικρό ποσοστό στον συνολικό προϋπολογισμό με δραστηριότητες εξεύρεσης πόρων.
- Δωρεές ιδιωτών να αξιοποιούνται για συγκεκριμένου σκοπούς και συμπληρωματικές αγορές όπως παιχνίδια κήπου για παιδιά, τηλεοράσεων ή υπολογιστών για σκοπούς εκπαίδευσης και να μην καλύπτουν τις τρέχουσες δαπάνες του καταφυγίου.
- Επίσης, τα συμβόλαια χρηματοδότησης να αναγράφουν ότι οι όποιες ιδιωτικές χορηγίες δεν βρίσκονται σε καμία συνάρτηση με το επίπεδο των κρατικών χορηγιών, γεγονός που θα σήμαινε αποδέσμευση του κράτους από τις ευθύνες του.

Οι εμπειρογνώμονες των καταφυγίων γενικά πρέπει να συνδιαμορφώνουν τα κριτήρια για τη χρηματοδότηση από το δημόσιο των υπηρεσιών προς κακοποιημένες γυναίκες. Προς τη λεπτομερή απαρίθμηση των προβλεπόμενων εργασιών για την καθιέρωση προτύπων λειτουργίας καταφυγίου μπορούν να συμβάλουν με τη γνώση τους εμπειρογνώμονες του τομέα. Η εμπειρογνώμοσή τους μπορεί να ληφθεί υπ' όψιν στο σχεδιασμό του γενικού πλαισίου χρηματοδότησης, ώστε αυτές να προωθούν αντί να εμποδίζουν την εργασία του καταφυγίου. Αν οι διαδικασίες παραγίνουν γραφειοκρατικές, απορροφούν πολύτιμους πόρους που χρειάζονται για ουσιώδεις εργασίες.

4.2.2 Εμπόδια στη βασική χρηματοδότηση

Συχνά, πολλά καταφύγια αναγκάζονται να βασιστούν σε ιδιωτικά ιδρύματα ή ιδιώτες για τη χρηματοδότησή τους. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, πολλές υπηρεσίες στήριξης γυναικών οφείλουν την ύπαρξή τους σε στηρίζουσες διεθνείς οργανώσεις. Ο στόχος είναι να χρηματοδοτεί σε κάθε χώρα το κράτος τα καταφύγια. Αυτό απαιτεί την έκδοση δεσμευτικών οδηγιών από την ΕΕ.

Δυστυχώς δεν αναμένεται ότι τα απανταχού καταφύγια θα πάψουν να δίνουν αγώνες για εξασφάλιση του αυτονόητου στο προβλεπόμενο μέλλον. Σε διαπραγματεύσεις με τις αρχές έχει ζωτική σημασία το να τονίζεται η αλληλεξάρτηση δομικής και ατομικής βίας, μεταξύ επαρκούς χρηματοδότησης και τη στήριξη που χρειάζονται οι γυναίκες. Οι ιδρύτριες και εργαζόμενες σε κάθε καταφύγιο πρέπει να αποφασίσουν οι ίδιες κατά πόσον θέλουν «πάση θυσία» να στήσουν και να λειτουργούν ένα καταφύγιο ή αν υπάρχει κάποιο έσχατο όριο, πέραν του οποίου δεν μπορούν να προσφέρονται υπηρεσίες. Ωστόσο, αυτό είναι συνεπάγεται διαρκείς δράσεις για ενημέρωσης και ευαισθητοποίηση, κυρίως πολιτικών, ώστε να διασφαλιστεί η στήριξη ή η συνέχισή της προς το καταφύγιο.

Σε πολλά καταφύγια, οι γυναίκες πρέπει να καταβάλουν ενοίκιο από την τσέπη τους ή το κρατικό επίδομα που λαμβάνουν. Έχει σημασία, πως αν υπάρχουν χρεώσεις, αυτές να αφορούν μόνο το ενοίκιο. Με βάση την ευθύνη που φέρει η κοινωνία για καταπολέμηση της βίας, οι κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους δεν πρέπει ποτέ να καλούνται στο ταμείο για συμβουλευτικές υπηρεσίες ή στήριξη. Η φροντίδα των παιδιών πρέπει να είναι επίσης δωρεάν. Αυτές οι υπηρεσίες δεν είναι παρά υποχρέωση στην οποία πρέπει να ανταποκριθεί το κράτος και δεν πρέπει να επιβαρυνθούν οι γυναίκες.

4.2.3 Χορηγίες ιδιωτών

Όπως αναφέραμε πιο πάνω, οι χορηγίες ιδιωτών θα πρέπει να αξιοποιούνται για την αγορά συγκεκριμένων ειδών, ενώ η κρατική χορηγία για τα λειτουργικά έξοδα του καταφυγίου.

Ωστόσο, πολλά καταφύγια συνεχίζουν να βασίζονται σε χορηγίες ιδιωτών. Για τούτο, θα προσφέρουμε συμβουλές και για την εξασφάλιση ιδιωτικών χορηγιών:

Πρέπει να είναι σαφές, σε ό,τι αφορά ιδιωτικές χορηγίες, ότι η βία στην οικογένεια ή σε σχέσεις είναι ένα θέμα με το οποίο δύσκολα μπορεί να καταπιαστεί κανείς και να το μεταδώσει. Σε κάποιο βαθμό παραμένει κρυφό ταμπού που κάνει πολλούς να μην αισθάνονται άνετα. Κάθε εκστρατεία ή δράση πρέπει να το συνυπολογίσει. Ωστόσο, είναι ανάγκη να ενημερωθεί ο κόσμος από πρώτο χέρι για το έργο που γίνεται σε καταφύγια και σε κέντρα στήριξης γυναικών, και να εντοπιστούν εκείνες οι πτυχές που προκαλούν το ενδιαφέρον για στήριξη του έργου τους.

Οι εισφορές και οι χορηγίες σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και προγράμματα είναι δυνατό να έχουν διάφορες μορφές (μετρητά, εξοπλισμός, υπηρεσίες, προσωπική βοήθεια κλπ).

Χρηματική στήριξη μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω:

- Δωρεών
- Δώρων
- Στήριξη ιδιωτών
- Διοργάνωση εκδηλώσεων (δεξιώσεις συλλογής εισφορών)
- Φιλανθρωπικά παζαράκια (παιγνίδια, μεταχειρισμένα ρούχα, χειροτεχνίες)
- Συνεργασία με επιχειρήσεις

Πως εξασφαλίζεται υποστήριξη

Παρουσιάζοντας τις προσπάθειές σας για ίδρυση και λειτουργία ενός καταφυγίου

- Ευαισθητοποιείστε για το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών και τα οφέλη από τα καταφύγια. Ετοιμάστε συνοπτικό ενημερωτικό υλικό. Μην παραλείψετε να παραθέσετε συστάσεις, ψηφίσματα κλπ διεθνών οργανισμών, στους οποίους η χώρα σας είναι μέλος (βλ. κεφ. 2). Παραθέσατε αποτελέσματα ερευνών.
- Αλλά: Παρουσιάστε θετικά το καταφύγιο. Αποφύγετε αρνητικές εικόνες. Περιοριστείτε στα οφέλη για να κερδίσετε τους άλλους.
- Περιγράψτε αντίκτυπο και αποτελεσματικότητα του έργου του καταφυγίου / κέντρου διαχείρισης κρίσεων. Οι χορηγοί θέλουν να συνεργάζονται με δυνατούς εταίρους.

Επικοινωνώντας με χορηγούς και υποστηρικτές

- Η εξεύρεση εταίρων και υποστηρικτών απαιτεί τη δημιουργία ενός δικτύου ανθρώπων που στηρίζουν την ιδέα δημιουργίας και λειτουργίας καταφυγίου.

- Κάνετε τις δικές σας επαφές: διευθετήστε συναντήσεις με πολιτικούς, εντόπια μέσα ενημέρωσης και εντόπιες κοινωνικές υπηρεσίες, θρησκευτικά σύνολα, προσωπικότητες με επιρροή στην κοινωνία ή την περιοχή στόχο.
- Καταρτίστε κατάλογο των επαφών σας και ενημερώνετε τον τακτικά.
- Ενθαρρύνετε διάφορα άτομα να κάνουν κάτι για το καταφύγιο.

Ομάδα στόχου

Η κάθε ομάδα στόχου χρειάζεται την ανάλογη ενημέρωση:

- Οι χορηγοί ενδιαφέρονται για την οικονομική τους επιτυχία. Αναμένουν έργο σοβαρό και αποδοτικό. Θα σας στηρίξουν αν η εργασία σας ταιριάζει στην εικόνα της εταιρείας τους.
- Τους υποστηρικτές ενδιαφέρουν κοινωνικά προβλήματα. Ο σκοπός σας πρέπει να τους εμπνέει. Δείξτε τους ότι η δωρεά από αυτούς είναι σημαντική και χρήσιμη. Πρέπει να αισθανθούν ότι η υποστήριξή τους εκτιμάται.
- Πολιτικοί (και δημοσιογράφοι) χρειάζονται γεγονότα και στοιχεία.
- Οι δημοσιογράφοι χρειάζονται ανθρωποκεντρικές ιστορίες.
- Οι τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες χρειάζονται μια ολοκληρωμένη περιγραφή των υπηρεσιών και στήριξης που προσφέρετε.
- Εξετάστε τις ανάγκες της κάθε ομάδας στόχου, όπως π.χ. λεπτομερή πληροφόρηση, προσωπικές ευχαριστήριες επιστολές ή τακτικές επιστολές για τις δραστηριότητές σας.

Αναζητώντας χορηγούς

- Εξετάστε το δίκτυό επαφών σας! Ποιο άτομο ξέρει ίσως κάτι για μια συγκεκριμένη εταιρία ή μπορεί να σας συστήσει σε κάποιο διευθυντικό στέλεχος;
- Μιλήστε με τα τμήματα δημοσίων σχέσεων και μάρκετινγκ εταιρειών για να τις γνωρίσετε.
- Ρωτήστε για τους σκοπούς τους: ίσως να θέλουν να βελτιώσουν την εικόνα τους, να επιδείξουν εταιρική κοινωνική ευθύνη, να κερδίσουν δημοσιότητα, να υποστηρίξουν μια ΜΚΟ ώστε να επικοινωνούν καλύτερα με τους εταίρους τους, πελάτες ή τις αρχές, να ενισχύσουν την ταύτιση των εργαζομένων με την εταιρεία, κλπ.
- Βεβαιωθείτε για ονόματα, τίτλους, τηλεφωνικούς αριθμούς και διευθύνσεις των εταίρων σας. Ανάλογα, οι εταίροι σας πρέπει να ξέρουν τα ίδια και για τον οργανισμό σας όπως και το αρμόδιο άτομο για την περαιτέρω συνεργασία.
- Εξακριβώστε τι μπορούν να σας προσφέρουν (μετρητά, εξοπλισμό, υπηρεσίες).
- Εξακριβώστε για το τι μπορείτε εσείς να προσφέρετε στην εταιρεία. Μπορείτε να υποδείξετε ότι το καταφύγιο εκτός από το κοινωνικό του έργο ή τη βελτίωση της εταιρικής εικόνας (αρωγού της οργάνωσής σας), και τη δημοσιότητα στα μέσα ενημέρωσης, στο ενημερωτικό σας υλικό και στις εκδηλώσεις για συλλογή εισφορών.
- Εξηγείστε τι κάνετε όταν πρωτοσυναντηθείτε και δώστε μια γραπτή δισέλιδη περίληψη των σχεδίων σας. Μπορείτε να επεκταθείτε μετά, αν σας το ζητήσουν. Εξηγείστε τον οικονομικό σχεδιασμό του καταφυγίου. Ρωτάτε για συγκεκριμένα ποσά για ειδικά προγράμματα, όπως αγορά επίπλων, παιχνίδια, ένα εμπορικό αυτοκίνητο, ειδικές εκδηλώσεις. Αφήστε τους χορηγούς να επιλέξουν μεταξύ τουλάχιστον δύο επιλογών.
- Δεν θα βλάψει αν αποστείλετε μετά τη συνάντησή σας ένα σημείωμα των διευθετήσεων που κάνατε ώστε να βεβαιωθείτε ότι η συνεργασία σας βασίζεται κοινή αντίληψη.

Αναζητώντας υποστηρικτές

Ο καθένας μπορεί να κληθεί να υποστηρίξει το έργο σας (με δωρεές ή άλλο τρόπο):

- Καταρτίστε κατάλογο του τι χρειάζεστε (Προβληματισμός).
- Διανέμετε τον κατάλογο σε συναντήσεις, σε ενημερωτικά δελτία, σε ιστοσελίδα κλπ.
- Να ενημερώνετε τον κατάλογο των επιθυμιών σας τακτικά.
- Ο κατάλογος μπορεί να έχει τρέχουσες, ειδικές ανάγκες, π.χ. για γραφείο ή δραστηριότητες για παιδιά.

- Ο κατάλογος μπορεί να προβλέπει ακόμα και δωρεές σε μετρητά («αφήστε την αγγαρεία του ψωνίσματος σε μας»).
- Πρέπει να εκδίδεται στον δωρητή απόδειξη / βεβαίωση από το προσωπικό.
- Αξιοποιώντας όσο το δυνατό καλύτερα τις επαφές σας, είναι πιθανό να βρείτε και άλλους υποστηρικτές. Ομάδες πιστών, ή φιλανθρωπικές οργανώσεις ίσως να θέλουν να υποστηρίξουν το έργο σας. Μουσικοί, συγκροτήματα μπορεί να θέλουν να διοργανώσουν μια συναυλία· οι καλλιτέχνες μπορεί να θέλουν να προσφέρουν στο καταφύγιο τις εισπράξεις από την πώληση έργων τους. Ένας γείτονας ίσως να θέλει να επιδιορθώσει τα ποδήλατα των παιδιών στο καταφύγιο.
- Πρέπει να έρθετε σε προσωπική επαφή με τους υποστηρικτές. Μην ξεχνάτε ότι το πόσο χρόνο και κόπο θέλουν να αφιερώσουν, το αποφασίζουν οι ίδιοι.

5. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Τα καταφύγια προσφέρουν ποικιλία υπηρεσιών στήριξης, υλοποιούν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και παίζουν ένα ζωτικό ρόλο στην κοινωνία. Οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα καταφύγια αφορούν στέγη, διαχείριση κρίσεων και συμβουλευτική για κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους – ή και μη ενοίκους ή πρώην ενοίκους. Επιπρόσθετα, τα καταφύγια υπάρχουν για να τεθεί φραγμός στην ανδρική βία κατά γυναικών: εκστρατεύουν για την ευαισθητοποίηση του κοινού για το θέμα της βίας, τις αιτίες και τις επιδράσεις και την αναγκαιότητα εξειδικευμένης στήριξης θυμάτων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με ένα δίκτυο υποστηρικτών και οργανισμών και στενή συνεργασία με άλλους επαγγελματίες. Η ποιότητα υπηρεσιών διασφαλίζεται με την τήρηση αρχείου και την αξιολόγηση (βλ. κεφ. 11).

5.1 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Τις υπηρεσίες που ακολουθούν, προσφέρουν συνήθως τα καταφύγια σε κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά. Υπάρχουν διάφορα οργανωτικά μοντέλα για την παροχή των υπηρεσιών. Αυτό που έχει σημασία σε τελική ανάλυση, είναι να παρέχονται οι υπηρεσίες αυτές σύμφωνα με τους στόχους και τις αρχές που καθορίζει το κεφάλαιο 3.

Υπηρεσίες ανά το εικοσιτετράωρο

Η στήριξη γυναικών σε ώρα κρίσης και η δυνατότητα εισόδου σε καταφύγιο οποτεδήποτε, μέρα ή νύκτα είναι ουσιαστικές.

Η δυνατότητες φιλοξενίας δυστυχώς είναι πιθανόν περιορισμένες. Χρειάζεται έτσι, μια πολιτική που ξεπερνά τους φραγμούς αυτούς. Όμως, είναι θέμα αρχής, καμιά γυναίκα σε άμεσο κίνδυνο να μην βρίσκει κλειστές πόρτες και να επιστρέφει αναγκαστικά στο βίαιο σύζυγο.

Όταν υπάρχει μόνο ένα καταφύγιο σε μια δεδομένη περιοχή, αυτό πρέπει μέρα-νύκτα να είναι ανοικτό για να δέχεται γυναίκες και τα παιδιά τους. Σε μια περιοχή ή πόλη με περισσότερα καταφύγια, τουλάχιστον ένα πρέπει να λειτουργεί σε 24ωρη βάση. Η μεταφορά στο καταφύγιο πρέπει να είναι φθηνή, αν όχι δωρεάν, ώστε να μπορούν οι γυναίκες και τα παιδιά τους να έρχονται στο καταφύγιο χωρίς να ανησυχούν για το κόστος.

Παράδειγμα: Τα καταφύγια στη Βιέννη καλύπτουν το κόμιστρο του ταξί, προβλέποντας ειδικό κονδύλι για το σκοπό αυτό.

Η απόδραση στο καταφύγιο είναι συνήθως το πρώτο βήμα που κάνει η κακοποιημένη γυναίκα. Η πρώτη προσωπική επαφή γίνεται συνήθως τηλεφωνικά. Πολλά καταφύγια προσφέρουν τηλεφωνική γραμμή βοήθειας και συμβουλευτική ανά το 24ωρο. Και πάλι, κάθε μια περιοχή ή πόλη πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον μια 24ωρη γραμμή βοήθειας για να διαχειρίζεται κρίσεις και να βοηθά παραπέμποντας στο πλησιέστερο καταφύγιο. Είναι σημαντικό, οι τηλεφωνικοί αριθμοί του καταφυγίου και της γραμμής βοήθειας να τύχουν της μεγαλύτερης δυνατής δημοσιότητας ώστε οι γυναίκες να γνωρίζουν την ύπαρξή αυτής της δυνατότητας στήριξης και να αποτείνονται στα καταφύγια για βοήθεια (βλ. κεφ. 9). Προτού η γυναίκα έρθει στο καταφύγιο πρέπει πάντα να της έχει μιλήσει λειτουργός του καταφυγίου (βλ. μέρος «Διαδικασίες Εισδοχής» παρακάτω).

Συμβουλευτική

Η συμβουλευτική είναι υπηρεσία κλειδί που παρέχουν τα καταφύγια. Πολλά την προσφέρουν επίσης και για μη ενόικους. Άλλα καταφύγια διαθέτουν ξεχωριστά κέντρα συμβουλευτικής. Κάποτε, τα κέντρα αυτά μεσολαβούν ως σύνδεσμοι για να πάνε γυναίκες σε καταφύγιο.

Όπως και να οργανώνεται η συμβουλευτική υπηρεσία, ο βασικότερος συλλογισμός είναι ότι σε μια γυναίκα θύμα βίας προσφέρεται επαγγελματική συμβουλευτική και ότι ενημερώνεται γύρω από τις διαθέσιμες υπηρεσίες για αυτήν και τα παιδιά της.

Παράδειγμα: AMCV στην Πορτογαλία; Casa delle Donne στη Μπολόνια, Ιταλία; Women's Aid στο Ηνωμένο Βασίλειο

Η πρώτη συνάντηση εξυπηρετεί τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης. Οι λειτουργοί του καταφυγίου θα πρέπει να ακούσουν προσεκτικά και να εντοπίσουν τις ανάγκες της γυναίκας που αποτελείται για βοήθεια. Οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα σε επαγγελματική στήριξη χωρίς να κρίνονται για την απόφαση που θα πάρουν. Ο/η σύμβουλος θα πρέπει να εγγυηθεί στη γυναίκα ότι κάθε πληροφορία θα είναι εμπιστευτική και ότι η ίδια θα παραμείνει ανώνυμη.

Η εκτίμηση της επικινδυνότητας του βίαιου άνδρα είναι σημαντική όπως και η χάραξη ενός σχεδίου ασφαλείας (βλ. μέρος «Ασφάλεια» παρακάτω). Η γυναίκα που χρειάζεται βοήθεια, θα πρέπει να ενημερώνεται για τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες της. Μπορεί να πάρει και γραπτώς κάποιες πληροφορίες. Για την ασφάλειά τη, συνίσταται όπως της εξηγηθεί να μην αποκαλύψει τις πληροφορίες αυτές στο δράστη.

Έχει σημασία να εξακριβώσει σε ποιους πόρους ή ποιους μπορεί να στραφεί για υποστήριξη (οικογένεια, φίλους/ες, κοινωνικές υπηρεσίες κλπ).

Να καταρτίζεται ένα χαρτί προσωπικά για κάθε γυναίκα που να αναφέρει ποια στήριξη είναι διαθέσιμη.

Διαδικασίες εισδοχής

Πως μπορούν οι γυναίκες και τα παιδιά να βρουν το καταφύγιο; Υπάρχουν διάφορα πρότυπα. Ένα από αυτά θέλει το καταφύγιο συνδεδεμένο με συμβουλευτικό κέντρο, με γνωστή διεύθυνση στο κοινό, ενώ αυτή του καταφυγίου παραμένει μυστική. Η γυναίκα θα έλθει πρώτα στο συμβουλευτικό κέντρο (εισδοχής). Το δεύτερο πρότυπο θέλει τη διεύθυνση του καταφυγίου μυστική και να δίνεται στη γυναίκα που επικοινωνεί τηλεφωνικά για να ζητήσει βοήθεια. Υπάρχουν και καταφύγια που συναντούν τη γυναίκα σε προκαθορισμένο μέρος.

Η γυναίκα με παιδιά της πρέπει να γίνεται δεκτή στο καταφύγιο από επαγγελματία λειτουργό. Αυτό είναι ίσως δύσκολο μια και πολλά καταφύγια δεν διαθέτουν αρκετό προσωπικό για 24ωρη στελέχωση. Σε κάθε περίπτωση, η γυναίκα να έχει το δικαίωμα σε επαγγελματική συμβουλευτική κρίσεων εντός των πρώτων ωρών μετά την άφιξή της στο καταφύγιο.

Η εισδοχή στο καταφύγιο μπορεί να της προκαλέσει σάσπισμα. Προέχει το να βοηθηθεί η γυναίκα εκτεταμένα στο αρχικό στάδιο της παραμονής της και να μπορεί να απευθύνεται σε κάποιο άτομο από την αρχή, κατά προτίμηση τον/η λειτουργό που την εισήγαγε ή που είχε την πρώτη συμβουλευτική συνεδρία. Είναι σημαντικός παράγοντας για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και το να βοηθηθεί η γυναίκα να προσανατολιστεί. Μην υποτιμάτε το άγχος που προκάλεσε η κατάσταση κρίσης που αντιμετωπίζουν γυναίκα και παιδιά, στο οποίο προστίθεται το άγχος που προκαλούν ένα νέου περιβάλλον και τα άγνωστα πρόσωπα.

Παράδειγμα: Πολλά καταφύγια διαθέτουν πίνακα ανακοινώσεων με φωτογραφίες όλων των εργαζόμενων σε αυτό γυναικών, μαζί με τα ονόματα και τα καθήκοντα τους, για να βοηθήσουν τις γυναίκες και τα παιδιά να γνωρίσουν το προσωπικό.

Κατ' αρχήν, μετά τη φάση προσανατολισμού, η γυναίκα να έχει δικαίωμα επιλογής της συμβούλου, του υπεύθυνου ατόμου καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής της στο καταφύγιο.

Συχνά, θα είναι το ίδιο άτομο που ήταν υπεύθυνο για αυτήν από την αρχή και με το οποίο ανέπτυξε μια στενή σχέση. Αν π.χ. ο φόρτος εργασίας της επιλεγμένης συμβούλου δεν το επιτρέπει, θα πρέπει να αναζητείται μια εφικτή εναλλακτική σε συνεννόηση με τη γυναίκα.

Όταν η γυναίκα φθάνει μια γυναίκα στο κέντρο υποδοχής ή το καταφύγιο, πρέπει να γίνει αξιολόγηση του κινδύνου στον οποίο εκτίθεται αυτή και τα παιδιά της (εκτίμηση κινδύνου, σχέδιο ασφάλειας βλ. Παράρτημα 2). Να δίδονται η πιο σημαντικές πληροφορίες για το καταφύγιο στη γυναίκα και τα παιδιά, και να ενημερώνονται για τους κανόνες της ζωής σε αυτό (βλ. κεφ. 8).

Η πρώτη φάση της παραμονής – Περίοδος περισυλλογής

Η πρώτη φάση, η περίοδος περισυλλογής, είναι η περίοδος στην οποία η γυναίκα εξοικειώνεται με το καταφύγιο και το προσωπικό, όπου συνέρχεται από την τραυματική εμπειρία, συνηθίζει τη ζωή στο καταφύγιο, συλλογίζεται τι χρειάζεται και τι την ανησυχεί, και αρχίζει να αποφασίζει τα επόμενα βήματα που θα κάνει. Η φάση αυτή μπορεί να διαρκέσει ώρες, μέρες ή και εβδομάδες.

Στη φάση αυτή, η γυναίκα πρέπει να αποφασίσει αν θέλει να μείνει στο καταφύγιο ή να πάει κάπου αλλού και αν θέλει να χωρίσει τον σύντροφό της προσωρινά ή για πάντα. Προέχει το να της μεταφέρει η σύμβουλος της ξεκάθαρα και επανειλημμένα ότι εκείνη θα πάρει την απόφαση, ότι έχει το δικαίωμα να ζήσει με τον σύντροφό της όπως και να τον εγκαταλείψει. Έχει επίσης μεγάλη σημασία να γνωρίζει η γυναίκα ότι μπορεί πάντα να επιστρέψει στο καταφύγιο, ακόμα και πάει ενδιάμεσα στο σπίτι. Αν μια γυναίκα αποφασίσει να επιστρέψει στον σύντροφό της, πρέπει να συζητήσετε το ζήτημα της ασφάλειας και να εξετάσετε μαζί της το ζήτημα της ασφάλειας αυτής και των παιδιών της όπως και από που θα αντλεί στήριξη.

Κάποιες γυναίκες ρωτούν αν αλλάζουν οι βίαιοι άνδρες, αν μπορεί να αλλάξει ο σύντροφος τους. Πρέπει να εξεταστούν τι δυνατότητες υπάρχουν. Μερικές χώρες προσφέρουν προγράμματα για βίαιους άνδρες. Στην περίπτωση αυτή, η γυναίκα μπορεί να θέσει ως όρο στο σύντροφό της την παρακολούθηση ενός τέτοιου προγράμματος, αν την θέλει να επιστρέψει. Όμως, ενδείκνυται όπως μόνο όταν τα προγράμματα αυτά αποδίδουν ύψιστη προτεραιότητα στην ασφάλεια των θυμάτων και συνεργάζονται με τα κέντρα γυναικών να παραπέμπονται οι άνδρες σε προγράμματα για δράστες. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να είναι θυματοκεντρικά και να ενδιαφέρονται για την ασφάλεια των θυμάτων (βλ. κεφ. 12).

Ειδικότερα, προέχει στο στάδιο αυτό να διασφαλίζεται ότι η γυναίκα τυγχάνει με κατανόηση εντατικής συμβουλευτικής, διότι πρόκειται για το στάδιο στο οποίο πλείστες γυναίκες αποφασίζουν το κατά πόσον θα επιστρέψουν στους συντρόφους τους.

Ατομική συμβουλευτική και ενδυνάμωση

Κατά τη διάρκεια της ατομικής συμβουλευτικής πρέπει να αξιολογούνται όλες οι ανάγκες και ανησυχίες της γυναίκας και να θέτονται προτεραιότητες. Να σχεδιάζεται ατομικό πρόγραμμα για τη συμβουλευτική και τη στήριξη της γυναίκας. Καθήκον της επαγγελματία είναι να συζητήσει μαζί της όλες τις διαθέσιμες επιλογές και να τη στηρίξει να πετύχει το τι θέλει.

Οι γυναίκες χρειάζονται στήριξη για να επιλέξουν. Πρέπει να στηρίζονται στη διαδικασία της ενδυνάμωσης και της ανύψωσης της αυτοεκτίμησής τους και της αυτοκαθορισμού. Έχει σημασία για τη γυναίκα να αισθανθεί ότι έχει δύναμη και δικαίωμα να επιλέξει και μπορεί να καθορίσει αυτό που θα κάνει με τη ζωή της. Μπορεί επίσης να έχει την ευκαιρία να μιλήσει συχνά για τις εμπειρίες με τη βία και να συλλογιστεί γύρω από αυτές (αν και όποτε θέλει). Να μην ξεχνάμε ότι γυναίκες θύματα βίας χρειάζονται κάποτε περισσότερο χρόνο πριν αναπτύξουν αρκετή εμπιστοσύνη και θάρρος να μιλήσουν για τις την κακοποίηση που βίωσαν, ειδικά για τη σεξουαλική κακοποίηση.

Με τη βοήθεια της συμβούλου, η γυναίκα αρχίζει να κατανοεί ποια τακτική χρησιμοποίησε ο σύντροφός της για να της επιβληθεί και να την ελέγξει και αυτό βοηθά στο να

αποκτήσει τον έλεγχο του εαυτού της, και να αναπτύξει τρόπους αντίστασης και προστασίας της.

Οι λειτουργοί των καταφυγίων μπορούν έμπρακτα να βοηθήσουν την γυναίκα να τα καταφέρει με τις διάφορες κρατικές αρχές και να τη συνοδεύσουν στην αστυνομία, σε δίκες κλπ.

Ίσως και να ωφελεί να μιλήσετε για το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία, στερεότυπα και (αν)ισότητα των φύλων και παρόμοια θέματα για να ενημερωθεί της για το ρόλο της ως γυναίκα.

Έχοντας κατά νουν ότι σκοπός μας είναι η ενδυνάμωση γυναικών και παιδιών, υπάρχει κίνδυνος να δρούμε για αυτήν αντί με αυτήν. Είναι αποτέλεσμα του αναπόφευκτου ανισοζυγίου δυνάμεων μεταξύ γυναίκας και συμβούλου. Συνεπώς προέχει να αναλογιστεί η σύμβουλος τη σχέση αυτή και να διασφαλίζει πως η γυναίκα νιώθει στηριζόμενη και όχι πως αποδυναμώνεται.

Εργασία σε ομάδες

Τα καταφύγια προσφέρουν διάφορες μορφές εργασίας σε ομάδες. Η εργασία σε ομάδες είναι πολύτιμο συμπλήρωμα στην ατομική συμβουλευτική αφού επιτρέπει στη γυναίκα να αντιληφθεί πως δεν ήταν η μόνη που τύγχανε κακοποίησης από το σύντροφό της.

Ομάδες περισυλλογής ή ομάδες ειδικού θέματος είναι χώροι όπου συζητούν οι γυναίκες διάφορα θέματα: βία ή ό,τι άλλο θεωρούν σημαντικό. Πρόσθετα στην ατομική συμβουλευτική, οι ομάδες είναι εργαλείο βοήθειας στις γυναίκες του καταφυγίου να αντιληφθούν τους εαυτούς τους όπως και το κοινωνικό τους περιβάλλον. Σκοπός είναι να ανακτήσουν την αυτοπεποίθησή τους και να καλλιεργήσουν τη συνεργασία με άλλες γυναίκες. Προέχει το να αισθάνονται υπεύθυνα τα μέλη της ομάδας για την ομαδική διαδικασία. Μια άλλη συγκεκριμένη μορφή εργασίας σε ομάδες αφορά συζητήσεις γυναικών γύρω από τους ρόλους τους ως μητέρες, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην ανατροφή των παιδιών τους κλπ.

Άλλη μορφή εργασίας σε ομάδες είναι η δημιουργική ομάδα, όπου γυναίκες έχουν την ευκαιρία να εκφραστούν ζωγραφίζοντας, τραγουδώντας, παίζοντας θέατρο κλπ.

Λειτουργός του καταφυγίου πρέπει να διευκολύνει την ομάδα. Ένα καλό πρότυπο θέλει την ομάδα να διευθύνεται από κοινού με μια γυναίκα ένοικο του καταφυγίου.

Η (προσωπική) έκφραση/άποψη των γυναικών στις ομάδες να τυγχάνει σεβασμού.

Ασφάλεια/Σχεδιασμός ασφάλειας

Ύψιστη προτεραιότητα της συμβουλευτικής και του καταφυγίου είναι η ασφάλεια των γυναικών και των παιδιών τους. Σύμφωνα με το Παράρτημα «Σχεδιασμός ασφάλειας», πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται τα κατάλληλα μέτρα ασφάλειας είτε η γυναίκα αποφασίσει να παραμείνει στο καταφύγιο είτε όχι. Περισσότερα για την ασφάλεια στο καταφύγιο, βλ. κεφ. 7.

Αυτοάμυνα

Τα καταφύγια να προσφέρουν μαθήματα αυτοάμυνας ώστε οι γυναίκες να μάθουν τρόπους να αμύνονται και να προστατεύουν τους εαυτούς και τα παιδιά τους όταν αντιμετωπίζουν μια βίαιη κατάσταση (βλ. επίσης Seith / Kelly, 2003).

Παράδειγμα: Γυναίκες ειδικές, ανέπτυξαν το WenDo, μια μορφή γυναικείας αυτοάμυνας.

Legal aid

Οι γυναίκες θύματα βίας θα πρέπει να μαθαίνουν τα νομικά δικαιώματα και δυνατότητες. Κάθε καταφύγιο θα πρέπει να ενημερώνει και να στηρίζει σε νομικές και δικαστικές διαδικασίες.

Η νομική πληροφόρηση να καλύπτει:

Συγκεκριμένους νόμους σχετικά με άμεση ή μακροπρόθεσμη προστασία από τη βία.

- Αστυνομικές διαδικασίες
- Διατάγματα περιορισμού
- Δίκαιο γάμου και διαζυγίου
- Γονικά δικαιώματα
- Μεταναστευτικό δίκαιο
- Ποινικό δίκαιο
- Δικαιώματα θυμάτων και αποζημίωση βάσει του ποινικού και αστικού δικαίου
- Κανονισμούς για κοινωνικές ασφάλισεις
- Κανονισμούς για δημόσια βοηθήματα
- Νομοθεσία περί του κατοικείν κλπ.

Οι λειτουργοί του καταφυγίου να συνοδεύουν τη γυναίκα σε αστυνομία, δικαστήριο και άλλα νομικά θεσμικά όργανα και να τις βοηθούν στην ετοιμασία για νομικών και δικαστικών διαδικασιών – π.χ. ενημερώνοντας σχετικά την αλληλουχία γεγονότων ή κάνοντας παιγνίδι ρόλων για εξασκηθεί πριν καταθέσει. Έχει σημασία να συνοδεύεται η γυναίκα στις ποινικές και δικαστικές διαδικασίες, ώστε να αποφευχθούν πρόσθετες τραυματικές εμπειρίες. Σύμφωνα με οδηγία περίγραμμα της ΕΕ, κάθε θύμα δικαιούται ενημέρωσης και στήριξης σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες (βλ. Παράρτημα 1 «Διεθνή Έγγραφα»).

Σε πολύπλοκες νομικές διαδικασίες είναι αναγκαία η εκπροσώπηση της γυναίκας από δικηγόρο. Συνίσταται όπως επιλεγθεί γυναίκα δικηγόρος που μπορεί να ταυτιστεί με την υπόθεση του θύματος και να υιοθετήσει μια πιο ευαίσθητη προσέγγιση της πελάτιδάς της και που είναι διατεθειμένη να αναλάβει την υπόθεση για μικρή αμοιβή.

Παράδειγμα: Στη Βιέννη, στήθηκε από γυναίκες το Γυναικείο Νομικό Ταμείο για κάλυψη των δικηγορικών. Το ταμείο άρχισε να διεκδικεί υποθέσεις με σκοπό τη δημιουργία προηγούμενου για να διευκολυνθεί η εφαρμογή των γυναικείων δικαιωμάτων.

Παράδειγμα: Αφοσιωμένες φεμινίστριες δικηγόροι δημιούργησα ένα ευρωπαϊκό δίκτυο, τον Σύνδεσμο Ευρωπαίων Γυναικών Δικηγόρων, εντός του οποίου συνεργάζονται για «τη δια νόμου ενίσχυση της ισότητας των φύλων» στην Ευρώπη (<http://www.ewla.org>).

Στήριξη σε οικονομικά ζητήματα

Όταν μια γυναίκα φτάνει στο καταφύγιο, έχει σημασία να στηρίζεται σε οικονομικά ζητήματα. Αν μια γυναίκα δεν έχει δικό της εισόδημα, το πρώτο βήμα είναι να βοηθηθεί στην ανεύρεση πόρων. Σε πολλές χώρες, οι άπορες γυναίκες δικαιούνται κρατικού βοηθήματος. Η εξασφάλιση του κρατικού βοηθήματος χωρίς χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες είναι μια σημαντική αποστολή του καταφυγίου. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι ουσιώδες να δημιουργήσει το καταφύγιο καλές σχέσεις με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

Ένα καταφύγιο συμβάλλει και στο να διασφαλίσουν οι γυναίκες τα δικαιώματά τους και να υλοποιήσουν τις οικονομικές τους απαιτήσεις (π.χ. καταβολή διατροφής για αυτήν και τα παιδιά της, επιδόματος ανέργων, επιδόματος τέκνου κλπ).

Το καταφύγιο πρέπει να φρονίσει να μην έχει ο σύντροφος της γυναίκας πρόσβαση στα χρήματά της. Αν εκδίδεται το επίδομα τέκνου ή άλλης μορφής βοηθήματα για την οικογένεια στο όνομα του δράστη, πρέπει να γίνουν αλλαγές ώστε να καταβάλλονται στην ίδια.

Οι μετανάστριες τυχάνουν συχνά δυσμενούς διάκρισης όταν αποτείνονται για κρατικά βοηθήματα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα καταφύγια μπορούν να βοηθούν τη γυναίκα να εξασφαλίσει πόρους από ιδιώτες δωρητές ή χορηγούς.

Παράδειγμα: Τα βιεννέζικα καταφύγια έχουν δημιουργήσει το Ταμείο Monika Burdak, που πήρε το όνομά του από τη λειτουργό καταφυγίου που ήταν σθεναρά αφοσιωμένη στα δικαιώματα μεταναστριών και πέθανε δυστυχώς σε νεαρή ηλικία. Ο σύνδεσμος

καταφυγίων συγκεντρώνει για το ταμείο αυτό χρήματα από ιδιώτες χορηγούς. Από αυτά διατίθεται οικονομική βοήθεια σε μετανάστριες και τα παιδιά τους.

Στήριξη σε θέματα στέγασης

Οι γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, και ειδικότερα γυναίκες με μικρά παιδιά, βρίσκονται συχνά αντιμέτωπες με το φάσμα της έσχατης ένδειας, αν ο δράστης αρνηθεί τους αρνηθεί την πρόσβαση σε χρήματα ή ένα ανεξάρτητο εισόδημα ως μέρος της τακτικής για άσκηση ελέγχου.

Αυτό σημαίνει ότι δυσκολεύονται στην εξασφάλιση προσιτής στέγης. Ιδιαίτερα προέχει, οι ισχύοντες νόμοι να εγγυώνται το δικαίωμα γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους να επιστρέφουν στο σπίτι της οικογένειας το συντομότερο αφού παραμείνουν στο καταφύγιο, ή το δικαίωμα να παραμείνουν στο σπίτι αντί να πάνε στο καταφύγιο (βλ. κεφ. 12).

Αν για κάποιο λόγο οι γυναίκες δεν μπορούν να μείνουν ή να επιστρέψουν στο σπίτι της οικογένειας, είναι ανάγκη να βοηθηθεί στην αναζήτηση κατοικίας. Συνίσταται η συνεργασία με τις αρμόδιες τοπικές υπηρεσίες για θέματα στέγης και να ευαισθητοποιηθούν για τη κατάσταση κακοποιημένων γυναικών. Οι υπηρεσίες αυτές να αισθάνονται πως έχουν την ευθύνη να προσφέρουν στις γυναίκες αυτές άμεση πρόσβαση σε προσωρινή διαμονή με χαμηλό ενοίκιο (βλ. κεφ. 10).

Παράδειγμα: Η Βιέννη διαθέτει ένα αποδοτικό πρόγραμμα στέγασης που επιτρέπει σε γυναίκες (και μετανάστριες) να εξασφαλίσουν προσιτή στέγη εντός ολίγων εβδομάδων.

Στήριξη σε θέματα υγείας

Όταν μια γυναίκα γίνεται δεκτή σε ένα καταφύγιο, ίσως να χρειάζεται άμεσα ιατρική φροντίδα. Οι λειτουργοί του καταφυγίου να την συνοδεύουν στις ιατρικές υπηρεσίες και να ζητούν μια πλήρη καταγραφή των τραυμάτων της. Η καταγραφή αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί ως μαρτυρία στο δικαστήριο (περισσότερα σχετικά με τρόπους καταγραφής και ευαισθητοποίηση ιατρών βλ. Εγχειρίδιο του WAVE Training and Sensitising Professionals, Βιέννη 2000). Οι γυναίκες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτικές υπηρεσίες δωρεάν, που παρέχει το κράτος ή κέντρα υγείας που συνεργάζονται με το καταφύγιο.

Στήριξη σε εργασιακά ζητήματα και κατάρτιση

Ένα σημαντικό έργο του καταφυγίου είναι η στήριξη της γυναίκας σε θέματα εργασίας, ώστε να διατηρήσει την εργασία της ή να βρει άλλη ή να ενταχθεί σε πρόγραμμα κατάρτισης.

Η βία είναι εμπόδιο στην γυναικεία απασχόληση και ισότητα. Η γυναίκα μπορεί, π.χ. να χάσει την εργασία της διότι ο βίαιος σύντροφός της την παρενοχλεί στο χώρο εργασίας ή την παρεμποδίζει από το να μεταβεί εκεί. Συχνά, οι γυναίκες παραιτούνται από τη δουλειά τους ή απολύονται διότι αφού κακοποιηθούν δεν μπορούν να πάνε στη δουλειά τους. Η στήριξη του καταφυγίου ή του κέντρου στήριξη σε θέματα εργασίας είναι συνεπώς πολύ σημαντική. Ένα πρόσθετο καθήκον είναι η ενθάρρυνση και βοήθεια προς άνεργες γυναίκες να βρουν εργασία ή να βελτιώσουν τα προσόντα τους.

Σε γυναίκες μπορεί να δοθεί στήριξη όταν αποστρέφονται για εργασία ή όταν ετοιμάζονται για τη συνέντευξη π.χ. κάνοντας μαζί τους παιγνίδια με ρόλους. Τα καταφύγια εργάζονται στενά με προγράμματα απασχολησιμότητας. Σε μερικές χώρες υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες για γυναικεία προγράμματα.

Το πρώτο βήμα για μετανάστριες είναι η συμμετοχή σε μαθήματα της τοπικής γλώσσας. Μερικά καταφύγια προσφέρουν δικά τους προγράμματα κατάρτισης και απόκτησης προσόντων.

Παράδειγμα: AÖF, Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Equal "femqua", <http://www.aeof.at>

Γυναίκες μετανάστριες και μέλη μειονοτήτων

Οι υπηρεσίες γυναικών θα πρέπει να στελεχώνονται από μέλη όλων των εθνικών μειονοτήτων και να παρέχουν συμβουλευτική σε διάφορες γλώσσες. Το ενημερωτικό υλικό πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμο σε διάφορες γλώσσες.

Η εργασία με μετανάστριες και μέλη μειονοτήτων, απαιτεί όπως λαμβάνεται υπ' όψιν και τυγχάνει σεβασμού η κοινωνικο-πολιτιστική ποικιλομορφία. Οι λειτουργοί του καταφυγίου θα πρέπει να γνωρίζουν ότι τα στερεότυπά τους ή οι προκαταλήψεις τους ενδέχεται να εμποδίσουν την παροχή επαρκούς στήριξης.

Σε πολλές χώρες, οι μετανάστριες και οι αιτούντες άσυλο εξάρτιούνται για το νομικό τους καθεστώς από την άδεια παραμονής του συζύγου. Είναι συνεπώς αναγκαίο να ζητηθεί ξεχωριστή, ανεξάρτητη άδεια παραμονής και εργασίας στη χώρα.

Μερικές χώρες έχουν αναπτύξει ειδικές υπηρεσίες για μετανάστριες:

Παράδειγμα: Το κέντρο Southall Black Sisters βοηθά γυναίκες θύματα οικογενειακής βίας από την Ασία και την Αφρο-Καραϊβική με συμβουλές, εκστρατείες και ενημέρωση. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται κυμαίνονται από πρακτική στήριξη μέχρι τη συμβουλευτική και εργασία στήριξης σε ομάδες. Το κέντρο ανέλαβε μεγάλο πολιτικό έργο, κυρίως για τη μετανάστευση, τον εξαναγκασμό σε γάμο και την ποινική δικαιοσύνη. Τηλέφωνο: ++44- (0)20-8571 9595

Παράδειγμα: Interkulturelles Frauenhaus / Beratungsstelle στο Βερολίνο

Ταχυδρομικό κιβώτιο: 370542, 14135 Berlin

e-mail: Interkulturelleinitiative@t-online.de: <http://www.interkulturellesfrauenhaus.de>

Επάρκεια υπηρεσιών για γυναίκες με ειδικές ανάγκες

Τα καταφύγια πρέπει να είναι προετοιμασμένα να φιλοξενήσουν ανάπηρες γυναίκες, χωρίς να τις αποκλείουν από την όλη καθημερινότητα των ενοίκων αλλά προσφέροντας τους ειδική φροντίδα και υποδομή. Τα δωμάτια, π.χ., να έχουν έπιπλα που χαμηλώνουν ώστε να διευκολύνουν τις γυναίκες με αναπηρίες.

Οι ηλικιωμένες ίσως να χρειάζονται ειδική ιατρική φροντίδα και βοήθεια όπως και ένα ήρεμο δωμάτιο στο καταφύγιο. Οι ηλικιωμένες γυναίκες εξαρτιούνται συχνά από τη σύνταξη του συζύγου. Η συνεργασία με υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας είναι συνεπώς σημαντική. Οι σύμβουλοι πρέπει να επιχειρήσουν να σπάσουν την απομόνωση των γυναικών αυτών, να τις στηρίξουν ώστε να μάθουν νέους τρόπους επιβίωσης και να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους.

Ειδικά οι έγκυες ή μητέρες με νεογέννητα ίσως να χρειάζονται ένα ήσυχο δωμάτιο. Μία μαία που επισκέπτεται το καταφύγιο τακτικά μπορεί να αποτελεί σημαντική βοήθεια.

Μέχρι πρόσφατα δεν είχε θεματοποιηθεί καθόλου η ενδοοικογενειακή βία μεταξύ λεσβίων.

Ήταν συνεπώς ιδιαίτερα δύσκολο για μια λεσβία γυναίκα που είχε υποστεί βία στα χέρια της γυναίκας συντρόφου της να αποταθεί για βοήθεια. Οι υπηρεσίες για γυναίκες πρέπει να προορίζονται και για ειδικές πτυχές της βίας σε λεσβιακές σχέσεις.

Παράδειγμα: Το γερμανικό Πρόγραμμα Δάφνη δημιούργησε καλές πρακτικές:

<http://www.broken-rainbow.de>

Φεύγοντας από το καταφύγιο

Η έξοδος από το καταφύγιο είναι ένα μεγάλο βήμα για κάθε γυναίκα. Είναι η αρχή μιας νέας ζωής και πρέπει να τύχει καλού σχεδιασμού. Οι λειτουργοί του καταφυγίου μπορούν να βοηθήσουν μια γυναίκα ώστε όταν φύγει, (ιδεωδώς) αυτή και τα παιδιά της να έχουν:

- σταθερό εισόδημα: μισθό ή/και κρατικά βοηθήματα·

- ασφαλή τόπο διαμονής (προσωρινή στέγη ή δικό της σπίτι ή διαμέρισμα)·
  - διευθετήσεις για τα παιδιά: νηπιαγωγείο, σχολείο, ιατρική περίθαλψη και άλλες αναγκαίες υπηρεσίες·
  - σχέδιο ασφάλειας: επεξεργασία σχεδίου ασφαλείας που καλύπτει την καινούργια κατάσταση της ζωής της γυναίκας και των παιδιών (βλ. Παράρτημα 2 και κεφ. 7)·
  - διευθετήσεις για περαιτέρω στήριξη και συμβουλευτική (για τη γυναίκα και τα παιδιά της) από το καταφύγιο ή άλλες υπηρεσίες.
- Υπενθυμίστε στη γυναίκα πως όταν βγει από το καταφύγιο, να μην αποκαλύψει πληροφορίες για άλλες γυναίκες, παιδιά και προσωπικό του καταφυγίου και τη διεύθυνση του.

Στήριξη μετά την έξοδο από το καταφύγιο

Όταν εγκαταλείπει το καταφύγιο η γυναίκα με τα παιδιά της, θα πρέπει να συνεχίσει να παίρνει όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες. Υπάρχουν διάφορα πρότυπα για την οργάνωση της στήριξης. Σε χώρες όπου πέραν των καταφυγίων υπάρχουν κέντρα στήριξης για θύματα οικογενειακής βίας, οι γυναίκες μπορούν να αποταθούν σε αυτά για νομικά ή άλλα ειδικά ζητήματα.

Όταν μια γυναίκα δεν έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει τις υπηρεσίες αυτές, είναι σημαντικό να πληροφορηθεί σχετικά με τοπικές υπηρεσίες και να συνεργαστεί μαζί τους.

5.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Τα παιδιά κακοποιημένων γυναικών χρειάζονται ειδική προσοχή μετά την έξοδο από το καταφύγιο. Για αυτά, απαιτούνται προσοντούχο προσωπικό και ειδικοί χώροι. Πρέπει να διαθέτονται επαρκείς χρηματικοί πόροι για τη φροντίδα των παιδιών.

Τα παιδιά που μπαίνουν σε ένα καταφύγιο είναι μάρτυρες και συχνά και θύματα βίας: εν πάση περιπτώσει, έχουν τραυματικά βιώματα. Συνεπώς χρειάζεται ειδική φροντίδα για τις ανάγκες τους. Έρευνες έχουν καταδείξει ότι τα παιδιά αυτά κινδυνεύουν περισσότερο να γίνουν θύματα ή θύτες όταν ενηλικιωθούν από ό,τι παιδιά που μεγαλώνουν σε ειρηνικές οικογένειες.

Στόχοι των παιδικών υπηρεσιών

Να επιτευχθεί η φυσική και συναισθηματική ασφάλεια των παιδιών και να αποκτήσουν αίσθημα ασφάλειας.

Τα παιδιά που συνοδεύουν τη μητέρα τους στο καταφύγιο ίσως να έχουν τραυματιστεί και να έχουν διάφορα προβλήματα υγείας. Ίσως να χρειάζονται ιατρική φροντίδα. Ο σχεδιασμός της ασφάλειας στις υπηρεσίες καταφυγίου έχει σημασία και για τα παιδιά.

Να βελτιωθεί η παιδική ψυχική και συναισθηματική υγεία και ευημερία.

Είναι μακροπρόθεσμος στόχος των παιδικών υπηρεσιών αλλά μπορεί να τύχει προτεραιότητας εν μέσω κρίσεων, όταν εκδηλώνεται αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. Στηρίζοντας την συναισθηματική και ψυχική υγεία του παιδικού, ενισχύεται η ασφάλειά του (βλ. «Ασφάλεια»).

Να βοηθηθούν τα παιδιά να ανακτήσουν και να χαρούν την παιδική τους ηλικία.

Τα παιδιά που έχουν εκτεθεί σε οικογενειακή βία μπορούν να αναλάβουν ρόλο ενήλικα ή να νιώσουν αγωνία ή άγχος ως αποτέλεσμα των βιωμάτων τους. Με παιχνίδια, ξεκούραση και διασκέδαση μπορούν να απολαύσουν ξανά την παιδική τους ηλικία.

Να στηριχθεί η σχέση μητέρας-παιδιού.

Οι μητέρες μπορούν όσο κανείς να βοηθήσουν τα παιδιά τους να συνέλθουν από τα επακόλουθα της βίας. Από κοινού εργασία με τη μητέρα θεωρείται ως τρόπος αντιμετώπισης των αναγκών του παιδιού.

Υπηρεσίες κατά την παραμονή των παιδιών

Ολοκληρωμένες και ψηλής ποιότητας υπηρεσίες

Οι υπηρεσίες για τα παιδιά πρέπει να περιλαμβάνουν εργασίες χειρισμού κρίσεων, ψυχοκοινωνικές, παιδαγωγικές, θεραπευτικές και ομαδο-δυναμικές.

Τα παιδιά που έχουν γίνει μάρτυρες ή θύματα βίας, πάσχουν συχνά από έλλειψη αυτοσεβασμού, πολλές φορές από φοβίες και επιθετικότητα. Μερικά παιδιά είναι πιθανόν να συμπεριφερθούν αυτοκαταστροφικά. Τα πλείστα παιδιά δείχνουν σημεία περιορισμένων δυνατοτήτων και καθυστέρησης στην ανάπτυξη. Βλάπτονται και οι κοινωνικές τους δεξιότητες. Είναι πολύ συχνά τα ψυχοσωματικά συμπτώματα (αϋπνίες, κοιλόπονοι και πονοκέφαλοι, αναγούλες, νυκτερινή ακράτεια ούρων, κλπ).

Η έλευση στο καταφύγιο θέτει το παιδί ενώπιον προκλήσεων και δοκιμασιών. Όταν οι γυναίκες αναζητούν καταφύγιο, τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν μια παρόμοιου βαθμού κρίση και διατάραξη της ζωής τους. Οι επαγγελματίες που εργάζονται στα καταφύγια καταγράφουν τις συναισθηματικές και ψυχικές δυσκολίες που βιώνουν τα παιδιά κατά την παραμονή τους. Από τις ακόλουθες συνθήκες στο καταφύγιο μπορούν να προκύψουν προβλήματα υγείας όπως και έντονα αισθήματα απώλειας, θυμού, φόβου, λύπης, σύγχυσης και ενοχής αλλά και διάφορα προβλήματα προσαρμογής (Peled / Davis 1995):

- πρόσφατη κρίση ύστερα από παρακολούθηση της βίας στο σπίτι·
- διατάραξη των κανονικών προτύπων αντιγραφής και συστημάτων στήριξης ύστερα από χωρισμό από τον πατέρα και την ευρύτερη οικογένεια, σχολείο, σπίτι κλπ·
- οι απαιτήσεις για ταχεία προσαρμογή σε νέο τρόπο ζωής·
- δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, περιλαμβανομένης και απώλειας ιδιωτικής σφαίρας και συναισθηματική ένταση που επιδεικνύουν οι συγγάμοι·
- συναισθηματική και/ή φυσική απουσία της μητέρας λόγω της δικής της συναισθηματικής αναταραχής και πρακτικών αναγκών λόγω της αναδιοργάνωσης της οικογενειακής ζωής.

Είναι σημαντικό, δουλεύοντας μαζί τους στα καταφύγια, να συνηγορήσουμε την ιδιοσύσταση των παιδιών όπως και η μοναδικότητά τους στον τρόπο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της βίας, έχοντας υπ' όψιν τις κοινές εμπειρίες και ανάγκες που πιθανόν να έχουν.

Οι παιδικές ανάγκες κατά την παραμονή στο καταφύγιο απαιτούν συχνά τη διαχείριση κρίσεων και συναισθηματική στήριξη, ιατρική φροντίδα, υπηρεσίες νομικής και παιδικής προστασίας, συνεργασία με το εκπαιδευτικό σύστημα και ακαδημαϊκή βοήθεια όπως και τη βοήθεια των μητέρων να αναπτύξουν τις γονικές τους δεξιότητες.

Εισδοχή

Συνηθίζεται να αποτείνονται οι γυναίκες στο καταφύγιο για προστασία και τα παιδιά να τις συνοδεύουν. Κατά τη φάση της υποδοχής χρειάζεται μια εξέταση μητέρας και παιδιού. Έχει σημασία να προετοιμάζεται το παιδί για τη ζωή στο καταφύγιο και τις αλλαγές που θα συμβούν· είναι και τρόπος να μεταφερθεί στο παιδί ένα αίσθημα της ασφάλειας.

Σημεία προς αρχική εξέταση:

- Εξακρίβωση της κρισιμότητας της κατάστασης και της ανάγκης διαχείρισης κρίσεων·
- Εξακριβώστε τις ανάγκες μητέρας και παιδιού ώστε να καταστρώσετε σχέδια ασφάλειας·
- Εκτιμήστε τον αντίκτυπο που είχε η κακοποίηση στα παιδιά·

- Εκτιμήστε τους προστατευτικούς παράγοντες, τα μέσα που διαθέτουν μητέρα και παιδιά για προστασία, υγεία και ασφάλεια.

Η προετοιμασία των παιδιών για την εμπειρία του καταφυγίου μπορεί να επιτευχθεί:

- Εξηγώντας σε αυτά τον σκοπό, τους στόχους, τις δραστηριότητες του καταφυγίου·
- Βεβαιώνοντας τα ότι το καταφύγιο είναι ασφαλές μέρος·
- Πληροφορώντας τα για τους κανόνες και την πολιτική εμπιστευτικότητας του καταφυγίου·
- Ανάλογα με την ηλικία, μπορούν να βεβαιώσουν με την υπογραφή του την κατανόηση των κανόνων.

Προσωπική συμβουλευτική

Στο παιδί μπορεί να προσφερθεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, δουλεύοντας μαζί του σε προσωπικές συμβουλευτικές συνεδριάσεις που θα του επιτρέψουν να εμπιστευθεί ένα ενήλικα που ίσως να πρεσβεύει ένα πρότυπο μελλοντικών σχέσεων. Οι συνεδριάσεις επικεντρώνονται στα παιδικά αισθήματα (φόβο, σύγχυση, μοναξιά, ενοχή, θυμό) και τις ανάγκες. Ο/η σύμβουλος βοηθά τα παιδιά να αποδεχθούν τις εμπειρίες τους και να αναγνωρίσουν ότι δεν φταιν για τη βία των μεγάλων. Η ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους είναι σημαντική πτυχή του όλου έργου.

Συστάσεις για την προσωπική συμβουλευτική με παιδιά:

Δημιουργείστε ένα ασφαλές θεραπευτικό περιβάλλον:

- διασαφηνίζοντας στο παιδί ότι δεν θα αναγκαστεί να μιλήσει για πράγματα που δεν θέλει·
- εξηγώντας θέματα εμπιστευτικότητας.

Εγκύψατε στο σχεδιασμό ασφάλειας από την αρχή. Τα σχέδια ασφάλειας πρέπει να είναι ρεαλιστικά, απλά και ηλικιακά κατάλληλα. Πιθανές τακτικές για ενδυνάμωση των παιδιών είναι: (1) η αποφυγή γνώριμων βίαιων καταστάσεων, (2) το πως τηλεφωνούν, (3) το που βρίσκουν βοήθεια σε κρίσιμες καταστάσεις, (4) τρόποι διαφυγής, (5) το τι να κάνουν αν απαχθούν. Όλοι αυτοί οι σχεδιασμοί πρέπει να γίνονται με τη μητέρα και το παιδί θα πρέπει να τους προβάει.

Εγκύψατε στο απώτερο θέμα της συμβουλευτικής από την αρχή. Συζητήστε τον χωρισμό και ετοιμάστε τα παιδιά για αυτόν μιας και είναι σημαντική πτυχή για εκείνα που επηρέασε η βία.

Τα παιδιά δεν χρειάζονται επισημότητες στη συμβουλευτική· μερικές φορές θέλουν να μιλήσουν απλά σε ένα ενήλικα. Το να έχουν κάποιον να μιλήσουν που θέλει να τους αφιερώνει χρόνο είναι για τα παιδιά μια θετική εμπειρία που ικανοποιεί.

Η συμβουλευτική και η εργασία με το παιδί ποικίλει ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Είναι δυνατό να δείτε με τους έφηβους πως μπορούν να νιώσουν ξανά ασφαλείς και με ποιες υπηρεσίες μπορούν να επικοινωνήσουν όπως και οι μητέρες τους. Με τους νέους ανθρώπους μπορεί να συζητηθεί η στάση τους έναντι της φιλίας και των σχέσεων και το πως σκέφτονται για τη βία στην οικογένεια. Ίσως και να είναι χρήσιμο να μιλήσουν για τη στάση τους έναντι στη βία στην οικογένεια και την κοινωνική αλλαγή, ότι είναι έγκλημα, ότι κανείς δεν έχει δικαίωμα να κακοποιεί άλλα άτομα (Mullender / Debbonnaire 2000).

Εργασία σε ομάδες

Η εργασία σε ομάδες είναι αναγνωρισμένη ως αποτελεσματική παρέμβαση προς τα παιδιά και νεαρούς που εκτέθηκαν σε ενδοοικογενειακή βία. Η ομάδα μπορεί να συνεδριάσει επίσημα ή ανεπίσημα στο καταφύγιο. Καλλιεργείται ένα υποστηρικτικό και ανοικτό περιβάλλον που επιτρέπει στο ένα παιδί να στηρίζει το άλλο και να μαθαίνουν νέους και αποτελεσματικούς τρόπους συνεργασίας και έκφρασης των αισθημάτων, σκέψεων και αναγκών τους.

Οι πλείστες ομάδες παιδιών θα πρέπει τουλάχιστον να στοχεύουν στο να τα βοηθήσουν να ορίσουν τη βία και την ευθύνη για αυτή· να εκφράζουν τα αισθήματά τους (και του θυμού)· να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές και άλλες δεξιότητές τους· να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους· να αναπτύξουν ένα ιστό κοινωνικής στήριξης· να καταστρώσουν σχέδια ασφάλειας· και να έχουν ένα θετικό βίωμα.

Μπορούν να συσταθούν εκπαιδευτικές ομάδες, πληροφόρησης ή πρόληψης. Οι δραστηριότητες των ομάδων μπορούν να συνυπολογίσουν την ηλικία των μελών τους και το επίπεδο ανάπτυξης και να ανταποκριθούν στις πολιτιστικές ή και ειδικές ανάγκες των παιδιών.

Εργασία από κοινού με τις μητέρες

Οι υπηρεσίες των καταφυγίων για παιδιά να μην περιορίζονται σε πρακτική εργασία μαζί τους: η εργασία με τις μητέρες πρέπει να θεωρείται εξίσου σημαντική, μια και μπορούν πιο καλά να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των παιδιών. Κάποιες φορές, οι αρμόδιοι λειτουργοί για τα παιδιά μπορούν να δουλέψουν με τη μητέρα ξεχωριστά: τα ραντεβού μπορούν να κανονιστούν κατόπιν δικής της επιθυμίας ή του/της συμβούλου. Στόχος είναι να μεταφέρει τις ανάγκες, τους φόβους και τα προβλήματα του παιδιού, όταν το ζητά το ίδιο ή το απαιτούν οι περιστάσεις (π.χ. βία στο καταφύγιο). Άλλος τρόπος εργασίας με τις μητέρες είναι η ομάδα (ομάδα μητέρων), όπου οι παιδικοί σύμβουλοι μπορούν μιλήσουν για την άποψη των παιδιών σε ό,τι αφορά την ηλικία, χωρίς να παραβλέπουν την ανάγκη εμπιστευτικότητας. Σχέτικα με τις εφαρμοζόμενες μεθόδους (υποστηρικτικές ή συγκρουσιακές) κατά την εργασία με τις μητέρες, ο ρόλος των παιδικών συμβούλων είναι μεταφέρουν τις ανάγκες των παιδιών και να συνηγορήσουν υπέρ τους.

Θεραπευτικό παιχνίδι

Το θεραπευτικό παιχνίδι είναι πολύτιμη μέθοδος, ώστε τα παιδιά που δεν έχουν μεγαλώσει αρκετά ή δεν μπορούν λόγω συναισθηματικής κατάστασης να εκφράσουν αισθήματα, σκέψεις και εμπειρίες με λέξεις. Το παιχνίδι είναι το φυσικό μέσο έκφρασης του παιδιού που μαθαίνει να «χειριστεί τους φόβους και τις αγωνίες του για τη κακομεταχείριση, να εκφράσει τι νιώθει για το τι του συνέβη και να επιδείξει τη γνώση και κατανόηση των σχέσεων. Το θεραπευτικό παιχνίδι αφήνει το παιδί να παρουσιάσει συμβολικά εκείνα τα γεγονότα που προκαλούν φόβο και αγωνία και βοηθά το παιδί να γίνει πιο αποφασιστικό και να επεξεργαστεί φοβικά βιώματα» (Urquiza & Winn, 1994, σελ. 59). Το παιχνίδι μπορεί να ενταχθεί στη χωριστή και ομαδική συμβουλευτική.

Τεχνοθεραπεία/ Εκφραστική τεχνοθεραπεία

Η τέχνη είναι σημαντική μέθοδος επικοινωνίας, εκτίμησης και θεραπείας. Το παιδί αξιοποιεί την τέχνη για να εκφράσει τα (συν)αισθήματά του που δεν μπορεί να πει με λέξεις. Το σχέδιο, η ζωγραφική, γλυπτική, ποίηση, δράμα, μουσική και αφήγηση μπορούν να βοηθήσουν το παιδί να εκφράσει σωρευμένες εντάσεις και αγωνίες. Έτσι ωφελείται η προσωπική και ομαδική εργασία.

Ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες για παιχνίδι και ψυχαγωγία σε ένα χαλαρό σκηνικό όπου δεν επικεντρώνεται το κάθε τι πάνω στη βία επιτρέπουν την προώθηση της στήριξης ανάμεσα σε συνομηλίκους. Μπορείτε να προσφέρετε αθλητισμό, περπάτημα, κίνηση, χορό κλπ.

Μερικά παιδιά χρειάζονται βοήθεια για να βελτιώσουν τις σχολικές τους επιδόσεις.

Στήριξη σε δικαστικές διαδικασίες

Ένα παιδί που πρέπει να καταθέσει σε μια δίκη, αποκομίζει πολλά οφέλη όταν γνωρίσει τις δικαστικές διαδικασίες από ένα ειδικό (ψυχολόγο, κλινικό κοινωνικό λειτουργό) που κατανοεί και μπορεί να προετοιμάσει το παιδί για την εμφάνισή του στο δικαστήριο.

Συστάσεις για στήριξη των παιδιών κατά τις δικαστικές διαδικασίες:

- συνοδέψτε το παιδί μια εβδομάδα περίπου πριν την ακρόαση στο δικαστήριο
- αφήστε το παιδί να καθίσει στο κάθισμα του μάρτυρα στην αίθουσα που θα καταθέσει
- πείτε στο παιδί για το ρόλο του κάθε προσώπου και το που θα στέκουν ή θα κάθονται

- Στηρίξτε το παιδί συναισθηματικά και με ενημέρωση όπως χρειάζεται για να νιώσει όσο πιο άνετα γίνεται με το ρόλο που θα έχει στις δικαστικές διαδικασίες

Προσωπικό

Επαγγελματίες λειτουργοί

Οι λειτουργοί αρμόδιοι για τα παιδιά χρειάζονται επαρκή κατάρτιση στο ψυχοκοινωνικό πεδίο όπως και ειδικά θέματα. Ειδικοί παιδοψυχολόγοι, οι παιδοκόμοι και παιδαγωγοί μπορούν να εργαστούν για τη στήριξη των παιδιών στο καταφύγιο. Οι παιδο-λειτουργοί πρέπει να αποζημιώνονται ανάλογα με τα προσόντα τους. Μπορούν να αξιοποιηθούν και εθελοντές για να στηρίξουν το έργο των επαγγελματιών λειτουργών, αλλά τα παιδιά χρειάζονται τόση φροντίδα όση και οι μητέρες τους που έρχονται στο καταφύγιο.

Εκτός των λειτουργών που δουλεύουν με τις κακοποιημένες γυναίκες, επαγγελματίες πρέπει να εργάζονται με τα παιδιά. Πρέπει να μπορούν να εκτιμήσουν τις παιδικές ανάγκες και να δράσουν για λογαριασμό τους. Αντιπροσωπεύουν τις ανάγκες των παιδιών στο καταφύγιο και στο προσωπικό.

Απαιτήσεις σε προσωπικό:

- υπεύθυνοι για τα παιδιά με πλήρη απασχόληση για να προσφέρουν υπηρεσίες ή να αναπτύξουν αναφορές
- ειδίκευση σε τομείς όπως η ψυχολογία, η κοινωνική εργασία, η διδασκαλία
- εις βάθος κατάρτιση του προσωπικού για τα παιδιά για εκτίμηση διαδικασιών, διαχείριση κρίσεων και τεχνικές συμβουλευτικής για παιδιά
- γνώση των δυναμικών της βίας στην οικογένεια και της παιδικής ανάπτυξης
- γνώση νομικών πτυχών της προστασίας παιδιών

Η συνεργασία με άλλους συμβούλους/θεραπευτές στο καταφύγιο είναι αναγκαία, ειδικά με εκείνους που εργάζονται με τις μητέρες, για να βελτιώσουν την ευημερία των παιδιών.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά πρέπει να συντονίζονται και να συνεργάζονται με άλλους, όπως αστυνομικούς, κατήγορους, εισαγγελείς και δικαστές.

Αριθμός μελών προσωπικού:

Χρειάζονται τουλάχιστον δύο φροντιστές για τα παιδιά σε κάθε καταφύγιο ώστε να:

- μπορούν να ανταποκριθούν σε όλα τους τα καθήκοντα που αναφέρονται πιο πάνω με επαγγελματισμό και προς όφελος των παιδιών
- διευκολύνεται η ανταλλαγή εμπειρίας
- διασφαλιστεί πως τα παιδιά λαμβάνουν φροντίδα και σε περιπτώσεις αδειών ή αργιών.

Μερικά καταφύγια έχουν άνδρες παιδοκόμους. Η ιδέα είναι να εμφυτευθεί στα παιδιά μια θετική εικόνα του άνδρα και να τους αποδειχθεί ότι οι άνδρες μπορούν να νοιάζονται εξίσου, να είναι στοργικοί και να αποδοκιμάζουν κάθε μορφή βίας. Ωστόσο, δεν αποκλείεται να υπάρχει η εντύπωση (όπως στην περίπτωση του καταφυγίου της Λιέγης στο Βέλγιο) ότι θα ήταν ασυνεπές ως προ τις αρχές του φεμινισμού, με τις οποίες λειτουργούν τα καταφύγια ότι θα πρέπει οι άνδρες να διατηρούν ανώτερες θέσεις στη φροντίδα παιδιών του καταφυγίου.

Υποδομή

Ειδικά δωμάτια και εξοπλισμός

Να προσφέρεται επαρκής χώρος για τη φροντίδα, ψυχαγωγία και συμβουλευτική των παιδιών. Τα δωμάτια να περιλαμβάνουν:

- παιγνιδοτόπο(υς) με ποικιλία εξοπλισμού για παιδιά και νέους κάθε ηλικίας,
- θεραπευτικά παιγνίδια, κούκλες, κουκλόσπιτα, μαριονέτες, κύβους, μπάλες, άμμο κλπ,
- επιτραπέζια παιγνίδια ή παιγνίδια κατασκευών ή δημιουργικών σπαζοκεφαλιών· χρειώδη για σχέδιο, ζωγραφική, γράψιμο κλπ· εκπαιδευτικό υλικό,
- δωμάτιο συμβουλευτικής,
- αίθουσα πολλαπλής χρήσης,
- χώρο για δραστηριότητες αναψυχής,
- κήπο για αθλοπαιδιές και ψυχαγωγία των παιδιών και των μητέρων τους,
- αίθουσα για τους έφηβους.

Τα δωμάτια θα πρέπει να ικανοποιούν τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών που ζουν στο καταφύγιο. Συγκεκριμένα, οι ανάγκες αυτές είναι:

- ασφάλεια,
- επικοινωνία
- μοναξιά,
- δημιουργικότητα και
- κίνηση (για έκφραση, μείωση των εντάσεων κλπ).

Συστήνονται τα φωτεινά δωμάτια με γερό εξοπλισμό. Τα δωμάτια θα επιτρέπουν ακίνδυνο παιχνίδι. Το παιχνίδι προωθεί την πολιτιστική διαφορετικότητα και ικανοποιεί τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρίες. Για διοικητικά και οργανωτικά ζητήματα, οι παιδοκόμοι χρειάζονται χωριστό γραφείο με τηλέφωνο, φαξ και υπολογιστή.

Εμπόδια / Μειονεκτήματα

Σήμερα, η πραγματικότητα διαφέρει από τα ανωτέρω προτεινόμενα πρότυπα. Στις πλείστες χώρες της ΕΕ το έργο της φροντίδας των παιδιών σε καταφύγια δεν χρηματοδοτείται επαρκώς από το δημόσιο (ακόμη κι όπου το κράτος βοηθά). Πολύ συχνά, η στήριξη των παιδιών είναι υπόθεση δωρεάς ιδιωτών και εσόδων από διοργανώσεις συγκέντρωσης εισφορών. Δεδομένου ότι οι ανάγκες των παιδιών είναι το λιγότερο εξίσου σημαντικές και άμεσες όπως αυτές των γυναικών στο καταφύγιο, η ικανοποίησή τους είναι καίριας σημασίας. Τα παιδιά φέρουν τραύματα σε διαφορετικό βαθμό, είτε είναι μάρτυρες ή θύματα βίας. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι τα παιδιά που έπρεπε να φύγουν από το σπίτι τους, άφησαν πίσω τα ρούχα τους, τα παιγνίδια τους, το αγαπημένο τους ζώο, και οδηγούνται έξω από το οικείο τους περιβάλλον (νηπιαγωγείο, σχολείο, φίλους, συγγενείς κλπ). Οι μητέρες τους μπορούν να προσφέρουν περιορισμένη στήριξη και φροντίδα.

Οι φροντιστές των παιδιών θα πρέπει να παρέμβουν και να καλύψουν αυτές τις συγκεκριμένες ανάγκες, και να αρχίσουν μια διαδικασία επαναξιολόγησης του τι συνέβη. Σε ένα καταφύγιο υπάρχουν παιδιά κάθε ηλικίας, διαφορετικών κοινωνικών ή πολιτιστικών καταβολών. Η δουλειά μαζί με τα παιδιά αυτά απαιτεί αντιμετώπιση μεγάλων (εν)αλλαγών και τραυμάτων σε διάφορα επίπεδα. Η ανεπάρκεια πόρων είτε για το προσωπικό ή την υποδομή, μπορεί να εμποδίσει κάθε πρόοδο που θα μπορούσε να επιτευχθεί για το καλό των παιδιών κατά την παραμονή τους στο καταφύγιο.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ (ARTEMIS 2001)

Κατά την εργασία με κακοποιημένα παιδιά, η ευημερία και η ασφάλειά τους είναι ύψιστης προτεραιότητας: το καταφύγιο είναι για να μπαίνει φραγμός στην κακοποίηση και να προστατεύει το παιδί όπως και να καλύπτει τις βασικές του ανάγκες.

Η εργασία για παιδιά που κακοποιήθηκαν, αποτελεί επίσης **εργασία και για ενήλικες**, ειδικότερα εκείνους που αναλαμβάνουν την ευθύνη για την ευημερία του παιδιού. Ένας από τους καλύτερους τρόπους στήριξης του παιδιού είναι η βοήθεια προς τη μητέρα που κατέχει το ρόλο του μη βίαιου γονέα, του έμπιστου προσώπου ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες του παιδιού και να προστατευτεί από περαιτέρω κακοποίηση όσο καιρό είναι αναγκαίο. Η μητέρα θα εμπλακεί στην εξεύρεση των καλύτερων δυνατών λύσεων και να προσφέρει τις αναγκαίες αλλαγές για διευθέτηση της κατάστασης.

Το ψυχολογικό μέρος της δουλειάς με τα παιδιά για επεξεργασία της κακοποίησης μπορεί να ξεκινήσει μόνο αφού έχει ήδη ικανοποιηθεί το μέρος που αφορά την ασφάλεια. Η προσέγγιση και ο τρόπος της εργασίας θα πρέπει να οδηγεί το παιδί στο να κατανοήσει ότι η κακοποίηση δεν ήταν φταίξιμό του. Για να αναπτυχθεί διάλογος με το παιδί έχουν σημασία τα ακόλουθα:

- οι συναντήσεις να πραγματοποιούνται σε γνώριμο περιβάλλον
- να εξηγηθούν στο παιδί οι λόγοι για τους οποίους προσέρχεται στη συμβουλευτική ή τη θεραπεία
- ο μη βίαιος, έμπιστος ενήλικας πρέπει να δώσει άδεια στο παιδί να μιλήσει για το κάθε τι
- να ξεκαθαριστεί ότι η βία/κακοποίηση δεν ήταν φταίξιμό του
- να χρησιμοποιηθούν σαφείς και απλές προτάσεις και ευθείς ερωτήσεις και να αποφευχθούν προτάσεις που ξεκινούν με «Γιατί;» που συχνά οδηγούν σε καταστάσεις αυτοάμυνας ή μεταδίδουν το μήνυμα ότι το παιδί είναι υπεύθυνο για το τι έγινε ή είχε συμμετοχή
- να συζητηθούν με τα παιδιά τα «καλά» και «άσχημα» μυστικά
- να τους δοθεί η ευκαιρία να μιλήσουν για σεξουαλικά προβλήματα χρησιμοποιώντας το δικό τους λεξιλόγιο ή τη δική τους γλώσσα – μερικές φορές τα παιδιά μαθαίνουν «άσχημες λέξεις» από το δράστη
- χρησιμοποιείστε σκίτσα, κούκλες – είναι πολύ πιο εύκολο για το παιδί να εξηγήσει ένα περιστατικό κακοποίησης χωρίς να χρησιμοποιήσει προφορικές εκφράσεις
- να κοιτάζετε το παιδί κατευθείαν στα μάτια χωρίς να το αγγίζετε (μπορεί να μοιάζει με περίπτωση κακοποίησης, διότι το παιδί βρίσκεται με ένα ενήλικα που αναμένει από αυτό να κάνει κάτι)
- μιλήστε για αισθήματα, ειδικά για το φόβο, τις απειλές και την αμφιθυμία
- να μην φτιάχνονται νέα μυστικά, νέες υποσχέσεις για να του πείτε «ευχαριστώ που με εμπιστεύθηκες» στο τέλος της συνεδρίας και να του εξηγήτε τα επόμενα βήματα
- να κατανοείτε και να συνυπολογίζεται στις παρεμβάσεις και τη βοήθεια που προσφέρετε τις δυναμικές στη σχέση θύτη-θύματος. Το σύστημα στήριξης του παιδιού (ο μη βίαιος γονέας, οι μη βίαιοι συγγενείς, οι ψυχολόγοι, οι θεραπευτές, οι κοινωνικοί λειτουργοί κλπ) πρέπει να γνωρίζουν πως η επανάληψη μιας συμπεριφοράς που συνιστά κακομεταχείριση προς το παιδί θα το τραυματίσει ξανά και θα επιδεινώσει τη ζημιά.

Θα πρέπει να αποφευχθούν καταστάσεις που συνιστούν στάση αποδοχής της βίας ως κάτι το κανονικό, συμπεριφορές ή μηνύματα που προωθούν στερεότυπα στη σκέψη, υποβάθμιση της σημασίας της κακοποίησης ή της αδικίας, ανεπαρκώς προετοιμασμένες προσεγγίσεις – ειδικά κατά την παρέμβαση για να σταματήσει η διαρκής κακοποίηση του παιδιού.

6. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η προστασία και στήριξη που προσφέρουν τα καταφύγια σε γυναίκες και παιδιά θύματα βίας στην οικογένεια βασίζονται σε σαφώς καθορισμένους στόχους και αρχές. Η υλοποίησή τους απαιτεί ορθή διαχείριση και επαγγελματική οργάνωση, ειδικά εκπαιδευμένο και προσηλωμένο προσωπικό όπως και εκτενή οικονομικό σχεδιασμό.

6.1 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η λειτουργία ενός καταφυγίου απαιτεί επαγγελματική οργάνωση σε κάθε τομέα. Τα καταφύγια έχουν αναπτύξει μια ποικιλία προτύπων διαχείρισης για να διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων τους οικονομικά και με επαγγελματισμό. Σε μερικά καταφύγια το προσωπικό εργάζεται ως ομάδα, διευθύνοντας τα από κοινού. Άλλα έχουν διευθύντρια. Ένα τρίτο μοντέλο προβλέπει ομαδική διεύθυνση σε συνδυασμό με ατομική ευθύνη για ορισμένους τομείς, δια μέσου της οποίας οι επί κεφαλής τομέων σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τον προγραμματισμό τους ανεξάρτητα, αλλά δίνουν αναφορά στην ομάδα.

Όμως τα μοντέλα δεν εξαντλούνται εδώ. Κάθε καταφύγιο μπορεί να σχεδιάσει τις δικές του διευθυντικές δομές που θεωρεί ως καταλληλότερη για τις περιστάσεις. Εν πάση περιπτώσει, ενδείκνυται όπως το προσωπικό του καταφυγίου μπορεί να ανταποκριθεί με ευελιξία σε κάθε νέα πρόκληση και να μην παραμένει προσκολλημένο σε ξεπερασμένες δομές.

6.1.1 Βασικοί συλλογισμοί

Παραθέτουμε ορισμένους βασικούς συλλογισμούς γύρω από την ομαδική εργασία, εξουσία και ευθύνη, δικαιώματα προσωπικού και τη διευθυντική κουλτούρα.

Ομαδική εργασία

Το ερώτημα κατά πόσον θα εφαρμοστούν οι αρχές της επίπεδης ιεραρχίας, δημοκρατικών δομών και συμμετοχής τόσο σε ό,τι αφορά τη διεύθυνση του καταφυγίου όσο και τη συνεργασία των εργαζομένων, είναι ουσιώδες. Όπως έχει αναφερθεί, οι λειτουργοί του καταφυγίου είναι για τις φιλοξενοούμενες γυναίκες και τα παιδιά τους πρότυπα συμπεριφοράς που πρέπει να δείξουν πως οι γυναίκες μπορούν να διαχειριστούν ένα ίδρυμα ανεξάρτητα και να συνεργάζονται στη βάση της ισότητας.

Μια ιδιαίτερα ιεραρχική δομή –όπως π.χ. όταν ένα άτομο αποφασίζει μόνο του- δεν θα ωφελούσε ως παράδειγμα το στόχο της ενδυνάμωσης (βλ. κεφ. 3, “Αρχές”).

Επιπλέον, σύγχρονες έρευνες στο πεδίο μάνατζμεντ κατέδειξαν ότι το προσωπικό συνεργάζεται ως ομάδα και εμπλέκεται στη λήψη αποφάσεων αποδίδει καλύτερα και είναι πιο ευχαριστημένο και αποτελεσματικό.

Προβλήματα στο μάνατζμεντ πρέπει να εντοπίζονται και να επιλύονται έγκαιρα και αποτελεσματικά. Είναι έτσι πιθανόν, λόγου χάριν, να έχουν παραλύσει οι εργασίες του καταφυγίου λόγω κάποιων χρονοβόρων διαδικασιών κατά τη λήψη αποφάσεων,

διότι όλο το προσωπικό καλείται να συμμετάσχει στη διαδικασία. Ακόμα, ευρείες διαβουλεύσεις για το κάθε τι μπορούν να γεννήσουν συγκρούσεις που επίσης επενεργούν ως τροχοπέδη.

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί ένα εγχείρημα από κοινού όταν η ομάδα είναι μεγάλη. Η Barbara Sichtermann, φεμινίστρια και οργανωτική σύμβουλος, υποδεικνύει ότι οι μικρές ομάδες από 6 ή 7 άτομα εργάζονται καλύτερα στη βάση του μανάτζμεντ από κοινού (ο αριθμός των μουσικών που μπορούν να παίξουν χωρίς μαέστρο, παρεμπιπτόντως). Όταν η ομάδα είναι μεγαλύτερη, υπάρχουν δυσκολίες: η λήψη αποφάσεων γίνεται χρονοβόρα και η ποιότητα εργασίας υποφέρει. Μεγαλύτερες ομάδες λειτουργούν καλύτερα έχοντας ένα άτομο υπεύθυνο.

Η κατευθυντήρια γραμμή για τον καθορισμό των οργανωτικών και διευθυντικών δομών είναι η επίτευξη των ψηλότερων δυνατών επιπέδων απόδοσης και επαγγελματισμού.

Εξουσία και ευθύνη

Με την ομαδική εργασία στη βάση της ισοτιμίας πάντα να αποτελεί την προτιμώμενη δομή, δεν παύουν να υπάρχουν και άλλες επίσημες δομές εξουσίας που δεν μπορούν να παραβλεφθούν. Αν το καταφύγιο διευθύνεται από ένα σύνδεσμο, π.χ., ο τελευταίος θα διαθέτει διοικητικό συμβούλιο και μέλη. Το διοικητικό συμβούλιο φέρει την τελική ευθύνη για ό,τι πράττει ο σύνδεσμος και υπεύθυνο κατά το νόμο για οικονομικά ζητήματα. Το συμβούλιο μπορεί να αναθέσει εργασίες στην ομάδα του προσωπικού, στο σύνολό της ή σε ορισμένα της μέλη.

Οι λειτουργοί στο καταφύγιο προσλαμβάνονται συνήθως ως μισθωτοί. Το συμβούλιο του συνδέσμου έχει την εξουσία να προσλάβει και να παύσει λειτουργούς. Όμως, αποφάσεις σε θέματα προσωπικού είναι ουσιώδους φύσεως και χρειάζονται προσεκτική εξέταση και προγραμματισμό. Λανθασμένες αποφάσεις μπορούν να επιδεινωθούν σε συγκρούσεις.

Συμβουλή: Οι λειτουργοί στο καταφύγιο μπορούν ευκολότερα να ταυτιστούν με την εργασία τους και τους σκοπούς της εφόσον δεν προσλαμβάνονται απλώς από το σύνδεσμο αλλά και από τα μέλη του. Πολλά καταφύγια λειτουργούν στη βάση αυτή. Σε κάποια καταφύγια, το προσωπικό, ή ορισμένα μέλη του, συμμετέχει στο διοικητικό συμβούλιο. Αυτό μπορεί να προκαλέσει δυσκολίες μιας και ενέχει το στοιχείο της σύγκρουσης συμφερόντων. Οι λειτουργοί ενδέχεται να πρέπει ως μέλη του συμβουλίου να πρέπει να αποφασίσουν τη σμίκρυνση του προσωπικού λόγω έλλειψης πόρων και την ίδια στιγμή να επηρεάζονται από το μέτρο αυτό. Σε γενικές γραμμές, καθορίστε, εμπεδώστε και διαμηνύσατε με το πιο σαφή τρόπο τα ακόλουθα:

- ο Ποιος κατέχει ποια θέση
- ο Ποιες αρμοδιότητες (και οικονομικές) συνοδεύουν ποια θέση
- ο Ποιες νομικές δομές ισχύουν και πως επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας και τις εργασιακές σχέσεις.

Δικαιώματα εργαζομένων

Στις πλείστες χώρες, οι λειτουργοί των καταφυγίων, σαν όλοι οι εργαζόμενοι, έχουν δικαιώματα βάσει του εργασιακού δικαίου. Αυτά περιλαμβάνουν το δικαίωμα για ορισμένες μέρες διακοπές κάθε χρόνο, ελάχιστες προθεσμίες σε περιπτώσεις πλεονασμού κλπ. Την ευθύνη σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών έχει το συμβούλιο.

Η διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού είναι τμήμα της γενικότερης διευθυντικής ευθύνης και απαιτεί γνώση της εργασιακής νομοθεσίας και παρακολούθηση της συμμόρφωσης με αυτή.

Φυσικά, ένα καταφύγιο μπορεί να προσφέρει στους λειτουργούς του περισσότερα δικαιώματα απ' ό,τι προβλέπει τουλάχιστον η νομοθεσία. Το καταστατικό του συνδέσμου ενδέχεται να προβλέπει πρόσθετα δικαιώματα για τα συμβόλαια εργοδοσίας μεταξύ του συμβουλίου και των εργαζομένων.

Θετική διευθυντική κουλτούρα – σύμβουλοι σε οργανωτικά θέματα

Όπως κάθε οργανισμός, τα καταφύγια περνούν από διάφορες φάσεις ανάπτυξης. Σε οποιαδήποτε φάση ενδέχεται να προκύψουν προβλήματα.

Ενώ οι υπηρεσίες του καταφυγίου σχεδιάζονται και αναπτύσσονται, συνίσταται η χρήση εξωτερικών συμβούλων, ενδεχομένως υπό τη μορφή εκπαιδευτών (ατόμων), επίβλεψης ομάδας ή οργανωτικούς συμβούλους. Η επίβλεψη ομάδας σχεδιάζεται για την βοηθήσει την ανάπτυξη της ομαδικής συνεργασίας, ενώ οι σύμβουλοι σε θέματα οργάνωσης έχουν ένα πιο γενικό πεδίο αρμοδιοτήτων που περιλαμβάνει την όλη οργάνωση, δηλαδή και τον σύνδεσμο εξολοκλήρου, τα μέλη του συμβουλίου κ.ο.κ.

Λογικότερα, οι σύμβουλοι κοστίζουν και πρέπει να προβλέπεται ειδικό κονδύλι. Σκοπός της επίβλεψης δεν είναι να λειτουργεί ως βήμα για συζήτηση θεμάτων που αφορούν τη συμβουλευτική αλλά η βελτίωση, σε γενικές γραμμές, της ποιότητας του έργου του καταφυγίου. Αν οι χορηγοί ζητήσουν εξηγήσεις για το διορισμό συμβούλων, μπορείτε να εξηγήσετε ότι έχει σημασία η επένδυση στο καλό μάνατζμεντ διότι τέτοια προβλήματα έχουν συχνά κοστίζουν πολλή ενέργεια και συνεπώς πόρους και χρήμα.

Η θετική διευθυντική κουλτούρα, η ικανοποίηση από την εργασία, ένα εμπνευσμένο, δημιουργικό και φιλότιμο προσωπικό βοηθούν τα μέγιστα το καταφύγιο στη μάχη κατά της βίας.

Σε πολλές χώρες υπάρχουν ειδικοί σύμβουλοι στο πεδίο των οργανώσεων στήριξης γυναικών και προσφέρουν εξαιρετικές συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Αρχίστε να αξιοποιείτε από τις αρχικές φάσεις του καταφυγίου τις υπηρεσίες συμβούλων.

6.1.2 Σχεδιασμός και υλοποίηση διευθυντικών εργασιών

Σε διάφορα πεδία του έργου του καταφυγίου, όπου χρειάζονται προσεκτικός σχεδιασμός και σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθύνης, απαιτούνται διευθυντικές ικανότητες.

Ο σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθύνης

Πρόκειται για ουσιώδη προϋπόθεση της αποδοτικότητας του μάνατζμεντ. Η ανάθεση καθηκόντων και ευθύνης πρέπει να γίνεται γραπτώς στο οργανόγραμμα του καταφυγίου.

Οι ακόλουθες ερωτήσεις βοηθούν στον καταρτισμό του οργανογράμματος:

- Ποιοι διευθυντικοί τομείς υπάρχουν;
- Ποιος έχει την ευθύνη για ποιο τομέα;
- Ποια καθήκοντα και ευθύνη περιλαμβάνουν σε κάθε περίπτωση;
- Ποιος αποφασίζει σε κάθε τομέα και σε ποια βάση; (μόνο/ης, σε συνεννόηση με την ομάδα, στη βάση πληροφόρησης από την ομάδα...)

Καλός σχεδιασμός

Ο καταρτισμός διεξοδικών σχεδίων για κάθε τομέα του έργου του καταφυγίου έχει σημασία ώστε το κάθε μέλος της ομάδας γνωρίζει τον σχεδιασμό, να παρακολουθείτε την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού, να τον αξιολογείτε και όπου είναι αναγκαίο να γίνονται μικροαλλαγές. Από μόνος του, ο ακριβής σχεδιασμός αποτελεί παράγοντα διασφάλισης της ποιότητας (βλ. κεφ. 11).

Ακολουθεί ένας κατάλογος για τη διενέργεια ελέγχου στο σχεδιασμό σε διάφορα πεδία:

- Καταρτίστε ένα σχέδιο περίγραμμα (π.χ. για ένα χρόνο)
- Καταρτίστε λεπτομερή σχέδια (στόχους, εργασίες, πόρους, χρονοδιαγράμματα...)
- Παρουσιάστε τον σχεδιασμό στην ομάδα
- Αποφασίστε
- Εφαρμόστε τις αποφάσεις

- Παρακολουθείστε και αξιολογείτε: τι δουλεύει, τι πρέπει να διορθωθεί;
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα στην ομάδα
- Αναπροσαρμόσατε τον σχεδιασμό

6.1.3 Διαχειριστικά πεδία στα καταφύγια

Αναλόγως του επιλεγμένου προτύπου διεύθυνσης, η διοίκηση και οι ευθύνες για τα διάφορα πεδία της λειτουργίας του καταφυγίου μπορούν να ανατεθούν σε ένα ή περισσότερα άτομα. Παραθέτουμε περίγραμμα των διαφόρων πεδίων διαχείρισης. Η ευθύνη για έκαστο πεδίο μπορεί να ανατεθεί σε ένα άτομο (ή σε κάποιο λογικό αριθμό ατόμων ώστε να είναι δυνατό το αποδοτικό μανάτζμεντ). Όπως και να γίνει η ανάθεση, η ουσία είναι να καλυφθεί το κάθε πεδίο.

Διαχειριστικό πεδίο: Συμβουλευτική και στήριξη (ατομική συμβουλευτική, ομάδες)

Το πεδίο αυτό περιλαμβάνει τον σχεδιασμό και διεύθυνση των υπηρεσιών στήριξης που προσφέρει το καταφύγιο σε γυναίκες και παιδιά (βλ. κεφ. 5.1).

Πολλά καταφύγια είναι διαθέσιμα μέρα νύκτα, λειτουργούν τηλεφωνική γραμμή βοήθειας και μπορούν να δεχθούν γυναίκες ανά πάσα στιγμή το εικοσιτετράωρο. Η επί εικοσιτετράωρου βάσεως οργάνωση των υπηρεσιών είναι ένα αντικείμενο του πεδίου αυτού στο οποίο μπορεί να εστιαστεί η προσοχή του ατόμου που θα αναλάβει την ευθύνη.

Για τούτο, υπάρχουν διάφορα πρότυπα. Περιλαμβάνουν:

- Άτομο που απαντά εισερχόμενες τηλεφωνικές κλήσεις ανά το εικοσιτετράωρο.
- Εργαζόμενη που παραμένει στο καταφύγιο κατά την ημέρα και δέχεται κλήσεις στο κινητό της τη νύκτα.
- Εθελόντριες για βάρδιες τη νύκτα ή τα σαββατοκύριακα.
- Εικοσιτετράωρη γραμμή βοήθειας σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο που προσφέρει στήριξη σε κρίσεις και όπου χρειάζεται, έρχεται σε επαφή με το καταφύγιο.
- Γυναίκες που ήδη μένουν καιρό σε κάποια καταφύγια διεκπεραιώνουν τη διαδικασία εισδοχής για νέες γυναίκες και παιδιά και μία λειτουργός του καταφυγίου παραμένει διαθέσιμη στο κινητό της (εφαρμόζοντας το πρότυπο αυτό θα πρέπει να συνυπολογίζετε τον κίνδυνο νέων τραυματικών βιωμάτων και υπερέντασης. Αν όμως δουλέψει επιτυχώς, από την άλλη, η προσέγγιση αυτή μπορεί να επενεργήσει ενδυναμωτικά στη αφικνούμενη γυναίκα που θα δει μια γυναίκα που πέρασε τα ίδια με αυτήν να την βοηθά.

Το πεδίο αυτό προβλέπει την ανάπτυξη και τη διεύθυνση της συμβουλευτικής, στήριξης όπως και επακόλουθης στήριξης για μη ένοικους, και τον καταρτισμός και την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τα χρονοδιαγράμματα παροχής υπηρεσιών.

Διαχειριστικό πεδίο: Εργασία με παιδιά

Συνήθως, οι εργαζόμενες του καταφυγίου που φροντίζουν τα παιδιά αναλαμβάνουν την ευθύνη για το πεδίο αυτό. Και εδώ, πρέπει να εξετάζονται οι υπηρεσίες προς τα παιδιά ως προς τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αναπροσαρμογή των μεταβαλλόμενων συνθηκών.

Διαχειριστικό πεδίο: Δημοκρατικές δομές και συμβίωση στο καταφύγιο

Αντικείμενο του πεδίου αυτού είναι η διασφάλιση ότι η συμβίωση στο καταφύγιο είναι όσο το δυνατό μια θετική εμπειρία για τις γυναίκες και τα παιδιά, πως νιώθουν άνετα χωρίς αγωνία και άγχος. Η ουσία της εργασίας αυτής είναι να εμποδωθεί η κουλτούρα του καταφυγίου ως μέρος της γενικότερης διευθυντικής κουλτούρας (βλ. κεφ. 8). Περιλαμβάνει την αντιμετώπιση συγκρούσεων όπως και την εφαρμογή των αρχών διαχείρισής τους. Η ευθύνη στον τομέα αυτό πρέπει να ανατίθεται σε ένα ή και δύο μέλη του προσωπικού που ενδείκνυται όπως τύχον ειδικής κατάρτισης για εργασία με ομάδες και διαχείριση συγκρούσεων.

Διαχειριστικό πεδίο: Εσωτερική επικοινωνία, συσκέψεις ομάδας, σύνδεσμος

Η εσωτερική επικοινωνία αποτελεί πολύ σημαντική πτυχή. Η πληροφόρηση πρέπει να μεταδίδεται άμεσα και αποτελεσματικά. Άλλες πτυχές της εργασίας στο πεδίο αυτό είναι: έκδοση κατευθυντηρίων γραμμών για τη ζωή στο καταφύγιο και άλλων αναγκαίων πληροφοριών· και σχεδιασμός και πραγματοποίηση τακτικών συσκέψεων του προσωπικού, του συνδέσμου όπως και συναντήσεις του προσωπικού με το διοικητικό συμβούλιο.

Μια προσφερόμενη λύση θέλει το προσωπικό ή (μέλος του) να έχει την ευθύνη και για τη συμβίωση και την εσωτερική επικοινωνία μια και υπάρχουν συνέργειες προς αξιοποίηση. Έτσι είναι δυνατό να ενημερωθεί το διοικητικό συμβούλιο τις έγνοιες των φιλοξενούμενων γυναικών και παιδιών όπως και αντίστροφα.

Διαχειριστικό πεδίο: Ασφάλεια

Η προσφορά προστασίας και ασφάλειας στα φιλοξενούμενα άτομα αποτελεί βασικό καθήκον του καταφυγίου (βλ. κεφ. 7). Ένα μέλος της ομάδας θα μπορούσε να αναλάβει την αποκλειστική ευθύνη του πεδίου αυτού, καταρτίζοντας σχέδια για τις προφυλάξεις ασφάλειας και την εξέταση της εφαρμογής τους, την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τις διαδικασίες ασφαλείας, τη συνεχή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητά τους και την αναπροσαρμογή τους όσο χρειάζεται. Κάθε ένοικος, γυναίκα ή παιδί, και το προσωπικό πρέπει να εμπλέκονται πάντα στο σχεδιασμό και εφαρμογή των διαδικασιών ασφαλείας.

Διαχειριστικό πεδίο: Προσωπικό

Αποτελεί ένα από τα κλασικότερα πεδία που πρέπει να αναλαμβάνει το άτομο ή το σώμα που διευθύνει το καταφύγιο. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων (βλ. κεφ. 6.2):

- Εξεύρεση προσωπικού: συγγραφή της περιγραφής εργασίας, συνεντεύξεις, επιλογή
- Πρόσληψη και εκπαίδευση νέου προσωπικού
- Αποπεράτωση της απασχόλησης προσωπικού που αποχωρεί
- Διατύπωση συμβολαίων απασχόλησης
- Επίβλεψη της ενημέρωσης του προσωπικού για νέες εξελίξεις και τα δικαιώματά του
- Στήριξη προσωπικού στα καθήκοντά τους και τον σχεδιασμό της καριέρας του (Τι δουλειά κάνω τώρα; Πως με κάνει να νιώθω; Πως θα είναι η περαιτέρω εξέλιξή της;)
- Στήριξη όταν συμβαίνουν προβλήματα, πρόληψη εξάντλησης και κόπωσης
- Στήριξη σε περιπτώσεις συγκρούσεων μεταξύ μελών του προσωπικού
- Οργάνωση εποπτείας
- Προγραμματισμός άδειας διακοπών, άλλης άδειας και αναπλήρωση ασθενών
- Προώθηση θετικής διευθυντικής κουλτούρας, οργάνωση εκδρομών, γενεθλίων, εκδηλώσεων εορτασμού επιτευγμάτων, κοινού στοχασμού για προβλήματα και αποτυχίες κλπ.

Σημείωση: Ενημερώστε το τα μέλη του προσωπικού για την υποχρέωσή τους για τήρηση εμπιστευτικότητας και ότι πρέπει να δεσμευτούν γραπτώς κατά την πρόσληψή τους.

Διαχειριστικό πεδίο: Προϋπολογισμός και συλλογή εισφορών

Αναντίλεκτα, αποτελεί ένα πεδίο καίριας σημασίας μιας και το καταφύγιο μπορεί μόνο να λειτουργήσει εάν διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους (βλ. κεφ. 4.2). Αυτό το εξαιρετικά ευαίσθητο πεδίο της οικονομικής ευθύνης πρέπει να ανατίθεται στο άτομο (ή άτομα) που διευθύνει το καταφύγιο, εφόσον υπάρχει. Η συλλογή εισφορών αποτελεί μια πρόσθετη εργασία που θα πρέπει να αναλαμβάνεται από το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου.

Σε περίπτωση που προκύψουν χρέη, αυτά πρέπει να καλυφθούν από τον σύνδεσμο. Έχει σημασία να αποφασιστεί και να αποσαφηνιστεί ποιοι έχουν πρόσβαση στους τραπεζικούς λογαριασμούς του συνδέσμου για τη διεκπεραίωση συναλλαγών. Το προσωπικό που φέρει την ευθύνη για τον τομέα αυτό πρέπει να διαθέτει κατάλληλα προσόντα.

Το πεδίο προϋπολογισμός και συλλογή εισφορών προβλέπει τις εξής εργασίες και ευθύνες:

- Συλλογή εισφορών
- Σχεδιασμός τρέχοντος προϋπολογισμού και υπολογισμός τρέχοντος κόστους
- Τήρηση καθαρών λογιστικών βιβλίων όπως προβλέπεται
- Υπολογισμός απολαβών
- Καταβολή φόρων, πληρωμή κοινωνικών ασφαλίσεων και άλλων αποκοπών
- Ανάθεση και επίβλεψη εκχωρημένων συμβολαίων
- Οικονομικές συναλλαγές (πληρωμή μισθών, λογαριασμών κλπ)
- Ενδιάμεσοι και ετήσιοι λογαριασμοί και οικονομικές καταστάσεις
- Αναφορά στο διοικητικό συμβούλιο, έλεγχος υπό του διοικητικού συμβουλίου
- Συμβόλαια διαρκείας με χορηγούς, σαφήνεια στις λογιστικές διαδικασίες και πληρωμές κλπ

Σημείωση: πολλά καταφύγια αναθέτουν τις πιο πάνω εργασίες (όπως τα λογιστικά) σε ελεύθερα συνεργαζόμενο προσωπικό. Μην ξεχνάτε ωστόσο, ότι την τελική ευθύνη για τις οικονομικές δοσοληψίες φέρουν ακέραια τα μέλη του προσωπικού που είναι επιφορτισμένα με την οικονομική διαχείριση και/ή το διοικητικό συμβούλιο, και συνεπώς το πεδίο αυτό απαιτεί προσοχή.

Είναι αναγκαίο όπως διασφαλιστούν υγιείς πρακτικές στις οικονομικές δοσοληψίες του συνδέσμου, όχι μόνο λόγω της οικονομικής ενίσχυσης που (ίσως) λαμβάνει από το κράτος. Κάθε ανακρίβεια στα λογιστικά μπορεί να γίνει αφορμή για προβλήματα, ειδικά όταν ο σύνδεσμος αποτίνεται εκ νέου για χορηγίες. Συνιστούμε συνεπώς, όπως συμφωνηθούν με σαφήνεια με τους χρηματοδότες οι σχετικές διαδικασίες. Ταυτόχρονα, οι χρηματοδότες θα πρέπει να γνωρίζουν ότι τα καταφύγια δεν διαθέτουν «κεφάλαιο» (πράγματι, δεν δικαιούνται να έχουν) και συνεπώς πρέπει να βασίζονται στην άμεση διεκπεραίωση αιτήσεων και τη μεταφορά χρηματικών πόρων.

Διαχειριστικό πεδίο: Εσωτερική διοίκηση

Η διοίκηση αποτελεί ένα από τα πλέον εκτενή πεδία του μάνατζμεντ. Η συνεχής αλλαγή χαρακτηρίζει τα καταφύγια όπου συνεχώς γίνονται δεκτές και εξέρχονται γυναίκες με παιδιά. Η επίπλωση και ο εξοπλισμός χρησιμοποιούνται συνεχώς και χρειάζονται συχνά επιδιόρθωση. Η διατήρηση του καταφυγίου σε καλή κατάσταση ώστε οι ένοικοί του να μπορούν να ζουν άνετα, αποτελεί διαρκή πρόκληση. Το πεδίο αυτό απαιτεί την ανάθεση της ευθύνης σε ξεχωριστό μέλος του προσωπικού που θα είχε την ευθύνη οργανωτικών εργασιών και της εργασίας με μεγάλο αριθμό παιδιών και γυναικών. Στα περισσότερα καταφύγια καλούνται οι γυναίκες ένοικοί να συνεισφέρουν με την εργασία τους στο νοικοκυριό. Μπορεί να βοηθήσει και να κάνει καλό στις γυναίκες. Ωστόσο, η διοίκηση δεν πρέπει να ξεχνά ότι οι γυναίκες αυτές βρίσκονται σε μια κρίσιμη φάση και έχουν να χειριστούν τα δικά τους προβλήματα, και δεν πρέπει να αναλαμβάνουν πρόσθετα βάρη. Επ' ουδενί λόγω δεν πρέπει να αναμένεται από τις γυναίκες ένοικους του καταφυγίου να διεκπεραιώνουν το νοικοκυριό. Το καταφύγιο πρέπει να καλύπτει τα έξοδα για το προσωπικό καθαρισμού π.χ.

Διαχειριστικό πεδίο: Συντονισμός εθελοντριών και εκπαιδευομένων

Πολλές οργανώσεις διαθέτουν εθελόντριες στο προσωπικό τους. Το επιβάλλουν δύο λόγοι: η ανεπάρκεια πόρων και το ότι η συμπερίληψη εθελοντριών για μερικές εργασίες είναι σκόπιμη και επωφελής. Η γνώση και η εμπειρία εθελοντριών στην καταπολέμηση της βίας κατά γυναικών και παιδιών προσφέρουν πολλαπλασιαστικά οφέλη (βλ. κεφ. 6.2). Πολλά καταφύγια αναλαμβάνουν εκπαιδευόμενες που εργάζονται για μερικές εβδομάδες ή μήνες στα πλαίσια του προγράμματος εκπαίδευσής τους (π.χ. κοινωνικών σπουδών). Η επιλογή, καθοδήγηση και επίβλεψη εκπαιδευομένων χρειάζεται επίσης προγραμματισμό.

Παράδειγμα: Ένα από τα πιο παλιά καταφύγια της Αγγλίας (The Haven), ενέταξε εθελόντριες σε διάφορους τομείς. Για πληροφορίες βλ. <http://www.havenrefuge.org.uk/>.

Διαχειριστικό πεδίο: Δημόσιες σχέσεις, δικτύωση και παρασκηνιακό έργο

Πολλά, αν όχι όλα τα μέλη του προσωπικού των καταφυγίων εμπλέκονται σε εργασίες των πεδίων αυτών που προβλέπουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Ωστόσο, ο σχεδιασμός και ο συντονισμός τους πρέπει να γίνεται από ένα ή δύο άτομα ώστε διασφαλιστεί μια συνεχής και στοχευόμενη προσέγγιση (βλ. κεφ. 9).

Αυτό το διαχειριστικό πεδίο περιλαμβάνει επίσης και παρασκηνιακές επαφές με εν δυνάμει χορηγούς, δωρητές και άτομα που διαθέτουν πολιτικές ευθύνες.

Διαχειριστικό πεδίο: Στατιστικά, σύνταξη στοιχείων, αξιολόγηση και έλεγχος ποιότητας

Η διαρκής σύνταξη στοιχείων σχετικών με το έργο και ο καταρτισμός στατιστικών και εκθέσεων αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο εργασιών. Αυτό το έργο φυσικά, πρέπει να αναλαμβάνουν άτομα με τα απαιτούμενα προσόντα και εξειδίκευση. Συνεχής αξιολόγηση και έλεγχος ποιότητας αποτελούν πρόσθετες πτυχές του έργου του καταφυγίου (βλ. κεφ. 11).

Διαχειριστικό πεδίο: Πολιτικές, δηλώσεις, ανάπτυξη και μακροπρόθεσμος σχεδιασμός

Η έκδοση δηλώσεων με αφορμή διάφορα ζητήματα ή νομοσχέδια και η σύνταξη και δημοσίευση άρθρων είναι βασικές μέθοδοι μετάδοσης της εμπειρίας και γνώσης του καταφυγίου στο κοινό.

Η πραγματοποίηση συναντήσεων ομάδων εργασίας για την ανάπτυξη του έργου του καταφυγίου και τον μακροπρόθεσμό του προγραμματισμό έχει μεγάλη σημασία. Διασφαλίζει πως οι αναγκαίες αναπροσαρμογές εντοπίζονται και εν συνεχεία γίνονται.

Η διατύπωση μιας μακροπρόθεσμης προοπτικής και του ερωτήματος «Ποια μορφή θα έχει το καταφύγιό μας σε 10, 15 και 20 χρόνια;». βοηθά στη λήψη των αναγκαίων αποφάσεων για συνέχιση της πορείας στα επόμενα χρόνια.

Άλλωστε, «τα σημερινά οράματα είναι η αυριανή πραγματικότητα».

6.2 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

6.2.1 Θεμελιώδη της διεύθυνση προσωπικού σε καταφύγια

Η εμπειρία που συγκέντρωσαν τα ευρωπαϊκά καταφύγια για χρόνια απέδειξε ότι μια γυναίκα θύμα ανδρικής βίας μπορεί πιο εύκολα να ανοιχθεί σε και να εμπιστευθεί μια άλλη γυναίκα. Για τούτο, το έργο των καταφυγίων βασίζεται στην αρχή της στελέχωσης με γυναίκες, ευαίσθητες σε θέματα γυναικών: μιας και η βία κατά των γυναικών σχετίζεται με το φύλο, η προσέγγιση για τον τερματισμό της βίας αυτής πρέπει επίσης να σχετίζεται με το φύλο. Το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών δεν έγειρε η κοινωνία ως σύνολο· οι ίδιες οι γυναίκες ήταν αυτές που ανέλαβαν την πρωτοβουλία για τερματισμό αυτής της βίας. Οι γυναίκες υπήρξαν θύματα δυσμενούς διάκρισης που τις έθετε σε μειονεκτική θέση. Η βία είναι μία από τις χειρότερες μορφές διάκρισης. Με την πρωτοβουλία για υλοποίηση προγραμμάτων όπως της λειτουργίας καταφυγίων και γραμμών βοήθειας, οι γυναίκες έστρεψαν την προσοχή της κοινωνίας στο θέμα αυτό. Το πολιτικό πρότυπο «από κάτω προς τα πάνω» είναι σύνθημα για γυναικείες οργανώσεις και άλλα κοινωνικά κινήματα που πραγματεύονται τις ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων.

Η επάρκεια πόρων είναι αναγκαία προϋπόθεση για το στήσιμο ενός καταφυγίου αλλά η παρουσία εκπαιδευμένου και φιλότιμου προσωπικού είναι ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας.

Οι γυναίκες που εργάζονται σε ένα καταφύγιο χρειάζονται ξεκάθαρα κίνητρα. Προέχει το να είναι πλήρως αφοσιωμένες στους στόχους και τις αρχές του καταφυγίου (βλ. κεφ. 3). Ο στόχος της εκπαίδευσης είναι η απόκτηση συγκεκριμένης εμπειρογνομosύνης σχετικά με το ζήτημα της βίας που θα επιτρέψει στο προσωπικό να στηρίξει άλλες γυναίκες αποτελεσματικά.

Η αναγνώριση και επαρκής αμοιβή της εργασίας τους είναι ζωτικής σημασίας. Το προσωπικό του καταφυγίου θα πρέπει να αμείβεται ανάλογα με τα προσόντα και τους συνήθεις μισθούς για τα προσόντα αυτά (δηλαδή, σύμφωνα με τις ισχύουσες συλλογικές συμβάσεις).

Το στήσιμο ενός καταφυγίου, απαιτεί όπως ο σύνδεσμος αποφασίζει για τις υπηρεσίες που θα προσφέρει, και ακολούθως, **ποιες επαγγελματικές δεξιότητες** απαιτούνται για τις υπηρεσίες αυτές, αλλά και εντέλει και για τις υπόλοιπες **άλλες απαιτούμενες βοηθητικές δεξιότητες**.

Τα καταφύγια χρειάζονται ένα ευρύ φάσμα προσόντων για να εκτελέσουν το πολύπλοκο τους έργο. Απαιτούνται δεξιότητες και προσόντα στα εξής πεδία: διαχείριση κρίσεων, ατομική και ομαδική συμβουλευτική, ομαδική εργασία, επίλυση συγκρούσεων και μεσολάβηση, εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία, θεραπευτικές δεξιότητες και εργασία με τραυματισμένα θύματα, ψυχολογία και παιδαγωγική, νομική κατάρτιση, ηγετική προσωπικότητα και μανάτζμεντ, οικονομική διαχείριση και συλλογή εισφορών, δημόσιες σχέσεις, πολιτιστική διαμεσολάβηση, ξένες γλώσσες κλπ. Μιας και τα καταφύγια δεν μπορούν να προσλάβουν επαγγελματίες από όλους τους πιο πάνω τομείς, είναι αναγκαία η απόκτηση πολλαπλών δεξιοτήτων και προσόντων μέσω επαρκούς κατάρτισης.

Όταν ολοκληρωθεί η κατάρτιση του προσωπικού και ξεκινήσει η λειτουργία των υπηρεσιών, απαιτείται **συνεχής κατάρτιση** για να αποκτηθεί πρόσθετη εμπειρία και καλύτερη γνώση που επιτρέπουν στο καταφύγιο να εμβαθύνει στην προσφορά υπηρεσιών και να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις (άνοιγμα άλλων καταφυγίων, πρόσθετες υπηρεσίες κλπ).

Η κατάρτιση, μαζί με τακτικές **συνεδρίες εποπτείας**, θα βοηθήσουν το προσωπικό να διατηρήσει και να αναπτύξει τις επαγγελματικές του δεξιότητες και να αποκτήσει επίγνωση της εμπειρίας του σε συναισθηματικό και νοητικό επίπεδο.

6.2.2 Ανάγκες προσωπικού

Το μέγεθος του καταφυγίου, ο αριθμός και τύπος υπηρεσιών και η ισχύουσα οργανωτική δομή (ξεχωριστό καταφύγιο, συνδυασμός καταφυγίου/κέντρου στήριξης) πρέπει να συνυπολογιστούν

στον καθορισμό των αναγκών προσωπικού. Τα καταφύγια με ξεχωριστό συμβουλευτικό κέντρο έχουν συνήθως δύο ομάδες, μία που διαχειρίζεται τις υπηρεσίες στο καταφύγιο και μία τη γραμμή βοήθειας και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Υπάρχουν διάφορες ουσιώδεις υπηρεσίες που μπορούν να προσφερθούν στις γυναίκες και τα παιδιά (βλ. κεφ. 5).

6.2.3 Παράδειγμα- Ωράριο προσωπικού στο καταφύγιο

Ο ακόλουθος υπολογισμός προσφέρουν ένα γενικό πλαίσιο για τις ανάγκες προσωπικού που χρειάζεται ένα μέσου μεγέθους καταφύγιο που προσφέρει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Χώρο για 10 έως 15 οικογένειες, δηλαδή 25-35 θέσεις
- Εικοσιτετράωρη λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής βοήθειας του καταφυγίου
- Υπηρεσίες συμβουλευτικής και στήριξης όπως περιγράφει το κεφάλαιο 5.1
- Δημόσιες σχέσεις και δικτύωση

Εργάσιμες ώρες ανά εβδομάδα:

- Τουλάχιστον 200 ώρες εβδομαδιαίως (40 ώρες = 1 άτομο με πλήρη απασχόληση, 200 ώρες 5 άτομα με πλήρη απασχόληση ή περισσότερα με μερική απασχόληση) για να λειτουργούν το καταφύγιο όπως και την εικοσιτετράωρη γραμμή βοήθειας: τουλάχιστον 80 μέχρι 100 ώρες να αφιερώνονται από λειτουργούς με ειδικές δεξιότητες για στήριξη μεταναστριών (50% ή περισσότερο των γυναικών σε καταφύγια είναι μετανάστριες ή μέλη μειονοτήτων, βλ. κεφ. 2 και 5.1).
- Συμβουλευτική και στήριξη (τουλάχιστον 80)
- Φροντίδα παιδιών (τουλάχιστον 60 ώρες)
- Διοικητική εργασία (τουλάχιστον 40 ώρες)
- Διαχείριση και δημόσιες σχέσεις (τουλάχιστον 40 ώρες)

Ένα μέσου μεγέθους καταφύγιο πρέπει να διαθέτει 10 άτομα υπό πλήρη απασχόληση ώστε να παρέχει επαγγελματική και αποτελεσματική στήριξη.

Σημείωση: Η πιο πάνω εμπειρική μέθοδος δεν εξαρτάται από τον τρόπο ανάθεσης της εργασίας στο καταφύγιο. Σε πολλές περιπτώσεις, κάθε μέλος του προσωπικού του καταφυγίου (εκτός από τους ειδικούς παιδοκόμους) αναλαμβάνει διάφορα καθήκοντα (γραμμή βοήθειας, διαδικασίες εισδοχής, συμβουλευτική, σύναξη ενοίκων κλπ). Αυτές οι εργασίες λογίζονται ως μέρος του ωραρίου τους. Ο υπόλοιπος χρόνος αφιερώνεται στην ατομική συμβουλευτική και στήριξη ή άλλα συγκεκριμένα καθήκοντα (βλ. κεφ. 6.1).

Η πιο πάνω μέθοδος υπολογισμού δεν περιλαμβάνει ανάγκες προσωπικού για ειδικά καθήκοντα – δικηγόρους μερικής απασχόλησης και νομικούς συμβούλους, λογιστές, ειδικούς για δημόσιες σχέσεις κλπ.

Υπολογίζοντας τις ανάγκες σε προσωπικό, δεν πρέπει να ξεχνάτε ότι τα μέλη του θα χρειάζονται διακοπές ή άδεια ασθενείας και ότι θα πρέπει να παρακολουθούν μαθήματα κατάρτισης. Συνεπώς, θα πρέπει να προβλέπονται κονδύλια για αντικαταστάτριες.

6.2.4 Φόρτος εργασίας και αμοιβή – παράγοντες κινδύνου

Όπως έχουμε αναφέρει, τα μέλη του προσωπικού πρέπει αριθμητικά να αντιστοιχούν τον φόρτο εργασίας και να αμείβονται ανάλογα με τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα. Ασκούν ένα κοινωνικό λειτουργήμα που απαιτεί εργασία με ανθρώπους με τραυματικές εμπειρίες και συνεπώς προσφέρει ένα ανάλογο κοινωνικό στάτους σαν άλλα ανάλογα επαγγέλματα.

Όπωςδήποτε πρέπει να παρακολουθείτε στενά το φόρτο εργασίας του προσωπικού (ομάδας και κάθε μέλους) και να μεριμνάτε ώστε να μειώνεται με νέες προσλήψεις ή περικοπές στις προσφερόμενες υπηρεσίες εφόσον οι πόροι δεν επιτρέπουν νέες προσλήψεις.

Το ανθρώπινο και επαγγελματικό δυναμικό πρέπει να διαφυλάσσεται για να διασφαλιστεί η παραμονή του για να προσφέρει υπηρεσίες σε γυναίκες.

Αυτό σημαίνει ότι κάθε ομάδα και κάθε μία λειτουργός του καταφυγίου από μόνη της θα είναι υπεύθυνη για ένα συγκεκριμένο πεδίο, θα έχει χρόνο να προγραμματίζει την εργασία της, να την εκτελέσει, να την αξιολογήσει και τέλος, να αναπροσαρμόσει το πως υλοποιεί ένα πρόγραμμα ή μια παρέμβαση (λ. Κεφ. 6.1).

Παράδειγμα: Κατά τον σχεδιασμό της κατανομής χρόνου για μια συμβουλευτική συνεδρία, τα ακόλουθα βήματα πρέπει να προβλέπονται: Προσεκτική ετοιμασία στα μέτρα της χρήστριας της υπηρεσίας· καταγραφή των αποτελεσμάτων μετά από κάθε συνάντηση· χρόνος για σκέψη γύρω από το τι είπε· αν είναι αναγκαίο διατύπωση ερωτήσεων για την επόμενη εποπτική σύσκεψη ώστε να μπορέσετε να επανασχεδιάσετε την παρέμβασή σας στην περίπτωση της συγκεκριμένης γυναίκας.

Παράδειγμα: Σχεδιασμός του προγράμματος για βραδινές συναντήσεις γυναικών και παιδιών στο καταφύγιο (αφιερωμένες σε θέματα υγείας)· υλοποίηση του προγράμματος· συναντήσεις με την ομάδα για εξέταση του τι συνέβη σε αυτές, τις αντιδράσεις των γυναικών, νέες διαπιστώσεις, νέα γνώση· σχεδιασμός μελλοντικών προγραμμάτων.

Εάν διαπιστώσουμε ότι δεν μπορούν να γίνουν οι πιο πάνω ενέργειες ή καθημερινά έχουμε πολύ λίγο χρόνο για αυτές, πρέπει να ενημερώσουμε για το πρόβλημά μας και να βρούμε μια λύση, ώστε να αποφευχθούν πιθανά πλήγματα στο προσωπικό και την οργάνωση.

Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν σε περιπτώσεις μεγάλου φόρτου εργασίας, ή διαφορετικά ανεπαρκούς προσωπικού, ή που οι μισθοί είναι ανεπαρκείς (δεν αναγνωρίζεται η εμπειρογνομosύνη του προσωπικού) είναι οι ακόλουθοι:

Εξάντληση και κόπωση προσωπικού:

Το προσωπικό δεν είναι σε θέση να προσφέρει επαγγελματική βοήθεια (χαμηλά επίπεδα υπηρεσιών, τσακωμοί συναδέλφων, αίσθημα αδυναμίας / παντοδυναμίας, αποφυγή ευθυνών, έλλειψη προσωπικής ελευθερίας ή και πλήρης απώλεια εργασιακών δομών)·

Συνεχείς αλλαγές προσωπικού:

Αυτές θα εμποδίσουν την οργάνωση από το να αποκτήσει εμπειρίες και να εμβαθύνει.

6.2.5 Πρόγραμμα καθηκόντων

Όταν καταρτίζετε το πρόγραμμα καθηκόντων και τις βάρδιες του καταφυγίου, η ομάδα ή η συντονίστρια (ανάλογα με το επιλεγμένο οργανωτικό πρότυπο) πρέπει να έχει υπ' όψιν τα εξής:

- Κατ' αρχήν, ένα άτομο πρέπει να έχει την ευθύνη για τον καταρτισμό του προγράμματος καθηκόντων. Το άτομο αυτό θα καταρτίζει το πρόγραμμα ώστε να καλύπτει τις ανάγκες σε παροχή υπηρεσιών. Το πρόγραμμα πρέπει να διανέμεται σε όλο το προσωπικό ενώ πρέπει να υπάρχουν κανόνες για ρύθμιση τυχόν αλλαγών στις ώρες καθήκοντος που πρέπει να γίνονται εμπρόθεσμα κατόπιν έγκρισης της υπεύθυνης.
- Μερικές υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται επί εικοσιτετραώρου βάσης, επτά μέρες την εβδομάδα, ενώ άλλες (συμβουλευτική, παιδικές δραστηριότητες, θεραπεία κλπ) σε ώρες γραφείου.
- Οι βάρδιες θα προγραμματίζονται για την περίοδο ενός μήνα αλλά να είναι δυνατό να γίνονται αλλαγές ανά δεκαπενθήμερο. Ο σχεδιασμός των βαρδιών πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν τις ημέρες εκτός υπηρεσίας των μελών του προσωπικού που εργάζονται σε νυκτερινή βάρδια και τις ανάγκες σε προσωπικό για επικείμενες εκδηλώσεις.

Ανάλογα με το μέγεθος του καταφυγίου και την πιθανότητα να προκύψουν επείγοντα περιστατικά, είναι προτιμότερο όπως, εκτός από τις νυκτερινές ώρες, παραμένουν στο καταφύγιο δύο λειτουργοί του καταφυγίου.

6.2.6 Αρχική εκπαίδευση προσωπικού

Η αρχική εκπαίδευση του προσωπικού αποσκοπεί στο να ενισχύσει την αρμοδιότητά του στο πεδίο της παρέμβασης και πρόληψης βίας κατά των γυναικών και παιδιών και γνώση πρακτικών πτυχών της εργασίας στο καταφύγιο. Η προσέγγιση που ακολουθείται είναι η φεμινιστική που βασίζεται στην ενδυνάμωση (βλ. κεφ. 3).

Την εκπαίδευση αναλαμβάνουν προσοντούχα άτομα με πολυετή πείρα. Κάθε ΜΚΟ θα πρέπει να επιλέγει τα άτομα αυτά βάσει των συγκεκριμένων αναγκών της για εκπαίδευση.

Η κατάρτιση περιλαμβάνει την αρχική φάση, που πρέπει να είναι σχετικά εντατική, αποτελούμενη από ένα μάθημα τουλάχιστον 80 ωρών (10 μέρες σεμινάριο ή εργασία δύο εβδομάδων), και ακολούθως περαιτέρω εκπαίδευση και επίβλεψη.

Το περιεχόμενο του προγράμματος κατάρτισης θα πρέπει να κατανέμεται σε:

- **μία βασική ενότητα** που περιλαμβάνει τις *επιστημονικές και θεωρητικές πτυχές* της βίας κατά των γυναικών (ορισμό, εξάπλωση του προβλήματος, μορφές της βίας κατά των γυναικών, κύκλο βίας, βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο αντίκτυπο της βίας, τακτικές του δράστη): κατευθυντήριες γραμμές για την παρέμβαση και την ενδυνάμωση (παροχή προστασίας και ασφάλειας, κατονομασμό από τη γυναίκα της βίας που δέχθηκε, εκ νέου ανάθεση ευθυνών τονίζοντας τις κοινωνικές ευθύνες, παίρνοντας το μέρος του θύματος, πιστεύοντας την, όχι μόνο με σεβασμό στις επιλογές της, καταρτίζοντας μαζί τον σχεδιασμό για την ασφάλειά της, λογαριάζοντας την πολυπλοκότητα της παρέμβασης...)· δικτύωση με άλλες υπηρεσίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- μία ή και περισσότερες **ειδικές ενότητες** ανάλογα με την οργάνωση που διατηρεί το καταφύγιο, διαφορετικές υπηρεσίες του καταφυγίου (εισδοχή, γραμμή βοήθειας, συμβουλευτική, πρόληψη, δημόσιες σχέσεις κλπ) και ομάδες στόχου (γυναίκες, παιδιά, έφηβοι, ανάπηρες και ηλικιωμένες γυναίκες, μετανάστριες...)

Η πρακτική εξάσκηση μερικών ή όλων των λειτουργιών για ένα χρονικό διάστημα σε ένα καταφύγιο που ήδη λειτουργεί μπορεί να αποδειχθεί αρκετά υποβοηθητική. Όταν προσληφθούν νέες λειτουργοί, πρέπει και αυτές να πάρουν αυτή την αρχική εκπαίδευση, υπό τη μορφή προσωπικών μαθημάτων από μια έμπειρη λειτουργό και να εργαστούν δίπλα δίπλα με τις έμπειρες συναδέλφους τους.

6.2.7 Μετέπειτα κατάρτιση προσωπικού

Η αρχική εκπαίδευση πρέπει να ακολουθείται από μετέπειτα κατάρτιση. Για να διατηρηθεί η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, το καταφύγιο πρέπει να διενεργεί μαθήματα για μετέπειτα κατάρτιση επί πιο συγκεκριμένων θεμάτων όπως η σεξουαλική κακοποίηση και βία κατά των παιδιών, η σωματεμπορία γυναικών, η περιτομή γυναικών, νομοθετικές τροποποιήσεις, νόμους σχετικά με μετανάστριες και γυναίκες πρόσφυγες, στήριξη σε γυναίκες και παιδιά με αναπηρίες, μετατραυματικά σύνδρομα κλπ.

Ένας άλλος τρόπος ενίσχυσης των ικανοτήτων των μελών του προσωπικού είναι η συμμετοχή σε συνέδρια, σεμινάρια και άλλες εκδηλώσεις σχετικά με τη βία των φύλων, σε συνδυασμό με την ανάγνωση συγκεκριμένου υλικού σχετικά. Κάθε μέλος του προσωπικού πρέπει να είναι ελεύθερο να αφιερώνει τουλάχιστο δύο εβδομάδες κάθε χρόνο για την περαιτέρω κατάρτισή του.

Τέλος, οι εκπαιδευτικές ανταλλαγές με άλλα καταφύγια σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο είναι ένας πολύτιμος τρόπος για βελτίωση των υπηρεσιών και μέτρων πρόληψης. Μια άλλη πτυχή της κατάρτισης αφορά την εμπάθυση των γνώσεων σχετικά με τη βία των φύλων.

6.2.8 Σεμινάριο εκπαίδευσης των εκπαιδευτών

Το προσωπικό του καταφυγίου με τουλάχιστον δύο χρόνια πείρα θα πρέπει να έχει την ευκαιρία να παρακολουθεί σεμινάρια εκπαίδευσης των εκπαιδευτών (διάρκειας τουλάχιστον 40 ωρών ή 5 ημερών) ώστε να μπορούν να εκπαιδεύουν επαγγελματίες (γιατρούς, δικηγόρους, αστυνομικούς, κοινωνικούς/ές λειτουργούς, ψυχολόγους κλπ) στον χειρισμό του ζητήματος της βίας κατά των γυναικών και παιδιών (βλ. WAVE 2000).

6.2.9 Επίβλεψη

Η επίβλεψη αποσκοπεί στην εξέταση και βελτίωση της εργασίας μας. Την ασκούν ειδικά εκπαιδευμένοι/ες εμπειρογνώμονες που παρέχουν συμβουλευτική σε μια ομάδα, ένα σύνολο ή σε άτομα. Σε πολλές χώρες, οι επιβλέποντες/ουσες είναι μέλη συνδέσμων που έχουν διατυπώσει πρότυπα για εκπαιδευτικά προγράμματα επίβλεψης και που δημοσιεύουν καταλόγους αδειούχων επιβλεπόντων. Σας συμβουλεύουμε να αναζητήσετε ένα άτομο για την επίβλεψη με ευαισθησίες σε θέματα των δύο φύλων και έχει εμπειρία στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και παιδιών.

Η αποτελεσματική επίβλεψη απαιτεί τήρηση αποστάσεων. Συνεπώς, ένα ποιοτικό κριτήριο είναι η εκτέλεση της επίβλεψης με εξωτερικούς/ές επιβλέποντες/ουσες.

Η επίβλεψη πρέπει να είναι υποχρεωτική για όλο το προσωπικό και τις εθελόντριες: καμία λειτουργός δεν είναι αξιόπιστη εάν δεν είναι έτοιμη να δουλέψει στον εαυτό της.

Κάθε καταφύγιο πρέπει να προβλέπει τουλάχιστον ομαδική επίβλεψη. Η ατομική επίβλεψη έχει νόημα όταν γίνεται για αναθεώρηση της συμβουλευτικής εργασίας, ιδιαίτερα με τα νέα μέλη του προσωπικού.

Η συχνότητα των συναντήσεων για σκοπούς επίβλεψης εξαρτάται από τον αριθμό του προσωπικού και την εμπειρία της όλης ομάδας. Ποικίλει από μηνιαίες συνεδρίες σε εβδομαδιαίες εάν η υπηρεσία έχει θεσμοθετηθεί.

Γιατί η επίβλεψη είναι αναγκαία για το καταφύγιο

Η επίβλεψη είναι κύριο και αναπόσπαστο τμήμα της σχέσης φροντίδας. Το Δευτερεύον Μετατραυματικό Σύνδρομο καθιστά την επίβλεψη αναγκαία μιας και προκύπτει από τη φροντίδα προς άτομα και τις αφηγήσεις τους που βίωσαν τραύματα. Οι λειτουργοί του καταφυγίου εκτίθενται συνεχώς τραυματικές ιστορίες που αφηγούνται οι γυναίκες. Οι λειτουργοί μπορεί να γίνουν και μάρτυρες τραυματικών γεγονότων όπως όταν συνοδεύουν μια γυναίκα στο δικαστήριο όπου συναντά τον σύντροφό της ή της βίαιης εισόδου του τελευταίου στο καταφύγιο.

Όταν η προσωπική κατάσταση μιας γυναίκας κάνει το προσωπικό του καταφυγίου να νιώθει άβολα λόγω της πρόκλησης έντονων αισθημάτων (όπως θυμού, αδυναμίας ή παντοδυναμίας, οίκτου, αγάπης κλπ) ή με το να ανακαλεί μνήμες για προσωπικής εμπειρίας ή να μπλοκάρει τη σχέση φροντίδας, η επίβλεψη μπορεί να βοηθήσει στην εξεύρεση νέων τρόπων για τη συνέχιση της εργασίας με τη γυναίκα. Επιτυγχάνεται βοηθώντας το μέλος του προσωπικού να επεξεργαστεί τα αισθήματά της και να συνειδητοποιήσει τις εμπειρίες της σε νοητικό και συναισθηματικό επίπεδο.

Η σχέση με μια γυναίκα ή ένα παιδί μπορεί να προκαλέσει κάποτε αισθήματα που μπορούν να δυσχεράνουν τη συνέχιση της εργασίας προκαλώντας σύγχυση, σκευωρίες και περιπλοκές.

Περιπτώσεις που καθιστούν αναγκαία την επίβλεψη είναι:

- ο θυμός που προκαλεί η παραβίαση του κανόνα μυστικότητας·
- η λύπη απώλειας όταν μια γυναίκα εγκαταλείπει το καταφύγιο·
- το αίσθημα αδυναμίας όταν μια γυναίκα αποφασίζει να επιστρέψει στο βίαιο σύντροφο·
- τα προβλήματα και δυσκολίες που προκαλεί η καθημερινή σχέση με γυναίκες·
- προστριβές μεταξύ συναδέλφων·
- η επιβολή των κανόνων του καταφυγίου και ο επακόλουθος χειρισμός σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων·
- η διοργάνωση συνελεύσεων προσωπικού·
- ο σεβασμός και αναλογισμός των διάφορων ρόλων του κάθε μέλους του προσωπικού.

Η συζήτηση και ανάλυση των προβλημάτων εντός της ομάδας υπό την καθοδήγηση και βοήθεια εξωτερικών επιβλέποντων/ουσών σε ένα προκαθορισμένο σκηνικό που προσφέρει το αίσθημα προστασίας και ασφάλειας, επιτρέπουν την επίλυση προστριβών μεταξύ μελών του προσωπικού που εύκολα προκύπτουν από την εργασία με γυναίκες σε καταστάσεις δύσκολες και τραυματικές.

Τα αποτελέσματα που επιτυγχάνει η επίβλεψη είναι συνήθως:

- υπερνίκηση συναισθηματικών εμποδίων·
- επιβεβαίωση και στήριξη κατά την εργασία με γυναίκες που έχουν τραυματιστεί σφοδρά.

Φυσικά, το έμπειρο προσωπικό του καταφυγίου έχει τα προσόντα να συμβουλέψει το νέο προσωπικό και να τα βοηθήσει να ανασκοπήσουν την εργασία τους. Η ορολογία αυτής της μορφής εσωτερικής στήριξης που έχει ονομαστεί «ενδόβλεψη» (στυμ: από αγγλικά «*intervision*», σύγκρινε «*supervision* - επίβλεψη») και δεν έχει την ίδια σημασία όπως η επίβλεψη.

Η επίβλεψη χρησιμεύει όταν εφαρμόζεται στην οργανωτική ανάπτυξη, όπου συμβάλλει ως βήμα για συζήτηση των δομών του καταφυγίου και τις λειτουργίες του όπως και την περαιτέρω προώθηση της ανάπτυξής του και των στόχων του (βλ. τμήμα για τη Διαχείριση).

6.2.10 Εθελόντριες

Το καταφύγιο πρέπει να αποφασίσει κατά πόσον θα πάρει εθελόντριες. Η φιλοσοφία που διαπνέει το παρόν εγχειρίδιο απαιτεί όπως τα καταφύγια αμείβουν το προσωπικό τους και ότι δεν πρέπει να βασίζονται σε εθελόντριες λόγω έλλειψης χρηματικών πόρων. Οι βασικές υπηρεσίες που σκιαγραφεί το κεφάλαιο 5 πρέπει να προσφέρονται με αμειβόμενο προσωπικό.

Η εργασία με εθελόντριες, απαιτεί τα ακόλουθα:

- Το έργο τους πρέπει να συντονίζεται από μία λειτουργό του καταφυγίου, υπεύθυνη για όλα τα θέματα σχετικά με τις εθελόντριες.
- Οι εθελόντριες πρέπει να έχουν γνώση για τις διακρίσεις με βάση το φύλο και να είναι πολύ εμπνευσμένες για να αφιερώνουν λίγο από το χρόνο τους για τη συνεργασία με άλλες γυναίκες και παιδιά που υπήρξαν θύματα βίας.
- Όταν μια γυναίκα αποστεινεται για να εργαστεί εθελοντικά, πρέπει να μιλήσει για τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες της στα πλαίσια συνέντευξης.
- Μόνο μετά από μια συνέντευξη μπορούν τα δύο μέρη να αποφασίσουν κατά πόσον μια γυναίκα είναι κατάλληλη· εάν ναι, τότε πρέπει να υπογραφεί μια συμφωνία που αναφέρει τη διάρκεια της εθελοντικής εργασίας και τις σχετικές ευθύνες.
- Οι εθελόντριες αποδέχονται όλους τους κανόνες (μυστικότητα, κώδικας συμπεριφοράς κλπ)
- Οι εθελόντριες λαμβάνουν επαρκή εκπαίδευση και επίβλεψη

Το έργο των εθελοντριών πρέπει να τυχάνει του μέγιστου σεβασμού. Δεν αποκλείεται μία συνάδελφος καμιά φορά να καθυστερήσει σε ένα ραντεβού λόγω αμέλειας ή να ξεχάσει να ενημερώσει μια άλλη. Τέτοια ολισθήματα μπορούν να έχουν σοβαρές συνέπειες αν συμβούν με εθελόντριες. Μπορεί να τους δοθεί η εντύπωση πως το έργο τους δεν είναι σημαντικό.

6.2.11 Διάφοροι τύποι εθελοντικής εργασίας

Κάθε καταφύγιο μπορεί να αντλήσει εθελόντριες από το σύνολο των γυναικών που άρχισε να ενδιαφέρει το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών. Το καταφύγιο μπορεί να επωφεληθεί από τις γυναίκες αυτές όταν προσλαμβάνει καινούργιο προσωπικό, ή όταν υπάρχουν ανάγκες για πρόσθετες βοηθούς (εκστρατείες ευαισθητοποίησης, εκστρατείες συλλογής εισφορών κλπ).

Υπάρχουν διάφορα ήδη εθελοντριών:

- εθελόντριες με πλήρη συμμετοχή στις καθημερινές δραστηριότητες του καταφυγίου (συμβουλευτική, συνελεύσεις προσωπικού, συνεδριάσεις επίβλεψης...)
- Εκπαιδευόμενες φοιτήτριες που παραμένουν μόνο για μια εκπαιδευτική περίοδο στο καταφύγιο. Η αφοσίωσή τους είναι συνεπώς προσωρινή, κατά τη διάρκεια σπουδών.
- Εκπαιδευόμενες άλλων καταφυγίων· η αφοσίωσή τους είναι επαγγελματικής φύσης και συνήθως με μακρύτερο χρονικό ορίζοντα.
- Φιλικά προσκείμενες και φίλες που στηρίζουν το καταφύγιο με εισφορές και βοηθούν σε ειδικές περιπτώσεις όπως σε εκδηλώσεις συγκέντρωσης εισφορών, εκστρατείες κλπ.

Οι εθελόντριες μπορούν να έχουν διαφορετικό υπόβαθρο και ποικίλη εμπειρία: μερικές μπορεί να ανακάλυψαν πρόσφατα το θέμα βία κατά των γυναικών και να αποφάσισαν να βοηθήσουν το καταφύγιο για κάποιο διάστημα, άλλες ίσως να έχουν αρκετή πείρα, άλλες ίσως να εμπλέκονται όπως τα μέλη του συνδέσμου ή του διοικητικού συμβουλίου που διευθύνει το καταφύγιο. Οι γυναίκες μέλη του συνδέσμου ή του συμβουλίου έχουν σημαντικές ευθύνες και αρμοδιότητες και δεν αποκλείεται να έχουν εργαστεί στο καταφύγιο από την ίδρυσή του. Πρόκειται για ειδική ομάδα «εθελοντριών» που ταυτόχρονα φέρουν και οικονομική ευθύνη. Τυπικά, ανήκουν στη διεύθυνση του καταφυγίου.

Οι εθελόντριες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο με νέες ιδέες για τις διαδικασίες και πρωτοβουλίες, προγράμματα κλπ, όπως και στην πληροφόρηση γύρω από το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών και τον ρόλο και υπηρεσίες του καταφυγίου. Είναι παράγοντες κλειδί και επιτελούν πολύτιμο έργο, μαζί με το πλήρως απασχολούμενο προσωπικό και τα μέλη του συνδέσμου.

6.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Είναι αναγκαίος ο προσεκτικός και προνοητικός οικονομικός σχεδιασμός ήδη από τα αρχικά στάδια της πρωτοβουλίας για ίδρυση καταφυγίου. Με ανάλογη φροντίδα και περισυλλογή πρέπει να καταρτίζεται ο προϋπολογισμός του οικονομικού έτους και έκτακτων εκδηλώσεων.

Το κόστος για το στήσιμο και τη λειτουργία ενός καταφυγίου δεν μπορεί να υπολογιστεί επακριβώς εκ των προτέρων. Πολλά εξαρτιούνται από το επίπεδο τιμών σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, τα ακόλουθα σχέδια προϋπολογισμού αποτελούν ένα εργαλείο για τον υπολογισμό όλου του κόστους που θα προκύψει ανεξάρτητα από την τοποθεσία του καταφυγίου.

Τα σχέδια αυτά, ωστόσο, δεν μπορούν να θεωρηθούν τελικά. Είναι δυνατό να προκύψει πρόσθετο κόστος ανάλογα με τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες του καταφυγίου.

6.3.1 Σχέδιο προϋπολογισμού για στήσιμο του καταφυγίου

Είναι αδύνατο να δοθούν ακριβή ποσά για το τελικό κόστος του στήσιματος του καταφυγίου. Εκτός από τις διακυμάνσεις των τιμών σε τοπικό επίπεδο, οι συντελεστές κόστους διαφέρουν εάν αγοράσετε ένα οίκημα, γη, αν ήδη διαθέτετε ένα οίκημα, αν σας δοθεί ένα οίκημα που χρειάζεται προσαρμογές κλπ. Εντούτοις, κάποιο πάγιο κόστος είναι αναμενόμενο.

Ειδικότερα, όταν στήνετε ένα καταφύγιο από την αρχή, σας συμβουλεύουμε να αναζητήσετε συμβουλή και βοήθεια από ειδικούς. Φυσικά, κάποιες προσωπικές γνωριμίες μπορούν να φανούν χρήσιμες. Συμβουλές μπορείτε να αντλήσετε και από τις αρχές και άλλες οργανώσεις στήριξης γυναικών. Εν πάση περιπτώσει, συνίσταται όπως συμβουλευτείτε εμπειρογνώμονες σε θέματα κατασκευών και τεχνικών συστημάτων ασφάλειας και να συζητήσετε μαζί τους τον σχεδιασμό και το πιθανό κόστος.

Ο πίνακας που ακολουθεί βοηθά μόνο ως γενικό περίγραμμα: τα επί μέρους ποσά μπορεί να διαφέρουν πολύ.

ΚΟΣΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΠΟΣΟ
αγορά ακινήτου (ενοικίαση μιας εγκατάστασης) ή	
αγορά γης +	
κατασκευαστικό κόστος (υπολογίστε τα τετραγωνικά μέτρα, χρησιμοποιείστε στοιχεία για την περιοχή) συν	
ηλεκτρικά, υδραυλικά, πάτωμα, βαφή κλπ.	
συστήματα ασφάλειας (όπως πιο πάνω)	
εξοπλισμός	
έπιπλα δωματίων γυναικών (κλίνες, ερμάρια, τραπέζια, καρέκλες)	
τραπεζαρία	
καθιστικό	
κουζίνα (μαζί με κατσαρόλες, πιάτα, μαχαιροπήρουνα)	
λουτρά	
γραφεία	
γραφεία συμβουλευτικής	
δωμάτια παιδιών	
Παιγνίδια, εκπαιδευτικός εξοπλισμός και υλικό	
είσοδος	
αποθήκες	
κήπος (φυτά, εργαλεία κηπουρικής, έπιπλα κήπου, παιδική χαρά)	
πλυντήρια ρούχων, ρούχα	
γραφειακός εξοπλισμός (τηλέφωνα, υπολογιστές, φωτοτυπικές, τηλεμοιότυπο κλπ)	
Σύνολο	

6.3.2 Ετήσιος προϋπολογισμός τρεχουσών δαπανών καταφυγίου

Ο ετήσιος προϋπολογισμός του καταφυγίου απαιτεί εξίσου προσεκτικό σχεδιασμό. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να χρησιμεύσει ως βάση το τοπικό επίπεδο τιμών. Και αυτό ισχύει και για το κόστος προσωπικού, δηλαδή τους μισθούς και τα ημερομίσθια των συνεργατών του. Τα επίπεδα μισθοδοσίας στο καταφύγιο δεν πρέπει να υστερούν σε σχέση με αλλού όπου απαιτούνται τα ίδια προσόντα.

Τα προβλεπόμενα ποσά θα εξαρτιούνται από το έτος, διάφορες μεταβλητές όπως τις αυξήσεις μισθών, τον αριθμό των μελών του προσωπικού, διάφορες ειδικές δαπάνες και επενδύσεις, αλλαγές στο ενεργειακό κόστος κλπ.

Συνήθως υπάρχουν οι ακόλουθοι συντελεστές κόστους:

ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟ
Κόστος προσωπικού (βλ. κεφ. 7)	
Σύμβουλοι για γυναίκες και παιδιά	
Σύμβουλοι για μη ενοίκους	
Προσωπικό για νυκτερινές βάρδιες	
Λογιστής	
Εκπαιδευόμενες	
Σύμβουλοι, ελεύθεροι επαγγελματίες	
Προσωπικό καθαρισμό	
Σύμβουλος επί φορολογικών θεμάτων	
Υποδομή	
Ενοίκιο	
Υπερκεφαλικά	
Ενεργειακό κόστος (ηλεκτρισμός, θέρμανση, νερό κλπ)	
Συντήρηση (επισκευές, ανακαινίσεις κλπ)	
Ασφάλιση	
Επενδύσεις σε εξοπλισμό (έπιπλα, εξοπλισμός γραφείου)	
Αυτοκίνητο/ημιφορτηγό (ασφάλεια, επισκευή, τρεχούμενα έξοδα)	
Τρεχούμενα έξοδα	
Τηλέφωνο	
Ταχυδρομικά	
Καθαρισμός	
Δημόσιες σχέσεις και ευαισθητοποίηση	
Έξοδα ταξιδιών	
Κατάρτιση	
Επίβλεψη	
Αγορά επιστημονικών βιβλίων	
Προμήθειες γραφείου και για εκπαιδευτικούς σκοπούς	
Προμήθειες νοικοκυριού	
Δαπάνες για τα παιδιά	
Τρόφιμα	
Σύνολο	

Ο (προ-)υπολογισμός του κόστους είναι μία πτυχή αυτού του πεδίου ευθύνης. Ο οικονομικός σχεδιασμός και οι εκτιμήσεις για πιθανές χορηγίες πρέπει να γίνουν έγκαιρα. Για τις περιπτώσεις μερικών πηγών χρηματοδότησης και κάποιων κατηγοριών δαπανών (π.χ. εκστρατείες) είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός τους χρόνια πριν.

Ακολουθεί ένα γενικό περίγραμμα:

ΕΣΟΔΑ	ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟ
Τακτικό εισόδημα	
Κρατικές χορηγίες (εθνικά, περιφερειακά ή/και τοπικά σώματα)	
Συνδρομές	
Κυμαινόμενο εισόδημα	
Δωρεές	
Χορηγίες	
Ενοίκιο που καταβάλλουν οι γυναίκες / κρατικές αρχές	
Σύνολο	

7. ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Οι γυναίκες και τα παιδιά που αναζητούν καταφύγιο από τη φυσική κακοποίηση, χρειάζονται ένα μέρος όπου προστατεύονται από τη βίαιη συμπεριφορά του συντρόφου ή πατέρα. Κάποτε, οι δράστες συνεχίζουν να συμπεριφέρονται επιθετικά και απειλητικά ακόμη και όταν η γυναίκα και τα παιδιά φύγουν από το σπίτι για το καταφύγιο. Ζητούν συχνά από τη γυναίκα να επιστρέψει στο σπίτι και καταστρώνουν διάφορα σχέδια για να το πετύχουν: εκλιπαρούν, παρακαλούν, προσφέρουν λουλούδια, υπόσχονται πως δεν θα ξανασκήσουν βία. Αν αποτύχουν, είναι πιθανό να αρχίσουν να ξεσπούν με βίαιο τρόπο. Μερικοί βίαιοι άνδρες είναι εξαιρετικά επικίνδυνοι, αρνούνται να αποδεχθούν τον χωρισμό και καταφεύγουν σε σφοδρή βία, επικίνδυνη για τη ζωή.

Δεν κινδυνεύουν συνεπώς, μόνο οι γυναίκες και τα παιδιά που φιλοξενεί το καταφύγιο: και οι λειτουργοί του καταφυγίου κινδυνεύουν όπως και άλλοι άνθρωποι. Στο καταφύγιο του Sankt Pölten στην Αυστρία, ένας βίαιος δράστης που κατάφερε να εισέλθει στο καταφύγιο ανέσυρε όπλο σκοτώνοντας ένα αστυνομικό και τραυματίζοντας σοβαρά μια γυναίκα ένοικο του καταφυγίου και το γιο της. Ο άνδρας σκαρφίστηκε μια προειδοποίηση για βόμβα και εισήλθε στο κτήριο την ώρα της εκκένωσής του και του ελέγχου. Κατά τη διάρκεια μιας γιορτής στο κήπο του καταφυγίου της Λουκέρνης στην Ελβετία, ένας βίαιος άνδρας, η γυναίκα και τα παιδιά του οποίου διέμεναν στο καταφύγιο, σκότωσε και τραυμάτισε σοβαρά πολλές γυναίκες και παιδιά. Πολλά καταφύγια σε όλη την Ευρώπη έπρεπε να αντιμετωπίσουν βίαιες επιθέσεις, έστω κι αν, ευτυχώς, το τίμημα δεν ήταν τόσο ψηλό. Εντούτοις, το καταφύγιο πρέπει να είναι συνεχώς πανέτοιμο για να αντιμετωπίσει απειλές και επιθέσεις.

Η ασφάλεια λοιπόν, είναι το κλειδί, ο στόχος και η ημερήσια διάταξη των καταφυγίων. Θα ήταν συνεπώς κοντόφθαλμο εκ μέρους των αρχών να εξοικονομήσουν στο πεδίο αυτό, μια και σε ακραίες περιπτώσεις, οι προφυλάξεις και τα συστήματα ασφαλείας μπορούν σώζουν ζωές.

Η αστυνομία έχει την ευθύνη για τη φύλαξη και την ασφάλεια ολόκληρου του πληθυσμού και συνεπώς και των καταφυγίων, είναι σημαντικό να εμπλακεί στον καταρτισμό του σχεδιασμού ασφαλείας και τη διατύπωσή του

Ακολουθεί ένας κατάλογος ελέγχου με τα σημαντικότερα σημεία για την ασφάλεια:

7.1 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Οι τεχνικές προφυλάξεις ασφαλείας είναι εξαιρετικά σημαντικές για την ασφάλεια του καταφυγίου. Απαιτούνται τα ακόλουθα προφυλακτικά μέτρα:

- Ασφαλείς **θύρες εισόδου** που δεν παραβιάζονται.
- Πρέπει να κλειδώνονται οι θύρες εισόδου είσοδοι, και η πρόσβαση στο κτήριο να παρακολουθείται. Η ιδανική λύση είναι η χρήση **συστήματος παρακολούθησης** (κάμερες, συστήματα για αυτόματο άνοιγμα και κλειδώματος στις πόρτες).
- Πολλαπλές είσοδοι στο κτήριο συνιστούν κίνδυνο για την ασφάλεια και συνεπώς το καταφύγιο πρέπει να έχει **μία θύρα εισόδου**. Κάθε άλλη θύρα προς τα έξω πρέπει να παραμένει κλειδωμένη και ασφαλισμένη με ράβδους για να μην μπορεί να παραβιαστεί.
- **Αυλή και κήπος** είναι όμορφα πράγματα. Δυστυχώς και εκεί παραμονεύουν κίνδυνοι για γυναίκες και παιδιά και συνεπώς απαιτούνται μέτρα για να είναι αδύνατο για κάποιον να μπει μέσα δια της βίας, να κοιτάξει, να ρίξει αντικείμενα ή να πυροβολήσει. Χρειάζεται ένας ψηλός τοίχος, ένας φράκτης, ένα διαχωριστικό κιγκλίδωμα ή σύστημα συναγεμμού.
- Η **πύλη της αυλής ή του κήπου** πρέπει επίσης να ασφαλιζεται και στις λειτουργούς του καταφυγίου πρέπει να τους γίνει συνήθιο να την κλειδώνουν, ιδίως τις νύκτες.

- Τα παράθυρα στο ισόγειο είναι παράγοντας κινδύνου και τα δωμάτια του ισόγειου που βλέπουν προς το δρόμο δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για κατοίκηση ή εργασία.
- Τα παράθυρα –τουλάχιστον αυτά στο ισόγειο ή εκείνα όπου μπορεί κάποιος να σκαρφαλώσει από έξω- πρέπει να έχουν **προστατευτικά πλέγματα**.
- Το καταφύγιο πρέπει να έχει σύστημα συναγερμού το οποίο μπορεί να καλέσει την αστυνομία σε περίπτωση ανάγκης, όπως π.χ. η άμεση γραμμή επειγόντων περιστατικών προς τον πλησιέστερο αστυνομικό σταθμό (βλ. μέρος 7.2.2 «Αστυνομική προστασία»).

Συνοπτικά, τα πιο σημαντικά σημεία:

- Γερές, ασφαλείς πόρτες
- Οι πόρτες μένουν κλειδωμένες πόρτες συνεχώς, και η είσοδος παρακολουθείται
- Προστατευτικά πλέγματα στα παράθυρα
- Άμεση γραμμή επειγόντων περιστατικών προς την αστυνομία.

Παράδειγμα: Το κτήριο στο οποίο λειτουργεί το νέο καταφύγιο της Βιέννη που άνοιξε το 2002, είναι καινούργιο κτήριο που διαθέτει είσοδο με δύο πόρτες. Η δεύτερη πόρτα δεν ανοίγει αν δεν κλείσει η πρώτη. Κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης καταγράφει τις κινήσεις το δρόμο της εισόδου και ο κήπος περιτριγυρίζεται από ψηλό τοίχο με σύστημα συναγερμού.

7.2 ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΕ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΕΓΗ

Σε μερικά μέρη τα καταφύγια είναι πολύ μικρά, συχνά αποτελούνται από ένα διαμέρισμα και δεν τα στελεχώνουν λειτουργοί μέρα νύκτα. Όμως και αυτή η προσωρινή στέγη πρέπει να πληροί τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας. Οι γυναίκες που αντιμετωπίζουν μεγάλο κίνδυνο και χώρισαν τον βίαιο τους σύντροφο δεν πρέπει να στεγάζονται σε διαμερίσματα που δεν είναι στελεχωμένα συνεχώς και δεν διαθέτουν προφυλάξεις για την ασφάλεια.

7.3 ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ, ΑΝΩΝΥΜΙΑ

Η διεύθυνση πολλών καταφυγίων παραμένει μυστική για την ασφάλεια των γυναικών και των παιδιών που ζουν σε αυτά. Μονάχα γίνεται γνωστός ο αριθμός του τηλεφώνου ανάγκης. Οι γυναίκες πληροφορούνται τη διεύθυνση μόνο όταν πηγαίνουν στο καταφύγιο. Σε μερικές περιπτώσεις, οι γυναίκες και τα παιδιά τους παραλαμβάνονται σε άλλο μέρος μετά από συνεννόηση. Αλλά έστω και αν παραμείνει εμπιστευτική η διεύθυνση, μπορεί να διαρρεύσει αφού το καταφύγιο λειτουργήσει για κάποιο χρονικό διάστημα. Συνεπώς χρειάζονται πρόσθετες προφυλάξεις για την ασφάλεια.

Σε μικρές πόλεις, είναι συχνά αδύνατο να μείνει μυστική η διεύθυνση του καταφυγίου. Σε τέτοιες περιπτώσεις συνίσταται μια πιο προσεκτική τακτική: ενημερώνεται ο καθένας για το που βρίσκεται, γίνεται γνωστή η διεύθυνση, και οι αστυνομία και οι αρχές συμμετέχουν στο σχεδιασμό ασφάλειας.

Ιδίως στις αγροτικές περιοχές, η εμπλοκή των γειτόνων μπορεί να συμβάλει τα μέγιστα ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα πιθανές απειλές και να καλείται βοήθεια. Σε εμπλεκόμενους φορείς και περίοικους μπορούν να ανατεθούν ενεργοί ρόλοι κατά τον σχεδιασμό ασφάλειας (π.χ. συχνές αστυνομικές περιπολίες, παράκληση προς τους γείτονες να ενημερώνουν το καταφύγιο ή την αστυνομία αν αντιληφθούν κάτι ύποπτο).

Το κάθε καταφύγιο πρέπει να αποφασίζει από μόνο του ανάλογα με την τοποθεσία που βρίσκεται και τα διαθέσιμα του μέσα ποιους τρόπους θα υιοθετήσει και πως θα σχεδιάσει το δικό του σχέδιο ασφάλειας (βλ. μέρος 7.2.4 «Σχεδιασμός ασφάλειας»). Όταν το ζητούμενο είναι η ασφάλεια, η τήρηση των κανόνων και η διασφάλιση ότι η συμμόρφωση με τις διαδικασίες είναι καθολική, είναι ουσιώδεις.

7.4 ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η πλήρης συνεργασία με την αστυνομία σε θέματα ασφάλειας είναι επιβεβλημένη. Πριν ακόμα ανοίξει το καταφύγιο, πρέπει να καταρτιστεί σχέδιο ασφάλειας που θα αναθεωρείται συνεχώς.

Μέτρα και αναγκαίες προφυλάξεις για την ασφάλεια περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Το καταφύγιο πρέπει να έχει σύστημα ασφάλειας με το οποίο μπορεί άμεσα να κληθεί η αστυνομία σε περίπτωση που υπάρχει σοβαρή απειλή (ανάλογο σύστημα συναγερμού όπως στις τράπεζες που καλεί την αστυνομία με το πάτημα ενός κουμπιού)
- Η αστυνομία πρέπει να διαθέτει το αρχιτεκτονικό σχέδιο του καταφυγίου ώστε να γνωρίζει που βρίσκονται οι είσοδοι, ποιο δωμάτιο βρίσκεται που κλπ
- Πρέπει να υπάρχει σχέδιο εκτάκτου ανάγκης
- Να γίνονται τακτικές συναντήσεις με την αστυνομία για να συζητηθούν θέματα ασφάλειας
- Όπως όλα τα σχέδια ασφάλειας, και αυτό πρέπει να αξιολογείται και να επικαιροποιείται σε τακτικά διαστήματα (ετήσια).

7.5 ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΠΕΙΛΩΝ

Όταν οι δράστες είναι πολύ επικίνδυνοι, οι γυναίκες και παιδιά θύματά τους αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα μεγάλο κίνδυνο. Οι δράστες μπορούν να απειλήσουν και να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή των συντρόφων τους και άλλων στο καταφύγιο, όπως αναφέρουν τα πιο πάνω παραδείγματα.

Έχει μεγάλη σημασία να εκτιμάται σε κάθε μία περίπτωση ξεχωριστά η επικινδυνότητα της απειλής που συνιστά ο δράστης για κάθε γυναίκα στο καταφύγιο και να καταρτίζεται σχέδιο ασφάλειας για:

- τη διάρκεια της παραμονής της καταφύγιο
- την περίπτωση που επιστρέψει στον σύντροφό της
- την περίπτωση που αποφασίζει να χωρίσει από τον σύντροφό της και να ζήσει μόνη.

Το κάθε άτομο στο καταφύγιο πρέπει να ξέρει ποιοι δράστες αξιολογήθηκαν ως ιδιαίτερα επικίνδυνοι και κάποτε πρέπει να επιβάλλονται ειδικές προφυλάξεις για την ασφάλεια. Ένα εξαιρετικά σημαντικό μέτρο είναι το να ξεκαθαριστούν στον δράστη τα όρια που ισχύουν – ότι, δηλαδή, δεν μπορεί γίνει ανεκτή η παρουσία του έξω από ή κοντά στο καταφύγιο με την ελπίδα να συναντήσει τη γυναίκα ή και τα παιδιά του και να τους πάρει μαζί του. Συζητήσεις έξω από το καταφύγιο είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες και συχνά οδηγούν σε βία. Μια γυναίκα που έμενε σε ένα καταφύγιο στη Βιέννη, π.χ., πήγε να μιλήσει στον σύντροφό της στην πόρτα και να προσπαθήσει να τον «ηρεμώσει», με αποτέλεσμα να τραυματιστεί η ίδια σοβαρά. Ο άνδρας την ήθελε να επιστρέψει στο σπίτι και όταν αυτή αρνήθηκε, αυτός την μαχαίρωσε. Ανάλογα, κάθε συνάντηση έξω από το καταφύγιο εκθέτει τη γυναίκα σε μεγάλο κίνδυνο.

Όπως εξηγήσαμε στο κεφάλαιο 2, υπάρχει ιδιαίτερα μεγάλος κίνδυνος κατά τη διαδικασία του χωρισμού και του διαζυγίου, ίσως και κατά της ίδιας της ζωής μιας γυναίκας, και συνεπώς η ασφάλεια απαιτεί τότε ιδιαίτερη προσοχή.

Πολλά καταφύγια χρησιμοποιούν ένα κατάλογο ελέγχου για την εκτίμηση του κινδύνου που συνιστά ένας δράστης για να καταρτίσουν ατομικά σχέδια ασφάλειας των γυναικών στο καταφύγιο (βλ. Παράρτημα «Σχεδιασμός ασφάλειας»).

7.6 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Εκτός από τα ατομικά σχέδια ασφάλειας, χρειάζεται να καταρτίζονται σχέδια ασφάλειας για το καταφύγιο καθαυτό. Αυτό συμβάλλει στα ακόλουθα:

- καθορισμός προληπτικών μέτρων σχεδιασμένων να αποκλείουν ενδεχόμενες επικίνδυνες καταστάσεις
- διασφάλιση ότι γνωρίζει το κάθε άτομο τι θα πράξει σε επικίνδυνες καταστάσεις, ώστε να μην να αναγκαστεί να αυτοσχεδιάσει κάτι σε περίπτωση ανάγκης
- δυνατότητα αντίδρασης σε επικίνδυνες καταστάσεις όσο πιο άμεσα και επαγγελματικά γίνεται προς την κατεύθυνση της πρόληψης και συγκράτησης της βίας και των επακόλουθων της
- μετέπειτα χειρισμός των επιπτώσεων επικίνδυνων καταστάσεων και πράξεων βίας, όπως κλονισμού και τραυμάτων με επαγγελματισμό ώστε το κάθε άτομο να μπορέσει να το ξεπεράσει και να μάθει από αυτό.

Η ασφάλεια αποτελεί καίριο ζήτημα στην καθημερινότητα του καταφυγίου. Όλες οι γυναίκες που διαμένουν σε αυτό και τα παιδιά τους πρέπει να μάθουν ποιοί κίνδυνοι ελλοχεύουν και τι πρέπει να πράξουν ώστε να παραμένει η ασφάλεια σε ψηλά επίπεδα (για παράδειγμα, δεν πρέπει να μένουν οι πόρτες ανοικτές). Οι κανόνες που ρυθμίζουν τη ζωή στο καταφύγιο πρέπει να αντανακλούν τα ζητήματα της ασφάλειας που πρέπει επίσης να συζητούνται με τα φιλοξενούμενα άτομα στο καταφύγιο σε κοινές συναντήσεις.

Όταν το ζητούμενο είναι η ασφάλεια, η πειθαρχία είναι υψίστης σημασίας. Το κάθε άτομο πρέπει να τηρεί τις προφυλάξεις για την ασφάλεια και τις πρόνοιες του σχεδίου ασφάλειας. Χρειάζεται η τακτική εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας όπως και η αξιολόγηση και αναθεώρηση του σχεδίου ασφάλειας του καταφυγίου.

7.7 ΑΥΤΟ-ΑΜΥΝΑ

Η εκμάθηση τεχνικών αυτοάμυνας είναι ένας πρακτικός τρόπος αντιμετώπισης του κίνδυνου βίαιης επίθεσης. Ο σκοπός της απόκτησης αυτών των ικανοτήτων δεν είναι να καταβάλει μια γυναίκα τον δράστη παλεύοντας μαζί του αλλά να τον ξεγελάσει με επινοητικότητα και εξυπνάδα ώστε να εκτονωθεί η κατάσταση και να φύγει από αυτή. Οι τεχνικές WenDo που αναπτύχθηκαν αποκλειστικά για γυναίκες, αποδείχθηκαν πολύ αποτελεσματικές και τόσο οι λειτουργοί στα καταφύγια όσο και ένοικοι σε αυτά πρέπει να έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν μαθήματα.

7.8 ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Δεν είναι ανάγκη να τονιστεί ότι τα καταφύγια πρέπει να συμμορφώνονται και με άλλα πρότυπα ασφάλειας. Για παράδειγμα, πρέπει να λαμβάνουν τις αναγκαίες προφυλάξεις για την πρόληψη πυρκαγιών. Μερικά καταφύγια έπρεπε να αντιμετωπίσουν την εκδήλωση φωτιάς και έμαθαν με τον δύσκολο τρόπο πόσο σημαντικές είναι η πρόληψη της φωτιάς και οι τεχνικές κατάσβεσής της. Στα πλείστα καταφύγια, ένας μεγάλος αριθμός ενοίκων ζει σε σχετικά περιορισμένο χώρο, και έτσι αυξάνεται ο κίνδυνος για την εκδήλωση φωτιάς όπως και ο αριθμός των θυμάτων, σε τέτοια περίπτωση.

Οι πλείστες χώρες έχουν επιβάλει αυστηρούς κανόνες πυρασφάλειας. Το καταφύγιο πρέπει οπωσδήποτε να γνωρίζει τους κανόνες και συμμορφώνεται με αυτούς. Οι κρατικές αρχές που χρηματοδοτούν καταφύγια πρέπει να προσφέρουν χρηματοδότηση και για αποτελεσματική πυρασφάλεια. Ανάλογα, αυτό πρέπει να ισχύει και για άλλα μέτρα ασφάλειας όπως για ασφαλείς σε παιδιά ρευματολήπτες (πρίζες) και για ασφαλή πρότυπα για τα παιχνίδια, ηλεκτρικές συσκευές κλπ.

8. ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΣΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Τα καταφύγια προσφέρουν υπηρεσίες που πρέπει να ικανοποιούν τα πιο απαιτητικά πρότυπα αποδοτικότητας και επαγγελματισμού και συνεπώς χρειάζονται σε κάποια θεσμοθέτηση. Οι θεσμικές δομές έχουν να παίξουν τον δικό τους ρόλο, αλλά σε αυτές караδοκεί ο κίνδυνος να αποκτήσουν οι κανονισμοί των θεσμών περισσότερη σημασία απ' ό,τι οι άνθρωποι για τους οποίους υπάρχουν. Οι δομές αυτές μπορούν να πάρουν τέτοιες διαστάσεις ώστε να στερούν τις ατομικές ελευθερίες και να ελέγχουν ζωές ανθρώπων. Το καταφύγιο, συνεπώς, πρέπει να προσέξει ώστε να τηρεί ισορροπίες μεταξύ του ατομικού συμφέροντος όπως και αυτού του συνόλου όπως και του θεσμού.

Σε γενικές γραμμές, η ζωή στο καταφύγιο πρέπει να προγραμματίζεται με τρόπο που εγγυάται τα ακόλουθα:

- Μεγαλύτερο δυνατό βαθμό ατομικής ελευθερίας – σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Να μην υπάρχουν περισσότεροι κανονισμοί απ' ό,τι χρειάζεται υπό την περίσταση
- Συμμετοχή, από κοινού λήψη αποφάσεων και διαβουλεύσεις
- Πνεύμα αλληλεγγύης και συλλογικότητας
- Δυνατότητα για αξιολόγηση και υποβολή παραπόνων

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ζωής στο καταφύγιο είναι: η αυτονομία, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός της διαφορετικότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτοί οι συλλογισμοί πρέπει να σηματοδούν και την εσωτερική οργάνωση του καταφυγίου και τον εξωτερικό χαρακτήρα του, δίδοντας του την χαρακτηριστική του εταιρική ταυτότητα.

8.1 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ – ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ

Οι γυναίκες και τα παιδιά που αναζητούν προστασία σε ένα καταφύγιο περνούν δεινά. Πρώτα πρέπει να νοιώσουν ασφαλείς και να αρχίσουν να συνέρχονται. Για τούτο έχει σημασία να εξηγηθούν στα νεοαφιχθέντα άτομα οι δομές και αρχές της ζωής στο καταφύγιο.

Πρέπει να είναι γραμμένοι οι Κανονισμοί του Καταφυγίου και διαθέσιμοι σε διάφορες γλώσσες. Οι Κανονισμοί πρέπει να αναφέρουν τις αρχές λειτουργίας του καταφυγίου, τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών που ζουν στο καταφύγιο, τις υπηρεσίες που τους παρέχει και τους κανόνες και ευθύνες. Οι Κανονισμοί δεν πρέπει να αποτελούνται αποκλειστικά από απαγορεύσεις και υποχρεώσεις – θα ήταν μία μονόδρομη κατάσταση που θυμίζει ξενώνας νεότητας και θα αδικούσε τις γυναίκες.

Οι κανόνες χρησιμεύουν ως θεμελιώδης λίθος της συμβίωσης και πρέπει να τηρούνται. Ταυτόχρονα όμως, η συμμόρφωση είναι ευκολότερη αν οι κανόνες και η σημασία τους είναι κατανοητοί. Συνεπώς έχει σημασία να εξηγηθεί ο σκοπός τους. Οι ένοικοι πρέπει να θεωρούν τους κανόνες ως βοήθημα στην ειρηνική συμβίωση και όχι ως εξαναγκασμό ή προϊόν εσθιελισμού.

Οι άνθρωποι τείνουν στην πράξη να ξεχνούν τους κανόνες, και για τούτο πρέπει να επαναλαμβάνονται - πριν συμβεί ο,τιδήποτε παρά κατόπιν εορτής. Οι γυναίκες και τα παιδιά μπορεί να δυσκολευτούν στην αρχή να θυμούνται το κάθε τι: χρειάζονται χρόνο για να μάθουν και να καταλάβουν τον τρόπο λειτουργίας του καταφυγίου.

Η συμμόρφωση με τους κανονισμούς ασφάλειας είναι ίσως ζήτημα ζωής ή θανάτου, και συνεπώς οι ένοικοι πρέπει να υπενθυμίζονται συνεχώς για τη σημασία τους.

8.1.1. Κατάλογος ελέγχου Κανονισμών του Καταφυγίου

Οι Κανονισμοί του Καταφυγίου πρέπει να περιέχουν πληροφορίες γύρω από:

- Τις δομές και αρχές λειτουργίας του καταφυγίου
- Τις προσφερόμενες υπηρεσίες σε γυναίκες και παιδιά
- Το προσωπικό
- Ασφάλεια στο καταφύγιο
- Ρυθμίσεις επισκεπτηρίου
- Ευθύνη για τα παιδιά
- Δικαιώματα ενοίκων
- Δυνατότητες συνδρομής στα κοινά (συνέλευση ενοίκων, συμβούλιο καταφυγίου)
- Κανόνες και ευθύνες
- Σύνδεσμοι σε περιπτώσεις προστριβών και παραπόνων
- Κανονισμοί για τη μετακόμιση έξω από το καταφύγιο

8.1.2. Αλλαγή κανονισμών

Οι κανόνες που ρυθμίζουν τη ζωή στο καταφύγιο πρέπει να δεσμεύουν αλλά και να μπορούν να δεχθούν μεταβολές και συνεπώς έχει σημασία το να αναθεωρούνται ως προς την καταλληλότητά τους. Οι ένοικοι πρέπει να εμπλέκονται στη διαμόρφωση των κανόνων και την έγκρισή τους – π.χ. στη συνέλευση του καταφυγίου. Ωστόσο, το προσωπικό πρέπει να καθορίζει ποιοι κανόνες δεν μπορούν να αλλάξουν (όπως κανονισμοί ασφάλειας).

Ποιοι κανόνες επιδέχονται αλλαγές και ποιοι όχι, πρέπει να γίνει σαφές και κατανοητό στους ενοίκους. Οι αρχές λειτουργίας του καταφυγίου είναι αναπόσπαστο μέρος της εταιρικής ταυτότητας του καταφυγίου και δεν αλλάζουν έτσι απλά. Αυτό πρέπει να εξηγηθεί προσεκτικά.

8.1.3. Δικαίωμα ελεύθερης επιλογής

Το δικαίωμα των ενοίκων για καθορισμό της ζωής τους αξίζει ειδικής αναφοράς. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι μία ένοικος έχει το δικαίωμα να εγκαταλείψει το καταφύγιο όποτε θέλει ή να επιστρέψει στον βίαιο σύντροφο αν το επιθυμεί. Ωστόσο, πάντα μπορεί να επιστρέψει στο καταφύγιο για προστασία και στήριξη. Πολύ συχνά, οι γυναίκες φεύγουν από το καταφύγιο δυναμωμένες με εφόδια που χρειάζονται για να εξέλθουν από τη βίαιή τους σχέση.

8.1.4. Δίκαιες διαδικασίες – Ακροάσεις

Η πρόωρη απομάκρυνση μιας γυναίκας από το καταφύγιο, αποτελεί μια βασανιστική απόφαση που πρέπει να ληφθεί αν αυτή έχει παραβεί τους κανονισμούς και τα συμφωνηθέντα. Πολλές γυναίκες δεν έχουν που αλλού να ζήσουν, γεγονός που καθιστά δύσκολο για το προσωπικό του καταφυγίου να την αποβάλει – ενώ υπάρχουν ακόμη και παιδιά που θα υποφέρουν από τις επιπτώσεις. Αλλά, αν δεν ληφθεί απόφαση, ίσως να υποφέρουν άλλες γυναίκες και παιδιά.

Πρέπει πρώτα να καθορισθεί ποιες συμπεριφορές ή παραβάσεις είναι τόσο σοβαρές που να τιμωρούνται με αποβολή. Μιας και οι επιπτώσεις μπορεί να έχουν ανυπολόγιστες προεκτάσεις, αυτή η μορφή τιμωρίας θα πρέπει να χρησιμοποιείται με πολλή φειδώ και να υπάρχουν άλλοι είδους συνέπειες για παραβιάσεις κανόνων. Να μην ξεχνάμε πως οι κανόνες ρυθμίζουν τη συμβίωση, και ότι θα ήταν λάθος να αναμένουμε πως δεν θα παραβιάζονται ποτέ.

Συχνά, ο κανονισμοί καθορίζουν τύπους αλλά δεν καθορίζουν διαδικασίες και κυρώσεις για την περίπτωση μη συμμόρφωσης. Συνεπώς έχει σημασία να θεσπιστούν διαδικασίες για την

εποικοδομητική αντιμετώπιση παραβάσεων. Οι όποιες τέτοιες διαδικασίες πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν και να σέβονται τα δικαιώματα των επηρεαζόμενων γυναικών.

Παράδειγμα: Όπως αναφέραμε, η αποβολή γυναίκας από το καταφύγιο είναι η πιο ακραία απόφαση. Η ομάδα ενός καταφυγίου για άστεγες γυναίκες στη Βιέννη της Αυστρίας δοκίμασε με τη βοήθεια εξωτερικού συμβούλου να αναπτύξει μια δίκαιη διαδικασία για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η διαδικασία στηρίζεται στην απάντηση των ακόλουθων ερωτημάτων:

- Ποια είναι η παράβαση που πρέπει να τιμωρηθεί;
- Ποιο άτομο ενεργεί ως «κατήγορος»; (έχει, δηλαδή, την ευθύνη παρακολούθησης της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και την αναφορά παραβάσεων;)
- Πρόκειται για το «πρώτο αδίκημα» ή υπήρξαν άλλα στο παρελθόν; Αν ναι, ποιας αντιμετώπισης έτυχαν τότε;
- Ενώπιον ποιου σώματος θα γίνει η ακρόαση; Ποιος θα έχει την ευθύνη;
- Ποιο άτομο θα παρακάθεται στο σώμα αυτό;
- Πότε εξετάζεται η παράβαση;
- Ποιο άτομο παραθέτει την επιχειρηματολογία βάσει των κανονισμών του καταφυγίου;
- Πως εκπροσωπείται η επηρεαζόμενη γυναίκα, έχει δικαίωμα να παραστεί στην ακρόαση;
- Ποιο άτομο «υπερασπίζεται» την επηρεαζόμενη γυναίκα – ο/η σύμβουλος της άλλο μέλος του προσωπικού; (Έχει σημασία να πάρει κάποιος το μέρος της και να την υπερασπιστεί χωρίς να θεωρηθεί ότι «προδίδει» τους κανόνες του καταφυγίου).
- Θα παρίστανται εκπρόσωποι και άλλων ενοίκων;
- Πως πρέπει να γίνει η ακρόαση;
- Πως μπορεί να ληφθεί η καλύτερη απόφαση; Ποιες εναλλακτικές υπάρχουν;
- Ποιο άτομο λαμβάνει την τελική απόφαση;
- Πότε, πως και από ποιο άτομο υλοποιείται;
- Πως θα εξηγηθεί στην επηρεαζόμενη γυναίκα και τις άλλες ένοικους η απόφαση και από ποιο άτομο;

Μια δίκαιη διαδικασία που μπορούν να καταλάβουν οι ένοικοι, βοηθά στη δημιουργία και ενίσχυση εμπιστοσύνης προς το καταφύγιο. Με κατανοητές διαδικασίες, οι αποφάσεις του προσωπικού δεν φαίνονται αυθαίρετες και αντισταθμίζεται το ανισοζύγιο εξουσίας μεταξύ ενοίκων και προσωπικού.

8.2. ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Οι γυναίκες σε ένα καταφύγιο πρέπει να συμμετέχουν στην οργάνωση και τη διοίκησή του. Αυτή η προσέγγιση θέλει τις γυναίκες να συμμετέχουν και είναι παράγοντας για την ενδυνάμωση και τη στήριξή τους στη διαδικασία ανάκτησης της αυτοπεποίθησής τους, προωθώντας την αρχή της αυτοβοήθειας.

Πολλές γυναίκες και παιδιά που ζητούν προστασία σε ένα καταφύγιο έχουν υποστεί βία και πολλά δεινά. Μερικές πέρασαν χρόνια στα χέρια του συζύγου απομονωμένες. Άλλες είδαν την αυτοεκτίμησή τους να φθίνει. Η ζωή στο καταφύγιο που εδράζεται στη μη-βία, την αλληλεγγύη, τη συμμετοχή και τις δημοκρατικές δομές, αποτελεί ένα εναλλακτικό τρόπο ζωής προς τη ζωή που έζησαν πριν.

Σε αυτό το μέρος θα δούμε τρόπους με τους οποίους μπορούν να εφαρμοστούν αρχές στις οποίες εδράζονται τα καταφύγια, όπως οι δημοκρατικές δομές και συμμετοχή.

8.2.1. Η Συνέλευση των Ενοίκων

Σε πολλά καταφύγια, το πιο σημαντικό βήμα για τη συμμετοχή και τις από κοινού αποφάσεις είναι η Συνέλευση των Ενοίκων του καταφυγίου. Συνηθίζεται να πραγματοποιείται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα όπου οι ένοικοι εκφράζουν τις ανησυχίες τους και παρουσιάζουν ιδέες.

Ο σκοπός της Συνέλευσης των Ενοίκων μπορεί να οριστεί ως: «Η Συνέλευση θα αποτελεί ζωτικό τμήμα των δημοκρατικών πρακτικών του καταφυγίου. Θα πρέπει να αξιοποιείται ως σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των ενοίκων, για να τους βοηθηθούν να προσαρμόζονται σε άλλα άτομα, να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους αλλά και να γνωρίζουν τα συμφέροντα των άλλων, να διακρίνουν μεταξύ των ανεκτών και απαράδεκτων απαιτήσεων» (BMFSFJ 2000, Vol. 191.2, 31).

Για τη διοργάνωση των τακτικών συνελεύσεων των ενοίκων, λάβετε υπ' όψιν τα εξής:

- Την παρουσία όλων των ενοίκων
- Τον καταρτισμό ημερησίας διάταξης προηγουμένως για διευκόλυνση της διαδικασίας
- Όλες οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα και πρέπει να καλούνται να διαμορφώσουν την ημερήσια διάταξη
- Η ημερήσια διάταξη της Συνέλευσης μπορεί να εξετάσει ζητήματα όπως την εισαγωγή ή τροποποίηση των κανονισμών του καταφυγίου, την εκλογή αντιπροσώπων των ενοίκων, το σχεδιασμό κοινών δραστηριοτήτων, τη συζήτηση ειδικών θεμάτων (π.χ. με εξωτερικούς εμπειρογνώμονες) κλπ
- Είναι καλό να προεδρεύουν δύο άτομα τη συνέλευση· ως εφικτή λύση προσφέρεται η από κοινού προεδρία μίας ενοίκου και ενός μέλους του προσωπικού.
- Έχει σημασία να οριστούν τα δικαιώματα και οι εξουσίες της Συνέλευσης των Ενοίκων: η εισαγωγή και τροποποίηση των κανονισμών του καταφυγίου για παράδειγμα, κλπ
- Η όποια απόφαση ληφθεί από τη Συνέλευση των Ενοίκων πρέπει να καταγράφεται και να δημοσιεύεται σε πίνακα ανακοινώσεων ή άλλως πως.

8.2.2. Συνέλευση των παιδιών

Και τα παιδιά στα καταφύγια θα μπορούσαν να έχουν συνελεύσεις όπου μπορούν να συζητούν σημαντικά θέματα για αυτά. Τα νεαρά άτομα συχνά θέλουν τη δική τους συνέλευση. Στις συνελεύσεις αυτές θα προεδρεύει ένας παιδοκόμος ή, στην περίπτωση των εφήβων, έφηβος.

8.2.3. Οργανωτικές συνεδριάσεις

Στο καταφύγιο πρέπει να εξετάζονται πολλά οργανωτικά ζητήματα. Σε πολλά καταφύγια, οι γυναίκες διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην οργάνωση του κοινού νοικοκυριού. Απαιτεί λεπτομερή σχεδιασμό και κατανομή εργασίας. Τέτοιες συζητήσεις μπορούν ίσως να γίνουν στα πλαίσια της Συνέλευσης των Ενοίκων μιας και διαφορετικά να μην υπάρχουν άλλα θέματα προς συζήτηση στην ημερήσια διάταξη.

8.2.4. Συμβούλιο Καταφυγίου

Έχει σημασία να μπορούν οι ένοικοι να εκφράζουν τις ανησυχίες τους και τις επιθυμίες τους στην παρουσία του προσωπικού του καταφυγίου και των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Μια τέτοια ευκαιρία προσφέρει η δημιουργία ενός Συμβουλίου Καταφυγίου. Θα πρέπει να συνεδριάζει τακτικά και να παρευρίσκονται οι εκπρόσωποι των ενοίκων, του προσωπικού και του διοικητικού συμβουλίου.

Θα πρέπει να προσφέρεται βοήθεια στους ένοικους ώστε να εκλέγουν εκπρόσωπους (η Συνέλευση των Ενοίκων είναι το κατάλληλο βήμα για την εκλογική διαδικασία).

Το Συμβούλιο Καταφυγίου είναι παράγοντας κλειδί για την ενδυνάμωση. Διασφαλίζει ότι (α) οι ένοικοι συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και (β) και δεν ασκούν δυσανάλογη επιρροή οι ένοικοι με τους πιο δυνατούς χαρακτήρες.

8.2.5. Ομάδα επίλυσης διαφορών

Στο καταφύγιο οι ένοικοι ζουν στριμωγμένοι και αυτό μεταξύ τους προστριβές που πρέπει να εξουδετερώνονται το συντομότερο δυνατό. Μερικά μέλη του προσωπικού θα μπορούσαν να εκπαιδευτούν στη μεσολάβηση και επίλυση διαφορών, ώστε να μπορούν να απαρτίζουν μια ομάδα επίλυσης διαφορών. Τις δεξιότητες στην επίλυση διαφορών μπορούν να διδάξουν και στους ένοικους.

8.2.6. Εμπόδια στη συμμετοχή

Οι γυναίκες και τα παιδιά που ζουν στο καταφύγιο μπορεί να μην θέλουν να συμμετάσχουν πρόθυμα, ειδικά στην αρχή της παραμονής τους. Χρειάζονται χρόνο. Ωστόσο, το προσωπικό θα μπορούσε πάντα να προνοεί για τη συμμετοχή τους κατά τον σχεδιασμό και τη λειτουργία του καταφυγίου. Η κάθε πράξη που διευκολύνει τη συμμετοχή των ενοίκων είναι σημαντική επένδυση. Τα αποτελέσματα, υπό τη μορφή επιχειρηματολογίας, συζήτησης, λήψης αποφάσεων, χειρισμού συγκρουόμενων συμφερόντων και άλλων προστριβών, είναι μια πολύτιμη διαδικασία για κάθε εμπλεκόμενη, όπως αναφέραμε.

Αν και οι διαδικασίες θα ήταν πιο σύντομες αν το προσωπικό αποφάσιζε το κάθε τι, οι ένοικοι θα ένοιωθαν τότε ότι απλώς «διοικούνται» αντί να ενδυναμώνονται ενεργά ώστε να ορίσουν τη ζωή τους όπως και τον τρόπο συμβίωσης. Επίσης, άνθρωποι που αντιμετωπίζουμε σαν παιδιά τείνουν να συμπεριφέρονται ανάλογα, ή με το να αντιστέκονται ή με το να γίνονται παθητικοί, παύοντας όμως να δρουν σαν οι ανεξάρτητα σκεπτόμενοι ενήλικες που είναι.

8.3. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Εκτός από τα δικαιώματα και τις ευθύνες, υπάρχουν πρόσθετοι παράγοντες που διαμορφώνουν τη συμβίωση γυναικών και παιδιών στο καταφύγιο. Η μη βία και η ισόνομη κατανομή εξουσίας είναι σημαντικοί στόχοι αν και η επίτευξή τους δεν είναι πάντα εύκολη. Οι γυναίκες έχουν να παίξουν ενεργό ρόλο στα καταφύγια, όπως αντανακλά το πεδίο με την κριτική τους, τη συμμετοχή τους στην εξωτερική αξιολόγηση και στη διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής. Η διαφορετικότητα και η αλληλεγγύη προσφέρουν ευκαιρίες προς αξιοποίηση.

8.3.1. Πρόληψη βίας

Κάθε καταφύγιο υπεραμύνεται της αρχής η βία δεν είναι ανεκτή. Όταν ένας αριθμός ανθρώπων στοιβάζεται κάτω από την ίδια στέγη, όπως γίνεται στα καταφύγια, οι προστριβές και συναισθηματικές εκρήξεις δεν μπορούν να αποφευχθούν. Σε ένα καταφύγιο μπορεί να υπάρξει ψυχική και φυσική βία, μεταξύ παιδιών, νέων και γυναικών κατά των παιδιών.

Η εποικοδομητική προσέγγιση στην αντιμετώπιση της βίας είναι ένας βασικός πυλώνας της συμβίωσης στο καταφύγιο. Δεν αρκεί μονάχα η καταδίκη της βίας. Η μη βίαιη συμβίωση απαιτεί την ενεργή συμβολή του καθενός και καθεμιάς στη διαπίστωση και πρόληψη

εν δυνάμει βίαιων προστριβών και εφαρμογής μιας εποικοδομητικής αντιμετώπισης των προβλημάτων (βλ. πιο πάνω). Μια πτυχή αυτής της αντιμετώπισης είναι η ανάγκη για τις γυναίκες και τα παιδιά να μάθουν να ορθώνουν το ανάστημά τους ενάντια στη βία.

Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να μάθουν ότι το καταφύγιο είναι τόπος όπου η βία δεν έχει θέση. Συνεπώς, για τη μη βίαιη ανατροφή χρειάζεται δουλειά με τις μητέρες.

8.3.2. Ισοζύγιο εξουσίας

Παρά τις καλύτερες προθέσεις για την εμπέδωση της ισότητας και σε ένα καταφύγιο, η εξουσία δεν κατανέμεται ίσα. Το προσωπικό βρίσκεται σε ισχυρότερη θέση απ' ό,τι οι ένοικοι, ενώ τα παιδιά βρίσκονται σε πιο αδύναμη θέση απ' ό,τι οι ενήλικες. Οι γυναίκες που μιλούν τη γλώσσα της χώρας, πλεονεκτούν έναντι όσων δεν την μιλούν κ.ο.κ. Οι ανισότητες αυτές δεν μπορούν να εξαλειφθούν στο καταφύγιο. Συνεπώς προέχει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Η προσπάθεια θα πρέπει να αποσκοπεί στα εξής:

- Να ευαισθητοποιήσει για την ανισότητα εξουσίας και να την αντιμετωπίσει
- Να την αντισταθμίσει όπου είναι δυνατό (π.χ. με συμμετοχή των ενοίκων και στήριξη των δικαιωμάτων τους)
- Στην αντιμετώπιση των διαφορών και της διαφορετικότητας ως πλεονεκτημάτων αντί ως μειονεκτημάτων (υποδεικνύοντας, π.χ., ότι η τάδε γυναίκα μιλά την τάδε γλώσσα –και ίσως κάποιες άλλες- παρά να υποδειχθεί ότι δεν μιλά την τοπική γλώσσα)
- Να επιδιώκεται με συνεχή δουλειά η πρόληψη της κατάχρησης εξουσίας

Όπως σκιαγραφήσαμε πιο πάνω, η συμμετοχή και η εφαρμογή δημοκρατικών δομών στην πράξη αποτελούν σημαντικές προσεγγίσεις για μείωση της άνιση κατανομής εξουσίας, την κατάχρησή εξουσίας όπως και την πρόληψη της βίας.

8.3.3. Εισηγήσεις και παράπονα

Ένα χαρακτηριστικό δημοκρατικής και επαγγελματικής οργάνωσης ενός καταφυγίου είναι ότι ζητήθηκε από τις γυναίκες που χρησιμοποίησαν υπηρεσίες που παρέχει το καταφύγιο να πουν την άποψή τους για αυτές. Ο σκοπός είναι να διενεργηθεί μια εσωτερική αξιολόγηση και να βελτιωθούν έτσι οι υπηρεσίες (βλ. κεφ. 11). Οι απαντήσεις πρέπει να καλύπτουν και τις θετικές και τις αρνητικές πτυχές της ζωής στο καταφύγιο.

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι για να μάθετε τις απόψεις αυτές. Μπορεί να γίνει με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τη γυναίκα όταν εγκαταλείπει το καταφύγιο. Άλλος τρόπος είναι το «γραμματοκιβώτιο» για εισηγήσεις και παράπονα. Οι απόψεις θα πρέπει να είναι ανώνυμες: οι ένοικοι βασίζονται στο προσωπικό για βοήθεια, και θα τους ήταν δύσκολο να ασκήσουν προσωπική κριτική.

Πρέπει να υπάρχει και ένα σώμα ή άτομο στο οποίο μία ένοικος μπορεί να παραπονεθεί αν νοιώθει πως παραβιάστηκαν τα δικαιώματά της. Το ρόλο αυτό μπορεί να παίξει μέλος του συμβουλίου. Πρέπει να υπάρχει και δυνατότητα να υποβάλουν παράπονα σε εξωτερικά σώματα όπως το Εθνικό Δίκτυο Καταφυγίων, που θα λειτουργούσε ως συνήγορος για ενοίκους καταφυγίων και να διαμεσολαβεί σε περιπτώσεις που υπάρχουν διαφορές, ή άλλο ανεξάρτητο σώμα (οι πλείστες δημοκρατικές χώρες έχουν εισαγάγει τον θεσμό του συνηγούρου του πολίτη ή επιτρόπου διοικήσεως για την υποβολή παραπόνων).

Σε όποια ρύθμιση και να καταλήξει το καταφύγιο, η φιλοσοφία του είναι να γνωρίζει η κάθε ένοικος σχετικά που μπορεί να παραπονεθεί (για παράδειγμα, από τους Κανονισμούς του Καταφυγίου). Οι λειτουργοί του καταφυγίου είναι αφοσιωμένες και δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό. Και πάλι όμως, μπορούν να κάνουν λάθη ή να παραλείψουν να ασχοληθούν με τα προβλήματα μιας ένοικου μέσα σε μια «αναμπουμπούλα» στη δουλειά. Το δικαίωμα υποβολής παραπόνου αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη στις δημοκρατικές κοινωνίες, εξ ου και πρέπει να το παίρνουμε σοβαρά.

8.3.4. Συμμετοχή σε εξωτερικές αξιολογήσεις

Οι τακτικές εξωτερικές αξιολογήσεις θεωρούνται ως πρόσθετος, σημαντικός τρόπος για παρακολούθηση και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει το καταφύγιο. Οι γυναίκες και τα παιδιά που τις χρησιμοποιούν μπορούν να κληθούν να συμμετάσχουν σε τέτοιου είδους αξιολογήσεις (περισσότερα σχετικά βλ. κεφ. 1).

8.3.5. Συμμετοχή στις κοινωνικές αλλαγές

Οι ένοικοι πρέπει να συμμετέχουν πάντα στις εσωτερικές διαδικασίες του καταφυγίου και τη διαμόρφωση των δομών της συμβίωσης, όμως πρέπει ταυτόχρονα να έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής και σε εξωτερικές δραστηριότητες, τις εργασίες δημοσίων σχέσεων και ευαισθητοποίησης του κοινού.

Φυσικά, κανένα άτομο δεν πρέπει να εξαναγκάζεται να συμμετάσχει, και το τι προέχει είναι η διαφύλαξη της ασφάλειας και ανωνυμίας των γυναικών. Από την άλλη, οι γυναίκες πρέπει να τυγχάνουν της αντιμετώπισης που αρμόζει σε ενημερωμένα και ενεργά άτομα και να καλούνται να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους.

Παραδείγματα:

- Οι ένοικοι συμμετέχουν στην ετοιμασία της Διεθνούς Ημέρας Γυναικών στις 8 Μαρτίου και στην εκστρατεία «16 Μέρες Κατά της Βίας» από τις 25 Νοεμβρίου μέχρι τις 10 Δεκεμβρίου
- Οι ένοικοι συνοδεύουν λειτουργούς του καταφυγίου σε συναντήσεις με πολιτικούς
- Οι Συναθροίσεις των Ενοίκων συζητούν θέματα όπως τη φτώχεια των γυναικών

8.3.6. Διαφορετικότητα

Οι αξίες που υπεραμύνονται τα καταφύγια περιλαμβάνουν την επίδειξη σεβασμού και ανοχής σε γυναίκες και παιδιά και την αποδοχή της διαφορετικότητας. Στα πλείστα καταφύγια, οι γυναίκες διαφόρων εθνικοτήτων, πολιτιστικών ή φυλετικών καταβολών και θρησκειών ζουν μαζί. Η διαφορετικότητα είναι γεγονός και εμπλουτισμός συνάμα.

Τέτοιες διαφορές ωστόσο, μπορούν να πυροδοτήσουν προστριβές και αρνητικές αντιδράσεις όπως αποξένωση και διακρίσεις. Ρατσιστικές, σεξιστικές, ξενοφοβικές και ομοφυλοφοβικές συμπεριφορές στην κοινωνία έξω, συναντούμε και στη ζωή στο καταφύγιο. Ένα σημαντικό καθήκον του καταφυγίου είναι να αντιμετωπίσει και να αλλάξει τις στάσεις αυτές.

Για να ανταποκριθείτε στην πολιτιστική και γλωσσική διαφορετικότητα στο καταφύγιο, χρησιμεύουν τα εξής:

- Το προσωπικό μπορεί να προσληφθεί από διάφορες πολιτιστικές ομάδες: οι γυναίκες θα ανοιχτούν πιο εύκολα και θα μπορούν να μιλάνε πιο εύκολα στη μητρική τους γλώσσα
- Ιδίως οι γυναίκες μετανάστριες ή μέλη μειονοτήτων μπορούν να ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες όπως να εκλέγονται εκπρόσωποι του καταφυγίου
- Η κατάρτιση των λειτουργών του καταφυγίου: οι γυναίκες από διαφορετικές κουλτούρες μπορούν να εισαγάγουν τις λειτουργούς στα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτισμού τους
- Εορτασμοί διαφόρων θρησκειών και πολιτισμών: οι ένοικοι του καταφυγίου μπορούν να γιορτάζουν μαζί τα (παλαιοημερολογήτικα) Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά, ή μουσουλμανικές και εβραϊκές γιορτές

Κοινές δραστηριότητες για συγκεκριμένα πολιτιστικά χαρακτηριστικά: γυναίκες μέλη των Ρόμα ή των Σίντι ή από αγροτικές περιοχές μπορούν να μιλήσουν λ.χ., για την κουλτούρα τους κατά τη συνάθροιση ή να μαγειρέψουν ένα παραδοσιακό φαγητό.

8.3.7. Αλληλεγγύη

Η καλλιέργεια της αλληλεγγύης αποτελεί ένα από τους κυριότερους στόχους του καταφυγίου. Ο σχεδιασμός κοινών δραστηριοτήτων, προσφέροντας αμοιβαία στήριξη, εκτελώντας δραστηριότητες στο καταφύγιο ή συζητώντας σχετικά με το τι έχει περάσει η κάθε γυναίκα είναι κάποιιοι τρόποι για την ενίσχυση του αισθήματος αλληλεγγύης.

Οι γυναίκες που πέρασαν κάποιο χρόνο στο καταφύγιο λειτουργούν ως πρότυπα για τις καινούργιες: μπορούν να αναλάβουν το ρόλο του «μέντορα», βοηθώντας τις γυναίκες που ακόμα δεν έχουν ακόμη συνέλθει. Πρόκειται για εξαιρετικά σημαντικούς παράγοντες στην όλη διαδικασία ενδυνάμωσης των γυναικών.

9. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Οι δημόσιες σχέσεις και η ευαισθητοποίηση αποσκοπούν στη δημιουργία διαδικασίας δημόσιας συζήτησης γύρω από την ανδρική βία κατά των γυναικών και τα καταφύγια, της σχετικής ανταλλαγής απόψεων και συνειδητοποίησης όπως και επηρεασμού της διαδικασίας αυτής. Οι δημόσιες σχέσεις είναι εκ των ων ουκ άνευ! Ποιος, διαφορετικά, θα ενδιαφερθεί για τα καταφύγια αν δεν το πράξει μια ακτιβίστρια ή λειτουργός καταφυγίου; Η ανδρική βία κατά των γυναικών αποτελεί σε πολλές χώρες ακόμη ταμπού. Το ενδιαφέρον του κόσμου είναι περιορισμένο. Σκόρπιες γνωριμίες και μεμονωμένοι/ες υποστηρικτές/ριες δεν αρκούν για τη συνέχιση της λειτουργίας του καταφυγίου. Οι λειτουργοί χρειάζονται υποστηρικτική δικτύωση και επιτυχείς δημόσιες σχέσεις.

9.1 ΠΛΗΡΟΦΟΡΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Μην ξεχνάτε, όταν στήνετε ένα καταφύγιο, ότι ακόμη και ένα καταφύγιο χρειάζεται κάποιου είδους «διαφήμιση». Υπέρ της πληροφόρησης σχετικά με το καταφύγιο συνηγορούν διάφοροι λόγοι, όπως:

- Ωστε να γίνει γνωστή στο κοινό η ύπαρξη του καταφυγίου
- Για να υπογραμμιστεί η σημασία και τα οφέλη από μια οργάνωση
- Για να δημιουργηθεί μια καλή εικόνα στην τοπική κοινωνία
- Για να χτιστούν σχέσεις εμπιστοσύνης άτομα της πολιτικής και κοινωνίας
- Για να πεισθούν σημαντικοί παράγοντες και το κράτος να στηρίξουν το καταφύγιο
- Για να δημιουργήσετε δίκτυο υποστήριξης για παρασκηναϊκή πολιτική εργασία και οικονομική ενίσχυση

Πρέπει οπωσδήποτε να δώστε προσοχή σε πέντε σημεία όταν σχεδιάζετε μια ολοκληρωμένη πολιτική πληροφόρησης και μηνύματα. Το πρώτο είναι αποφασιστικό για την ανάπτυξη της εταιρικής ταυτότητας:

- Ποιοι/ες είμαστε;

Δύο ερωτήματα περιστρέφονται γενικά γύρω από το τελικό προϊόν:

- Ποιες είναι οι ομάδες στόχου;
- Ποιες μέθοδοι έχουν το μέγιστο πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα ως προς τα μέσα μας;

Και τα δύο ερωτήματα σχετίζονται με το περιεχόμενο αμεσότερα:

- Πως προσδιορίζουμε τις υπηρεσίες που προσφέρουμε; Ή, τι είναι (το) καταφύγιο (μας) και τι ΟΧΙ;
- Ποια επίδραση έχει η ενημέρωση για το καταφύγιο σε ασφάλεια και εμπιστευτικότητα;

9.1.1 Ποιος/α αποστέλλει το μήνυμα;

Αρχικά πρέπει να είναι σαφές ποιος/α αποστέλλει το μήνυμα. Τι είναι το καταφύγιο, ποιες υπηρεσίες προσφέρει; Ποια προσέγγιση έχουν οι λειτουργοί και όσες φέρουν ευθύνη για το καταφύγιο; Αυτές οι ερωτήσεις βοηθούν στην ανάπτυξη της εταιρικής ταυτότητας. Έχει σημασία να συμφωνούν οι λειτουργοί για τους στόχους και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων δημοσίων σχέσεων. Η θετική εικόνα για τον εαυτό τους («είμαστε περήφανοι για το τι κάνουμε»)

και μια προσέγγιση λύσης (αντί προσέγγισης προβλήματος) είναι οι προϋποθέσεις για ένα επιτυχές έργο δημοσίων σχέσεων.

9.1.2 Ομάδες στόχου

Είναι καλά να σκεφθείτε συνειδητά ποια άτομα έχουν στόχο τα μηνύματα που αποστέλλει το καταφύγιο. Ποιοι/ες είναι οι αποδέκτες/ριες; Αυτό θα επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό τόσο το περιεχόμενο όσο και τις μεθόδους. Σας συμβουλεύουμε να επικεντρωθείτε στις σημαντικές ομάδες στόχου εντός και εκτός του καταφυγίου.

Εσωτερικά, κατευθύνονται η επικοινωνία και πληροφόρηση στις λειτουργούς, το συμβούλιο, τον σύνδεσμο και τα μέλη του, τις γυναίκες ένοικους και συνάδελφους από άλλα καταφύγια ή κέντρα στήριξης γυναικών. Η εσωτερική πληροφόρηση μπορεί να αποτελείται από τρέχον πληροφοριακό υλικό που καλύπτει όλους τους τομείς της εργασίας, εκδόσεις, μελέτες και την δυνατότητες κατάρτισης. Η εσωτερική πληροφόρηση επικεντρώνεται στις τακτικές συναντήσεις: οι λειτουργοί του καταφυγίου συναντιούνται ως ομάδα κάθε εβδομάδα, ενώ οι γυναίκες ένοικοι συμμετέχουν στις συναθροίσεις του καταφυγίου. Το συμβούλιο ενημερώνεται δύο ή τρεις φορές ετησίως. Οι λειτουργοί διαφόρων καταφυγίων συνέρχονται για να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους, τις εκστρατείες ή πρωτοβουλίες που περιορίζονται στα στενά όρια της καθημερινής εργασίας ή να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Οι δημόσιες σχέσεις προς τα έξω μπορούν να κατευθυνθούν σε τρεις κυρίως ομάδες: πρώτα-πρώτα σε εμπειρογνώμονες και ομάδες εμπειρογνομένων, π.χ. διαφόρων συνδέσμων, ινστιτούτων, πολιτικών κομμάτων, κοινοβουλευτικές και συμβουλευτικές επιτροπές ή βουλευτές: ακολούθως σε υποστηρικτές/ριες στην κοινωνία και τον επιχειρηματικό κόσμο, π.χ. θύματα ανδρικής βίας, συγγενείς δολοφονηθέντων θυμάτων, χορηγούς και δωρητές: τέλος, εκπρόσωπους και χρήστες μέσων ενημέρωσης όπως δημοσιογράφους, (αρχι)συντάκτες/ριες, αναγνωστικό κοινό ή ακροατήριο ραδιοφωνικών εκπομπών.

Θα ήταν ίσως καλή ιδέα να συντάξετε ένα κατάλογο με τις ομάδες στόχου και να προσδιορίσετε το κεντρικό μήνυμα του περιεχομένου της ενημέρωσης. Αφού συντάξετε όλες τις ομάδες στόχου και τα πιθανά μηνύματα, μπορεί να κρίνετε ότι η ίδια μέθοδος επικοινωνίας να ταιριάζει και σε διάφορες άλλες ομάδες, ωστόσο, τα αποτελέσματα θα είναι πιθανότατα καλύτερα αν επιλεγεί μια συνειδητή διαδικασία.

Μερικά παραδείγματα ενός τέτοιου ταιριάσματος είναι τα εξής:

Ομάδα στόχου:

Γυναίκες σε βίαιες σχέσεις

Άλλες υπηρεσίες (π.χ. φροντίδα παιδιών)

Πιθανοί δωρητές

Κεντρικό μήνυμα:

«Είμαστε δω για να σας στηρίξουμε», «Έχετε δικαίωμα για προστασία και ασφάλεια»

«Τα καταφύγια προσφέρουν προστασία σε κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά»

«Χρειαζόμαστε τη στήριξή σας για να προσφέρουμε ένα ασφαλές περιβάλλον και ενδυνάμωση στις κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά»

9.1.3 Μέθοδοι

Δεδομένων των περιορισμένων ανθρώπινων και χρηματικών πόρων των καταφυγίων, έχει σημασία να εξευρεθούν οι πιο αποδοτικές και αποτελεσματικές μέθοδοι δημοσίων σχέσεων. Πριν γίνει αυτό όμως, πρέπει να αποφασίσετε για το αν θέλετε το μήνυμά σας να έχει εθνική, περιφερειακή ή τοπική εμβέλεια.

Όταν λάβετε την απόφαση αυτή, σκεφτείτε ποια μέσα ενημέρωσης μπορούν να αξιοποιηθούν ως προς τη εμβέλεια, την αποτελεσματικότητα και το κόστος τους. Για παράδειγμα, η εμβέλεια των ηλεκτρονικών μέσων, δηλαδή ραδιοφώνου και τηλεόρασης, φτάνει μεγάλες ομάδες πληθυσμού και η ομάδα στόχου ενημερώνεται χωρίς να το επιδιώξει πραγματικά. Ταυτόχρονα, όμως το σχετικό κόστος παραγωγής είναι πάρα πολύ ψηλό· επιπρόσθετα, το κόστος αγοράς χρόνου μετάδοσης γενικά στα ηλεκτρονικά μέσα είναι πολύ ψηλό. Έτσι, αν το καταφύγιο αποφασίσει υπέρ της επιλογής αυτής, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά το κατά πόσον μπορούν να βρεθούν οι απαιτούμενοι πόροι, ή αν μπορεί να αξιοποιηθεί υφιστάμενο υλικό (π.χ. ταινία που παρήγαγαν άλλοι κάπου αλλού και μπορεί εύκολα να προσαρμοστεί) και την εξασφάλιση όσο το δυνατό περισσότερης στήριξης σε είδος στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. Άλλη επιλογή είναι η επιλεκτική εξεύρεση «δωρεάν κάλυψης» (περισσότερα σχετικά βλ. μέρος 9.3 Εκστρατείες και άλλες δραστηριότητες σε ειδικές περιπτώσεις) που ίσως είναι πολύ αποτελεσματική, αλλά εάν δεν υπάρχει προηγούμενη πείρα, το αποτέλεσμά της μπορεί να είναι λιγότερο προβλεπτό απ' ό,τι της δωρεάς ή αγοράς χρόνου.

Περισσότερο επωφελές ίσως και να είναι η αναζήτηση ανοικτόμυαλων δημοσιογράφων που ενδιαφέρει το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Έχει σημασία να επενδύσετε κάποιο χρόνο για να μιλήσετε μαζί τους και να εξηγήσετε το πλαίσιο της οικογενειακής βίας, ειδικά τον αντίκτυπό της. Δεν χρειάζεται πάντα να ενημερώνετε το σύνολο των μέσων αλλά να τροφοδοτείτε «δημοσιογράφους της εμπιστοσύνης σας» με σημαντικές πληροφορίες και να εργαστείτε μαζί τους προς την κατεύθυνση της βίας στην οικογένεια. Ένα σημαντικό να εξετάσετε το πως παραχωρούν συνεντεύξεις τα θύματα. Δεδομένης της αναγκαιότητας για προβολή από τα μέσα ενημέρωσης, μπορεί να απαιτηθεί μια φορά να μιλήσει στα μέσα ένα θύμα. Εκεί απαιτείται η εμπλοκή ενός ευαίσθητοποιημένου δημοσιογράφου ώστε να μεγιστοποιηθεί το όφελος και για τα δύο μέρη. Η εκπαίδευση μερικών δημοσιογράφων είναι μια πιο ρεαλιστική και αποδοτική επιλογή απ' ό,τι η προσπάθεια εκπαίδευσης ολόκληρης της δημοσιογραφικής οικογένειας!

Κάποιες άλλες όμως αποτελεσματικές μέθοδοι κάνουν μερικές φορές θαύματα, αν δύο φθηνά μέσα που έχουν διαφορετικά μειονεκτήματα, συνδυαστούν. Ένα παράδειγμα είναι τα φυλλάδια και οι ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο. Η παραγωγή των φυλλαδίων δεν απαιτεί μεγάλες δαπάνες (και προσφέρουν χώρο για αναγραφή των χορηγών· ευπρόσδεκτες είναι και εισφορές «σε είδος» τυπογραφείων), προϋποθέτει όμως να είναι σύντομα και περιεκτικά ώστε να επιτρέπεται παραγωγή μεγάλης ποσότητας. Το Διαδίκτυο γίνεται όλο και πιο διαδεδομένο ανάμεσα στις γυναίκες. Από μόνο του, το Διαδίκτυο είναι περισσότερο ένα μέσο για τις ήδη προσηλυτισμένες γυναίκες: πρέπει να αναζητήσουν μια πληροφορία για να την πάρουν. Όμως, εφόσον ένα μικρό φυλλάδιο αναγράφει τη διεύθυνση της ιστοσελίδας του καταφυγίου όπου φιλοξενούνται όλες οι πληροφορίες, πετύχαμε να συνδυάσουμε δύο φθηνές μεθόδους προβολής. Σε σχέση με τη λειτουργία ιστοσελίδας, πρέπει να γνωρίζετε ότι -ιδίως νεοϊδρυθείσες- εταιρείες ψάχνουν συνεχώς για πελάτες για τους οποίους σχεδιάζουν ιστοσελίδες σε χαμηλή τιμή ή και δωρεάν, για να παραπέμπουν εκεί άλλους πελάτες. Αν το καταφύγιο δεν διαθέτει μέλος του προσωπικού που δύναται να σχεδιάσει μια τέτοια ιστοσελίδα, μπορείτε να βρείτε μια τέτοια εταιρεία.

Παραδείγματα εργαλείων για δημόσιες σχέσεις:

- Αυτοκόλλητα σε λεωφορεία, ταξί, δημόσια μεταφορικά μέσα
- Αφίσες σε σχολεία, ξενώνες, νοσοκομεία, ιατρεία, δικηγόρους, υπηρεσίες ευημερίας, κέντρα συμβουλευτικής, εκκλησίες
- Ενημερωτικό υλικό, φυλλάδια, μπροσούρες, φάκελοι
- Information material, leaflets, flyers, folders
- Ιστοσελίδα
- Τακτικά ενημερωτικά δελτία
- Ανακοινώσεις Τύπου και άρθρα σε εφημερίδες
- Συμμετοχή σε δημόσιες συζητήσεις, ημερίδες εμπειρογνομόνων, διασκέψεις ή πολιτικές συζητήσεις

- Οργάνωση εκδηλώσεων όπως συλλογή εισφορών, δημόσιες εκθέσεις, πορείες
- Αποδοχή προσκλήσεων πολιτικών κομμάτων, τοπικών συνδέσμων, κοινωνικών οργανώσεων κλπ
- Συνεντεύξεις σε ραδιόφωνο, τηλεόραση και έντυπα μέσα
- Συνεργασία με πολιτικούς και άλλα άτομα που λαμβάνουν αποφάσεις
- Αφήνοντας τα θύματα και τους συγγενείς τους να μιλήσουν στην κοινή γνώμη άφοβα

9.1.4 Ορισμοί (τι είναι και τι ΔΕΝ είναι καταφύγιο)

Το παρόν εγχειρίδιο σκοπεύει να προσφέρει συγκεκριμένα πρότυπα σχετικά με τα καταφύγια. Είναι γεγονός πως ορισμένες χώρες δεν διαθέτουν υπηρεσίες που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως καταφύγια, ώστε τα μέλη της δικής μας ομάδας στόχου να είναι σαφώς ιδεατά και η όποια σχετική γνώση να προέρχεται από ειδήσεις και άμεσες ή έμμεσες εμπειρίες στο εξωτερικό. Στον αντίποδα όμως, υπάρχουν χώρες με μεγάλη δραστηριότητα και σε μερικές περιπτώσεις ποικιλομορφία υπηρεσιών.

Εν πάση περιπτώσει, όταν ενημερώνουμε τη συγκεκριμένη ομάδα στόχου για τις υπηρεσίες μας, πρέπει να συνυπολογίσουμε ότι πιθανόν να μην έχουν τα μέλη της την ίδια αντίληψη για αυτές. Με βάση αυτά, είναι χρήσιμο να συμπεριλάβουμε στις πληροφορίες μας τι ΕΙΝΑΙ ένα καταφύγιο, τι κάνει, όπως επίσης τι ΔΕΝ είναι. Όταν οι δυνατότητες είναι περιορισμένες για να περάσουμε αυτά τα μηνύματα, μπορούμε βάσει της εμπειρίας του προσωπικού και των εθελοντριών για να ορίσουμε τα πιο κοινά σημεία τα οποία ήταν ασαφή στο παρελθόν σε εν δυνάμει χρήστριες υπηρεσιών, άλλους προμηθευτές υπηρεσιών και πιθανούς δωρητές. Τέτοια σημεία μπορούν να είναι οι αντικειμενικά ζητήματα όπως το τι μπορεί να αποδεχθεί η τοπική κοινωνία, τη μέγιστη διάρκεια παραμονής ή μύθοι για το ότι «τα καταφύγια διασπούν οικογένειες».

9.1.5 Όρια για ποιες πληροφορίες να ΜΗΝ δώσετε

Οι ακόλουθες συστάσεις είναι αποτέλεσμα περιστατικών που συνέβησαν.

Από τη στιγμή που θα δώσετε μια μπροσούρα, δεν ξέρετε σε ποιου στα χέρια θα καταλήξει. Ακόμα κι αν κυκλοφορήσει μόνο στο καταφύγιο, το υλικό αυτό μπορεί να κυκλοφορήσει και αλλού. Έτσι, αν η πολιτική σας προβλέπει πως η διεύθυνση θα μείνει κρυφή, είναι επιτακτική ανάγκη να μην την αναγράψετε ή να συμπεριλάβετε φωτογραφίες του οικήματος σε ενημερωτικό υλικό, ακόμα και του επιστολόχαρτου του καταφυγίου. Η ανωνυμία του προσωπικού του απαιτεί επίσης σοβαρότητα: για τούτο πριν εκδώσετε την ετήσιά σας έκθεση με τις φωτογραφίες και τα ονόματα του προσωπικού σας, πρέπει να υπάρξει κάποια συνεννόηση. Θα ήταν αφελές να θεωρήσετε πως τα άτομα στα οποία απευθύνεστε για εισφορές δεν έχουν τίποτα κοινό με εκείνα δεν πρέπει να μάθουν τη διεύθυνση του καταφυγίου. Έτσι όσο και να ακούγεται σαν καλή ιδέα, ποτέ δεν πρέπει να τεθεί θέμα διοργάνωσης μιας εκδήλωσης συλλογής εισφορών στο καταφύγιο. Οι δωρητές πρέπει να καταλάβουν ότι με το να τηρείτε αυστηρά μια πολιτική εμπιστευτικότητας, απλώς κάνετε τη δουλειά σας. Το τίμημα της στήριξής τους δεν μπορεί να είναι μια εκδήλωση που θα διακυβεύει την υπηρεσία που προσφέρετε.

9.2 ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Εάν δεν αλλάξει η γενική αντίληψη γύρω από την ανδρική βία κατά των γυναικών και παιδιών, τις αιτιών και επιπτώσεις της και τους τρόπους αντιμετώπισής της, η βία δεν θα σταματήσει.

Δεδομένων των πολύ περιορισμένων πόρων που διαθέτουν τα καταφύγια, υπάρχουν δύο ζητήματα που πρέπει ληφθούν υπ' όψιν ώστε να ενημερωθούν αποτελεσματικά ομάδες στόχου για το πρόβλημα. Το ένα ζήτημα, αυτό της αποτελεσματικότητας, το έχουμε συζητήσει στο προηγούμενο μέρος για τις «Μεθόδους» σε σχέση με εκστρατείες ενημέρωσης. Οι εκστρατείες ωστόσο, δεν είναι οι μοναδικές μέθοδοι ευαισθητοποίησης. Εξίσου χρήσιμη είναι η στόχευση ατόμων που μεταδίδουν γνώση, όπως οι εκπαιδευτικοί, άτομα που εργάζονται σε άλλες οργανώσεις παροχής βοήθειας, αστυνομικοί κλπ· με άλλα λόγια, ομάδες ανθρώπων που έρχονται σε επαφή με θύματα βίας ή εκπαιδεύουν σχετικά άλλα άτομα.

Το άλλο ζήτημα αφορά τη συνεργασία σε διαφορετικά επίπεδα, ώστε η κοινή προσπάθεια να αποφέρει πρόσθετα οφέλη.

Συνεργασία σε εθνικό επίπεδο

Η πιο εμφανής μορφή συνεργασίας είναι μεταξύ οργανισμών με κοινά χαρακτηριστικά, στην περίπτωση αυτή καταφύγια, ή μεταξύ καταφυγίων και άλλων τύπων οργανώσεων στήριξης γυναικών σε θέματα βίας. Με την από κοινού ανάληψη του φόρτου εργασίας και οικονομικών υποχρεώσεων, μπορούν να διοχετευθούν περισσότερα χρήματα για την ενημέρωση των ομάδων στόχου.

Μερικές ιδέες για τέτοιου είδους συνεργασίες περιλαμβάνουν:

- Την από κοινού ανάληψη του κόστους για σχέδια, συγγραφή κειμένων κλπ που κοστίζουν το ίδιο, είτε γίνονται για μία οργάνωση ή περισσότερες
- Συντονισμένες δραστηριότητες που χωρίζουν γεωγραφικά τις ομάδες στόχου είτε ανά θεσμό ανάμεσα στις συνεργαζόμενες οργανώσεις
- Από κοινού συλλογή εισφορών
- Συγκεντρώνοντας διάφορες εμπειρίες για κάποιο θέμα (π.χ. τα καταφύγια έχουν μια πιο εις βάθος αντίληψη για τις αφηγήσεις γυναικών, ενώ οι γραμμές βοήθειας έχουν μια πιο ποικίλη εμπειρία για το θέμα στην κοινωνία)

Μια άλλη κοινή μορφή συνεργασίας είναι η πολυ-τμηματική. Μπορεί να γίνει μεταξύ ΜΚΟ διαφόρων τύπων όπως και ΜΚΟ και δημοτικών ή κρατικών σωμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις η μορφή που εφαρμόζεται πιο συχνά θέλει τα καταφύγια να συμβάλλουν με εμπειρογνωμοσύνη όπως και με ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία σχετικά με το φαινόμενο, ενώ οι εταίροι οργανισμοί επενεργούν προς τις ομάδες στόχου με τις οποίες δεν επικοινωνεί εύκολα το καταφύγιο, ώστε να επιτευχθεί κατανόηση του θέματος. Ένα παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ ΜΚΟ είναι η εκστρατεία κατά της βίας κατά των γυναικών της Διεθνούς Αμνηστίας, για την οποία επιλέγονται γυναικείες ΜΚΟ στο πεδίο της βίας κατά των γυναικών ως περιφερειακοί και εθνικοί στρατηγικοί εταίροι. Σε ό,τι αφορά τη συνεργασία ΜΚΟ – και κυβερνητικών οργανώσεων, το πιο πετυχημένο παράδειγμα είναι μέχρι τώρα η διοργάνωση μαζί με την αστυνομία εκπαιδευτικών σεμιναρίων και άλλων δραστηριοτήτων.

9.3 ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Για πολλές οργανώσεις, ιδίως εκείνες που προσφέρουν υπηρεσίες σε γυναίκες όπως τα καταφύγια, η δωρεάν κάλυψη των μέσων είναι συνήθως ο μόνος τρόπος εξασφάλισης δημοσιότητας. Με λίγη τύχη, ο τοπικός και εθνικός Τύπος θα ξέρει πόσο χρήσιμο είναι να φιλοξενεί τη φωνή σας. Διαφορετικά, θα χρειαστεί να ενημερώσετε τον Τύπο για τη στάση σας για κάποια πράγματα. Το ερώτημα είναι πως θα το κάνετε αποτελεσματικά.

Έχει σημασία να ενημερώνετε δημοσιογράφους τακτικά με δική σας πρωτοβουλία. Απαιτείται καλό, σύντομο και περιεκτικό ενημερωτικό υλικό, πρόσφατα στατιστικά και πληροφοριακή μπροσούρα. Βοηθά να ετοιμάζετε ξεχωριστούς καταλόγους για τοπικούς, περιφερειακούς και

εθνικούς παραλήπτες (εφημερίδες, τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς, τοπικούς συνδέσμους, γνωστούς σας δημοσιογράφους). Τηρείτε τους καταλόγους ενημερωμένους.

9.3.1 Κωλύματα

Αν δοκιμάσατε κάποτε να προσελκύσετε το ενδιαφέρον του Τύπου, γνωρίζετε από πρώτο χέρι πως μια ανακοίνωση ή ακόμα και διάσκεψη Τύπου, όσο σημαντικές και αν είναι, δεν ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τον Τύπο. Οι δημοσιογράφοι θεωρούν ουσιαστικές ορισμένου είδους ειδήσεις, όμως και σεις δεν μπορείτε να μείνετε με τα χέρια σταυρωμένα μέχρι να συμβεί μια ασυνήθιστη οικογενειακή τραγωδία για να συγκινηθεί το κοινό. Εντούτοις, μπορείτε να παρακολουθείτε καθημερινά τις ειδήσεις, και όποτε απασχολεί την ειδησεογραφία μια σχετική είδηση, μπορείτε να εκδώσετε μια ανακοίνωση Τύπου.

9.3.2 Καλές πρακτικές

Οι εκστρατείες διαρκείας είναι συνήθως πιο αποτελεσματικές παρά οι πιο σύντομες. Δεν είναι όμως κατ' ανάγκη και πιο δαπανηρές. Επίσης, προσφέρονται συγκεκριμένοι τρόποι έναρξης τέτοιων εκστρατειών: Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα:

Κάθε χρόνο, εορτάζονται μερικές **διεθνείς μέρες** με εκδηλώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών και τη βία κατά των γυναικών. Στο πλαίσιο αυτό, η αναφορά στην ανακοίνωση Τύπου που θα εκδώσετε έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες, μιας και αποτελεί μέρος του «θέματος» εκείνης της ημέρας.

Υπάρχουν διάφορες άλλες εθνικές και διεθνείς μέρες ή επέτειοι στις οποίες αναφέρονται τακτικά τα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, όπως η Διεθνής Μέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η Διεθνής Μέρα κατά του AIDS και των Αγίων Πάντων. Οι δημοσιογράφοι, σύμφωνα με την εμπειρία της NANE, αναζητούν απεγνωσμένα μια διαφορετική οπτική γωνία για να προσεγγίσουν ένα θέμα. Συνεπώς, συμφέρει να αναζητήσετε τις μέρες αυτές στο ημερολόγιο και να θέσετε ως προθεσμία μια εβδομάδα νωρίτερα για να στείλετε τις ανακοινώσεις σας στα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τη σχέση της ενδοοικογενειακής βίας και της συγκεκριμένης μέρας, ώστε να γίνει αναφορά σε σας στα ρεπορτάζ εκείνης της ημέρας.

Επίσης, είναι δυνατό να **δημιουργήσετε εσείς τις δικές σας ειδικές μέρες**, όπως την επέτειο λειτουργίας του καταφυγίου.

Είναι ακόμη πιθανότερο να εξασφαλίσετε κάλυψη στα μέσα, αν διοργανώσετε και μια εκδήλωση αντί να συντάξετε και να αποστείλετε μια ανακοίνωση Τύπου.

Το παράδειγμα της Έκθεσης Σιωπηλή Μάρτυρας

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα Γυναικών NANE, ξεκίνησε το 1998 το πρόγραμμα Σιωπηλή Μάρτυρας ώστε να συμπέσει με τις «16 Μέρες Ακτιβισμού κατά της Βίας κατά των Γυναικών» κατά τις οποίες κάθε χρόνο διοργανώνουμε δημόσιες εκδηλώσεις. Η ιδέα για την Έκθεση Σιωπηλή Μάρτυρας προήλθε από την ομώνυμη αμερικανική εκστρατεία. Επικοινωνήσαμε με τους τότε διοργανωτές και δεν μας απέστειλαν μόνο εκτεταμένο υλικό αλλά μας ενεθάρρυναν κι άλλο. Δημιουργήσαμε μόνες μας τα πρώτα δεκαπέντε αγάλματα, κάτι που κατέστησαν δυνατό οι δωρεές και η εργασία των εθελοντών μας. Τα αρχικά εκθέματα έχουν μειωθεί ως αποτέλεσμα της καταπόνησης του υλικού σε διάφορες εξωτερικές δραστηριότητες.

Το 2002, χρησιμοποιήσαμε πόρους από την εκστρατεία 156 ημερών OSI-NWP για την διοργάνωση της Έκθεσης Σιωπηλή Μάρτυρας με 40 εκθέματα που αντιπροσώπευαν σχεδόν τον αριθμό των γυναικών θυμάτων οικογενειακής βίας που κάθε χρόνο χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο (τουλάχιστον μια γυναίκα κάθε εβδομάδα). Αυτή η χρήση χρημάτων ήταν κάπως ασυνήθιστη, μιας και άλλες οργανώσεις που χρηματοδοτήθηκαν αξιοποίησαν τα κονδύλια για τηλεοπτικά φιλμάκια ή αφίσες. Ωστόσο, μια και ακόμα και η μέγιστη χορηγία ήταν σχετικά μικρή

δεδομένων των περιστάσεων στο ουγγρικό τοπίο μέσων ενημέρωσης, με τις μεγάλες επιχειρήσεις (τηλεοπτικά κανάλια ή διαφημιστικές πινακίδες) να μη συνηθίζουν να προβαίνουν συχνά σε αγαθοεργίες, η τακτική μας βασίστηκε στη διοργάνωση μιας εκδήλωσης που θα μπορούσε να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης. Το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μας και εξασφάλισαμε το είδος κάλυψης που δεν θα μπορούσαμε να έχουμε με τη χορηγία του OSI-NWP: αφού έγιναν η πρώτη πορεία και έκθεση τον Νοέμβριο 2003, κάθε βράδυ οι ειδήσεις προέβαλλαν την έκθεση και συνεντεύξεις με το προσωπικό και θύματα οικογενειακής βίας, και κάθε ημερήσια εφημερίδα φιλοξενούσε ένα κείμενο την επόμενη μέρα, μερικές μάλιστα από αυτές δημοσίευαν εκτεταμένα ρεπορτάζ στα επόμενα σαββατοκύριακα.

Η αξιοποίηση της Σιωπηλής Μάρτυρα ως εκδήλωση, μαζί με το ότι προσφέρουν καλές εικόνες, αποδείχθηκε ως καλή τακτική. Στην πραγματικότητα, η μετέπειτά πείρα μας δίδαξε ότι η επίδραση τέτοιου είδους εκδηλώσεων δεν εξασθενεί: φέτος, ξαναχρησιμοποιήσαμε τη Μάρτυρα στη Διεθνή Ημέρα της Γυναίκας, και ξανά, υπήρξε σημαντικό ενδιαφέρον από τα μέσα ενημέρωσης.

Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος έχει πείσει και άλλες ΜΚΟ: ορισμένες ΜΚΟ του εξωτερικού των οποίων τα μέλη είδαν την έκθεσή μας σε διεθνή βήματα (όπως το Ευρωπαϊκό Κέντρο Νέων στη Βουδαπέστη), ή που έμαθαν για αυτή από παρουσιάσεις του OSI, αντέγραψαν την ιδέα και τώρα διοργανώνουν δικές τους εκθέσεις σε χώρες της Κεντροανατολικής Ευρώπης.

Μια επισκέπτρια της έκθεσης με ένα πεντάχρονο γιο κοίταζε τα εκθέματα και διάβαζε τις ιστορίες τους. Του είπε: «Κοίτα, θα μπορούσα να ήμουν μια απ' αυτές». Μια άλλη, ήδη μεσήλικας είπε: «Κάνετε κάτι πολύ σημαντικό εδώ. Αυτή ήταν η κατάστασή μου πριν είκοσι χρόνια. Δεν είχα κανένα να μιλήσω. Αλλά τώρα βλέπω ότι ήμουν τυχερή. Ζω και είμαι καλά» .

9.4 ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ, ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Η διοργάνωση συνεδρίων μπορεί να προσφέρει οφέλη. Όπως πάντα, πρέπει να σκεφτείτε την απόδοση: δηλαδή, να διασφαλίσετε πως οι περιορισμένοι σας πόροι θα αξιοποιηθούν το καλύτερο δυνατό.

Από μόνα τους, τα συνέδρια μπορούν να αποφέρουν κάλυψη στα μέσα ενημέρωσης. Η καλή προβολή των συνεδρίων διασφαλίζει ότι αυτά μπορούν από την πρώτη μέρα να προσφέρουν οφέλη και σε άτομα που δεν συμμετέχουν. Μια και τα συνέδρια είναι μια πιο συμβατική μορφή δραστηριότητας, το γεγονός ότι διοργανώνεται με θέμα την ενδοοικογενειακή βία, το ρόλο των καταφυγίων κλπ, μπορεί να συμβάλει στη ενημέρωση του κοινού.

Εν πάση περιπτώσει, κύριος σκοπός των συνεδρίων και ανάλογου τύπου ημερίδων είναι να επωφεληθούν τα άτομα που συμμετέχουν. Ακολουθούν σημεία που πρέπει να συνυπολογιστούν ώστε να είναι αποτελεσματικά τα συνέδρια.

9.5 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

9.5.1 Εσωτερικά μαθήματα κατάρτισης

Μια και είναι αδύνατη η απόκτηση τυποποιημένου πτυχίου σπουδών για εργασία σε καταφύγια, τα πλείστα εκπαιδεύουν τα άτομα που προσλαμβάνουν, είτε είναι εθελόντριες είτε προσωπικό. Μέχρι τώρα, φαίνεται πως αυτή είναι η καλύτερη μέθοδος για να υπάρχει κάποια συνέπεια στην παροχή υπηρεσιών. Τέτοια μαθήματα μπορούν να συμβάλουν στην ενσωμάτωση νέων ανθρώπων στην ομάδα και ενδείκνυται όπως περιλαμβάνονται έμπειρα μέλη του προσωπικού

ή εθελόντριες στο πρόγραμμα εκπαίδευσης είτε ως βοηθοί ή ως εκπαιδευτριες.

9.5.2 Εκπαιδευτικά μαθήματα για εταίρους

Τα καταφύγια, είτε λειτουργούν ή όχι τη δική τους 24ωρη γραμμή βοήθειας, στηρίζονται πολύ σε υπηρεσίες στις οποίες παραπέμπουν γυναίκες ή συνεργάζονται με γυναίκες και παιδιά που μένουν στο καταφύγιο. Ανεξάρτητα από το αν προσφέρονται από το καταφύγιο ή από άλλες οργανώσεις, κρατικές υπηρεσίες ή θεσμικά όργανα από κοινού, έχει μεγάλη σημασία η εκπαίδευση που μπορεί να πάρει το προσωπικό άλλων οργανώσεων. Το περιεχόμενο μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τις περιστάσεις: σε μερικές χώρες υπάρχει περισσότερη γνώση γύρω από την ενδοοικογενειακή βία από ό,τι σε άλλες. Συνεπώς, μπορεί να χρειαστούν μερικά μαθήματα για να αναπτυχθεί το τι και πως το καταφύγιο προσφέρει στις γυναίκες, ενώ άλλα θα μπορούσαν να υπογραμμίσουν τις βασικές πτυχές της ενδοοικογενειακής βίας.

Μερικές συστάσεις για τέτοιου είδους εκπαιδευτικά μαθήματα:

- Όποτε υπάρχει δυνατότητα, αυτά τα εκπαιδευτικά μαθήματα θα πρέπει να γίνονται μακριά από το χώρο εργασίας των ατόμων που συμμετάσχουν
- Τα μαθήματα μπορούν να προσφέρονται σε μικρές ομάδες (μέχρι 15 ατόμων) ώστε να μπορούν οι εκπαιδευτές/ριες να μπορούν να εφαρμόσουν μια διαδικασία μάθησης με τη διεξαγωγή διαδραστικών ασκήσεων παρά με παρουσιάσεις
- Ενδείκνυται όπως η ομάδα των εκπαιδευτών/ριών περιλαμβάνει εκπαιδευτή/ρια του καταφυγίου και από τον κλάδο, του οποίου τα μέλη εκπαιδεύονται σε μικτές ομάδες έχει σημασία την εκπαίδευση να προσφέρουν άτομα και των δύο φύλων

Παράδειγμα: Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο του Wave (Wave Training Manual)

9.6 ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΔΩΡΗΤΕΣ (ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ/ΡΙΕΣ) ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΟΥΣ

Ίσως να αποδειχθεί ουσιώδες να μπορείτε να δείξετε στους δωρητές ή εν δυνάμει δωρητές με ειδικές δραστηριότητες δημοσίων σχέσεων πως το καταφύγιο λειτουργεί και αξιοποιεί ορθά χρηματοδότηση και τις δωρεές.

Μερικοί τρόποι για να το κάνετε είναι:

- να συντάσσετε τακτικά ένα ενημερωτικό δελτίο (ίσως να αρκεί μια σύνοψη του απολογισμού για την αξιοποίηση των χορηγιών που έτσι κι αλλιώς πρέπει να συντάξετε) και να το αποστέλλετε σε χορηγούς και εν δυνάμει χορηγούς που περιλαμβάνει ο επικαιροποιημένος κατάλογος
- να προσκαλέσετε υποστηρικτές/ριες σε δημόσιες εκδηλώσεις που διοργανώνετε ή συμμετέχετε
- αναφέρετε και ευχαριστήστε τους χορηγούς σας (π.χ. στην ιστοσελίδα, εκδόσεις).

Κωλύματα

Τα πλείστα καταφύγια λειτουργούν με τη μορφή της ΜΚΟ. Η μορφή αυτή προσφέρει μεγάλη σχετικά ανεξαρτησία σε κάποιους τομείς. Αλλά μπορεί να είναι και πηγή χρηματικών δυσκολιών. Επιπλέον, σε μερικές χώρες υπάρχουν επιφυλάξεις για τις ΜΚΟ, διότι υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός οργανώσεων συνδεδεμένων με πολιτικά κόμματα και διεφθαρμένες, οργανώσεις που ξεπλένουν χρήματα και κάνουν κατάχρηση της μορφής της ΜΚΟ οργάνωσης.

10. ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η εργασία των καταφυγίων εντάσσεται μέσα σε ένα δίκτυο θεσμών και οργανώσεων που μπορούν να στηρίξουν κακοποιημένες γυναίκες εάν οι εκπρόσωποι αυτών των θεσμών έχουν καλή γνώση των ιδιαίτερων δυναμικών της ενδοοικογενειακής βίας. Οι λειτουργοί των καταφυγίων πρέπει να συζητούν με τις χρήστριες υπηρεσιών ποιες διαδικασίες είναι αναγκαίες και με ποια θεσμικά όργανα πρέπει να έρθουν σε επαφή ή μπορούν να προσφέρουν κάποιου είδους στήριξη. Τις συνοδεύουν στα γραφεία αυτά, εάν το επιθυμούν, στην αστυνομία ή το δικαστήριο για παράδειγμα. Ως αποτέλεσμα, τα καταφύγια συνεργάζονται στενά και συνεχώς με άλλες υπηρεσίες. Για τούτο ενδείκνυται όπως αναπτύξουν έγκαιρα τρόπους συνεργασίας και δικτύωσης ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν αν χρειαστεί.

10.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΔΙΚΤΥΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δικτυώσεις και συνεργασίες ανάμεσα σε καταφύγια γίνονται σε δύο επίπεδα:

- Έχει σημασία από τη μια να δημιουργήσετε δίκτυα με άλλα καταφύγια και κέντρα στήριξης γυναικών με δράση στην πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας. Οργανισμοί του τύπου αυτού περιλαμβάνουν κέντρα συμβουλευτικής γυναικών ή τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Ένα δίκτυο οργανισμών στήριξης κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους λειτουργεί προς τα μέσα ως στήριγμα και βήμα για συζητήσεις μεταξύ γυναικών αλλά και ως κοινή φωνή όλων προς τα έξω. Η συμμαχία οργανώσεων με κοινές επιδιώξεις μπορεί να διαπλατυνθεί με άλλες γυναικείες ΜΚΟ για να συμπτύξουν κοινό μέτωπο για διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών.

- Από την άλλη, χρειάζεται η συνεργασία μεταξύ των οργανώσεων για στήριξη των κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους και τερματισμός της βίας γενικά. Τα καταφύγια προσφέρουν γνώση και εμπειρογνωμοσύνη σε άλλους/ες επαγγελματίες που εργάζονται ανάμεσά μας ή σε κρατικούς οργανισμούς, π.χ. επαγγελματίες κοινωνικής φροντίδας και υγείας, αστυνομία, δικαστές, εισαγγελείς και δάσκαλοι/ες.

Έχει σημασία τα καταφύγια να συμμετέχουν στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού με ανοικτές εκδηλώσεις (αν και είναι ευθύνη του κράτους να προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα για τέτοιους επαγγελματίες). Την αρχή μπορούν να κάνουν τα καταφύγια.

Μέσω συνεργασίας, οι λειτουργοί των καταφυγίων μπορούν να προστατεύσουν τα δικαιώματα των θυμάτων σε δημόσιους οργανισμούς και γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Η συνεργασία με άλλους οργανισμούς δεν είναι πάντα εύκολη για τους εξής λόγους:

- έλλειψη γνώσης για την εργασία, σκοπούς και προβλήματα των άλλων
- νοοτροπίες υπεράσπισης περιοχής ή «τιμαρίου»
- εξουσιαστικές συμπεριφορές
- ανταγωνιστικές νοοτροπίες
- έλλειψη χρηματικών πόρων
- προβληματικές νοοτροπίες, προκαταλήψεις και κακές εμπειρίες.

10.2 ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Υπάρχουν ποικίλοι τρόποι για βελτίωση των σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ λειτουργών καταφυγίων και εκπροσώπων θεσμικών οργάνων και οργανισμών όπως και άλλων επαγγελματικών. Περιλαμβάνουν:

- εκπαίδευση πολλαπλών ειδικοτήτων, διαθεματικά σεμινάρια
- κοινά προγράμματα
- ομάδες εργασίας πολλαπλών ειδικοτήτων
- δικτύωση και συντονιστές/ριες
- τοπικά σχέδια δράσης για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών (σε ζευγάρια)

10.3 ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όταν η συνεργασία επιτυγχάνεται περιστασιακά δεν ικανοποιεί. Οι διαπροσωπικές και επαγγελματικές σχέσεις και τα δίκτυα στήριξης χρειάζονται για να βρεθούν οι δομές στήριξης και οι υπηρεσίες σε γυναίκες θύματα βίας και στα παιδιά τους.

Δίκτυα καταφυγίων και άλλων οργανώσεων για τα δικαιώματα γυναικών

Τα καταφύγια έχουν δημιουργήσει δίκτυα σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο πιο σπουδαίος στόχος τους είναι η ανταλλαγή εμπειρίας. Επιπρόσθετα, τα δίκτυα καταφυγίων προσφέρουν αλληλοϋποστήριξη, διοργανώνουν εκστρατείες και έχουν από κοινού παρασκηνακές επαφές με πολιτικούς παράγοντες.

Παράδειγμα: μερικά εθνικά δίκτυα γυναικείων καταφυγίων είναι (βλ. επίσης Παράρτημα: Επίκεντρα WAVE):

- Women's Aid Federation Αγγλία, www.womensaid.org.uk
- Austrian Women's Shelter Network, www.aof.at
- ROKS, www.roks.se
- Northern Ireland Women's Aid, www.niwaf.org
- ZIF- Zentrale Informationsstelle der autonomen Frauenhäuser, www.zif-frauen.de
- LOKK (Denmark) , www.lokk.dk

Άλλα παραδείγματα δικτύων γυναικείων δικαιωμάτων είναι:

- WIDE – Women in Development Europe, www.wide.org
- EWLA – European Women's Lawyers Association, www.ewla.org
- EWL – European Women's Lobby, www.womenlobby.org
- Network of East-West Women, www.neww.org
- Profem, www.profem.cz
- Women's International League for Peace and Freedom, www.wilpf.int.ch
- Women in Black , <http://womeninblack.net>

Υπηρεσίες προστασίας παιδιών

Η στενή συνεργασία με κοινωνικούς/ές λειτουργούς για την προστασία του παιδιού, κέντρα συμβουλευτικής οικογενειών, κλινικές/μονάδες οικογενειακής καθοδήγησης, ιδρύματα νεανικής ευημερίας κλπ είναι ζωτικής σημασίας. Η ύψιστη προτεραιότητα πρέπει να είναι η ασφάλεια των γυναικών και των παιδιών.

Ειδικές υπηρεσίες ευημερίας

Σκοπός είναι η διασφάλιση της οικονομικής βοήθειας σε γυναίκες με χαμηλό ή κανένα εισόδημα.

Κέντρα στήριξης για μετανάστριες

Γενικότερος στόχος είναι η ανταλλαγή πληροφοριών, γύρω από τον κοινωνικό αντίκτυπο της κακοποίησης και η ενημέρωση για τα δικαιώματα των γυναικών και τη νομοθεσία της χώρας.

Μεταναστευτικές αρχές

Σε γενικές γραμμές, ο στόχος είναι να ευαισθητοποιήσει για το πόσο ευάλωτες είναι οι μετανάστριες και ειδικά προβλήματά τους που συνδέονται με το νομικό τους καθεστώς.

Υπηρεσίες υγείας

Κύριος σκοπός της συνεργασίας στον τομέα αυτό είναι να βοηθηθούν επαγγελματίες στον τομέα της υγείας να αποφεύγουν να κλινικοποιούν τα θύματα (δηλαδή, η κακοποίηση δεν είναι ψυχιατρικό πρόβλημα των θυμάτων), να βελτιωθεί η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των θυμάτων, να ενισχυθεί η καταγραφή ιατροδικαστικών ευρημάτων φυσικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας εις βάρος γυναικών. Γίνεται μόνο με την ανταλλαγή πληροφοριών γύρω από τη βλάβη στην υγεία γυναικών και παιδιών από την κακοποίηση. Λειτουργοί καταφυγίων συνοδεύουν γυναίκες για ιατρικές εξετάσεις.

Αστυνομία

Κύριος σκοπός είναι να προωθηθούν τα νομικά δικαιώματα των θυμάτων με την ανταλλαγή πληροφοριών για τον αντίκτυπο της βίας κατά των γυναικών. Συνεπώς είναι ουσιαστικής σημασίας η κατάρτιση αστυνομικών δυνάμεων.

Δικαιοσύνη

Κύριος στόχος είναι να προωθηθεί η ανάπτυξη λεπτών προσεγγίσεων και υπηρεσιών προς γυναίκες θύματα.

Υπηρεσίες στέγασης

Πρωτίστως προωθεί την ασφαλή στέγαση και οικονομική ανεξαρτησία γυναικών.

Πολιτικά θεσμικά όργανα

Σκοπός είναι η ενημέρωση κέντρων λήψης αποφάσεων για τα προβλήματα και ανάγκες των θυμάτων και την αναγκαιότητα προστασίας.

Διατμηματική συνεργασία

Η συνεργασία δεν περιορίζεται ανάμεσα σε δύο οργανισμούς. Η συνένωση των δυνάμεων πολλών οργανώσεων για την αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια ενισχύει σαφώς την αποτελεσματικότητα της πρόληψης. Έχει όμως σημασία να είναι τακτική η διατμηματική συνεργασία.

Παραδείγματα επιτυχούς προγραμμάτων δικτύωσης και πρόληψης είναι:

- BIG (www.big-interventionszentrale.de)
- Τα ελβετικά προγράμματα παρέμβασης (www.frauenhaus-schweiz.ch/d_links.html#bip)
- Domestic Violence Fora στο Ηνωμένο Βασίλειο (www.womensaid.org.uk/network/a-z_for_a.htm)
- Ομάδες συζήτησης στρογγυλής τραπέζης σε Γερμανία και αλλού
- Domestic Violence Intervention Centres στην Αυστρία (www.interventionsstelle-wien.at)

10.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κάθε επαγγελματική ομάδα έχει τη δική της αντίληψη για την εργασία πρόληψης. Έχει σημασία να ξεκαθαριστούν οι αντιλήψεις, οι ρόλοι και οι ευθύνες κάθε επαγγελματικής ομάδας και να μάθει η μια τους περιορισμούς και τα προβλήματα της άλλης. Χωρίς σεβασμό για την εργασία άλλων επαγγελματιών δεν μπορεί να πετύχει η συνεργασία.

Μερικές συμβουλές για συνεργασίες

- Διατηρήστε το δυναμικό στίλ.
- Επιτρέψτε σε άλλους/ες να ολοκληρώσουν πριν μιλήσουν.
- Υπερασπιστείτε τη θέση σας.
- Αποφασίστε εσείς τι νομίζετε πως είναι σωστό.
- Δείξτε κατανόηση για τα αισθήματα άλλων πριν περιγράψετε τα δικά σας.
- Μιλήστε για τα προβλήματα πριν εξελιχθούν σε κρίσεις.
- Αντιμετωπίστε προβλήματα ανοικτά και τις αποφάσεις τίμια.
- Θεωρείστε τον εαυτό σας δυνατό και ικανό και σε γενικές γραμμές ίσο προς τους άλλους.
- Αναλάβετε τις ευθύνες σας σε σχέση με την κατάσταση και την απαιτούμενη δράση.

(Πηγή: *Examples of people working together. Ideas for collaboration at work. Interdisciplinary project on domestic violence. A resource kit from Canada.*)

Τα εννέα στάδια της ανάπτυξης συνεργασίας

1. Δημιουργία μιας αμοιβαίας φιλοσοφικής σχολής, αρχών και στόχων. Οι σημαντικότερες αρχές είναι η ασφάλεια των θυμάτων, η απόδοση ευθυνών στο δράστη και η αποφυγή καταλογισμού ευθύνης στο θύμα
2. Δημιουργία αμοιβαίων διαδικασιών. Σεβασμός στις εμπειρίες του θύματος
3. Στενή παρακολούθηση περιπτώσεων για να διασφαλιστεί η λογοδοσία των εμπλεκόμενων επαγγελματιών. Ξεκαθαρίστε το ρόλο κάθε ομάδας επαγγελματιών με την παρακολούθηση μεμονωμένων περιπτώσεων, μπορούν να εντοπιστούν κενά στην απόδοση ευθυνών
4. Συντονίζοντας την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ επαγγελματικών και αναπτύσσοντας αμοιβαία κατανόηση για κανόνες εμπιστευτικότητας και ανταλλαγή πληροφοριών
5. Παραχωρώντας πόρους και υπηρεσίες στα θύματα
6. Διασφαλίστε πως θα υπάρχουν κυρώσεις και περιορισμοί για δράστες, όπως και βοήθεια
7. Αναπτύσσοντας δράση για την προστασία των παιδιών από τη βία και θεραπευτικής βοήθειας για τις τραυματικές εμπειρίες των παιδιών
8. Αξιολογώντας τη συντονισμένη ανταπόκριση της δικαιοσύνης:
ανταπόκριση της αστυνομίας
ανταπόκριση εισαγγελέων και δικαστών
ανταπόκριση υπηρεσιών αστυνομικής επιτήρησης
9. Συνεχής εκπαίδευση

Οι σχέσεις σεβασμού και συνεργασίας βασίζονται στην εμπιστοσύνη και κατανόηση. Αυτές μπορούν να δημιουργηθούν διά της ανταλλαγής και συζήτησης της αντιμετώπισης και εμπειριών των άλλων. Η έμφαση σε λάθη δεν χρησιμεύει στη δημιουργία σχέσεων συνεργασίας. Σαν προκύψουν εμπόδια, ο καλύτερος τρόπος για να προχωρήσετε είναι να συνεχίσετε να αναζητείτε τρόπους για να βελτιώσετε τα πράγματα.

Σχέσεις συνεργασίας μπορούν να χτιστούν κάνοντας τα ακόλουθα βήματα για τη δημιουργία συντονισμένης συνεργασίας.

- Διευθετήστε συναντήσεις και συζητήσεις με επαγγελματίες διάφορων κέντρων ή ενός ή δύο ομάδων κατάρτισης κάθε φορά. Σε μεγάλες ομάδες, οι άνθρωποι τείνουν να είναι πιο επιφυλακτικοί και η δημιουργία εμπιστοσύνης μπορεί να πάρει χρόνο. Η μέθοδος αυτή χρειάζεται χρόνο αλλά μπορεί να γίνει βάση για αποτελεσματική συνεργασία.
- Οι συναντήσεις αυτές μπορούν να ακολουθηθούν άμεσα από συναντήσεις που εμπλέκουν άλλους/ες επαγγελματίες ή αρχές.
- Μετά τις συναντήσεις αυτές μπορούν να αναγνωριστούν οι βασικές ομάδες, οι ρόλοι και οι ευθύνες τους.
- Μπορεί να συμφωνηθεί όπως αναλάβει ένα άτομο ως συντονιστής δράσης.
- Μπορεί να γίνει συμφωνία για το συντονιζόμενο δίκτυο και τον τρόπο λειτουργίας του.
- Μπορεί να συσταθεί η ομάδα εργασίας όσων αναλάβουν ρόλο κεντρικού καταλύτη, και οριστούν όσοι/ες θα έχουν πιο ενεργό ρόλο.
- Η κεντρική ομάδα συνέρχεται τακτικά και πιο συχνά απ' ό,τι η μεγαλύτερη ομάδα δικτύωσης.

Αυτή η μέθοδος μπορεί να είναι χρήσιμη, ιδίως αν το έργο του καταφυγίου είναι κάτι νέο στην κοινωνία και δεν είναι γνωστό σε άλλα κέντρα, δεν υπάρχουν δραστηριότητες συνεργασίας μεταξύ των κέντρων, ή υπάρχουν προβλήματα στις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των αρχών.

(Βασίστηκε σε: Waltz / Derry 1999)

Παράδειγμα: Προπαρασκευαστικοί Διάλογοι (ΑΠ - Anticipation Dialogues): αποτελούν μια δέσμη μεθόδων που αναπτύχθηκαν από το Εθνικό Κέντρο Ερευνών και Ανάπτυξης για την Υγεία και τη Μέριμνα (National Research and Development Center for Welfare and Health [STAKES]). Οι μέθοδοι αυτοί τέθηκαν σε εφαρμογή από το STAKES σε συνεργασία με διάφορες πόλεις και επαγγελματίες στη Φιλανδία. Αυτές οι μέθοδοι προσανατολίζονται ανάλογα με τα διαθέσιμα μέσα και τη δίκτυο και σκοπός τους είναι να ξεπεράσουν τα όρια των τομέων, να αναπτύξουν προληπτική εργασία που εμπλέκει κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες και άλλους παράγοντες δικτύωσης, και να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας με αυτές τις χρήστριες υπηρεσιών. Οι μέθοδοι είναι σε μεγάλο βαθμό δομημένες και την εισαγωγική ομιλία σε συζητήσεις στρογγυλής τράπεζας αναλαμβάνουν δύο ανεξάρτητοι/ες συντονιστές/ριες. Οι ΠΔ περιλαμβάνουν πολλαπλές εφαρμογές: για παράδειγμα, οι χρήστριες υπηρεσιών μπορούν να συμμετάσχουν στις συζητήσεις στη στρογγυλή τράπεζα και στην ανάπτυξη της προληπτικής εργασίας. Οι χρήστριες ενθαρρύνονται να φέρουν φιλικά ή άλλα πρόσωπα που εμπιστεύονται μαζί τους.

(βλέπε Arnkil / Eriksson / Arnkil 1999 and Seikkula / Arnkil / Eriksson 2003).

11. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η διαχείριση ποιότητας αποτελεί ένα εκ των τομέων ευθύνης της διεύθυνσης του καταφυγίου. Σκοπός του είναι να διασφαλίσει ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ικανοποιούν ψηλά επίπεδα ποιότητας. Η τεκμηρίωση και αξιολόγηση είναι ουσιώδεις παράγοντες στη σχετική εργασία και κριτική αναθεωρητική διαδικασία. Αποτελούν επίσης τη βάση της πληροφόρησης και των εκθέσεων που δίδονται σε χορηγούς και το κοινό.

Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης, προέχει να εμπλακούν οι γυναίκες και τα παιδιά που αξιοποιούν τις υπηρεσίες του καταφυγίου. Ως «τελικοί χρήστες/ριες», μπορούν να εκφράσουν άποψη για το τι ήταν υποβοηθητικό ή μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των πρακτικών. Ο κύριος σκοπός του ελέγχου ποιότητας είναι η συνεχής αναθεώρηση και βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών. Τόσο η τεκμηρίωση όσο και η αξιολόγηση πρέπει να προγραμματίζονται και να εφαρμόζονται προσεκτικά ώστε να αποφευχθεί κατάχρησή τους.

11.1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Έχει σημασία να θυμόμαστε πως η ιδέα του «ελέγχου ποιότητας» έχει τις ρίζες του στον κόσμο της οικονομίας και πατριαρχίας και συνεπώς θα μπορούσε να αποτελεί πρόβλημα σε σχέση με τα καταφύγια και τις αρχές τους. Η προσαρμογή της ιδέας της διαχείρισης ποιότητας στην καθημερινότητα των καταφυγίων απαιτεί ρηξικέλευθες προσεγγίσεις φεμινιστριών λειτουργών του καταφυγίου και μελετητών/τριών. Επιπλέον, κάποιοι δωρητές ενδέχεται να χαρακτηρίσουν δαπανηρή την εφαρμογή υψηλών προτύπων και για τούτο ίσως να ζητήσουν εξοικονομήσεις.

Η Brigitte Sellach (2002, 262) προτείνει ένα δίπτυχο ανταπόκρισης. Από τη μια το καταφύγιο καθορίζει επακριβή και συμφωνημένα πρότυπα που πρέπει να ικανοποιούνται συνεχώς. Επιπρόσθετα, το καταφύγιο μπορεί, χορηγίας επιτρέπουσας να σκιαγραφήσει μέγιστα πρότυπα (καλές πρακτικές) που εφαρμόζονται ως μέρος των γενικότερων υπηρεσιών που προσφέρουν τα καταφύγια και η αποτελεσματικότητά τους είναι αντικείμενο ξεχωριστής διαδικασίας αξιολόγησης και αναθεώρησης.

Το παρόν εγχειρίδιο καθορίζει πρακτικά πρότυπα βασισμένα στην εμπειρία 25 και πλέον χρόνων. Τα πρότυπα ποιότητας πρέπει να βασίζονται σε ξεκάθαρες θεμελιώδεις αξίες (βλ. κεφ. 3). Ως θεμελιώδεις αξίες του ελέγχου ποιότητας μπορούν να θεωρηθούν τα δικαιώματα γυναικών που ζητούν προστασία στο καταφύγιο.

Η Sellach (2000, 280) καθορίζει τα δικαιώματα αυτά ως εξής: «Οι γυναίκες έχουν

- το δικαίωμα σωματικής και συναισθηματικής ακεραιότητας
- το δικαίωμα κρατικής προστασίας και βοήθειας για τους εαυτούς τους και τα παιδιά τους σε ασφαλείς τόπους διαμονής και παροχής βοήθειας από λειτουργούς με υψηλό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης
- το δικαίωμα να διαφεντεύουν τον εαυτό τους, ενδυνάμωσης και αξιοπρέπειας».

Η Maja Heiner (βλ. Sellach 2000, 277) καθορίζει την ολιστική διαχείριση ποιότητας ως «μια συνεχή αυτο-οργανωμένη διαδικασία εκμάθησης που αποτελείται από τέσσερα στοιχεία:

- Την ανάπτυξη προτύπων ποιότητας (σχεδιασμός)
- Την εφαρμογή αυτών των προτύπων ποιότητας στην εργασία και/ή μέσω κατάλληλης δράσης (πρακτική)
- Την αναθεώρηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής (αξιολόγηση/αυτοαξιολόγηση) και υπό το πρίσμα της
- Την αναθεώρηση των προτύπων ποιότητας (σχεδιασμός)»

Κατά τον καταρτισμό ενός σχεδίου ελέγχου ποιότητας σε ένα καταφύγιο, τρεις πτυχές μπορούν να χρησιμεύσουν ως κατευθυντήριες γραμμές:

Σκοπός του ελέγχου ποιότητας πρέπει να είναι το να συμβάλλει:

- στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων ενδυνάμωσης γυναικών στο καταφύγιο,
- στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του καταφυγίου προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης της αντίληψης επαγγελματιών για γυναίκες θύματα συντροφικής βίας και
- στην ανάπτυξη τρόπων εμπέδωσης των δικαιωμάτων των γυναικών στην κοινωνία.

Τρόποι που μπορούν να αξιοποιηθούν προς επίτευξη των πιο πάνω στόχων:

- Τακτική παρακολούθηση του έργου και αναπροσαρμογή των σχεδιασμών και πρακτικών ανάλογα με τις ανάγκες των γυναικών και παιδιών που αποστρέφονται για βοήθεια
- Για να παρακολουθούν το έργο τους, τα καταφύγια μπορούν να προσφεύγουν σε:
  10. (ανώνυμα) ερωτηματολόγια για θύματα
  11. συνεντεύξεις με τα θύματα
  12. ερωτηματολόγια προς επαγγελματίες που ασκούν κοινωνικό λειτουργήμα
  13. κριτική μετά από δραστηριότητες σε σχολεία κλπ.
  14. εξωτερική αξιολόγηση
- Οι γυναίκες θύματα πρέπει να μπορούν να σχολιάσουν και να αξιολογήσουν το έργο.

Έχει μεγάλη σημασία να υπογραμμίσουμε ότι η όποια μέθοδος καταγραφής και αξιολόγησης πρέπει να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και την ανωνυμία των ενοίκων του καταφυγίου. Κάθε εμπλεκόμενο άτομο στις διαδικασίες πρέπει να δεσμεύεται πως θα χειριστεί όλες τις πληροφορίες εμπιστευτικά.

11.2 ΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΕΙΟΥ

Υπάρχουν διάφορες πρακτικές τήρησης αρχείου σε καταφύγια. Ωστόσο, η τήρηση αρχείου μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε:

- προσωπικά στοιχεία ατόμων
- εσωτερικές στατιστικές
- εκθέσεις.

11.2.1 Στοιχεία που αφορούν άτομα

Η αποτελεσματική εξυπηρέτηση γυναικών απαιτεί την τήρηση αρχείου. Κάθε πληροφορία όμως, πρέπει να τυγχάνει απόλυτα εμπιστευτικής μεταχείρισης. Προέχει ιδίως, να μην πληροφορηθεί ο βίαιος σύντροφος το παραμικρό. Οι πληροφορίες πρέπει να δίδονται στις αρχές μόνο με την ρητή άδεια των επηρεαζόμενων γυναικών. Εξαιρέσεις γίνονται μόνο σε περιπτώσεις όπου η ζωή της γυναίκας ή του παιδιού βρίσκεται σε κίνδυνο (βλ. κεφ. 3). Η σύμβουλος μπορεί επίσης να αποφασίσει να μη διοχετεύσει πληροφορίες, παρά τη σχετική συγκατάθεση της γυναίκας, αν θεωρεί ότι κάτι τέτοιο θα ήταν επικίνδυνο ή ασύμφορο για τη γυναίκα (και τα παιδιά της). Σε μερικές περιοχές ή χώρες, χρειάζεται να συλλεχθούν και να διοχετευθούν στοιχεία για μια χρήστρια υπηρεσιών ώστε να δοθεί το χρηματικό βοήθημα από τις αρχές. Σε άλλες περιπτώσεις, η γυναίκα στο καταφύγιο πρέπει να δηλωθεί μιας και οι αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης καλύπτουν το κόστος για το καταφύγιο. Αυτό το είδος χρηματοδότησης προβληματίζει σε μεγάλο βαθμό μιας και θέτει σε κίνδυνο την ανωνυμία του θύματος.

Τα πλείστα καταφύγια συλλέγουν στοιχεία για τις γυναίκες που μένουν εκεί και την κατάσταση των παιδιών τους. Επίσης συλλέγουν ουσιώδη στοιχεία για βίαιους άνδρες που αφορούν την ασφάλεια των γυναικών και παιδιών και το καταφύγιο (εκτίμηση της επικινδυνότητας του δράστη).

11.2.2 Στατιστικά

Η τήρηση εσωτερικών στατιστικών, όπου τα προσωπικά στοιχεία καθίστανται ανώνυμα, έχει μεγάλη σημασία για το καταφύγιο. Την απόφαση για το ποιες λεπτομέρειες τυγχάνουν συλλογής και ανάλυσης και το πόσο εκτενή πρέπει να είναι τα στοιχεία, παίρνει το κάθε καταφύγιο για τον εαυτό του και θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε καταφυγίου.

Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, τα στατιστικά πρέπει να λένε:

- πόσες ένοικοι (γυναίκες και παιδιά ξεχωριστά) φιλοξενούνται (καθημερινά / εβδομαδιαία / μηνιαία)
- διάρκεια φιλοξενίας των γυναικών
- αν είναι η πρώτη (δεύτερη, τρίτη κ.ο.κ.) φιλοξενία
- την ηλικία τους
- αριθμό των παιδιών τους
- ηλικία των παιδιών τους
- οικογενειακή κατάσταση
- σχέση με τον δράστη
- το διάστημα που διαρκούσε η κακοποίηση προτού ζητηθεί προστασία στο καταφύγιο
- είδος της βίας που δέχθηκαν οι γυναίκες
- είδος της βίας που δέχθηκαν τα παιδιά
- το διάστημα που κακοποιούνταν τα παιδιά
- τις συνθήκες αποχώρησης από το καταφύγιο (πίσω στο δράστη, νέα κατοικία κλπ)

Τα στατιστικά πρέπει να περιλαμβάνουν στοιχεία σχετικά με:

- εθνικότητα της γυναίκας
- τόπο διαμονής
- νομικό καθεστώς

Ωστόσο, τα πιο πάνω παραδείγματα ενδέχεται να αφορούν ευαίσθητες πληροφορίες. Συνεπώς, το και ποια στοιχεία δημοσιεύονται απαιτεί προβληματισμό.

11.2.3 Εκθέσεις

Πολλές αρχές που προσφέρουν χορηγίες ζητούν (συνήθως ετήσιες) εκθέσεις. Οι εκθέσεις είναι μια ευκαιρία να παρουσιάσετε λεπτομερώς κάθε μία υπηρεσίες που προσφέρει το καταφύγιο.

11.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση του έργου του καταφυγίου μπορεί να γίνει εσωτερικά ή εξωτερικά. Ανάλογα με τη μέθοδο και ιδίως τον απώτερο σκοπό, μπορεί να γίνεται συνεχώς ή σε τακτικά διαστήματα, π.χ. κάθε πέντε χρόνια.

Σε κέντρα κοινωνικής στήριξης, η αξιολόγηση θεωρείται ως εργαλείο για τη στήριξη των υπηρεσιών που απευθύνονται σε χρήστριες. Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι χρήστριες υπηρεσιών είναι καίριος και συνεπώς πρέπει να εμπλέκονται στη διαδικασία συλλογής πληροφοριών για σκοπούς αξιολόγησης. Θεωρείται σημαντικό να γίνονται γνωστές οι ανάγκες και απόψεις των χρηστριών κοινωνικών υπηρεσιών όπως και να αναγνωρίζεται η σημασία της αξιολόγησης που κάνουν οι ίδιες, δεδομένης της φύσης των δραστηριοτήτων αυτών.

Αυτό μπορεί να γίνει στα καταφύγια με χρήση ερωτηματολογίων τα οποία οι γυναίκες συμπληρώνουν όταν πάρουν εξιτήριο από το καταφύγιο. Μπορεί να προβλεφθεί μια τυποποιημένη συνέντευξη. Ωστόσο, οι απαντήσεις που θα δοθούν πρέπει να είναι ανώνυμες ώστε να νιώθει η γυναίκα πως μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα. Το ερώτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί και στα κοινωνικο-πολιτιστικά πλαίσια: σε μερικές χώρες τα ανώνυμα ερωτηματολόγια έχουν καλύτερο αποτέλεσμα από ότι οι συνεντεύξεις.

11.3.1 Παραδείγματα ερωτηματολογίου αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της επιτελεσθείσας εργασίας στο καταφύγιο Espro στη Φιλανδία:

Οι πιο κάτω ερωτήσεις συζητούνται με τις γυναίκες πριν φύγουν από το καταφύγιο. Είναι καλύτερα να μην είναι παρούσα η σύμβουλος τους στη συνεδρία. Η συνέντευξη στο Espro διεξάγεται με τη γυναίκα και τη διευθύντρια του καταφυγίου. Η διευθύντρια έχει την ευθύνη να αναπτύξει τα αναγκαία μέτρα για να βελτιωθεί η ποιότητα του έργου του καταφυγίου.

Οι ερωτήσεις:

- Ποιο είδος στήριξης σας βοήθησε περισσότερο;
- Πως νιώσατε για τις συζητήσεις με τις λειτουργούς του καταφυγίου;
- Πως νιώσατε για την επαφή με άλλες γυναίκες που φιλοξενούσε το καταφύγιο;
- Ποια πρακτικά ζητήματα αντιμετωπίσατε όσο σας φιλοξενούσε το καταφύγιο;
- Σε ποια ζητήματα σας βοήθησαν οι λειτουργοί του καταφυγίου;
- Πήρατε καινούργιες πληροφορίες κατά την παραμονή σας στο καταφύγιο;
- Τι είδος πληροφορίες σας χρησίμευσε περισσότερο;
- Πως μπορεί να βελτιωθεί το έργο του καταφυγίου;

11.3.2 Περιεχόμενα και εφαρμογή μελετών αξιολόγησης

Η αξιολόγηση μπορεί να εφαρμοστεί από το προσωπικό ή εξωτερικό/ή συνεργάτη/τρια. Στη δεύτερη περίπτωση, ενδείκνυται να καταρτιστεί γραπτό συμφωνητικό. Αυτό θα καθορίζει τη σχεδιασμένη διαδικασία αξιολόγησης, όπως και τα στάδια της και το τελικό προϊόν, την έκθεση αξιολόγησης. Κατά την επιλογή εξωτερικού/ής αξιολογητή/ριας, συνίσταται όπως ληφθεί υπ' όψιν και η πολιτική πίστη που ασκείται σε αυτόν/ήν. Η αυτονομία του/της είναι σημαντική. Η αξιολόγηση αποτελεί κοινωνική πράξη. Συνεπώς είναι καίριας σημασίας να αναλυθούν οι ανάγκες και τα συμφέροντα όλων όσων εμπλέκονται, που ενδεχομένως και να αποκλίνουν σημαντικά. Τα ηθικά ερωτήματα της αξιολόγησης, οι ανάγκες και συμφέροντα πρέπει να τεθούν επί τάπητος πριν την υπογραφή της συμφωνίας.

Η αξιολόγηση πρέπει επίσης να συνδυάζει την εξωτερική αξιολόγηση και την αυτοαξιολόγηση. Το πλεονέκτημα της αυτοαξιολόγησης είναι ότι η ίδια η οργάνωση μαθαίνει να αξιολογεί τις δραστηριότητές της και μπορεί να αξιοποιήσει αυτή τη γνώση προς περαιτέρω ανάπτυξη των υπηρεσιών της. Από την άλλη, η αυτοαξιολόγηση ενέχει κινδύνους που σχετίζονται με τη δυσκολία που έχουν εμπλεκόμενοι να αντιληφθούν τα προβλήματα, τις αιτίες και τους συσχετισμούς. Η αυτοαξιολόγηση κοστίζει λιγότερο από ό,τι η εξωτερική αξιολόγηση. Αν όμως κοιτάξουμε πιο προσεκτικά και να λάβουμε υπ' όψιν και τον εργάσιμο χρόνο που θα αφιερώσει το προσωπικό εκτελώντας την αξιολόγηση. Όταν αποφασίζουμε αποκλειστικά για την αυτο-αξιολόγηση, πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητά της.

Την ποιοτική αξιολόγηση χαρακτηρίζουν:

- το να είναι σαφώς καθορισμένος ο σκοπός της αξιολόγησης
- το να είναι καθορισμένος ο στόχος
- το να επικεντρώνεται η αξιολόγηση στους επιθυμητούς παράγοντες
- το να απεικονίζει τα αποτελέσματα με ειλικρίνεια
- το να αναλύονται τα συμπεράσματα από μια ευρεία οπτική γωνία και να παρουσιάζονται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η αυτοαξιολόγηση βοηθά ιδίως σε περιπτώσεις που εμφανίζονται άμεσα προβλήματα που απαιτούν άμεση ανταπόκριση. Ωστόσο, η εξωτερική αξιολόγηση προσφέρει το πλεονέκτημα μιας έξωθεν εξέτασης. Οι λειτουργοί του καταφυγίου εργάζονται συνήθως με ζήλο, γεγονός που σημαίνει ότι δεν διαθέτουν την απαιτούμενη αντικειμενικότητα. Δεδομένου ότι η εξωτερική αξιολόγηση είναι συνδεδεμένη με κάποιο κόστος, το εμπόδιο αυτό μπορεί να υπερπηδηθεί με την ανάληψη του έργου από μια φοιτήτρια πανεπιστημίου ή κολλεγίου ως διατριβής.

Η αξιολόγηση μπορεί να συμπεριλάβει μια ανάλυση των υπηρεσιών που προσφέρει ο οργανισμός, της πολιτικής βάσει της οποίας λειτουργεί, δραστηριοτήτων και του αποτελέσματός τους. Συνήθως, είναι δύσκολη η αξιολόγηση του αποτελέσματος, αλλά οι δυσκολίες της αξιολόγησης δεν πρέπει να υπερτονιστούν. Το αποτέλεσμα φανερώνεται μέσα από αλλαγές στη ζωή ενός θύματος ως αποτέλεσμα της χρήσης των υπηρεσιών του οργανισμού. Έχει ζωική σημασία να διατυπωθούν τα κριτήρια και οι δείκτες, η εκτίμηση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης. Τα κριτήρια μπορούν να βασίζονται π.χ. στις ανάγκες των θυμάτων, τους στόχους των δράσεων και δραστηριοτήτων, τις επιδιώξεις των λειτουργιών, τα επαγγελματικά πρότυπα, τις συνήθειες πρακτικές και τους κανόνες, τη νομοθεσία, τις ηθικές αξίες, τις περιστάσεις ή το κόστος.

Την εφαρμογή της αξιολόγησης διέπουν οι αρχές και το τι είναι αναγκαίο. Οι ανάγκες των χρηστών υπηρεσιών καθορίζουν την αξιολόγηση και την εφαρμογή. Η αξιολόγηση μπορεί να δώσει στα συμμετέχοντα άτομα τη δυνατότητα να πουν την άποψή τους. Όταν αξιολογείται η ενδυνάμωση, η οποία στοχεύει στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των θυμάτων, οι ίδιες οι γυναίκες είναι αυτές που εφαρμόζουν την αξιολόγηση αλλά και δημιουργούν τους στόχους όπως και τα κριτήρια της. Η αξιολόγηση της ενδυνάμωσης βοηθά τις χρήστριες των υπηρεσιών να συμμετάσχουν και να μάθουν και επιπρόσθετα, ενισχύει την ανεξαρτησία τους. Ο στόχος είναι να αποκτήσει η γυναίκα περισσότερες ικανότητες ώστε να μπορεί να ρυθμίζει μόνη της τη ζωή της.

12. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ, ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η στήριξη και παρέμβαση σε περιπτώσεις που ασκείται βία κατά γυναικών πρέπει να είναι ολοκληρωμένες ως προς την παρέμβαση και ραμμένες στα μέτρα της κάθε γυναίκας και των παιδιών της ανάλογα με την περίπτωση. Το τι απαιτείται είναι παρέμβαση κρίσεων και στη συνέχεια μακροπρόθεσμες στρατηγικές στήριξης.

Τα καταφύγια πρέπει να ενσωματωθούν στο σύστημα προληπτικής δράσης και δραστηριοτήτων. Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει συνοπτικά τις πιο σημαντικές του πτυχές.

24ΩΡΕΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Μια δωρεάν 24ωρη τηλεφωνική γραμμή βοήθειας που προσφέρει συμβουλευτική και παρέμβαση κρίσεων και παραπέμπει τις γυναίκες για απευθείας εξυπηρέτηση σε καταφύγια, συμβουλευτικά κέντρα ή την αστυνομία είναι ένα ουσιώδες μέρος της στήριξης για γυναίκες και παιδιά θύματα βίας. Η γραμμή βοήθειας αποτελεί το πρώτο βήμα προς τη ζωή με ασφάλεια.

Σε κάθε χώρα πρέπει να λειτουργεί τουλάχιστον μία γραμμή βοήθειας σε εθνικό επίπεδο. Σε μεγαλύτερες χώρες θα πρέπει να υπάρχουν γραμμές βοήθειας για τις περιφέρειες. Οι εθνικές γραμμές βοήθειας εξυπηρετούν τις κακοποιημένες γυναίκες με βασική συμβουλευτική, όπως προβλέπεται από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Υπουργών (Απόφαση Πλαίσιο Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001 για τη θέση των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες). Τις γραμμές αυτές μπορούν να χρηματοδοτούν οι εθνικές κυβερνήσεις και να τις λειτουργούν γυναικείες ΜΚΟ με μακρά πείρα στην προσφορά συμβουλευτικής και στήριξης σε θύματα βίας.

Παραδείγματα: γυναικείες γραμμές βοήθειας ενάντια στην αντρική βία στην Αυστρία (www.frauenhelpline.at), Εθνική Γραμμή Βοήθειας στη Φιλανδία (www.finnishwomenline.com), Εθνική Γραμμή Βοήθειας κατά της Οικογενειακής Βίας στο Ηνωμένο Βασίλειο (http://www.womensaid.org.uk/help/national_helpline.htm).

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗ ΜΗ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΣΕ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Οι γυναίκες θύματα βίας θα πρέπει να μπορούν να αποτείνονται για συμβουλευτική και όχι μόνο σε καταφύγια. Πολλές γυναίκες χρειάζονται συμβουλές και στήριξη αλλά δεν επιθυμούν (ακόμη) να μπουν σε ένα καταφύγιο. Συνεπώς, χρειάζεται ένα δίκτυο συμβουλευτικών κέντρων. Για γυναίκες και παιδιά με έντονες τραυματικές εμπειρίες, χρειάζονται πρόσθετες εγκαταστάσεις όπως ειδικά κέντρα όπου θα μπορούν να ξεκουραστούν για κάποιες ώρες. Τα κέντρα για άτομα με τραυματικές εμπειρίες θα πρέπει να προσφέρουν συμβουλευτική, επιτήρηση παιδιών, φαγητό, ιατρική φροντίδα και παρέμβαση κρίσεων. Πολλές χώρες δεν διαθέτουν τέτοια κέντρα.

ΜΑΚΡΟΠΡΟΕΣΜΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η μακροπρόθεσμη στήριξη θα πρέπει να προσφέρεται σε γυναίκες που είχαν εκτεθεί σε βία. Σε μερικές περιπτώσεις, η στήριξη αυτή μπορεί να συνεχίζεται για ένα χρόνο ή και περισσότερο. Η Herman ("Trauma and Recovery") εισηγείται πως οι τραυματικές εμπειρίες ξεπερνιούνται μόλις η γυναίκα αποκτήσει το αίσθημα πως είναι ασφαλής. Αφού εγκαταλείψει τη βίαιη σχέση, η γυναίκα μπορεί να βιώσει ψυχικές κρίσεις και κατάθλιψη. Έχει σημασία να προσφέρεται μακροπρόθεσμη δωρεάν θεραπεία στις γυναίκες αυτές.

ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, τα παιδιά πάντα επηρεάζονται από την οικογενειακή βία, είτε άμεσα είτε έμμεσα, και χρειάζονται τεράστια φροντίδα και στήριξη. Αν το ζητούμενο είναι η αποφυγή μακροπρόθεσμης ζημιάς, όλα τα παιδιά πρέπει να στηριχθούν τις κρίσιμες στιγμές και να τύχουν θεραπείας. Συνεπώς, η ανάγκη να καλύπτει η προσφορά συμβουλευτικής και φροντίδας και τα παιδιά στα καταφύγια είναι ουσιαστική.

Έχει επίσης σημασία να αναπτυχθούν μέθοδοι και καλές πρακτικές, για παράδειγμα σε σχολεία, για τον εντοπισμό των παιδιών θυμάτων βίας (και/ή σεξουαλικής κακοποίησης) και για να τυγχάνουν βοήθειας.

ΠΑΓΩΜΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΕ ΒΙΑΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

Τα παιδιά διατρέχουν έντονο κίνδυνο να δεχθούν τα ίδια βία, κυρίως κατά τη φάση του χωρισμού. Μια αγγλική μελέτη (Hester 1998) κατέδειξε ότι τα παιδιά μπορούν να δεχθούν διάφορες μορφές βίας, όταν οι πατέρες τους ασκούν το δικαίωμα που έχουν να τα επισκέπτονται. Οι άνδρες εκδικούνται τις γυναίκες τους, βιαιοπραγώντας εις βάρος των παιδιών.

Οι βίαιοι πατέρες βλέπουν τα παιδιά τους και συνεπώς παύουν να είναι κατάλληλοι για τον ρόλο του πατέρα. Προτού ασκήσει το δικαίωμα κηδεμονίας και επίσκεψης, ο πατέρας θα πρέπει να τερματίσει τη βίαιή του συμπεριφορά, να αποδεχθεί ότι έχει ένα πρόβλημα με τη βία (για παράδειγμα, παρακολουθώντας εκπαιδευτικά μαθήματα κατά της βίας) και να εργαστεί σιγά-σιγά με τρόπο που να βοηθήσει τα παιδιά του να αποκτήσουν ή να ανακτήσουν εμπιστοσύνη σε αυτόν. Έτσι, κατά την αρχική φάση του χωρισμού, δεν πρέπει να δίδεται δικαίωμα επίσκεψης των παιδιών στον βίαιο πατέρα. Μόνο, όταν έχει πάψει πια η βία και ο πατέρας εργάζεται στην αντιμετώπιση του προβλήματός του, θα μπορεί σταδιακά να αποκαθίσταται η επαφή με τα παιδιά, δεδομένου ότι αυτά θέλουν να τον βλέπουν.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΑ

Οι μετανάστριες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε συμβουλευτική και θεραπεία στη μητρική τους γλώσσα ή στη γλώσσα που κατέχουν καλύτερα.

Η ισχύουσα νομοθεσία θα πρέπει να διασφαλίζει πως στις μετανάστριες δίδεται άδεια παραμονής ανεξάρτητα από τον σύζυγό τους, και ότι λαμβάνουν άδεια εργασία και θα επωφελούνται από κοινωνικά βοηθήματα.

Οι μετανάστριες θύματα βίας χωρίς νόμιμη άδεια παραμονής στη χώρα αποφεύγουν την αστυνομία. Κινδυνεύουν να τύχουν επαναπατρισμού χωρίς να χρειαστεί να λογοδοτήσει ο δράστης. Υπό τέτοιες περιστάσεις, οι γυναίκες δεν πρέπει να επαναπατρίζονται αλλά θα πρέπει να τυγχάνουν άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Τα μέτρα που λαμβάνουν τα καταφύγια για τη στήριξη ανάπηρων γυναικών περιλαμβάνουν τη δυνατότητα χρήσης αναπηρικής καρέκλας, όπως και σε συμβουλευτικά κέντρα, ειδικό ενημερωτικό υλικό για γυναίκες με αναπηρία στην όραση ή ακοή, και ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό για γυναίκες με πνευματικές αναπηρίες.

Η ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΓΙΑ ΖΕΥΓΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΣΕ ΒΙΑΙΗ ΣΧΕΣΗ

Η θεραπεία και η μεσολάβηση για ζεύγη ή οικογένειες σε βίαση σχέση αποτελεί μια ακατάλληλη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της βίασης σχέσης διότι δεν λαμβάνει επαρκώς υπ' όψιν την απειλή κατά του θύματος και την άνιση κατανομή εξουσίας μεταξύ δράστη και θύματος. Η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών δεν αποτελεί πρόβλημα που δημιουργείται μέσα στη σχέση αλλά την προκαλεί το άτομο που ασκεί βία. Η εργασία για τον τερματισμό της βίας θα πρέπει συνεπώς να κατευθύνεται αποκλειστικά προς τη μεριά του δράστη (βλέπε πιο κάτω).

ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΔΡΑΣΤΕΣ

Για να τερματιστεί η βία χρειάζεται δουλειά με τον δράστη. Προγράμματα για δράστες είναι μία μορφή παρέμβασης· πρέπει να ενσωματωθούν σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης και να συνδυάζονται με νομική προστασία και στήριξη των θυμάτων.

(Gondolf 2001, in Logar/Rösemann/Zürcher 2002).

Οι ανάγκες και η ασφάλεια του θύματος δεν πρέπει να αποτελούν την ύψιστη προτεραιότητα των προγραμμάτων προς τους δράστες, τα οποία θα πρέπει να βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τα κέντρα στήριξης γυναικών.

Παράδειγμα: Από το 1999, η Υπηρεσία Συμβουλευτικής Ανδρών και το Κέντρο Παρέμβασης Βιέννης εφαρμόζουν από κοινού το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα κατά της Βίας που πληροί τα διεθνή πρότυπα (www.interventionsstelle-wien.at).

ΝΟΜΙΚΗ ΑΡΩΓΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Οι γυναίκες θύματα βίας θα πρέπει να μπορούν να λαμβάνουν νομικές συμβουλές και στήριξη σε νομικά ζητήματα στα κέντρα στήριξης γυναικών.

Είναι αναγκαίο να προσφέρει η νομοθεσία αποτελεσματική προστασία. Αυτό σημαίνει ότι η άστυνομία θα έχει δικαιοδοσία να απομακρύνει τον δράστη από την κατοικία, καθιστώντας δυνατή την παραμονή του θύματος. Τέτοιοι νόμοι ισχύουν σε Αυστρία, Γερμανία και Λουξεμβούργο. Ανάλογη νομοθεσία έχει επίσης ψηφιστεί στην Ισπανία, την Ιταλία και την Τουρκία, αλλά οι πρόνοιες για την επιβολή της παραμένουν ασαφείς.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Οι νόμοι που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά δεν βοηθούν καθόλου. Πρέπει να επιβάλλονται. Εάν δεν συμβαίνει αυτό, είναι αναγκαίο να εξεταστεί το γιατί οι νόμοι που υποτίθεται ότι προστατεύουν τα θύματα βίας, δεν το κάνουν. Οι νόμοι για την προστασία των θυμάτων πρέπει να συνοδεύονται από τη δημιουργία κέντρων στήριξης που θα στηρίζουν ενεργά και κέντρα παρέμβασης που θα συντονίζουν τη δράση για λογαριασμό των θυμάτων (βλ. Logar σε www.interventionsstelle-wien.at). Η Ελβετία και η Γερμανία, όπως και η Αυστρία, έχουν θεσμοθετήσει προγράμματα παρέμβασης (βλ. Gloor et al. 2000, Kavemann 2001).

ΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΙΚΟΓΕΙΑΝΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Την ευθύνη δίωξης του δράστη θα πρέπει να φέρει το κράτος και όχι το θύμα. Δεδομένης της εξάρτησης του θύματος από το δράστη, είναι δύσκολο για κακοποιημένες γυναίκες να κινηθούν νομικά κατά των συντρόφων τους.

Η αρχή ότι είναι το κράτος δεσμευμένο και όχι το θύμα να κινήσει τις διαδικασίες κατά του δράστη, έχει καταγραφεί σε πολυάριθμα διεθνή έγγραφα. Η Επιτροπή για την Πρόληψη του Εγκλήματος και Ποινική Δικαιοσύνη των Ηνωμένων Εθνών έχει επεξεργαστεί στρατηγικά μοντέλα που επιδοκίμασε η Γενική Συνέλευση (United Nations 1997).

Οι νόμοι μπορούν να θεωρηθούν ως σαφής δέσμευση της κοινωνίας για το τι είναι σωστό και τι λάθος. Το νομικό σύστημα μιας χώρας και διεθνών οργανισμών όπως της ΕΕ πρέπει να ξεκαθαρίσουν πως η ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών δεν θα γίνει ανεκτή και ειδικότερα ότι η βία κατά των γυναικών είναι έγκλημα και ότι τα θύματα θα τύχουν μέγιστης προστασίας και στήριξης.

Κάθε μορφή βίας κατά των γυναικών πρέπει να χαρακτηριστεί ως παράβαση του νόμου και να διώκεται ανάλογα από το κράτος. Πρέπει να καλύπτεται και ο βιασμός στην οικογένεια, η επίθεση, η σωματεμπορία, ο ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων γυναικών, ο εξαναγκασμός σε γάμο και πορνεία κλπ (Logar in Keeler 2000).

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Οι οδηγίες για τον χειρισμό υποθέσεων οικογενειακής βίας πρέπει να καταρτιστούν από τη Γενική Εισαγγελία και τα ποινικά δικαστήρια, σύμφωνα με τις οδηγίες προς την αστυνομία. Ιδίως σε μεγάλα αστικά κέντρα είναι αδύνατη η εκπαίδευση όλων των δικαστών στο χειρισμό βίας κατά των γυναικών. Συνεπώς απαιτούνται ειδικά τμήματα. Όπου αυτό εφαρμόστηκε, όπως στο Βερολίνο, η οικογενειακή βία τυχάνει σοβαρότερης αντιμετώπισης και αποδίδεται μεγαλύτερη σημασία στην κατάσταση του θύματος και το ιστορικό της παράβασης (Logar σε Keeler 2000).

ΒΟΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗ ΘΥΜΑΤΩΝ

Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ δεσμεύεται να εφαρμόσει την Απόφαση Πλαίσιο του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001 για τη θέση των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες. Μεταξύ άλλων, προβλέπει τη στήριξη γυναικών και παιδιών θυμάτων βίας σε δικαστικές υποθέσεις.

Μια και στις ποινικές διαδικασίες υπάρχει κίνδυνος να βιώσουν τα θύματα περαιτέρω τραυματικές εμπειρίες, θα πρέπει να τα συνοδεύουν στις δίκες εμπειρογνώμονες οργανισμών στήριξης. Ευαισθητοποιημένοι/ες δικηγόροι θα πρέπει να προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες. Στις δίκες, το θύμα δεν πρέπει να έρχεται αντιμέτωπο με τον δράστη, θα πρέπει να καταθέτει μόνο μια φορά και να μπορεί να διεκδικεί αποζημίωση (βλ. Απόφαση Πλαίσιο Συμβουλίου).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΣΗ

Το θύμα χρειάζεται χρηματική βοήθεια για να μπορέσει να προστατευθεί από τη βία και να χωρίσει από το δράστη. Όταν η γυναίκα μπαίνει στο καταφύγιο ή εκδιώκεται ο δράστης από την κατοικία, θα πρέπει να παίρνει άμεσα κρατικό βοήθημα αν δεν διαθέτει αρκετό εισόδημα.

Και οι τοπικές αρχές θα πρέπει να στεγάζουν τα θύματα. Τα καταφύγια δεν πρέπει να γίνουν «τελικός προορισμός» επειδή οι γυναίκες δεν έχουν χρήματα για να στεγαστούν.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Η οικονομική εξάρτηση και η φτώχεια, θέτουν τις γυναίκες σε μεγαλύτερο κίνδυνο να γίνουν θύματα βίας. Χρειάζονται προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για γίνουν πιο ανεξάρτητες οι γυναίκες. Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση είναι σημαντικός παράγοντας της προσωπικής

ανάπτυξης που ενθαρρύνει τις γυναίκες να αντιληφθούν την κατάστασή τους και τη συνάρτηση με τις κοινωνικές συνθήκες, επιτρέποντας έτσι τη συμμετοχή τους στην κοινωνική αλλαγή.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ

Το έργο της πρόληψης σε κάθε κοινωνικό επίπεδο έχει αποφασιστική επίδραση, διότι στοχεύει στην πρόληψη της βίας στη ρίζα της. Οι οργανώσεις στήριξης διαδραματίζουν εκτεταμένο ρόλο σε αυτό το πεδίο (προγράμματα κατάρτισης για διάφορες επαγγελματικές ομάδες, διαλέξεις σε σχολεία, σύνταξη ενημερωτικού υλικού κλπ) σε συνεργασία με τις αρχές – όπως στην περίπτωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης. Πρέπει να διατίθενται επαρκή ποσά για αυτές τους σκοπούς, μια και η βία κατά των γυναικών δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με την ατομική προσφορά βοήθειας σε θύματα.

Για παραδείγματα εκστρατειών, βλ. ιστοσελίδα του WAVE: www.wave-network.org.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ / ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΩΝ

Μια και η βία είναι εγγενής στις κοινωνίες μας, χρειάζεται να εξοικειωθούν τα παιδιά και τα νεαρά άτομα με μη βίαιους τρόπους επίλυσης διαφορών, συμβίωσης, χειρισμού προβλημάτων κλπ όσο δυνατόν πιο νωρίς. Οι δραστηριότητες για προώθηση της μη βίας πρέπει να γίνουν μέρος της εκπαίδευσης των παιδιών σε κάθε επίπεδο. Εμπειρογνώμονες από γυναικείες οργανώσεις ή/και επί των δικαιωμάτων των γυναικών πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη προγραμμάτων, εκπαιδευτικής ύλης κλπ και να εμπλέκονται στην υλοποίησή τους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με γυναίκες και παιδιά θύματα βίας πρέπει να γνωρίζουν ότι η βία κατά των γυναικών είναι έγκλημα. Πρέπει να ξέρουν τι και πως πράξουν και πως να προσφέρουν κατάλληλη βοήθεια. Η εκπαίδευση σε θέματα βίας κατά των γυναικών πρέπει να ενσωματωθεί στον (μετ)εκπαιδευτικό κορμό μελών επαγγελματικών ομάδων που χειρίζονται υποθέσεις κακοποιημένων γυναικών και παιδιών και να μην αποτελεί απλώς μάθημα επιλογής. Τέτοιες επαγγελματικές ομάδες εργάζονται στον χώρο της δικαιοσύνης, αστυνομίας, υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής εργασίας κλπ. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να προσφέρεται συνεχής κατάρτιση ειδικά προς όσους/ες επιθυμούν να εμβαθύνουν. Το 2001, το Γραφείο WAVE, με πόρους της Πρωτοβουλίας ΔΑΦΝΗ, κατάρτισε πλήρες πρόγραμμα για επαγγελματίες.

ΜΕΤΡΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Διεθνείς οργανισμοί όπως και γυναικείες ΜΗΟ θεωρούν πως η βία πηγάζει από την ιστορικά αποδεδειγμένη ανισότητα των δύο φύλων (βλ. κεφ. 2). Συνεπώς, θα πρέπει να υποθέσουμε πως θα υπάρχει βία κατά των γυναικών ενόσω υπάρχει ανισότητα των φύλων. Χρειάζονται μέτρα για εμπέδωση της ισότητας σε διάφορους χώρους όπως την οικονομική ζωή (ειδικότερα την αγορά εργασίας). Είναι ζωτικής σημασίας να έχουν το δικό τους εισόδημα οι γυναίκες ώστε να μπορούν να ζουν ανεξάρτητα, ειδικότερα όταν έχουν παιδιά.

Επίσης, η αγορά εργασίας χρειάζεται να προσαρμοστεί στις ανάγκες των γυναικών. Δεν μπορεί να γίνεται ανεκτό το στρίμωγμα της ζωής τους για χάριν της οικονομίας. Οι γυναίκες συνήθως αναλαμβάνουν τη φροντίδα των παιδιών. Το κράτος πρέπει να μεριμνά για επαρκείς εγκαταστάσεις για παιδική φροντίδα, δωρεάν για γυναίκες χωρίς ή με χαμηλό εισόδημα.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ - ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΜΚΟ

Απαιτείται τουλάχιστον ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της βίας κατά των γυναικών. Στην Πέμπτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες, όλα τα κράτη δεσμεύθηκαν να καταρτίσουν και να υλοποιήσουν σχέδια δράσης για προώθηση των συμφερόντων των γυναικών και καταπολέμηση των διακρίσεων (βλ. United Nations 1996). Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προσφέρεται ως ένδειξη για την πολιτική σημασία που αποδίδεται στο ζήτημα αυτό.

Παράδειγμα: Το 2001, η ισπανική επαρχία της Ανδαλουσίας ενέκρινε ένα σχέδιο δράσης που προέβλεπε τη διάθεση 38 εκατομμυρίων ευρώ μέχρι το τέλος του 2004 για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Παράδειγμα: Η Γερμανία κατάρτισε επίσης ένα πλήρες σχέδιο δράσης και δημιούργησε ομάδα εργασίας σε επίπεδο των ομόσπονδων κρατών για επίβλεψη της εφαρμογής του.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Τα τελευταία χρόνια, πολλές ευρωπαϊκές χώρες έκαναν μεγάλα βήματα στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Αρκετές χώρες (όπως η Αυστρία) ψήφισαν νόμους που εξουσιοδοτούν την αστυνομία να απομακρύνει τον δράστη το σπίτι, ενώ τα θύματα διατηρούν το δικαίωμα να ζουν εκεί (Dearing/Haller 2000, Logar 1998). Ένας αριθμός ευρωπαϊκών κρατών ολοκλήρωσαν εκστρατείες ευαισθητοποίησης (Heiliger/Hoffmann 1998, Heiliger 2000). Το 1999, η ΕΕ ξεκίνησε μια ευρωπαϊκή εκστρατεία κατά της βίας κατά των γυναικών.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, συνεχίζουν να υπάρχουν προκαταλήψεις και αντιλήψεις, και παρεμποδίζουν την προσφορά της αναγκαίας στήριξης προς στα θύματα. Η απόδοση ευθυνών σε θύματα, δηλαδή το να βρισκόμαστε το φταίξιμο στο θύμα, δεν έχει εκλείψει εντελώς. Και οι γυναίκες εξακολουθούν να τις αντιμετωπίζουν με προκατάληψη από την αστυνομία και τη δικαιοσύνη, γεγονός που προσφέρει πλεονεκτήματα στους δράστες εις βάρος των θυμάτων. Η προκατάληψη και η απόδοση ευθυνών στο θύμα είναι παράγοντες κλειδί για τη συνέχιση της βίας κατά των γυναικών, διότι δίνουν στους άνδρες την αίσθηση πως γίνεται ανεκτή η συμπεριφορά τους.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα είναι το ότι διατίθενται περιορισμένοι πόροι για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και των παιδιών. Πέραν των επιπτώσεων σε ό,τι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα των επηρεαζομένων, αποτελεί και οικονομικό πρόβλημα μιας και η βία κατά των γυναικών συνεπάγεται ψηλό οικονομικό κόστος (για θεραπεία, ιατρική φροντίδα, άδεια εργασίας, εργασία αστυνομικών, ποινικές διαδικασίες, ποινές φυλάκισης κλπ βλ. κεφ. 2). Η βία αυτή μπορεί να κοστίσει και στο κράτος εάν τα θύματα ή μέλη της οικογένειας τους κινηθούν δικαστικά κατά του κράτους για την παράλειψή του να προσφέρει βοήθεια, παραβιάζοντας το διεθνές δίκαιο που εγγυάται το δικαίωμα προστασίας της ζωής, υγείας και ελευθερίας (Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, CEDAW). Διασφαλίζοντας άμεση και αποτελεσματική πρόληψη και παρέμβαση, και συνεπώς αποτρέποντας τη συνεχή επανάληψη της βίας, το κράτος προβαίνει σε μακροπρόθεσμες εξοικονομήσεις. Όπως και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας χωρίς χρηματικούς πόρους δεν έχει κανένα αποτέλεσμα έτσι χρειάζεται και η προστασία κατά της ενδοοικογενειακής βίας χρηματοδότηση.

Στα επόμενα δέκα χρόνια, η ΕΕ και όλες οι χώρες της Ευρώπης θα πρέπει να καταστήσουν την εξάλειψη κοινωνικών αντιλήψεων που ανέχονται την ή συναινούν στη βία, στόχο υψίστης προτεραιότητας. Αυτό απαιτεί όπως θέσει η ΕΕ δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και την ενθάρρυνση των εθνικών κυβερνήσεων να προσφέρουν επαρκείς πόρους για καταφύγια γυναικών και οργανισμών που στηρίζουν γυναίκες, εκστρατείες ευαισθητοποίησης, προγράμματα κατάρτισης και προληπτική εργασία. Διότι «η βία κατά των γυναικών αποτελεί παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εμπόδιο στην επίτευξη της ισότητας των φύλων».

BIBLIOGRAFIA

Amnesty International USA, *End Domestic Violence. End Torture. A Fact Sheet on Domestic Violence as Torture*, 2003

<http://www.amnestyusa.org/stopviolence/factsheets/humanrights.html>, 2004-09-21

Appelt, Birgit / Höllriegl, Angelika / Logar, Rosa, *Gewalt gegen Frauen und ihre Kinder*, in: Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Ed.), *Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung*, Vienna 2001, p. 377 – 502

Arnkil, Tom Erik / Eriksson, Esa / Arnkil, Robert, *Themes from Finland. Anticipation dialogues*, in: *Themes 3/1999*. National Research and Development Center for Welfare and Health (STAKES), Helsinki 1999

Association of Women Against Violence – ARTEMIS, *Ghid de lucru pentru intervenție în violența domestică*, Romania 2001, contact: www.artemis.com.ro

Austin, Juliet / Dankwort, Juergen, *A Review of Standards for Batterer Intervention Programs*. Violence Against Women Online Resources 1998
<http://www.vaw.umn.edu/vawnet/standard.htm>, 2004-09-20

Baeriswyl, Pascale / Büchler, Andrea / Gloor, Daniela / Meier, Hanna, *Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft*. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt – Gewalt, Bern, Stuttgart, Wien 2002

Bowker, Lee H. / Arbitell, Michelle / McFerron, Richard J., *On the Relationship Between Wife Beating and Child Abuse*, in: Yllö, K. / Bograd, M. (Eds.), *Feminist Perspectives on Wife Abuse*. Newbury Park, London, New Delhi 1989

Brückner, Margrit, *Wege aus der Gewalt gegen Frauen und Mädchen. Eine Einführung*, Frankfurt am Main 1998

Bunch, Charlotte / Reilly, Niamh, *Demanding Accountability. The Global Campaign and Vienna Tribunal for Women's Rights*, New York 1994

Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Ed.), *Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung*, Vienna 2001

Burton, S. / Regan, L. / Kelly, L., *Domestic Violence: Supporting Women and Challenging Men. Lessons from the Domestic Violence Intervention Project*, The Policy Press, Bristol 1998

Campbell, J. C. (Ed.), *Assessing dangerousness: Violence by sexual offenders, batterers, and child abusers*, Thousand Oaks, London, New Delhi 1995

Chatzifotiou, Sevaste, *Keeping Domestic Violence in Silence: The Case of Greece*, Selected Proceedings from the International Conference on Family Violence: A Plan for Action, Nicosia, Cyprus, April 2000, p. 113-121

Chatzifotiou, Sevaste, *Towards an International Approach for the Measurement of Violence Against Women: The Case of International Violence Against Women Survey*, Proceedings from the Expert meeting on Combating Family Violence Against Women and Trafficking of Women, under the auspices of the EU Greek Presidency, Athens, May, 30-31, 2003

Chatzifotiou, Sevaste, *Violence Against Women and Institutional Responses: The Case of Greece*, European Journal of Social Work, Vol. 6, No 3, 2003, p. 242-256

Chatzifotiou, S. / Dobash, R., *Marital Violence Against Women in Greece. Seeking Informal Support. Special Issue, Global Examples of Violence Against Women, in: Violence Against Women, Vol. 7, No. 9, Sage, London 2001, p. 1024-1050*

Commission for Equality and Women's Rights (Ed.), *Violencia contra as mulheres*, Caderbis Condicao Feminina N 48, Lissabon 1997

Cedaw, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (adopted by the United Nations, General Assembly Resolution 34/80 of 18 December 1979

Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA)

Council of Europe / Group of Specialists for Combating Violence against Women (EG-S-VL): *Final Report of Activities of the EG-S-VL including a Plan of Action for combating violence against women, Strasbourg, June 1997*

Council of Europe, Recommendation No. 4 on violence in the family, Strasbourg 1979

Council of Europe, Recommendation No. R 11 on the position of the victim within the framework of criminal law and procedure Strasbourg 1985

Council of Europe, Recommendation No. R 21 on assistance to victims and the prevention of victimisation, Strasbourg 1987

Council of Europe, Recommendation No. R 2 on social measures concerning violence within the family, Strasbourg 1990

Council of Europe, Recommendation No. R 11 on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation, Strasbourg 2000

Council of Europe, *The Protection of Women from Violence*, Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member States on the protection of women against violence adopted on 30 April 2002 and Explanatory Memorandum, 2002

Crawford, M. / Gartner, R., *Woman Killing. Intimate femicide in Ontario 1974 – 1990*. Report for the Women We Honor Action Committee, Ontario 1992

Dearing, Albin / Förg, Elisabeth, *Police combating violence against women: Documentation of the conference of experts. Verlag Österreich, Vienna 1999*

Dearing, Albin / Haller, Birgitt, *Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Vienna 2000

Dobash, R.E. / Dobash, R.P., *Women, violence and social change*, London 1992

Dobash, R.E. / Dobash, R.P. (Eds.), *Rethinking Violence Against Women*, Sage, London 1998

Dobash, R.E. / Dobash, R.P. / Cavanagh, Kate / Lewis, Ruth, *Changing Violent Men*, Thousand Oaks, London, New Delhi 2000

Du Bois, Susanne / Hartmann, Petra, *Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen im Frauenhaus. Zwischen Frauensolidarität und Überforderung*. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln 2000

European Parliament, Doc. A2-44/86, OJ. C. 176, 14 July 86, p. 73-83

European Parliament - Committee on Women's Rights, *Report on the need to establish a European Union wide campaign for zero tolerance of violence against women*, 16 July 1997

European Women's Lobby, Brussels 2000, <http://www.womenlobby.org>

Farmer, A. / Tiefenthaler, J., *An Economic Analysis of Domestic Violence. Review of Social Economy*, LV 3, 1997, p. 337 – 358

Forsberg, Hannele, *Lapsen näkökulmaa tavoittamassa. Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista*, (Title in English: „Catching the viewpoint of a child. An Evaluation Study of the Project on how to Develop Refuges' Work with Children”), Helsinki 2000

Frauenbüro der Stadt Wien: *Leitfaden zum Fakultativprotokoll der UN-Konvention zur Beseitigung jeder Form der Diskriminierung der Frau*, Vienna 2001

Galtung, Johan, *Strukturelle Gewalt. Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*, Reinbek bei Hamburg 1975

Galtung, Johan, *Gewalt, Frieden und Friedensforschung*, in: Dieter Senghaas (Ed.): *Kritische Friedensforschung*, Frankfurt am Main 1971, p. 55 – 104

Gislason, Ingolfur, *Violence against women in Iceland*, Office for Gender Equality, Iceland 1997

Gloor D. / Meier H. / Verwey M., *Frauenalltag und soziale Sicherheit. Schweizer Frauenhäuser und die Situation von Frauen nach einem Aufenthalt*, Zürich 1995

Gloor, D. / Meier, H. / Baeriswyl, P. / Büchler, A., *Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft*. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt-Gewalt, Bern, Stuttgart, Wien 2000

Godenzi, Alberto / Yodanis, Carrie, *Erster Bericht zu den ökonomischen Kosten der Gewalt gegen Frauen*, Universität Freiburg, Schweiz 1998

Gondolf, W. Edward: *Batterer Intervention Systems. Issues, Outcomes and Recommendations*. Thousand Oaks, London, New Delhi 2001

Graham, Dee L. / Rawlings, Edna I. / Rigsby, Roberta K., *Loving to Survive. Sexual Terror, Mens's Violence and Women's Lives*, New York, London 1998

Hagemann-White, Carol / Kavemann, Barbara / Ohl, Dagmar, *Parteilichkeit und Solidarität. Praxiserfahrungen und Streitfragen zu Gewalt im Geschlechterverhältnis*, Bielefeld 1997

Hagemann-White, Carol, *Violence without end? Some reflections on achievements, contradictions, and perspectives on the feminist movement in Germany*, in: Klein, Renate (Ed.): *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, London 1998

Hague, G. / Kelly L. / Malos, E. / Mullender, A./ Debonnaire, T., *Children, Domestic Violence and Refugees. A Study of needs and responses*, WAFE 1996

Hamby, L. Sherry, *Partner Violence: Prevention and Intervention*, in: Jasinski, L. Jana / Williams, M. Linda (Eds.), *Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research*, Thousand Oaks, London, New Delhi 1998

Hanetseder, Ch., *Frauenhaus: Sprungbrett zur Freiheit?*, Bern, Stuttgart, Wien 1992

Hanmer, Jalna, *Women and violence: Commonalities and diversities*, in: Fawcett, B. / Fetherstone, B. / Hearn, J. / Toft, C. (Eds.), *Violence and gender relations: Theories and interventions*, Thousand Oaks, London, New Delhi 1996, p. 7 - 21

Heiliger, Anita, *Männergewalt gegen Frauen beenden. Strategien und Handlungsansätze am Beispiel der Münchner Kampagne gegen Männergewalt an Frauen und Mädchen/Jungen*, Opladen 2000

Heise, Lori L., *The Hidden Health Burden*. World Bank Discussion Papers, Washington 1995

Heiskanen, Markku / Piispa, Minna, *Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland*, Statistics Finland, Helsinki 1998

Herman, J. L., *Trauma and Recovery*. HarperCollins 1992

Hester, Marianne / Radford, Lorraine, *Domestic Violence and Child Contact Arrangements in England and Denmark*, The Policy Press, Bristol 1996

Hester, Marianne / Pearson, Chris, *From Periphery to Centre: Domestic violence in Work with Abused Children*, The Policy Press, Bristol 1998

Hester, Marianne / Pearson, Chris / Harwin, Nicola, *Making an Impact: Children and Domestic Violence. A Reader*. Jessica Kingsley Publishers, London 1998

Jaffe, P. G. / Wolfe, D. A. / Wilson, S. K., *Children of battered women*, Newbury Park 1990

Jasinski, L. Jana / Williams, M. Linda, *Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research*, Thousand Oaks, London, New Delhi 1998

Jaspard, Maryse / Brown, Elisabeth / Condon, Stéphanie, et al., *Les violences envers les femmes. Une enquête nationale*, Paris 2003

Kavemann, Barbara / Leopold, Beate / Schirmmacher, Gesa, *Modelle der Kooperation gegen häusliche Gewalt. Wir sind ein Kooperationsmodell, kein Konfrontationsmodell. Ergebnisse der wissenschaftlichen Begleitung des Berliner Interventionsprojektes gegen häusliche Gewalt (BIG)*. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln, 2001

Keeler, Laura (Ed.), *Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999*, Jyväskylä, Finland, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000, Helsinki 2001. p 13

Kelly, Liz, *VIP Guide. Vision, innovation and professionalism in policing violence against women and children*, Produced for the Council of Europe Police and Human Rights Programme 1997 – 2000

K.E.T.H.I. (Centre for Research on Women's Issues in Greece), Athens 2003, www.kethi.gr, 2004-09-20

Kirkwood, C., *Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the Wisdom for Change*, Sage, London 1993

Klein, Renate (Ed.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, London 1998

Kofman, Eleonore / Phizacklea, Annie / Parvati, Raghuram / Sales, Rosemary, *Gender and International Migration in Europe. Employment, Welfare and Politics*, London, New York 2000

Korf, Dick, *Economic Costs of Domestic Violence against Women*, Utrecht 1997

L.O.K.K. (National Organization of Shelters and Crisis Centers for Battered Women and Children), *A Summary of LOKK Statistics*. Denmark 2001, <http://www.lokk.dk/engelsk/index.htm>, 2004-09-20

Lahti, Minna, *Domesticated Violence. The Power Of The Ordinary*, in: Everyday Finland, University of Helsinki - Faculty on Arts. Institute for Cultural Research, Helsinki 2001

Logar, Rosa/ Rösemann, Ute/ Zürcher, Urs (Hg.), *Gewalttätige Männer verändern (sich), Rahmenbedingungen und Handbuch für ein soziales Trainingsprogramm*. Bern, Stuttgart, Wien 2002a

Logar, Rosa, *Gewalt, die Frauen süchtig macht? Annäherung aus zwei Perspektiven. Die Perspektive der Gewaltschutzeinrichtung*. in: HeXenhaus Espelkamp, *EU Daphne Projekt Sucht als Über-Lebenschance für Frauen mit Gewalterfahrungen / Addiction as Chance of Survival for Women with Experience of Violence*. Final Report 2002b, p. 30 – 57

Logar, Rosa, *Proposed Measures to Preserve the Rights and Dignity of Survivors in Criminal Proceedings*. in: Laura Keeler (Ed.), *Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999*, Jyväskylä/Finnland, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000, Helsinki 2001

London Borough of Greenwich Women's Equality Unit / Greenwich Asian Women's Centre / Greenwich Asian Women's Project, *Asian Women and Domestic Violence: Information for Advisers*. Kranti 1995, p.1-31

Lundgren, Eva / Heimer, Gun / Westerstrand, Jenny / Kalliokoski, Anne-Marie, *Captured Queen. Men's violence against women in "equal" Sweden. A prevalence study.* The Crime Victim Compensation and Support Authority, Sweden 2001

Mahoney, M.R., *Victimization or Oppression? Women's Lives, Violence, and Agency*, in: Fineman, M.A. / Mykitiuk, R., *The Public Nature of Private Violence: The Discovery of Domestic Abuse*. London, Routledge 1994, p. 59-92

McWilliams, M./ McKiernan M., *Bringing it out in the Open: Domestic Violence in Northern Ireland*. HMSO, Belfast 1983

Mirrlees-Black, C., *Estimating the Extent of Domestic Violence, Findings from the 1992 BCS*. Home Office Research Bulletin No. 37, 1995

Mooney, Jayne, *Gender, Violence and the Social Order*. London 2000

Mullender, Audrey, *Rethinking Domestic Violence – The Social Work and Probation Response*. London 1996

Mullender, Audrey / Debonnaire, Thangam, *Child Protection and Domestic Violence. A Practitioner's Guide*. Venture Press, Birmingham 2000

Mullender, Audrey, *Children's Perspective on Domestic Violence*. Sage, Thousand Oaks, London, New Delhi 2003

Nyqvist, Leo, *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos* (In English: *Violent Partnership, Clienthood and Change*). Academic Dissertation, Helsinki 2001

O'Connor, Monica/ Wilson, Niamh, *Vision, Action, Change. Feminist principles and practice of working on violence against women. Women's Aid Model of Work*. www.womensaid.ie/pages/what/research/docs/vac.pdf, 2004-05-12

Pehkonen, Pirjo, *Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa*, (in English: *On Behalf of Women, not Against Men. Finnish Women's Movement Combating Violence against Women*). Joensuu 2003

Peled E. / Davis D., *Group work with Children of Battered Women. A Practitioner's Manual*. Thousand Oaks/London/New Delhi 1995

Peled E. / Jaffe P. G. / Edleson J. L., *Ending the Cycle of Violence. Community Response to Children of Battered Women*. Thousand Oaks, London, New Delhi 1995, p. 121-144

Pence, Ellen/ Paymar, M., *Educational Groups for Men who Batter. The Duluth Model*. New York 1993

Pence, Ellen, *Moving women's safety from margins to the centre of institutional response*, in: *Northern Ireland Women's Aid Federation: Prevention Protection Provision. Effective Intervention in Domestic Violence. Report on a conference held on 11 and 12 of June 1997*. Belfast 1997

Ramberg, Ingrid, *Violence Against Young Women in Europe. Seminar Report. European Youth Centre. 21-27 May 2001*, Council of Europe 2001

Rautava, Marie / Perttu, Sirikka (Eds.), *Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökulmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn*, (in English: *To Ensure the Safety of the Victims – Viewpoints on how to Prevent Violence against Women*). Helsinki 2001

Sauer, Birgit, *Geschlechtsspezifische Gewaltmäßigkeit rechtstaatlicher Arrangements und wohlfahrtsstaatlicher Institutionalisierung*, in: Dackweiler, Regina-Maria / Schäfer, Reinhild, *Gewalt-Verhältnisse. Feministische Perspektiven auf Geschlecht und Gewalt*. Frankfurt am Main 2002, p. 81 – 106

Seith, Corinna / Kelly, Liz, *Achievements Against the Grain: Self-defence for Women and Girls in Europe*. Child and Women Abuse Studies Unit, London Metropolitan University, London 2003

Sellach, Brigitte, *Qualitätssicherung im Frauenhaus*, in: Schriftenreihe des Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, *Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen im Frauenhaus. Grundlagen des Managements im Frauenhaus*. Band 191.4, Verlag Kohlhammer, Stuttgart 2000

Shepard, Melanie F. / Pence, Ellen L. (Eds.), *Coordinating Community Response to Domestic Violence – Lessons from Duluth and Beyond*. Thousand Oaks, London, New Delhi 1999

Stanko, E. / Crisp, D. / Hale, C. / Lucraft, H., *Counting the Costs: Estimating the Impact of Domestic Violence in the London Borough of Hackney*. Swindon: Crime Concern 1997

Stanko, Elisabeth, *Everyday Violence*. London 1990

Strube, M.J. / Barbour, L.S., *The Decision to Leave an Abusive Relationship: Economic Dependence and Psychological Commitment*, in: Journal of Marriage and the Family, Vol. 45, 1983, p.785-793

Taylor-Browne, Julie (Ed.), *What Works in Reducing Domestic Violence?*, London 2001

The Lancet, *Domestic Violence*, Vol. 9, N.14, 2000

UNICEF, <http://www.unicef.org>, 2001

United Nations / General Assembly Resolutions, *Resolution on crime prevention and criminal justice measures to eliminate violence against women. Resolution 52 / 86*. New York, December 12, 1997

United Nations Commission on Human Rights, *Resolution on the Elimination of Violence against Women*. Commission on Human Rights 52nd meeting, Geneva, April 17, 1998

United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention – Center for International Crime Prevention, *Guide for Policy Makers on the Implementation of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. New York 1999a

United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention – Center for International Crime Prevention, *Handbook on Justice for Victims On the use an application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. New York 1999b

United Nations, *Strategies for confronting domestic violence: a resource manual*. United Nations 1993c

United Nations Commission on Human Rights, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radhika Coomaraswamy, submitted in accordance with the Commission on Human Rights resolution 1995/85. A framework for model legislation on domestic violence*. (E/CN.4/1996/53Add.2), Geneva 1996

United Nations General Assembly Resolutions, *Resolution on Crime Prevention and Criminal Justice Measures to Eliminate Violence against Women, Resolution 52/86*. New York, December 12, 1997

United Nations, *Declaration on the elimination of violence against women*. New York, December 1993b

Onu, *The Beijing Declaration and the Platform for Action, Fourth World Conference on Women, Beijing, 4-15 September 1995*. New York 1995

United Nations, *UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. New York 1985

Onu, *Vienna Declaration, UN Document A/CONF.157/DC/1/Add.1*. Vienna 1993a

Urquiza, A. / Winn, C., *Treatment for Abused and Neglected Children: Infancy to Age 18*. US Department for Health and Human Services 1994

WAFE / Turner, Atuki (Eds.), *Building Blocks- A women's Aid guide to running refuges and support services*. 1996

WAFE, *Funding refuge services. A study of refuge support services for women and children experiencing Domestic Violence*, 1994

WAFE, *Briefing from the Women's Aid Federation of England. Domestic Violence: Funding for Refuges and Ancillary Support Services*. February 1998

Walby, Sylvia / Myhill, Andrew, *Assessing and managing the risk of domestic violence*, in: Taylor-Browne, Julie (Ed.), *What Works in Reducing Domestic Violence?* London 2001, p. 309 – 335

Walby. S. / Allen, J., *Domestic violence, sexual assault and stalking. Findings from the British Crime Survey*. Home Office Research Study, London 2004

Waltz, Catherine / Derry, Chuck, *Duluth's model of creating co- operation*. Seminar Report, Helsinki 1999

WAVE Office / European Information Centre Against Violence Against Women, *More than a roof over your head. A Survey of Quality Standards in European Women's Refuges*. Vienna 2002

WAVE Office, *Training Programme on Combating Violence against Women*, Vienna 2000

WAVE Office, *European Database on Violence against Women*. <http://www.wave-network.org>

WHO, *Report on Violence and Health*, Geneva 2002

WHO, *The economic dimension of interpersonal violence*, Geneva 2004

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ, ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ

Η Διακήρυξη του ΟΗΕ Κατά της Βίας κατά των Γυναικών (1993) αναφέρει:

«Για τους σκοπούς της Διακήρυξης, ο όρος 'βία κατά των γυναικών' σημαίνει οποιαδήποτε πράξη στη βάση του φύλου που καταλήγει, ή είναι πιθανό να καταλήξει, σε φυσική, σεξουαλική ή ψυχική ζημιά ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων και απειλών για τέτοιες πράξεις, εξαναγκασμό ή αυθαίρετη στέρηση ελευθερίας, είτε αυτό συμβαίνει στη δημόσια ή ιδιωτική ζωή... (United Nations 1993b, άρθρο 1 και 2).

Η Διακήρυξη δίδει έμφαση στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το γυναικείο κίνημα και οι ΜΚΟ που εργάζονται για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Σχετικά με αυτό το θέμα αναφέρει:

«Οι κυβερνήσεις οφείλουν (...)

Να αναγνωρίσουν τον σημαντικό ρόλο που του γυναικείου κινήματος και των μη κυβερνητικών οργανώσεων ανά το παγκόσμιο στην ευαισθητοποίηση και αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών·

Να διευκολύνουν και να ενισχύσουν το έργο του γυναικείου κινήματος και μη κυβερνητικών οργανώσεων και να συνεργαστούν μαζί τους σε τοπικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο». (United Nations 1993b, άρθρο 40 και ρ)

Τα Κράτη Μέλη των Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζουν ότι είναι αναγκαία η χρηματοδότηση σε ανάλογη κλίμακα για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών:

«Οι κυβερνήσεις οφείλουν (...)

Να συμπεριλάβουν στους κρατικούς προϋπολογισμούς επαρκείς πόρους για δραστηριότητες που σχετίζονται με την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών». (United Nations 1993b, άρθρο 4h)

Η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου σημειώνει:

«Η Βία κατά των γυναικών είναι ένα εμπόδιο στην επίτευξη του στόχου της ισότητας, ανάπτυξης και ειρήνης. Η βία κατά των γυναικών και παραβιάζει και αποδυναμώνει την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών από τις γυναίκες. Η πατατεινόμενη αποτυχία να προστατεύσουν και να προωθήσουν τα δικαιώματα εκείνα και ελευθερίες στην περίπτωση της βίας κατά γυναικών είναι ζήτημα που αφορά όλα τα κράτη και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. ... Σε όλες τις κοινωνίες, σε μεγάλο ή μικρό βαθμό, οι γυναίκες και τα κορίτσια είναι αντικείμενο φυσικής, σεξουαλικής και ψυχικής κακομεταχείρισης που διαπερνά εισόδημα, τάξεις και πολιτισμό. Το χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό καθεστώς των γυναικών μπορεί να είναι και αιτία και επακόλουθο της βίας κατά των γυναικών» (United Nations 1995, άρθρο 112)

«Η βία κατά των γυναικών είναι ένας από τους ζωτικούς κοινωνικούς μηχανισμούς που εξαναγκάζουν τις γυναίκες σε υποβαθμισμένη θέση συγκρινόμενες με άνδρες. Σε πολλές περιπτώσεις, η βία κατά γυναικών και κοριτσιών συμβαίνει εντός της οικογένειας ή εντός της κατοικίας, όπου η βία συχνά γίνεται ανεκτή. Η εγκατάλειψη, η φυσική και σεξουαλική κακομεταχείριση, ο βιασμός κοριτσιών και γυναικών από μέλη της οικογένειας ή άλλα μέλη του νοικοκυριού, όπως και κρούσματα συζυγικής και μη συζυγικής κακομεταχείρισης, συχνά δεν καταγγέλλονται και έτσι είναι δύσκολο να διαπιστωθούν. Ακόμα και όταν καταγγεληθούν τέτοια βίαια περιστατικά, συχνά παραλείπεται η προστασία των θυμάτων ή η τιμωρία των δραστών». (United Nations 1995, άρθρο 117)

«Η βία κατά των γυναικών σε όλο τον κύκλο της ζωής πηγάζει ουσιαστικά από τα πολιτιστικά πρότυπα, ειδικότερα από τα βλαβερά αποτελέσματα ορισμένων παραδοσιακών ή εθιμικών πρακτικών και όλες τις εξτρεμιστικές πράξεις που συνδέονται με τη φυλή, φύλο, γλώσσα ή θρησκεία που διαιωνίζουν το χαμηλότερο καθεστώς που παραχωρείται στη γυναίκα στην οικογένεια, στην εργασία, στην κοινότητα και κοινωνία. Η βία κατά γυναικών επιδεινώνεται από κοινωνικές πιέσεις, ιδιαίτερα την ντροπή να αποκηρύξουν ορισμένες πράξεις που έχουν διαπραχθεί εναντίον γυναικών· η έλλειψη πρόσβασης σε νομική πληροφόρηση για γυναίκες· η απουσία νόμων που αποτελεσματικά απαγορεύουν τη βία κατά των γυναικών· η παράλειψη για μεταρρύθμιση υφιστάμενων νόμων· ανεπαρκείς προσπάθειες εκ μέρους αρχών να προωθήσουν την ενημέρωση γύρω από και να επιβάλουν υφιστάμενους νόμους· η απουσία εκπαιδευτικών και άλλων μέσων για αντιμετώπιση των αιτιών και επακόλουθων της βίας». (United Nations 1995, άρθρο 118)

Τα Ηνωμένα Έθνη επίσης υποδεικνύουν ότι οι γυναίκες είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στη βία: «Μερικές ομάδες γυναικών, όπως γυναίκες μέλη μειονοτήτων, αυτόχθονες, γυναίκες πρόσφυγες, μετανάστριες, συμπεριλαμβανομένων μεταναστριών-εργατριών, γυναικών στη φτώχεια που ζουν σε αγροτικές ή απομακρυσμένες κοινότητες, στερημένες γυναίκες, τρόφιμοι σε ιδρύματα ή κρατούμενες, κορίτσια, ανάπηρες, ηλικιωμένες, εκτοπισμένες, επαναπαρισμένες, γυναίκες που ζουν στη φτώχεια και σε συνθήκες ένοπλων συρράξεων, ξένης κατοχής, επιθετικών πολέμων, εμφυλίων, τρομοκρατίας, περιλαμβανομένης και ομηρίας, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στη βία». (United Nations 1995, άρθρο 116)

Στην Πλατφόρμα για Δράση, τα συμβαλλόμενα κράτη δεσμεύονται να υλοποιήσουν ένα ευρύ φάσμα μέτρων για καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Το έγγραφο απαριθμεί συγκεκριμένες δράσεις που πρέπει να ληφθούν... «από Κυβερνήσεις, περιλαμβανομένων τοπικών κυβερνήσεων, κοινοτικών οργανισμών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, ειδικότερα επιχειρήσεις, και τα μέσα ενημέρωσης όπως ενδείκνυται·

Να παρέχουν καλά χρηματοδοτούμενα καταφύγια και ανακουφιστική στήριξη σε κορίτσια και γυναίκες θύματα βίας, όπως και ιατροφαρμακευτικές, ψυχολογικές και άλλες συμβουλευτικές υπηρεσίες και δωρεάν ή προσιτή νομική βοήθεια όπου είναι αναγκαίο, όπως και κατάλληλη αρωγή για να τους επιτραπεί η εξεύρεση των μέσων για διατροφή·

Να ιδρύσουν γλωσσικά και πολιτισμικά προσβάσιμες υπηρεσίες για μετανάστριες, γυναίκες και κορίτσια, περιλαμβανομένων εργαζόμενων μεταναστριών που είναι θύματα βίας κοινωνικού φύλου·

Να αναγνωρίσουν πως οι μετανάστριες είναι ευάλωτες στη βία και άλλες μορφές κακομεταχείρισης, όπως και οι εργαζόμενες μετανάστριες, το νομικό καθεστώς των οποίων στη χώρα εξαρτάται από εργοδότες που μπορούν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση·

Να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες γυναικείων οργανώσεων και μη κυβερνητικών οργανώσεων ανά το παγκόσμιο για να ευαισθητοποιήσουν γύρω από το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών και να συμβάλουν στην εξάλειψή του». (United Nations 1995, άρθρο 125)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οι Συστάσεις που εξέδωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης υπογραμμίζουν την ανάγκη στενής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών Μελών και των ΜΚΟ. Το Συμβούλιο της Ευρώπης «συνιστά όπως οι κυβερνήσεις των κρατών μελών

1. Αναθεωρήσουν τη νομοθεσία και πολιτικές τους με στόχο: (...)

3. να διασφαλίσουν ότι όλα τα μέτρα είναι συντονισμένα σε εθνικό επίπεδο και επικεντρώνονται στις ανάγκες των θυμάτων και ότι οι εμπλεκόμενοι κρατικοί θεσμοί όπως και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) συνεργάζονται στην επεξεργασία και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων, ειδικότερα εκείνων που αναφέρονται σε αυτή τη σύσταση·

4. να ενθαρρύνουν σε όλα τα επίπεδα το έργο των ΜΚΟ που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και να εμπεδώσουν μια ενεργή συνεργασία με αυτές τις ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης διοικητικής και χρηματικής στήριξης (...) (Council of Europe 2002, σελ.5).

Οι Συστάσεις επίσης σημειώνουν:

«Τα Κράτη Μέλη οφείλουν (...)

23. να διασφαλίσουν ότι θύματα, χωρίς καμία διάκριση, λαμβάνουν άμεση και περιεκτική αρωγή μέσω μίας συντονισμένης, πολυθεματικής και επαγγελματικής προσπάθειας, είτε υποβάλουν παράπονο είτε όχι, περιλαμβανομένης ιατρικής και ιατροδικαστικής εξέτασης και θεραπείας, μαζί με μετα-τραυματική ψυχολογική και κοινωνική στήριξη όπως και νομική αρωγή· η παροχή τους οφείλει να είναι σε εμπιστευτική βάση, δωρεάν και να είναι διαθέσιμη ανά το εικοσιτετράωρο (Council of Europe 2002, σελ.9).

Η παράγραφος 24 προσθέτει:

«Τα κράτη μέλη οφείλουν ειδικότερα να διασφαλίσουν ότι όλες οι υπηρεσίες και νομικές θεραπείες στη διάθεση των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας παρέχονται σε μετανάστριες ύστερα από αίτημά τους».

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Πρότυπα και Συστάσεις της Διάσκεψης Εμπειρογνομώνων για την Αστυνομική Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών – Βάδη, Δεκέμβρης 1998

36. Οι γυναικείοι θεσμοί πρέπει έγειραν δημόσια πρώτοι το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών και προσέφεραν θύματα στήριξη και βοήθεια. Όλα τα κράτη οφείλουν να αναγνωρίσουν το έργο τους και να αποδώσουν ύψιστη προτεραιότητα σε αυτό.

37. Τα κράτη ευθύνονται για τη δημιουργία επαρκώς ισχυρού δικτύου γυναικείων ιδρυμάτων και τη διάθεση χρηματικών πόρων προς αυτά για κάλυψη των δραστηριοτήτων τους. Σε όλα τα κράτη, σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα πρέπει να αναλογεί μία θέση σε καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες ανά 10,000 άτομα του πληθυσμού*.

40. Η βασική χρηματοδότηση και των γυναικείων ιδρυμάτων και όλων των στρατευμένων οργανισμών κατά της βίας ενάντια στις γυναίκες θα πρέπει να είναι εξασφαλισμένη.

*Τροποποίηση του πρωτότυπου βασισμένη στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περί της Βίας Ενάντια Γυναικών, Εγγρ. Α2-44/86

Συστάσεις του Φόρουμ Εμπειρογνομώνων της Διάσκεψης της ΕΕ για τη Βία κατά των Γυναικών – Κολωνία, 29 και 30 Μαρτίου 1999

Φόρουμ Εμπειρογνομώνων 4: Οργανώσεις στήριξης και Συνεργασία με θεσμικά όργανα, ευρωπαϊκά δίκτυα

Όλες οι εθνικές κυβερνήσεις υποχρεώνονται να δημιουργήσουν και να χρηματοδοτούν μια ολοκληρωμένη και δωρεάν προσφορά στήριξης υπό τη διεύθυνση ΜΚΟ σε κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς. Τέτοια στήριξη θα πρέπει να καλύπτει καταφύγια γυναικών, γραφεία στήριξης γυναικών, οργανώσεις άμεσης παρέμβασης, οργανισμούς νομικής και κοινωνικής αρωγής, προσφορά στήριξης σε παιδιά και

προγράμματα παρέμβασης, για τα οποία έχουν αναπτυχθεί πρότυπα προς εφαρμογή στο Φόρουμ Εμπειρογνομώνων 4.

Συστάσεις της Ημερίδας Εμπειρογνομώνων της ΕΕ για τη Βία κατά Γυναικών – Jynäskylä (Φιλανδία) 8-10 Νοεμβρίου 1999

Συστάσεις για πρότυπα στεγών/καταφυγίων

Βασικές προϋποθέσεις

Είναι αναγκαίοι οι νόμοι για προστασία γυναικών και παιδιών. Τα θύματα θα πρέπει να έχουν δικαίωμα να παραμένουν στο σπίτι τους σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας· ο δράστης είναι που θα πρέπει να απομακρύνεται από την κατοικία σε τέτοιες περιπτώσεις. Εάν επιθυμεί η γυναίκα να φύγει, η φιλοξενία σε στέγη/καταφύγιο θα πρέπει να είναι εγγυημένη.

Στόχοι

- Πρόληψη – ο απώτερος στόχος είναι η πρόληψη της βίας
- Προστασία – η προστασία του θύματος (τερματισμός της ασκούμενης βίας)
- Πρόνοια – η πρόνοια υπηρεσιών για την ενδυνάμωση των γυναικών

Αρχές

- Η ενδυνάμωση των γυναικών είναι ουσιώδης.
- Η ανωνυμία των θυμάτων θα πρέπει να είναι εγγυημένη.
- Το δικαίωμα διαμονής ενός θύματος σε στέγη/καταφύγιο δεν πρέπει να εξαρτάται από την οικονομική του κατάσταση, και η παραμονή θα πρέπει να διαρκεί όσο απαιτείται ώστε η γυναίκα να αξιολογήσει τις επιλογές της.
- Στέγες/καταφύγια θα πρέπει να είναι ανοικτά για όλες τις γυναίκες, ακόμη και γυναίκες χωρίς παιδιά και μέλη μειονοτήτων, που είναι θύματα οποιασδήποτε μορφής βίας.
- Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από και τους δράστες.
- Στέγες/καταφύγια θα πρέπει να διευθύνονται από γυναικείες ΜΚΟ με φεμινιστική θεώρηση πίστη στην ανάγκη γυναικείας αλληλοβοήθειας. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης και άλλα πρότυπα που είναι οργανωμένα στη βάση των δικαιωμάτων γυναικών και παιδιών.

Υπηρεσίες

- Η πρόσβαση σε καταφύγια/στέγες για θύματα ανδρικής βίας θα πρέπει να είναι εύκολη.
- Υπηρεσίες συνηγορίας και στήριξης θα πρέπει να περιλαμβάνουν τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, κέντρα εξυπηρέτησης επισκεπτριών, ομάδες γυναικών, υπηρεσίες αυτοβοήθειας, δράσεις πρόληψης (εργασίες ευαισθητοποίησης κοινού), παρεπόμενη μέριμνα και δωρεάν νομική αρωγή.

Διαθεσιμότητα

Χρειάζονται τουλάχιστον 1 χώρος ικανός να στεγάσει μια οικογένεια ανά κάθε 10.000 πληθυσμού και 1 κέντρο εξυπηρέτησης επισκεπτριών ανά 50.000 πληθυσμού.

Προσωπικό

- Το εργαζόμενο προσωπικό σε καταφύγια θα πρέπει να κατανοεί τις δυναμικές της ενδοοικογενειακής βίας και να καταρτίζεται συνεχώς.
- Το προσωπικό θα πρέπει να αμείβεται κατάλληλα για την εργασία του.
- Στο προσωπικό θα πρέπει να περιλαμβάνεται προσοντούχο άτομο για τη φροντίδα παιδιών για κάθε στέγη/καταφύγιο (μιας και οποτεδήποτε 2/3 των φιλοξενούμενων είναι παιδιά).

Εκπαίδευση και έρευνα

- Όλοι οι εργαζόμενοι που έρχονται σε επαφή με θύματα ενδοοικογενειακής βίας, περιλαμβανομένων και κοινωνικών λειτουργών, εργαζομένων στον τομέα παροχής υπηρεσιών υγείας, αστυνομία κλπ, οφείλουν να λαμβάνουν εξειδικευμένη εκπαίδευση για αντιμετώπιση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.

- Σε εργαζόμενους που έρχονται σε επαφή με θύματα ανδρικής βίας, θα πρέπει να προσφέρεται συνεχής εκπαίδευση.
- Όσοι παρέχουν νομική αρωγή σε θύματα βίας θα πρέπει να ειδικεύονται στο οικογενειακό δίκαιο.
- Χρειάζεται περισσότερη έρευνα σε όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών και παιδιών.
- Η παρακολούθηση και αξιολόγηση υφιστάμενων υπηρεσιών πρέπει να είναι συνεχής.

Χρηματοδότηση

- Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να δημιουργήσουν και να χρηματοδοτήσουν την προσφορά ολοκληρωμένων και δωρεάν υπηρεσιών στήριξης για κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς.
- Την ευθύνη για πράξεις βίας φέρει ο δράστης.

Οι γυναίκες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε φιλοξενία σε στέγες/καταφύγια.

Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2001 για τη θέση θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (2001/220/JHA)

Άρθρο 4

Δικαίωμα ενημέρωσης

1. Κάθε Κράτος Μέλος οφείλει να διασφαλίσει ότι τα θύματα ειδικότερα, θα έχουν πρόσβαση, από την πρώτη στιγμή που έρχονται σε επαφή με υπηρεσίες επιβολής του νόμου, με όποια μέσα θεωρηθούν κατάλληλα και στον βαθμό που είναι δυνατό σε γλώσσες κοινά κατανοητές, σε

πληροφόρηση που σχετίζεται με την προστασία των συμφερόντων τους. Τέτοια πληροφόρηση θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

(α) τον τύπο των υπηρεσιών ή οργανισμών στα οποία μπορούν να αποταθούν για στήριξη·

(β) τον τύπο της στήριξης που μπορούν να λάβουν·

(γ) που και πως μπορούν να καταγγείλουν ένα αδίκημα·

(δ) διαδικασίες που ακολουθούν μια τέτοια καταγγελία και το ρόλο τους σε σχέση με τέτοιες διαδικασίες·

(ε) πως και υπό ποιες συνθήκες μπορούν να εξασφαλίσουν προστασία·

(στ) σε ποιο βαθμό και υπό ποιους όρους έχουν πρόσβαση σε:

(i) δωρεάν νομική συμβουλή ή

(ii) νομική αρωγή, ή

(iii) οποιοδήποτε είδος συμβουλής,

εάν, σε περιπτώσεις που προβλέπονται στα σημεία (i) και (ii), είναι δικαιούχα τα θύματα·

(ζ) προϋποθέσεις για να δικαιούνται αποζημιώσεις·

(θ) εάν κατοικούν σε άλλο κράτος, οποιοσδήποτε ειδικές διευθετήσεις είναι διαθέσιμες για αυτά ώστε να διαφυλαχθούν τα συμφέροντά τους. (...)

3. Τα Κράτη Μέλη θα λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι τουλάχιστον σε περιπτώσεις όπου υπάρχει κίνδυνος για τα θύματα, όταν το διωκόμενο ή καταδικαζόμενο πρόσωπο για ένα αδίκημα απελευθερώνεται, μπορεί να αποφασιστεί η ενημέρωση του θύματος αν κριθεί αναγκαία.

Άρθρο 6

Ειδική αρωγή προς τα θύματα

Κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίσει την πρόσβαση θυμάτων σε συμβουλή όπως αναφέρεται στο Άρθρο 4(1)(f)(iii), που θα παρέχεται δωρεάν όπου δικαιολογείται, σχετικά με το ρόλο τους στις διαδικασίες και, όπου είναι αναγκαίο, νομική αρωγή όπως αναφέρεται στο Άρθρο 4(1)(f)(ii), όπου είναι δυνατό για αυτά να έχουν καθεστώς (σπμ. διάδικου) μέρους στις ποινικές διαδικασίες.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σε προστασία

1. Κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίζει ένα κατάλληλο επίπεδο προστασίας για θύματα και, όπου πρέπει, για τις οικογένειες ή πρόσωπα σε παρόμοια θέση, ειδικά σε ό,τι αφορά την ασφάλεια και προστασία της ιδιωτικής ζωής τους, όπου οι αρμόδιες αρχές θεωρήσουν ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για αντίποινα ή ισχυρά τεκμηριωμένη πρόθεση για διατάραξη της ιδιωτικής τους ζωής.

2. Για το σκοπό αυτό, και χωρίς με πάσα επιφύλαξη επί της παραγράφου 4, κάθε Κράτος Μέλος θα εγγυάται ότι είναι δυνατή η υιοθέτηση, αν είναι αναγκαίο, ως μέρος των δικαστικών διαδικασιών, κατάλληλα μέτρα για προστασία της ιδιωτικής ζωής και τη λήψη φωτογραφιών των θυμάτων και των οικογενειών τους ή προσώπων σε παρόμοια θέση.

3. Κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίσει ότι η θα μπορεί να αποφεύγεται η συνάντηση θύματος και δράστη στους δικαστικούς χώρους, εκτός εάν ποινικές διαδικασίες το απαιτούν. Στο βαθμό που απαιτείται, το κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίζει βαθμιαία την ύπαρξη ειδικών χώρων αναμονής για θύματα σε δικαστικούς χώρους.

4. Κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίζει ότι, όπου υπάρχει ανάγκη

προστασίας των θυμάτων –ειδικά των πιο ευάλωτων- από τα επακόλουθα της κατάθεσης σε ανοικτή δίκη, τα θύματα μπορούν, βάσει απόφασης του δικαστηρίου, να έχουν το δικαίωμα να καταθέσουν με τρόπο που επιτρέπει την επίτευξη του στόχου αυτού, με οποιοδήποτε κατάλληλο μέσο συμβατό με τις βασικές του νομικές αρχές.

Άρθρο 9

Δικαίωμα σε αποζημίωση στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας

1. Κάθε Κράτος Μέλος θα διασφαλίζει ότι τα θύματα αξιόποινων πράξεων θα έχουν δικαίωμα να εξασφαλίζουν απόφαση εντός λογικού χρονικού διαστήματος για αποζημίωση από τον παραβάτη στα πλαίσια ποινικών διαδικασιών, με εξαίρεση σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου η εθνική νομοθεσία προνοεί την καταβολή αποζημιώσεων με άλλο τρόπο.

2. Κάθε Κράτος μέλος θα λαμβάνει κατάλληλα μέτρα για να ενθαρρύνει τον παραβάτη να προσφέρει επαρκή αποζημίωση στα θύματα.

3. Εκτός αν απαιτείται για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας, ανακτήσιμη περιουσία, ιδιοκτησία των θυμάτων που εξασφαλίστηκε στα πλαίσια ποινικών διαδικασιών, θα επιστρέφεται στο θύμα χωρίς καθυστέρηση.

Άρθρο 13

Υπηρεσίες ειδικών και οργανισμών στήριξης θυμάτων

1. Κάθε Κράτος Μέλος θα προωθήσει στα πλαίσια των διαδικασιών την εμπλοκή συστημάτων στήριξης θυμάτων, που θα λειτουργούν ως αρχική υποδοχή θυμάτων προσφέροντας στήριξη και αρωγή μετέπειτα, είτε μέσω της διάθεσης ειδικά καταρτισμένου προσωπικού του δημοσίου είτε μέσω της αναγνώρισης και χρηματοδότησης οργανώσεων στήριξης θυμάτων.

2. Κάθε Κράτος Μέλος θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή τέτοιου προσωπικού ή τέτοιων οργανώσεων στήριξης θυμάτων στις διαδικασίες, ειδικά σε σχέση με:

(α) την πληροφόρηση των θυμάτων·

(β) τη παροχή βοήθειας στα θύματα ανάλογα με τις άμεσές τους ανάγκες·

(γ) τη συνοδεία των θυμάτων, αν είναι αναγκαίο και δυνατό κατά τις ποινικές διαδικασίες·

(δ) την προσφορά βοήθειας στα θύματα, αν την ζητήσουν, μετά το πέρας των ποινικών διαδικασιών.

Άρθρο 15

Πρακτικές προϋποθέσεις σχετικά με τη θέση θυμάτων κατά τη διάρκεια των διαδικασιών

1. Κάθε Κράτος Μέλος θα συμβάλλει στη βαθμιαία δημιουργία των αναγκαίων συνθηκών στα πλαίσια των διαδικασιών γενικότερα και στους χώρους ειδικότερα όπου εξελίσσονται οι

διαδικασίες, θέτοντας ως στόχο την αποτροπή μίας εκ νέου θυματοποίησης και την αποφυγή έκθεσης των θυμάτων σε αχρείαστη πίεση. Αυτό θα ισχύει κυρίως σε σχέση με την αρχική υποδοχή των θυμάτων, και τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την κατάστασή τους στους εν λόγω χώρους.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, κάθε Κράτος Μέλος θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν τις εγκαταστάσεις εντός δικαστηρίων, αστυνομικών σταθμών, του δημοσίου και των οργανώσεων στήριξης θυμάτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Σ Χ Ε Δ Ι Α Σ Μ Ο Σ Α Σ Φ Α Λ Ε Ι Α Σ

Εάν το καταφύγιο συμβουλευεί μία χρήστρια υπηρεσιών που διαμένει εκτός αυτού, ε τον δράστη, θα πρέπει να συζητηθούν τα ακόλουθα σημεία μαζί της:

- Με ποιον μπορεί να μιλήσει για την κατάστασή της (δάσκαλους σε σχολείο, συγγενείς κλπ);
- Να μαζέψει τα πιο σημαντικά της πράγματα, ειδικότερα όλα τα σημαντικά της έγγραφα, σε μια τσάντα και την αφήσει σε ένα άτομο της εμπιστοσύνης της. Υπενθυμίστε την να έχει πάντα τα κλειδιά του σπιτιού και του αυτοκινήτου μαζί της ώστε να μην υποχρεωθεί να τα εγκαταλείψει.
- Αν υπάρχουν όπλα στο σπίτι, αναζητήστε τρόπους απομάκρυνσής τους.
- Με ποιον μπορεί να τηλεφωνήσει σε περίπτωση ανάγκης;
- Σε περίπτωση ανάγκης, τι μπορεί να της προσφέρει ασφάλεια πιο αποτελεσματικά;
- Θα τηλεφωνούσε στην αστυνομία αν ξεσπούσε ξανά η βία; Υπάρχει τηλεφωνική συσκευή στο σπίτι ή μπορεί να συμφωνήσει ένα σήμα με τα παιδιά ή με τους γείτονες για να καλέσουν την αστυνομία ή να της προσφέρουν βοήθεια;
- Εάν χρειαστεί να διαφύγει προς στιγμή, που μπορεί να πάει; Βοηθήστε την να φέρει στη σκέψη της τόπους που μπορεί να πάει σε περίπτωση ανάγκης. Καταγράψετε τις διευθύνσεις και τους τηλεφωνικούς αριθμούς και πείτε της να τις κρύψει από τον δράστη.
- Αν χρειαστεί να διαφύγει, που βρίσκονται οι έξοδοι του σπιτιού;
- Υπενθυμίστε της ότι όταν ξεσπά η βία, είναι καλύτερα να φεύγει, μερικές φορές να κατευνάζει τον επιτιθέμενο, ή ό,τι άλλο είναι αποτελεσματικό για την ασφάλειά της.

Αν η χρηστρια υπηρεσιών σχεδιάζει να εγκαταλείψει τον δράστη, εξετάστε μαζί της τα ακόλουθα:

- Πως και πότε μπορεί φύγει με περισσότερη ασφάλεια; Έχει μεταφορικό μέσο; Χρήματα; Ένα τόπο να πάει;
- Νιώθει άνετα να καλέσει την αστυνομία αν τη χρειαστεί;
- Σε ποιον θα πει και σε ποιον όχι για τη φυγή της;
- Τι μπορεί αυτή και άλλοι να κάνουν ώστε να μη την βρει ο δράστης;
- Ποιον εμπιστεύεται για την ασφάλειά της μέσα στο περιβάλλον της;
- Πως μπορεί να ταξιδεύσει με ασφάλεια προς και από την εργασία ή το σχολείο να πάρει τα παιδιά;
- Ποιες δυνατότητες στήριξης από τις αρχές θα την κάνουν να αισθάνεται πιο ασφαλής; Καταγράψετε τις διευθύνσεις και τους τηλεφωνικούς αριθμούς και πείτε της να τις κρύψει από τον δράστη.
- Γνωρίζει τον τηλεφωνικό αριθμό του καταφυγίου της περιοχής;
- Ποιες πρόνοιες για την επίβλεψη και επισκέψεις των παιδιών θα προσφέρουν σε αυτά και την ίδια ασφάλεια;
- Είναι ένα δικαστικό διάταγμα εφικτή επιλογή;

Αν η κακοποιημένη γυναίκα έχει εξασφαλίσει την απομάκρυνση του δράστη από το σπίτι ή ζει μόνη, αξιολογήστε μαζί της τις ακόλουθες επιλογές:

- Αλλαγή κλειδαριών σε πόρτες και παράθυρα
- Αν είναι δυνατή η εγκατάσταση καλύτερου συστήματος ασφαλείας – κάγκελων στα παράθυρα, κλειδαριών, καλύτερου φωτισμού, πυροσβεστήρων κλπ.
- Οδηγίες προς τα παιδιά ή οικογένεια και φίλους να καλέσουν την αστυνομία σε περίπτωση κινδύνου.

Συμβουλευστε την χρήστρια υπηρεσιών σας να έχει ετοιμάσει τα ακόλουθα σε περίπτωση που χρειαστεί να διαφύγει:

- Διαβατήριο, πιστοποιητικό γεννήσεως (πρωτότυπο ή αντίγραφο)
- Κάρτες κοινωνικών ασφαλίσεων
- Πιστοποιητικό γάμου, δίπλωμα οδήγησης, και έγγραφο αυτοκινήτου
- Αριθμό λογαριασμού, πιστωτικές κάρτες, βιβλιάριο καταθέσεων
- Έγγραφο των υπηρεσιών ευημερίας, μεταναστευτικών αρχών
- Φάρμακα και συνταγές
- Χαρτιά διαζυγίου και άλλα έγγραφα που αφορούν δίκες
- Τηλέφωνα και διευθύνσεις μελών οικογένειας, φίλων και άλλων υπηρεσιών της περιοχής
- Ρουχισμό και άλλα αντικείμενα για αυτήν και τα παιδιά
- Κλειδιά (κατοικίας, αυτοκινήτου)
- Τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών για να είναι η διαμονή πιο άνετη
- Σχολικά βιβλία κλπ.